ARAPÇA DİLBİLGİSİ
SARF BİLGİSİ

Arapça Dilbilgisi-Sarf Bilgisi

Yayıncı ve Genel Yayın Yönetmeni M. Faruk Bayrak
Genel Müdür Vedat Bayrak
Yayın Yönetmeni Mustafa Küpüşoğlu

ISBN 978-975-316-822-9
1. Basım: 2001
9. Basım: Şubat 2016

Baskı ve Cilt
Melisa Matbaacılık
Çiftehavuzlar Yolu, Acar Sanayi Sitesi, No: 8, Bayrampaşa-İstanbul
Tel: (0212) 674 97 23 (pbx) Faks: (0212) 674 97 29
Sertifika no: 12088

Alfa Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.
Ticarethane Sokak No: 15 34410 Cağaloğlu İstanbul
Tel: (0212) 511 53 03 (pbx) Faks: (0212) 519 33 00
www.alfakitap.com - info@alfakitap.com
Sertifika no: 10905

ARAPÇA DİLBİLGİSİ
SARF BİLGİSİ

MODERN ANLATIM DİLİ
TABLOLARLA DESTEKLİ

Doç. Dr. Hüseyin Günday
hgunday@hotmail.com
Doç. Dr. Şener Şahin
shenersahin@hotmail.com

ALFA

İÇİNDEKİLER

ALFABETİK KONU FİHRİSTİ

OKUYUCUYA BİRKAÇ NOT

Geleneksel tasnife göre, Arap dilini belirli bir düzeyde öğrenmek isteyenler için kat edilmesi gereken süreç, birbirini izleyen iki aşamadan oluşmaktadır :

I. Şekil Bilgisi (Morfoloji/Sarf) Aşaması : Bu aşamada öğrenci, Arapçadaki klasik "***isim / fiil / harf***" tasnifini gördükten sonra; sözcüklerin eril-dişil, tekil-ikil-çoğul formlarını kavrar, isim veya fiillerin, değişik anlamlar elde etmek üzere, çeşitli vezin ve kalıplara nasıl aktarıldığını öğrenir, farklı özellikler taşıyan fiil türlerinin çekimlerinde ne gibi değişiklikler meydana geldiğini gözlemler. Eğer bu hususlar bol örnekli ve seviyeye uygun bir dizi alıştırma ile de desteklenirse, işte o zaman aday, şekil ile mana arasındaki kuvvetli bağlantıyı sezecek ve kazandığı bu melekeyi, bir cümle kurarken ihtiyaç duyduğu kelime veya anlamı elde etmede sağlıklı bir şekilde kullanabilecektir.

II. Cümle Bilgisi (Sentaks/Nahiv) Aşaması : Şekil bilgisini esaslı biçimde öğrenen aday için artık sıra, elde edilen kelimelerin, mantık silsilesi içinde, anlamlı bir bütün (cümle) oluşturacak biçimde dizilmesine gelmiştir. Diğer dillerde olduğu gibi Arapça'da da, bir anlamı farklı cümle formları içerisinde sunmak mümkündür. İşte cümle bilgisi bize, hangi durumlarda ne tür yapıların kullanılması gerektiği, cümlede yer alan öğelerin yer değiştirmesi durumunda gerek anlamsal yönden gerekse irap yönünden ne gibi değişmelerin meydana gelebileceği, özellikle de; bir cümleye anlam vermeden önce, cümleyi teşkil eden temel öğelerin ne şekilde analiz edilmesi gerektiği konularında ışık tutmaktadır. Sağlıklı ve yeterli bir cümle bilgisinden yoksun olan kişinin, önündeki cümleye, yüzde yüz bir doğrulukla anlam vermesi mümkün değildir.

İşte bu kitap, Arapça öğrenim sürecindeki ilk aşamayı kat etmenize yardımcı olmayı sadece hedefleyen değil, aynı zamanda bunu garanti etme iddiasında olan bir kitaptır. Elinizdeki eseri bu denli iddialı kılan ve bu sahada hazırlanan diğer emsalleri ile kıyaslandığında onu –bizce- daha nitelikli yapan başlıca hususlar şunlardır:

1. Bu kitabı takip edenler, Arapça öğrenmeye ilk adım atan kişinin hareke konusunda duyduğu kaygı ve sıkıntıyı asla yaşamayacaklardır. Çünkü, kitapta yer alan tüm Arapça kelimeler istisnasız olarak harekelenmiştir. Bu sayede öğrenci, kendisini aşırı derecede yoran ve zaman kaybettiren bu problemden en azından şimdilik kurtulmuş olmaktadır.

2. Eser, bir ders kitabı niteliğinde hazırlanmış olup, konular; gerek ağırlık itibariyle, gerekse öğrenilme zamanı itibariyle, bir blok derste işlenip öğretilebilecek tarzda dengeli bir biçimde dağıtılmaya çalışılmıştır.

3. Sarfın belkemiğini teşkil eden fiil çekimleri konusu, diğer kitaplarda olduğu şekliyle, bütün varyantlarıyla, tek bir yerde, yığma bilgi halinde verilmemiş, bunun yerine, her konuda fiil çekimleri yer alacak şekilde, konuların, zaman içerisinde sindirilerek öğretilmesi yöntemi tercih edilmiştir.

4. Konuların ders usulüne göre hazırlanmış olması, gerek hoca, gerekse öğrenci için büyük bir avantaj sağlamaktadır. Şöyle ki : Öğrenci, her derste hangi konunun anlatılacağını daha önceden bildiği için derse ciddiyet ve hevesle hazırlanma şansına sahip olur. Aynı şekilde, dersin hocası da, o günkü derste hangi konuyu nereye kadar anlatacağı, veyahut da, konuları yetiştirip yetiştiremeyeceği kaygısından uzak olmanın sağladığı rahatlık ve kendine güven psikolojisi içerisinde ders anlatma imkanına kavuşur.

5. Kitap; kolay ve anlaşılır bir anlatım diline sahip oluşu, özellikle tanımlarının son derece açık ve net oluşu yönüyle, amatör dil meraklıları ve Açık Öğretim Fakültesi öğrencileri gibi, Arapça'yı bir hoca yardımı olmaksızın öğrenmek durumunda kalanlar için de son derece yararlı bir rehberdir.

6. Öğrenimde kolaylık sağlaması ve bıktırıcı olmaması bakımından, mümkün mertebe her derste; biri fiil çekimlerine, diğeri; ism-i fail, ism-i meful, ism-i mensub, ism-i alet gibi temel sarf konularına ait olmak üzere iki ana konuya yer verilmektedir. Zaten bu durum, kitabın içindekiler kısmında da açıkça görülmektedir.

7. İşlenen konu ile ilgili olarak çok sayıda örnek ve alıştırmalara yer verilmiş olup, anlamın ön plana çıktığı yerlerde örnek kelimelerin Türkçe karşılıkları da belirtilmiştir.

8. Konu sonlarında yer alan "***Konuyla İlgili Örnek Cümleler***" kısmında, işlenen sarf konusuyla ilgili olarak son derece sade cümleler verilmiş, bu sayede öğrenci 'cümle' kavramından tamamen soyutlanmayarak, bununla, Nahiv Bilgisi'ne de bir tür hazırlık yapılmak istenmiştir.

TEŞEKKÜR

Titiz tashihleri ve yönlendirici tavsiyeleri ile elinizdeki eserin oluşmasında son derece önemli katkıları bulunan kıymetli meslektaşlarımızdan Doç.Dr. İsmail Güler ve Yard.Doç.Dr. Hasan Taşdelen beyefendilere şükran borçlu olduğumuzu burada ifade etmek isteriz.

GİRİŞ

SARF İLMİ VE İLGİ ALANI

Arap dil bilginleri sarf ilmini şu şekilde tarif etmektedirler: Sarf; ism-i fâil, ism-i mef'ûl, ism-i zaman, ism-i mekan ve mastar gibi, Arap dilindeki şekilsel birimleri (kalıpları), bunların nereden ve nasıl türetildiklerini, ne şekilde çekildiklerini prensipler çerçevesinde öğretmeyi hedefleyen bir bilimdir.

Sarf biliminin ilgilendiği konu cümle değil, kelimedir. Bir kelimenin hangi formda hangi anlamı kazandığı, bir formdan bir başka forma transfer edilen kelimede meydana gelen gerek sese ait, gerekse 'idgâm', 'i'lâl', 'ibdâl' gibi şekle ait değişmeler hep sarf ilminin ilgi alanını oluşturur.

Bir cümleyi doğru anlayabilmek için öncelikle sarf konularının yeterli düzeyde ve sağlıklı bir şekilde öğrenilmesi gerektiği hususu unutulmamalıdır.

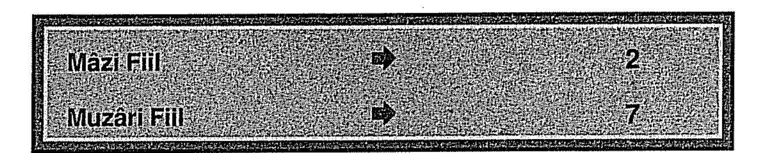
Sarfın başlıca konuları şunlardır :

1. Fiil Çekimleri (Mâzi, Muzârî, Emir)
2. Fiil Babları
3. Aksâm-ı Seb'a
4. Mastar (Tabii Mastar)
5. Sınâî Mastar (Yapma Mastar)
6. İsm-i Tasgîr (Küçültme İsmi)
7. İsm-i Mensup (Aitlik Bildiren İsim)
8. Fiilden Türetilmiş İsimler :

a. İsm-i Fâil
b. İsm-i Mef'ûl
c. İsm-i Zaman
d. İsm-i Mekan
e. Mim'li Mastar
f. Mastar-ı Merre (Sayı Bildiren Mastar)
g. Mastar-ı Nev'i (Tarz Bildiren Mastar)
h. İsm-i Âlet
i. Mübâlağalı İsm-i Fâil (Abartı İsmi)
j. İsm-i Tafdîl (Karşılaştırma İsmi)
k. Sıfat-ı Müşebbehe
l. Fiil-i Taaccub (Şaşma Bildiren Fiil Kalıbı)

اَلدَّرْسُ اْلأَوَّلُ

BİRİNCİ DERS

ARAPÇA'DA FİİLLER

Arapça'da mâzi bir fiil, en az üç harften oluşur. Üç harften oluşan bu fiillere '**sülâsî**' (üç harfli fiil) adı verilir. Bir sülâsî fiilin ilk harfine "**fiilin fâ'sı**", orta harfine "**fiilin ayn'ı**", son harfine ise "**fiilin lâm'ı**" adı verilir. Bu adlandırma, Arapça'daki her sülâsî fiilin iskeletini oluşturan "فَعَلَ" kalıbından esinlenilerek yapılmıştır.

ـل	+	ـعـ	+	فـ
Fiilin Lâm'ı (Lâme'l-Fiil)		*Fiilin Ayn'ı (Ayne'l-Fiil)*		*Fiilin Fâ'sı (Fâe'l-Fiil)*
ـبَ	+	ـتَـ	+	كَـ

Önbilgi: Arapça'da, fiil çekim tablolarında; şahıs, sayı ve cinsiyet bakımından durum şöyledir:

<u>a. Şahıs Yönünden</u>: Önce üçüncü, arkasından ikinci, daha sonra da birinci şahıslar çekilir.

<u>b. Sayı Yönünden:</u> Önce müfretler, arkasından tesniyeler, daha sonra da çoğullar çekilir.

<u>c. Cinsiyet Yönünden:</u> Önce müzekkerler, arkasından müennesler çekilir.

Çekim Tablolarında Yer Alan Anahtar Kavramlar

1) اَلْغَائِبُ : Eril üçüncü şahıs (O)

2) اَلْغَائِبَةُ : Dişil üçüncü şahıs (O)

3) اَلْمُخَاطَبُ : Eril ikinci şahıs (Sen)

4) اَلْمُخَاطَبَةُ : Dişil ikinci şahıs (Sen)

5) اَلْمُتَكَلِّمُ : Ortak birinci şahıs (Ben), (Biz ikimiz), (Biz)

6) اَلْمُذَكَّرُ .. : Eril

7) اَلْمُؤَنَّثُ : Dişil

8) اَلْمُفْرَدُ : Tekil

9) اَلْمُثَنَّى : İkil

10) اَلْجَمْعُ : Çoğul

BİLDİRDİKLERİ ZAMAN KAVRAMINA GÖRE FİİLLER

Arapça'da fiiller, bildirdikleri zaman kavramı bakımından üç grupta ele alınırlar: Mâzi, Muzâri, Emir.

MÂZİ FİİL (Geçmiş Zaman)

İçinde bulunulan zaman diliminden önce meydana gelen bir işi, olayı, oluşumu ya da eylemi ifade eden fiil türüdür.

Mâzi Fiil Çekim Örneği 1

(Geçmiş Zaman) اَلْفِعْلُ الْمَاضِي				
	Çoğul / اَلْجَمْعُ	İkil / اَلْمُثَنَّى	Tekil / اَلْمُفْرَدُ	
3. Şahıs/eril	كَتَبُوا Yazdılar	كَتَبَا İkisi yazdı	كَتَبَ Yazdı	اَلْغَائِبُ
3. Şahıs/dişil	كَتَبْنَ Yazdılar	كَتَبَتَا İkisi yazdı	كَتَبَتْ Yazdı	اَلْغَائِبَةُ
2. Şahıs/eril	كَتَبْتُمْ Yazdınız	كَتَبْتُمَا İkiniz yazdınız	كَتَبْتَ Yazdın	اَلْمُخَاطَبُ
2. Şahıs/dişil	كَتَبْتُنَّ Yazdınız	كَتَبْتُمَا İkiniz yazdınız	كَتَبْتِ Yazdın	اَلْمُخَاطَبَةُ
1. Şahıs/ortak	كَتَبْنَا Yazdık	كَتَبْنَا İkimiz yazdık	كَتَبْتُ Yazdım	اَلْمُتَكَلِّمُ

Mâzi Fiil Çekim Örneği 2

(Geçmiş Zaman) اَلْفِعْلُ الْمَاضِي				
	Çoğul / اَلْجَمْعُ	İkil / اَلْمُثَنَّى	Tekil / اَلْمُفْرَدُ	
3. Şahıs/eril	عَلِمُوا Bildiler	عَلِمَا İkisi bildi	عَلِمَ Bildi	اَلْغَائِبُ
3. Şahıs/dişil	عَلِمْنَ Bildiler	عَلِمَتَا İkisi Bildi	عَلِمَتْ Bildi	اَلْغَائِبَةُ
2. Şahıs/eril	عَلِمْتُمْ Bildiniz	عَلِمْتُمَا İkiniz bildiniz	عَلِمْتَ Bildin	اَلْمُخَاطَبُ
2. Şahıs/dişil	عَلِمْتُنَّ Bildiniz	عَلِمْتُمَا İkiniz bildiniz	عَلِمْتِ Bildin	اَلْمُخَاطَبَةُ
1. Şahıs/ortak	عَلِمْنَا Bildik	عَلِمْنَا İkimiz bildik	عَلِمْتُ Bildim	اَلْمُتَكَلِّمُ

Not (1): Arapça'da mâzi fiillerin; şahıs, cinsiyet ve sayıya göre çekimleri, temelde, yukarıdaki tabloda görüldüğü şekliyledir. Her dilde olduğu gibi, Arapça'da da, fiil çekim mantığını iyice kavrayıp pekiştirebilmek için, bol bol çekim egzersizi yapmak gerekmektedir. Bu nedenle öğrenci, aşağıda verilecek olan mâzi fiillerin gerek yazılı, gerekse sözlü çekimlerini mutlaka yapmalıdır.

Çekimi Yapılacak Olan Mâzi Fiil Örnekleri

Örttü ← سَتَرَ	Kırdı ← كَسَرَ	Bildi ← عَلِمَ
Çıktı ← خَرَجَ	Kesti ← قَطَعَ	Açtı ← فَتَحَ
Girdi ← دَخَلَ	Övdü ← مَدَحَ	İçti ← شَرِبَ
İşitti ← سَمِعَ	Baktı ← نَظَرَ	Anladı ← فَهِمَ
Gitti ← ذَهَبَ	Vurdu ← ضَرَبَ	Öldürdü ← قَتَلَ
Oturdu ← جَلَسَ	Topladı ← جَمَعَ	Sustu ← سَكَتَ

Not (2): Mâzi fiilin başına getirilen قَدْ fiilin anlamını kuvvetlendirmekle birlikte, bu vurguyu Türkçe'ye her zaman ayrı bir sözcükle yansıtmak mümkün olmayabilir. Bu gibi durumlarda, fiilin zımnen daha güçlü bir anlama sahip olduğunu düşünmek gerekir. Örnekler:

قَدْ وَصَلَتِ الطَّائِرَةُ.

Uçak geldi (kuşkuya mahal yok).

قَدْ كَتَبْنَا الْوَاجِبَاتِ.

Ödevleri yazdık (kuşkuya mahal yok).

قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ.

Hiç şüphe yok ki Müminler kurtuluşa ermişlerdir.

Not (3): Mâzi fiilin olumsuz biçimi, bu fiilin başına مَا getirilmek suretiyle yapılır. Örnekler:

مَا فَهِمُوا السُّؤَالَ / مَا شَرِبَ الْمَرِيضُ الدَّوَاءَ / مَا قَرَأْتُ الْحِكَايَةَ

Not (4): Mâzi fiil normalde لَا edatı ile olumsuz yapılmaz. Bununla birlikte, özellikle dua ve beddua anlamı taşımak üzere kimi mazi fiillerin başına geldiği görülür. Örnekler:

(Allah etmesin/göstermesin!) لَا سَمَحَ اللّٰهُ / لَا قَدَّرَ اللّٰهُ

(Allah seni affetmesin!/Allah cezanı versin!) لَا عَفَا اللّٰهُ عَنْكَ

(Canı Cehenneme!) لَا رَحِمَهُ اللّٰهُ

(Olmaz olsun!) لَا كَانَ

Not (5): Şayet bir mâzi fiil لَا edatı ile olumsuz yapılacaksa, mutlaka arkasından ikinci bir mâzi fiil daha gelmelidir. Örnekler:

(Ne yedi, ne içti) لَا أَكَلَ وَلَا شَرِبَ

(Ne okudu, ne yazdı, ne de ezberledi) لَا قَرَأَ وَلَا كَتَبَ وَلَا حَفِظَ

(Onu ne gördüm, ne de kendisiyle konuştum) لَا رَأَيْتُهُ وَلَا كَلَّمْتُهُ

(Ne o beni, ne de ben onu sordum) لَا سَأَلَنِي وَلَا سَأَلْتُهُ

Önemli not: Üçüncü şahıs dişil mâzi fiillerin sonunda bulunan sâkin (cezimli) te harfi; kendisinden sonra
(a) harf-i tarif (Jl)'li bir isim, veya
(b) vâsıl hemzeli bir sözcük gelmesi durumunda, bu sâkin te harfi esreli biçimde okunarak geçilir. Örnekleri inceleyiniz:

SARF BİLGİSİ

(a) فَهِمَتِ الطَّالِبَةُ الدَّرْسَ / شَرِبَتِ الْقِطَّةُ الْحَلِيبَ / اَلْمُدَرِّسَةُ قَرَأَتِ الْحِكَايَةَ

(b) صَرَخَتِ ابْنَةُ الْجَارِ / اَلْمُدَرِّسَةُ ذَكَرَتِ اسْمَ الطَّالِبِ النَّاجِحِ / مَاتَتِ امْرَأَةٌ

MÂZİ FİİLLERLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

1- شَكَرَ الْمُعَلِّمُ الطُّلاَّبَ النَّاجِحِينَ

Öğretmen, başarılı öğrencilere teşekkür etti.

2- بَحَثَ الْبَوَّابُ عَنِ الْمِفْتَاحِ فَوَجَدَهُ

Kapıcı anahtarı aradı ve buldu.

3- سَقَطَ الطِّفْلُ وَ كَسَرَ ذِرَاعَهُ

Çocuk düştü ve kolunu kırdı.

4- نَظَرَ التَّلاَمِيذُ إِلَى الْخَارِجِ

Öğrenciler dışarıya baktı.

5- شَرَحْتُ الْمَسْأَلَةَ بِسُهُولَةٍ

Meseleyi kolayca açıkladım.

6- ذَهَبَ هِشَامٌ إِلَى الْمُسْتَشْفَى

Hişam, hastaneye gitti.

7- هُمْ أَكَلُوا الْعَشَاءَ

Onlar akşam yemeğini yediler.

8- شَرِبَ الْوَلَدُ الْعَصِيرَ

Çocuk meyve suyunu içti.

9- كَسَرَ عَلِيٌّ اَلزُّجَاجَ بِالْحَجَرِ

Ali, camı taşla kırdı.

10- فَهِمَ الطَّالِبُ الدَّرْسَ

Öğrenci dersi anladı.

MUZÂRİ FİİL (Geniş, Şimdiki ve Gelecek Zaman)

İçinde bulunulan zaman diliminde meydana gelen ya da gelecekteki bir zaman kesiti içinde gerçekleşecek olan iş, olay, oluşum ya da eylemleri ifade eden fiil türüdür. Bir fiilin muzâri karakterli bir fiil olduğu, mâzi fiilin başına, 'muzâraat/muzârilik harfleri' adını verdiğimiz يَـ \ تَـ \ أَ \ نَـ harflerinden birinin gelmiş olması ile anlaşılır. Ancak burada dikkat edilmesi gereken nokta, muzâraat harfleri ile, baş harfi يَ \ تَ \ أ veya نَ ile başlayan mâzi fiillerin birbirine karıştırılmamasıdır.

Sözgelimi; (يَئِسَ \ تَفَلَ \ أَكَلَ \ نَدِمَ) fiilleri, يَ\ت\أ ve نَ harflerinden biri ile başlamış olmasına rağmen muzâri değil mâzi fiillerdir. Zira bu dört harf, mâzi bir fiilin başına sonradan getirilen ilâve harfler (muzâraat harfleri) olmayıp, fiilin temel harfleridir.

Muzâri Fiil Çekim Örneği 1

الْفِعْلُ الْمُضَارِعُ (Muzâri)			
	Çoğul / الْجَمْع	İkil / الْمُثَنَّى	Tekil / الْمُفْرَد
3. Şahıs/eril	يَكْتُبُونَ Yazıyorlar	يَكْتُبَانِ İkisi yazıyor	يَكْتُبُ Yazıyor
3. Şahıs/dişil	يَكْتُبْنَ Yazıyorlar	تَكْتُبَانِ İkisi yazıyor	تَكْتُبُ Yazıyor
2. Şahıs/eril	تَكْتُبُونَ Yazıyorsunuz	تَكْتُبَانِ İkiniz yazıyorsunuz	تَكْتُبُ Yazıyorsun
2. Şahıs/dişil	تَكْتُبْنَ Yazıyorsunuz	تَكْتُبَانِ İkiniz yazıyorsunuz	تَكْتُبِينَ Yazıyorsun
1. Şahıs/ortak	نَكْتُبُ Yazıyoruz	نَكْتُبُ İkimiz yazıyoruz	أَكْتُبُ Yazıyorum

Muzâri Fiil Çekim Örneği 2

(Muzâri) الْفِعْلُ الْمُضَارِعُ			
	Çoğul / الْجَمْعُ	İkil / الْمُثَنَّى	Tekil / الْمُفْرَدُ
3. Şahıs/eril	يَعْلَمُونَ Biliyorlar	يَعْلَمَانِ İkisi biliyor	يَعْلَمُ Biliyor
3. Şahıs/dişil	يَعْلَمْنَ Biliyorlar	تَعْلَمَانِ İkisi biliyor	تَعْلَمُ Biliyor
2. Şahıs/eril	تَعْلَمُونَ Biliyorsunuz	تَعْلَمَانِ İkiniz biliyorsunuz	تَعْلَمُ Biliyorsun
2. Şahıs/dişil	تَعْلَمْنَ Biliyorsunuz	تَعْلَمَانِ İkiniz biliyorsunuz	تَعْلَمِينَ Biliyorsun
1. Şahıs/ortak	نَعْلَمُ Biliyoruz	نَعْلَمُ İkimiz biliyoruz	أَعْلَمُ Biliyorum

Çekimi Yapılacak Olan Muzâri Fiil Örnekleri

Örtüyor ← يَسْتُرُ	Kırıyor ← يَكْسِرُ	Biliyor ← يَعْلَمُ
Çıkıyor ← يَخْرُجُ	Kesiyor ← يَقْطَعُ	Açıyor ← يَفْتَحُ
Giriyor ← يَدْخُلُ	Övüyor ← يَمْدَحُ	İçiyor ← يَشْرَبُ
İşitiyor ← يَسْمَعُ	Bakıyor ← يَنْظُرُ	Anlıyor ← يَفْهَمُ
Gidiyor ← يَذْهَبُ	Vuruyor ← يَضْرِبُ	Öldürüyor ← يَقْتُلُ
Parlıyor ← يَلْمَعُ	Topluyor ← يَجْمَعُ	Susuyor ← يَسْكُتُ

Not (2): Muzâri fiilin başına getirilen قَدْ fiile; kuşku, ihtimal, azlık anlamları katar ve Türkçe'ye ***'bazen, belki, nâdiren de olsa'*** gibi sözcük ve ibarelerle tercüme edilir. Örnekler:

قَدْ يَعُودُ الْمُدِيرُ غَدًا.

Müdür yarın dönebilir. / Müdür belki yarın döner (**İHTİMAL**)

قَدْ يَنْزِلُ الثَّلْجُ الْيَوْمَ.

Bugün kar yağabilir. / Belki bugün kar yağar. (**İHTİMAL**)

قَدْ يَصْدُقُ الْكَذُوبُ.

Yalancı kişi bazen/nâdiren doğru söyler. (**AZLIK**)

قَدْ يَنْجَحُ الطَّالِبُ الْكَسْلَانُ.

Tembel öğrenci bazen/nâdiren de olsa sınıf geçer. (**AZLIK**)

Not: Arapça'da, hem mâzi hem de muzâri fiiller, okunuşları itibariyle tek tip olmayıp, 'mâzi' ve 'muzâri'lerindeki harekelerin belirli standartlar içinde değişmesi bakımından farklılık arzederler. Burada, farklı okunuşları belirleyen faktör, söz konusu fiilin ait olduğu baptır. Bu konu, ileride, 'altı bab' başlığı altında detaylı olarak ele alınacaktır.

MUZÂRİ FİİLLERLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

1- يَجْلِسُ الرَّئِيسُ فِي قَاعَةِ الاِجْتِمَاعِ

Başkan toplantı salonunda oturuyor.

2- يَذْهَبُ أَخِي إِلَى الْكُلِّيَّةِ كُلَّ يَوْمٍ

Kardeşim, her gün fakülteye gider.

3- يَغْضَبُ الأَبُ مِنْ كَلَامِ الْوَلَدِ

Baba, çocuğun sözüne kızıyor.

4- يَمْدَحُ الْوَزِيرُ الْحُكُومَةَ

Bakan, hükümeti övüyor.

5- تَسْقُطُ الأَوْرَاقُ مِنَ الشَّجَرَةِ فِي فَصْلِ الْخَرِيفِ

Sonbaharda ağaçtan yapraklar dökülür.

6- يَقْرَأُ أَخِي الْقُرْآنَ

Kardeşim Kur'an okuyor.

-7 يَنْزِلُ الْمَطَرُ مُنْذُ ثَلاَثِ سَاعَاتٍ

Üç saatten beri yağmur yağıyor.

-8 تَحْظُرُ الْحُكُومَةُ التَّدْخِينَ فِي الْأَمَاكِنِ الْعَامَّةِ

Hükümet halka açık yerlerde sigara içmeyi yasaklıyor.

-9 يَطِيرُ الْعُصْفُورُ فِي الْجَوِّ

Serçe havada uçuyor.

-10 تَغْسِلُ أُمِّي الْمَلاَبِسَ

Annem çamaşırları yıkıyor.

-11 يَجْذِبُ الْمِغْنَاطِيسُ الْقِطَعَ الْمَعْدِنِيَّةَ

Mıknatıs metal parçaları çeker.

-12 بَدَأَتْ النَّارُ تَخْمُدُ تَدْرِيجًا

Ateş yavaş yavaş sönmeye başladı.

-13 يَشْحَنُ الْحَمَّالُونَ الْبَاخِرَةَ بِالْمَوَاشِي

Hamallar gemiye hayvan sürülerini yüklüyorlar.

-14 يَقْعُدُ الصَّيَّادُ تَحْتَ الشَّجَرَةِ

Avcı ağaç altında oturuyor.

-15 أَرْكَبُ سَيَّارَةَ أَبِي كُلَّ يَوْمٍ

Babamın arabasına hergün binerim.

-16 أَتْرُكُ حَقِيبَتِي عَلَى الطَّاوِلَةِ دَائِمًا

Çantamı hep masanın üzerinde bırakırım.

اَلدَّرْسُ الثَّانِي

İKİNCİ DERS

EMR-İ HÂZIR (Buyruk Kipi)

Karşımızdaki bir şahıstan, bir eylemin yapılmasını veya bir arzunun yerine getirilmesini istediğimiz durumlarda kullandığımız fiillere emr-i hâzır adı verilir.

Yapılışı: Bir emir fiilini elde etmek için, önce muzâri bir fiilin, muhatab ve muhataba sigasındaki muzârilik harfleri atılır. Fiilin geri kalan kısmındaki ilk harf harekeli ise fiilin sonu meczum kılınarak emir fiil elde edilir.

Son Harfin Meczum Kılınması	Muzârilik Harfinin Atılması	Muzâri	Mâzi
جِدْ	جِدُ	تَجِدُ	وَجَدَ
ثِقْ	ثِقُ	تَثِقُ	وَثِقَ
ثِبْ	ثِبُ	تَثِبُ	وَثَبَ
عِدْ	عِدُ	تَعِدُ	وَعَدَ
ضَعْ	ضَعُ	تَضَعُ	وَضَعَ
هَبْ	هَبُ	تَهَبُ	وَهَبَ
رِثْ	رِثُ	تَرِثُ	وَرِثَ

Atılan muzârilik harfinin hemen sonrasındaki harf sakin ise, bu durumda fiilin başına bir hemze (إ) getirilir ve bakılır: Şayet fiilin orta harfi ötreli ise emir fiilinin başındaki hemze ötreli, üstünlü veya esreli ise emir fiilinin başındaki hemze esreli okunur.

Başa Hemze Getirilip, Son Harfin Meczum Kılınması	Muzârilik Harfinin Atılması	Muzârî Muhatap	Mâzi
اُكْتُبْ	كْتُبْ	تَكْتُبُ	كَتَبَ
اُشْكُرْ	شْكُرْ	تَشْكُرُ	شَكَرَ
اُسْطُرْ	سْطُرْ	تَسْطُرُ	سَطَرَ
اُهْرُبْ	هْرُبْ	تَهْرُبُ	هَرَبَ
اِفْتَحْ	فْتَحْ	تَفْتَحُ	فَتَحَ
اِنْزِلْ	نْزِلْ	تَنْزِلُ	نَزَلَ
اِكْسِرْ	كْسِرْ	تَكْسِرُ	كَسَرَ
اِعْلَمْ	عْلَمْ	تَعْلَمُ	عَلِمَ
اِسْمَعْ	سْمَعْ	تَسْمَعُ	سَمِعَ
اِحْفَظْ	حْفَظْ	تَحْفَظُ	حَفِظَ
اِمْدَحْ	مْدَحْ	تَمْدَحُ	مَدَحَ
اِقْرَأْ	قْرَأْ	تَقْرَأُ	قَرَأَ
اِذْهَبْ	ذْهَبْ	تَذْهَبُ	ذَهَبَ

Emir Fiil Çekim Örneği 1

Emir (Buyruk) Fiilinin Çekimi فِعْلُ الْأَمْرِ				
	Çoğul / الْجَمْعُ	İkil / الْمُثَنَّى	Tekil / الْمُفْرَدُ	
2. Şahıs/eril	اُكْتُبُوا Yazınız	اُكْتُبَا İkiniz yazın	اُكْتُبْ Yaz	الْمُخَاطَبُ
2. Şahıs/dişil	اُكْتُبْنَ Yazınız	اُكْتُبَا İkiniz yazın	اُكْتُبِي Yaz	الْمُخَاطَبَةُ

Emir Fiil Çekim Örneği 2

Emir (Buyruk) Fiilinin Çekimi فِعْلُ الْأَمْرِ				
	Çoğul / اَلْجَمْعُ	İkil / اَلْمُثَنَّى	Tekil / اَلْمُفْرَدُ	
2. Şahıs/eril	اِعْلَمُوا Biliniz	اِعْلَمَا İkiniz bilin	اِعْلَمْ Bil	اَلْمُخَاطَبُ
2. Şahıs/dişil	اِعْلَمْنَ Biliniz	اِعْلَمَا İkiniz bilin	اِعْلَمِي Bil	اَلْمُخَاطَبَةُ

Alıştırma

Aşağıdaki fiilleri, yukarıdaki açıklamaların ışığında emir kipine dönüştürüp çekimlerini yapınız.

Örtüyor = يَسْتُرُ	Kırıyor = يَكْسِرُ	Yardım ediyor = يَنْصُرُ
Çıkıyor = يَخْرُجُ	Terkediyor = يَتْرُكُ	Taşıyor = يَنْقُلُ
Giriyor = يَدْخُلُ	Kaldırıyor = يَرْفَعُ	İçiyor = يَشْرَبُ
İşitiyor = يَسْمَعُ	Bakıyor = يَنْظُرُ	Anlıyor = يَفْهَمُ
Taşıyor = يَحْمِلُ	Vuruyor = يَضْرِبُ	Öldürüyor = يَقْتُلُ
Kesiyor = يَقْطَعُ	Hükmediyor = يَحْكُمُ	Susuyor = يَسْكُتُ

Önemli not (1): Emr-i hâzırın başındaki hemzeler '*vasıl hemzesi* olup, cümle ortasında gelmeleri durumunda okunmazlar.

كُلْ وَاشْرَبْ / اِقْرَأْ وَاكْتُبْ / اُدْخُلْ وَاجْلِسْ / اُخْرُجْ وَالْعَبْ

Önemli not (2): Normalde, emr-i hâzırın son harfi sâkin (cezimli) olmakla birlikte, kendisinden sonra harf-i tarif (ال)'li bir isim gelirse, bu sâkin harf esreli biçimde okunarak geçilir.

اِشْرَبِ الشَّايَ / اِقْرَإِ الْقُرْآنَ / اُدْخُلِ الْفَصْلَ / اِفْتَحِ الْبَابَ

'EMR-İ HÂZIR' İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

-1 أُسْكُتْ فِي الْفَصْلِ أَثْنَاءَ الدَّرْسِ

Ders esnasında sınıfta sessiz ol.

-2 اِغْسِلْ يَدَيْكَ قَبْلَ الأَكْلِ

Yemek yemeden önce ellerini yıka.

-3 أُكْتُبْ دَرْسَكَ فِي وَقْتِهِ

Dersini zamanında yaz.

-4 اِشْرَبِ الشَّايَ سَاخِنًا

Çayı sıcak iç.

-5 اِحْمِلْ حَقِيبَتَكَ بِدِقَّةٍ

Çantanı dikkatli taşı.

-6 اِقْرَأِ الْقُرْآنَ دَائِمًا

Daima Kuran oku.

-7 اِفْهَمِ الدَّرْسَ جَيِّدًا

Dersi iyi anla.

-8 اِنْزِلْ مِنَ السَّيَّارَةِ

Arabadan in.

-9 اِذْهَبْ إِلَى السُّوقِ

Çarşıya git.

-10 اِفْتَحِ الْبَابَ مِنْ فَضْلِكَ

Lütfen kapıyı aç.

-11 اِحْذِفْ هَذِهِ الْجُمْلَةَ مِنَ النَّصِّ

Bu cümleyi metinden çıkar.

-12 أُحْضُرُوا الْحَفْلَةَ جَمِيعًا

Hepiniz törene gelin.

MUZÂRİ FİİLLE GEÇMİŞ ZAMANDA OLUMSUZLUK

(A) CAHD-I MUTLAK = Meczum Muzâri Fiil + لَمْ

Herhangi bir muzâri fiilin başına (لَمْ) getirildiğinde, fiilde iki değişiklik meydana gelir:

1. **Hareke değişikliği :** Başına (لَمْ) getirilen muzâri fiil meczûm olur.
2. **Anlam değişikliği :** Başına (لَمْ) getirilen muzâri fiiller, olumsuz geçmiş zaman anlamı kazanır.

Örnek 1

Cahd-ı Mutlak'ın Çekimi	الْفِعْلُ الْمُضَارِعُ الْمَجْزُومُ بِـ لَمْ	
لَمْ يَكْتُبُوا Yazmadılar	لَمْ يَكْتُبَا İkisi Yazmadı	لَمْ يَكْتُبْ Yazmadı
لَمْ يَكْتُبْنَ Yazmadılar	لَمْ تَكْتُبَا İkisi Yazmadı	لَمْ تَكْتُبْ Yazmadı
لَمْ تَكْتُبُوا Yazmadınız	لَمْ تَكْتُبَا İkiniz Yazmadınız	لَمْ تَكْتُبْ Yazmadın
لَمْ تَكْتُبْنَ Yazmadınız	لَمْ تَكْتُبَا İkiniz Yazmadınız	لَمْ تَكْتُبِي Yazmadın
لَمْ نَكْتُبْ Yazmadık	لَمْ نَكْتُبْ İkimiz Yazmadık	لَمْ أَكْتُبْ Yazmadım

Cahd-ı Mutlak'ın Çekimi	الْفِعْلُ الْمُضَارِعُ الْمَجْزُومُ بِـ لَمْ	
لَمْ يَدْخُلُوا	لَمْ يَدْخُلَا	لَمْ يَدْخُلْ
لَمْ يَدْخُلْنَ	لَمْ تَدْخُلَا	لَمْ تَدْخُلْ
لَمْ تَدْخُلُوا	لَمْ تَدْخُلَا	لَمْ تَدْخُلْ
لَمْ تَدْخُلْنَ	لَمْ تَدْخُلَا	لَمْ تَدْخُلِي
لَمْ نَدْخُلْ	لَمْ نَدْخُلْ	لَمْ أَدْخُلْ

Örnek 2

'Cahd-ı Mutlak'ın Çekimi الْفِعْلُ الْمُضَارِعُ الْمَجْزُومُ بِـ لَمْ		
Çoğul / الْجَمْعُ	İkil / الْمُثَنَّى	Tekil / الْمُفْرَدُ
لَمْ يَعْلَمُوا Bilmediler	لَمْ يَعْلَمَا İkisi bilmedi	لَمْ يَعْلَمْ Bilmedi
لَمْ يَعْلَمْنَ Bilmediler	لَمْ تَعْلَمَا İkisi bilmedi	لَمْ تَعْلَمْ Bilmedi
لَمْ تَعْلَمُوا Bilmediniz	لَمْ تَعْلَمَا İkiniz bilmediniz	لَمْ تَعْلَمْ Bilmedin
لَمْ تَعْلَمْنَ Bilmediniz	لَمْ تَعْلَمَا İkiniz bilmediniz	لَمْ تَعْلَمِي Bilmedin
لَمْ نَعْلَمْ Bilmedik	لَمْ نَعْلَمْ İkimiz bilmedik	لَمْ أَعْلَمْ Bilmedim

Örnek 3

'Cahd-ı Mutlak'ın Çekimi الْفِعْلُ الْمُضَارِعُ الْمَجْزُومُ بِـ لَمْ		
Çoğul / الْجَمْعُ	İkil / الْمُثَنَّى	Tekil / الْمُفْرَدُ
لَمْ يَجْلِسُوا Oturmadılar	لَمْ يَجْلِسَا İkisi oturmadı	لَمْ يَجْلِسْ Oturmadı
لَمْ يَجْلِسْنَ Oturmadılar	لَمْ تَجْلِسَا İkisi oturmadı	لَمْ تَجْلِسْ Oturmadı
لَمْ تَجْلِسُوا Oturmadınız	لَمْ تَجْلِسَا İkiniz oturmadınız	لَمْ تَجْلِسْ Oturmadın
لَمْ تَجْلِسْنَ Oturmadınız	لَمْ تَجْلِسَا İkiniz oturmadınız	لَمْ تَجْلِسِي Oturmadın
لَمْ نَجْلِسْ Oturmadık	لَمْ نَجْلِسْ İkimiz oturmadık	لَمْ أَجْلِسْ Oturmadım

(B) CAHD-I MUSTAĞRAK = Meczum Muzâri Fiil + لَمَّا

Klasik Arapça'da yaygın biçimde karşımıza çıkan muzarinin bu biçimi şeklen Cahd-ı Mutlak'ı andırmakta olup, anlam bakımından da bir derece farklılık arz etmektedir.

1. **Hareke değişikliği :** Başına (لَمَّا) getirilen muzâri fiil meczûm olur.
2. **Anlam değişikliği :** Başına (لَمَّا) getirilen muzâri fiiller, (Henüz/Daha/Hâlâ ...-medi/madı) anlamını kazanır.

Örnek 1

'Cahd-ı Mustağrak'ın Çekimi الْفِعْلُ الْمُضَارِعُ الْمَجْزُومُ بِـ لَمَّا		
لَمَّا يَكْتُبُوا (Henüz/Daha/Hâlâ) Yazmadılar	لَمَّا يَكْتُبَا (Henüz/Daha/Hâlâ) İkisi Yazmadı	لَمَّا يَكْتُبْ (Henüz/Daha/Hâlâ) Yazmadı
لَمَّا يَكْتُبْنَ (Henüz/Daha/Hâlâ) Yazmadılar	لَمَّا تَكْتُبَا (Henüz/Daha/Hâlâ) İkisi Yazmadı	لَمَّا تَكْتُبْ (Henüz/Daha/Hâlâ) Yazmadı
لَمَّا تَكْتُبُوا (Henüz/Daha/Hâlâ) Yazmadınız	لَمَّا تَكْتُبَا (Henüz/Daha/Hâlâ) İkiniz Yazmadınız	لَمَّا تَكْتُبْ (Henüz/Daha/Hâlâ) Yazmadın
لَمَّا تَكْتُبْنَ (Henüz/Daha/Hâlâ) Yazmadınız	لَمَّا تَكْتُبَا (Henüz/Daha/Hâlâ) İkiniz Yazmadınız	لَمَّا تَكْتُبِي (Henüz/Daha/Hâlâ) Yazmadın
لَمَّا نَكْتُبْ (Henüz/Daha/Hâlâ) Yazmadık	لَمَّا نَكْتُبْ (Henüz/Daha/Hâlâ) İkimiz Yazmadık	لَمَّا أَكْتُبْ (Henüz/Daha/Hâlâ) Yazmadım

ÖNEMLİ NOT

Modern Arapça'da, 'Cahd-ı Mustağrak' kalıbının anlamını karşılamak üzere bugün şu kullanım tercih edilmektedir.

لَمْ (الْفِعْلُ الْمُضَارِعُ) + بَعْدُ

لَمْ أَكْتُبِ الرِّسَالَةَ بَعْدُ. (Mektubu henüz yazmadım)

اَلدَّرْسُ الثَّالِثُ

ÜÇÜNCÜ DERS

SÜLÂSÎ MÜCERRED FİİLLERİN ALTI BABI

Sülâsî fiiller, bu fiilerin mâzi ve muzâri çekimleri esnasında, ayne'l-fiillerinde, yani ortadaki harflerinde meydana gelen hareke değişiklikleri dikkate alınarak altı grupta incelenirler. Her bir fiilin, "**Ebvâb-ı Sitte / Altı Bab**" olarak adlandırılan bu gruplardan hangisine göre çekileceği hususu yalnızca sözlük yardımı ile bilinebilir.

Not: Bu derste, altı baptan ilk üç babın; mâzi, muzâri ve emir çekimleri gösterilecektir. Ancak hepsinden önce, içerisinde bu altı babın mâzi ve muzârilerinin toplu olarak yer aldığı aşağıdaki tablonun, bir şablon olarak öğrenciler tarafından iyice ezberlenmesi ve kavranması gerekmektedir.

ALTI BAB TABLOSU

Bab adı	Muzâri	Mâzi
1. bab	يَفْعُلُ	فَعَلَ
2. bab	يَفْعِلُ	فَعَلَ
3. bab	يَفْعَلُ	فَعَلَ
4. bab	يَفْعَلُ	فَعِلَ
5. bab	يَفْعُلُ	فَعُلَ
6. bab	يَفْعِلُ	فَعِلَ

BİRİNCİ BAB

Muzâri	Mâzi
يَفْعُلُ	فَعَلَ
يَنْظُرُ	نَظَرَ
يَقْعُدُ	قَعَدَ
يَنْقُلُ	نَقَلَ
يَقْتُلُ	قَتَلَ
يَكْتُبُ	كَتَبَ
يَنْصُرُ	نَصَرَ
يَدْخُلُ	دَخَلَ
يَخْرُجُ	خَرَجَ

Not: Yukarıdaki tabloda yer alan birinci bab mâzi ve muzâri fiil formlarının; mâzi, muzâri ve emir çekimleri aşağıdaki tablolarda gösterildiği gibidir.

BİRİNCİ BAB / *Mâzi*		
نَظَرُوا	نَظَرَا	نَظَرَ
نَظَرْنَ	نَظَرَتَا	نَظَرَتْ
نَظَرْتُمْ	نَظَرْتُمَا	نَظَرْتَ
نَظَرْتُنَّ	نَظَرْتُمَا	نَظَرْتِ
نَظَرْنَا	نَظَرْنَا	نَظَرْتُ

BİRİNCİ BAB / *Muzâri*		
يَـنْظُرُونَ	يَـنْظُرَانِ	يَـنْظُرُ
يَـنْظُرْنَ	تَـنْظُرَانِ	تَـنْظُرُ
تَـنْظُرُونَ	تَـنْظُرَانِ	تَـنْظُرُ
تَـنْظُرْنَ	تَـنْظُرَانِ	تَـنْظُرِينَ
نَـنْظُرُ	نَـنْظُرُ	أَنْظُرُ

BİRİNCİ BAB / *Emir*		
أُنْظُرُوا	أُنْظُرَا	أُنْظُرْ
أُنْظُرْنَ	أُنْظُرَا	أُنْظُرِي

BİRİNCİ BAB FİİLLERLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

-1 نَصَرَ مُحَمَّدٌ أُخْتَهُ

Muhammet kız kardeşine yardım etti.

-2 يَسْجُدُ الْمُسْلِمُ فِي الصَّلاَةِ

Müslüman namazda secde eder.

-3 أُنْصُرْ اَلْفُقَرَاءَ دَائِمًا

Daima yoksullara yardım et.

-4 نَظَرَ الْمُدِيرُ إِلَى الْحَدِيقَةِ

Müdür bahçeye baktı.

-5 كَتَبَ الطَّالِبُ الدَّرْسَ

Öğrenci dersi yazdı.

-6 أَكَلَ الْوَلَدُ طَعَامَهُ

Çocuk yemeğini yedi.

-7 دَخَلَ الطَّبِيبُ الْغُرْفَةَ

Doktor odaya girdi.

-8 يَعْبُدُ الْمُؤْمِنُ رَبَّهُ كُلَّ يَوْمٍ

Mümin, her gün Rabbi'ne ibadet eder.

-9 يَطْلُبُ الْمَرِيضُ الدَّوَاءَ

Hasta, ilacı istiyor.

-10 اُخْرُجْ بِهُدُوءٍ

Sessizce çık!

İKİNCİ BAB

Muzâri	Mâzi
يَفْعِلُ	فَعَلَ
يَضْرِبُ	ضَرَبَ
يَنْزِلُ	نَزَلَ
يَجْلِسُ	جَلَسَ
يَرْجِعُ	رَجَعَ
يَنْطِقُ	نَطَقَ
يَصْبِرُ	صَبَرَ
يَضْبِطُ	ضَبَطَ
يَسْبِقُ	سَبَقَ
يَمْلِكُ	مَلَكَ

Not: Yukarıdaki tabloda yer alan ikinci bab mâzi ve muzâri fiil formlarının; mâzi, muzâri ve emir çekimleri aşağıdaki tablolarda gösterildiği gibidir.

İKİNCİ BAB / *Mâzi*		
جَلَسُوا	جَلَسَا	جَلَسَ
جَلَسْنَ	جَلَسَتَا	جَلَسَتْ
جَلَسْتُمْ	جَلَسْتُمَا	جَلَسْتَ
جَلَسْتُنَّ	جَلَسْتُمَا	جَلَسْتِ
جَلَسْنَا	جَلَسْنَا	جَلَسْتُ

İKİNCİ BAB / *Muzâri*		
يَجْلِسُونَ	يَجْلِسَانِ	يَجْلِسُ
يَجْلِسْنَ	تَجْلِسَانِ	تَجْلِسُ
تَجْلِسُونَ	تَجْلِسَانِ	تَجْلِسُ
تَجْلِسْنَ	تَجْلِسَانِ	تَجْلِسِينَ
نَجْلِسُ	نَجْلِسُ	أَجْلِسُ

İKİNCİ BAB / *Emir*		
اِجْلِسُوا	اِجْلِسَا	اِجْلِسْ
اِجْلِسْنَ	اِجْلِسَا	اِجْلِسِي

İKİNCİ BAB FİİLLERLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

1- يَصْبِرُ الْمُسْلِمُ فِي رَمَضَانَ

Müslüman Ramazan'da sabreder.

2- اِضْبِطْ نَفْسَكَ عِنْدَ الْمَشَقَّةِ

Sıkıntı anında kendine hâkim ol.

-3 يَجْلِسُ الْمُعَلِّمُ عَلَى الْكُرْسِيِّ

Öğretmen sandalyeye oturuyor.

-4 يَرْجِعُ الْعُمَّالُ إِلَى بِلاَدِهِمْ

İşçiler ülkelerine dönüyorlar.

-5 تَهْبِطُ الطَّائِرَةُ عَلَى أَحَدِ مَدَارِجِ الْمَطَارِ

Uçak, havaalanındaki pistlerden birine iniyor.

-6 يَعْرِفُ الْمُوَاطِنُ حُقُوقَهُ

Vatandaş haklarını bilir.

-7 سَرَقَ اللِّصُّ النُّقُودَ

Hırsız paraları çaldı.

-8 سَبَقَتْ السَّيَّارَةُ الْقِطَارَ

Araba treni geçti.

-9 ضَرَبَ الأَبُ اِبْنَتَهُ

Baba kızını dövdü.

-10 يَنْزِلُ الْمَطَرُ

Yağmur yağıyor.

-11 عَرَفْتُكَ مِنْ مِشْيَتِكَ

Seni yürüyüşünden tanıdım.

-12 عَزَلَ الْمُدِيرُ الْمُوَظَّفَ الْمُهْمِلَ عَنْ مَنْصِبِهِ

Müdür ihmalkar memuru görevden aldı.

-13 تَعْصِفُ الرِّيحُ فِي الأَوْدِيَةِ كَثِيرًا

Vadilerde rüzgar çok eser.

-14 يَعْصِرُ الْفَلاَّحُ الْعِنَبَ

Çiftçi üzümün şırasını çıkarıyor (sıkıyor).

ÜÇÜNCÜ BAB

Muzâri	Mâzi
يَفْعَلُ	فَعَلَ
يَفْتَحُ	فَتَحَ
يَنْفَعُ	نَفَعَ
يَمْدَحُ	مَدَحَ
يَنْبَحُ	نَبَحَ
يَصْنَعُ	صَنَعَ
يَقْرَأُ	قَرَأَ
يَجْعَلُ	جَعَلَ
يَخْدَعُ	خَدَعَ
يَقْرَعُ	قَرَعَ

Not: Yukarıdaki tabloda yer alan üçüncü bab mâzi ve muzâri fiil formlarının; mâzi, muzâri ve emir çekimleri aşağıdaki tablolarda gösterildiği gibidir.

ÜÇÜNCÜ BAB / *Mâzi*		
فَتَحُوا	فَتَحَا	فَتَحَ
فَتَحْنَ	فَتَحَتَا	فَتَحَتْ
فَتَحْتُمْ	فَتَحْتُمَا	فَتَحْتَ
فَتَحْتُنَّ	فَتَحْتُمَا	فَتَحْتِ
فَتَحْنَا	فَتَحْنَا	فَتَحْتُ

ÜÇÜNCÜ BAB / *Muzâri*		
يَفْتَحُونَ	يَفْتَحَانِ	يَفْتَحُ
يَفْتَحْنَ	تَفْتَحَانِ	تَفْتَحُ
تَفْتَحُونَ	تَفْتَحَانِ	تَفْتَحُ
تَفْتَحْنَ	تَفْتَحَانِ	تَفْتَحِينَ
نَفْتَحُ	نَفْتَحُ	أَفْتَحُ

ÜÇÜNCÜ BAB / *Emir*		
إِفْتَحُوا	إِفْتَحَا	إِفْتَحْ
إِفْتَحْنَ	إِفْتَحَا	إِفْتَحِي

ÜÇÜNCÜ BAB FİİLLERLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

-1 مَدَحَ الْأُسْتَاذُ التِّلْمِيذَ الْمُجْتَهِدَ

Öğretmen, çalışkan talebeyi övdü.

-2 يَرْفَعُ الطَّالِبُ إِصْبَعَهُ

Öğrenci parmağını kaldırıyor.

-3 نَجَحَ التَّلاَمِيذُ فِي الاِمْتِحَانِ

Talebeler sınavda başarılı oldular.

-4 يَسْبَحُ الرِّيَاضِيُّ بِسُرْعَةٍ

Sporcu süratli yüzüyor.

-5 نَبَحَ الْكَلْبُ مَرَّتَيْنِ

Köpek iki kere havladı.

-6 قَرَأَ الْجُنْدِيُّ الرِّسَالَةَ

Asker mektubu okudu.

-7 قَرَعَ الضَّيْفُ الْبَابَ

Misafir kapıyı çaldı.

اَلدَّرْسُ الرَّابِعُ

DÖRDÜNCÜ DERS

(EBVÂB-I SİTTE (ALTI BAB) KONUSUNA DEVAM)
DÖRDÜNCÜ, BEŞİNCİ ve ALTINCI BABLAR

DÖRDÜNCÜ BAB

Muzâri	Mâzi
يَفْعَلُ	فَعِلَ
يَفْرَحُ	فَرِحَ
يَقْبَلُ	قَبِلَ
يَغْضَبُ	غَضِبَ
يَشْرَبُ	شَرِبَ
يَسْمَعُ	سَمِعَ
يَسْأَمُ	سَئِمَ
يَنْدَمُ	نَدِمَ
يَحْزَنُ	حَزِنَ
يَسْعَدُ	سَعِدَ
يَنْشَطُ	نَشِطَ
يَنْعَمُ	نَعِمَ
يَخْسَرُ	خَسِرَ
يَجْهَلُ	جَهِلَ
يَفْهَمُ	فَهِمَ

Not: Yukarıdaki tabloda yer alan dördüncü bab mâzi ve muzâri fiil formlarının; mâzi, muzâri ve emir çekimleri aşağıdaki tablolarda gösterildiği gibidir.

DÖRDÜNCÜ BAB / *Mâzi*		
فَرِحُوا	فَرِحَا	فَرِحَ
فَرِحْنَ	فَرِحَتَا	فَرِحَتْ
فَرِحْتُمْ	فَرِحْتُمَا	فَرِحْتَ
فَرِحْتُنَّ	فَرِحْتُمَا	فَرِحْتِ
فَرِحْنَا	فَرِحْنَا	فَرِحْتُ

DÖRDÜNCÜ BAB / Muzâri		
يَفْرَحُونَ	يَفْرَحَانِ	يَفْرَحُ
يَفْرَحْنَ	تَفْرَحَانِ	تَفْرَحُ
تَفْرَحُونَ	تَفْرَحَانِ	تَفْرَحُ
تَفْرَحْنَ	تَفْرَحَانِ	تَفْرَحِينَ
نَفْرَحُ	نَفْرَحُ	أَفْرَحُ

DÖRDÜNCÜ BAB / *Emir*		
اِفْرَحُوا	اِفْرَحَا	اِفْرَحْ
اِفْرَحْنَ	اِفْرَحَا	اِفْرَحِي

DÖRDÜNCÜ BAB FİİLLERLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

1- يَعْلَمُ الطَّالِبُ الْمُجْتَهِدُ السُّؤَالَ الصَّعْبَ

Çalışkan öğrenci zor soruyu (zor sorunun yanıtını) biliyor.

2- يَسْعَدُ الْمَرْءُ بِسَعَادَةِ الْآخَرِينَ

Kişi, başkalarının saadeti ile mesut olur.

3- نَدِمَ زَمِيلِي عَلَى مَا فَعَلَهُ

Arkadaşım yaptığına pişman oldu.

-4 قَبِلَ جَارُنَا الْهَدِيَّةَ

Komşumuz hediyeyi kabul etti.

-5 خَسِرَتْ شَرِكَتُنَا هَذَا الْعَامَ

Şirketimiz bu yıl zarar etti.

-6 سَمِعْتُ الْخَبَرَ السَّارَّ

Sevindirici haberi duydum.

-7 غَضِبَتْ أُمِّي مِنِّي كَثِيرًا

Annem bana çok kızdı.

-8 صَعِدَ الْكَشَّافُونَ الذِّرْوَةَ

İzciler zirveye çıktılar.

-9 فَرِحَ الطِّفْلُ كَثِيرًا

Çocuk çok sevindi.

-10 شَرِبَ الْقِطُّ الْحَلِيبَ

Kedi sütü içti.

-11 غَضِبَ الْمُعَلِّمُ حِينَ رَأَى نَتَائِجَ الِامْتِحَانِ

Öğretmen, sınav sonuçlarını görünce öfkelendi.

BEŞİNCİ BAB

Muzâri	Mâzi
يَفْعُلُ	فَعُلَ
يَصْعُبُ	صَعُبَ
يَحْسُنُ	حَسُنَ
يَكْرُمُ	كَرُمَ
يَسْهُلُ	سَهُلَ
يَعْظُمُ	عَظُمَ
يَكْبُرُ	كَبُرَ

يَجْرُؤُ	جَرُؤَ
يَخْبُثُ	خَبُثَ
يَصْغُرُ	صَغُرَ
يَقْبُحُ	قَبُحَ
يَشْرُفُ	شَرُفَ
يَشْجُعُ	شَجُعَ

Not: Yukarıdaki tabloda yer alan beşinci bab mâzi ve muzâri fiil formlarının; mâzi, muzâri ve emir çekimleri aşağıdaki tablolarda gösterildiği gibidir.

BEŞINCI BAB / *Mâzi*		
كَرُمُوا	كَرُمَا	كَرُمَ
كَرُمْنَ	كَرُمَتَا	كَرُمَتْ
كَرُمْتُمْ	كَرُمْتُمَا	كَرُمْتَ
كَرُمْتُنَّ	كَرُمْتُمَا	كَرُمْتِ
كَرُمْنَا	كَرُمْنَا	كَرُمْتُ

BEŞINCI BAB / *Muzâri*		
يَكْرُمُونَ	يَكْرُمَانِ	يَكْرُمُ
يَكْرُمْنَ	تَكْرُمَانِ	تَكْرُمُ
تَكْرُمُونَ	تَكْرُمَانِ	تَكْرُمُ
تَكْرُمْنَ	تَكْرُمَانِ	تَكْرُمِينَ
نَكْرُمُ	نَكْرُمُ	أَكْرُمُ

BEŞİNCİ BAB / *Emir*		
أَكْرِمُوا	أَكْرِمَا	أَكْرِمْ
أَكْرِمْنَ	أَكْرِمَا	أَكْرِمِي

BEŞİNCİ BAB FİİLLERLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

-1 يَصْعُبُ حَلُّ الْمُشْكِلَةِ عِنْدَ السَّبُّورَةِ

Tahtada problem çözmek zordur.

-2 كَثُفَ الضَّبَابُ فِي قِمَّةِ الْجَبَلِ

Dağın zirvesinde sis yoğunlaştı.

-3 يَحْسُنُ الْجَوُّ فِي الرَّبِيعِ

Baharda hava güzel olur.

-4 قَرُبَ وَقْتُ الْاِمْتِحَانِ

Sınav zamanı yaklaştı.

-5 بَعُدَتْ السَّفِينَةُ عَنِ السَّاحِلِ

Gemi sahilden uzaklaştı.

-6 اَلْجَبَانُ لاَ يَجْرُؤُ عَلَى قَوْلِ الْحَقِيقَةِ

Korkak kişi, gerçeği söylemeye cesaret edemez.

ALTINCI BAB

Muzâri	Mâzi
يَفْعِلُ	فَعِلَ
يَحْسِبُ	حَسِبَ
يَثِقُ	وَثِقَ
يَرِثُ	وَرِثَ
يَمِقُ	وَمِقَ

Not: Yukarıdaki tabloda yer alan altıncı bab mâzi ve muzâri fiil formlarının; mâzi, muzâri ve emir çekimleri aşağıdaki tablolarda gösterildiği gibidir.

ALTINCI BAB / *Mâzi*		
حَسِبُوا	حَسِبَا	حَسِبَ
حَسِبْنَ	حَسِبَتَا	حَسِبَتْ
حَسِبْتُمْ	حَسِبْتُمَا	حَسِبْتَ
حَسِبْتُنَّ	حَسِبْتُمَا	حَسِبْتِ
حَسِبْنَا	حَسِبْنَا	حَسِبْتُ

ALTINCI BAB / *Muzâri*		
يَحْسِبُونَ	يَحْسِبَانِ	يَحْسِبُ
يَحْسِبْنَ	تَحْسِبَانِ	تَحْسِبُ
تَحْسِبُونَ	تَحْسِبَانِ	تَحْسِبُ
تَحْسِبْنَ	تَحْسِبَانِ	تَحْسِبِينَ
نَحْسِبُ	نَحْسِبُ	أَحْسِبُ

ALTINCI BAB / *Emir*		
إِحْسِبُوا	إِحْسِبَا	إِحْسِبْ
إِحْسِبْنَ	إِحْسِبَا	إِحْسِبِي

ALTINCI BAB FİİLLERLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

-1 حَسِبَ الطُّلاَّبُ الْمَوْضُوعَ سَهْلاً

Öğrenciler konuyu kolay sandılar.

-2 يَمِقُ الأَجْدَادُ أَحْفَادَهُمْ

Dedeler torunlarını severler.

-3 يَرِثُ الأَوْلاَدُ آبَاءَهُمْ

Çocuklar babalarına varis olurlar.

اَلدَّرْسُ الْخَامِسُ

BEŞİNCİ DERS

YAPISINA GÖRE FİİLLER (AKSÂM-I SEB'A)

Önbilgi: Arap alfabesindeki üç harf ي – و – ا **'illet harfleri'** olarak adlandırılmaktadır. Bilindiği gibi "**illet**", "**hastalık**" demektir. Bu harflere "**hastalık harfleri**" denilmesinin nedeni, bünyesine girdikleri kelimelerde ses veya hareke bakımından bir takım arızalara yol açmalarıdır. İlginç bir benzetme ile; bünyesinde bu virüslerden birini taşıyan kelimeler hastalıklı (illetli / mu'tel), bünyesinde bu virüslerden birini barındırmayan kelimeler ise sağlıklı (sağlam / sahîh) kabul edilmiştir.

Fiiller, bir fiili oluşturan harflerin türü bakımından iki ana grup altında incelenir: Sahîh Fiiller ve Mu'tel Fiiller. Konu kapsamlı olması itibariyle, sahîh fiiller kısmı bu derste, mutel fiiller kısmı ise bir sonraki derste (Altıncı Ders) işlenecektir.

SAHÎH FİİLLER

Aslî harfleri içerisinde 'illet harfi' bulunmayan fiillerdir. Aşağıdaki tabloda en sık kullanılan sahîh fiillerden birkaç örnek yer almaktadır.

كَتَبَ	ضَرَبَ	فَتَحَ	فَهِمَ	عَلِمَ	جَلَسَ
قَرَأَ	شَرِبَ	نَزَلَ	سَأَلَ	عَدَّ	فَرَّ

Sahîh fiiller de kendi aralarında üçe ayrılır :

I- Mehmûz Fiil (Hemzeli Fiil)

II- Muzaaf Fiil (Şeddeli Fiil)

III- Sâlim Fiil

I. Mehmûz Fiil (Hemzeli Fiil): Aslî harflerinden biri hemze olan fiildir. Şayet hemze, bir fiilin ilk harfi ise buna mehmûzu'l-fâ (Fâe'l-fiili hemzeli), şayet hemze, bir fiilin orta harfi ise buna mehmûzu'l-ayn (ayne'l-fiili hemzeli), yok eğer hemze, bir fiilin son harfi ise buna da mehmûzu'l-lâm (lâme'l-fiili hemzeli) adı verilir. Örnekleri sırayla takip ediniz:

Mehmûzu'l-Fâ	أَمَرَ	أَمَلَ	أَكَلَ	أَمِنَ	أَخَذَ
Mehmûzu'l-Ayn	كَئِبَ	دَأَبَ	رَأَفَ	سَئِمَ	سَأَلَ
Mehmûzu'l-Lâm	خَبَأَ	جَرُؤَ	مَلَأَ	فَقَأَ	قَرَأَ

MEHMÛZ FİİLLERLE İLGİLİ ÇEKİM TABLOLARI

Her sülâsî fiil gibi, mehmûz fiiller de, altı bapta yer alan diğer fiiller gibi çekilmektedir. Şimdi, mehmûz fiillerin yaygın olarak çekildiği birinci ve üçüncü babların mâzi, muzâri ve emir çekimlerini sırasıyla takip edelim.

a. Mehmûzu'l-Fâ'nın Çekimi

BİRİNCİ BAB / *Mâzi*		
أَكَلُوا	أَكَلَا	أَكَلَ
أَكَلْنَ	أَكَلَتَا	أَكَلَتْ
أَكَلْتُمْ	أَكَلْتُمَا	أَكَلْتَ
أَكَلْتُنَّ	أَكَلْتُمَا	أَكَلْتِ
أَكَلْنَا	أَكَلْنَا	أَكَلْتُ

BİRİNCİ BAB / *Muzâri*		
يَأْكُلُونَ	يَأْكُلَانِ	يَأْكُلُ
يَأْكُلْنَ	تَأْكُلَانِ	تَأْكُلُ
تَأْكُلُونَ	تَأْكُلَانِ	تَأْكُلُ
تَأْكُلْنَ	تَأْكُلَانِ	تَأْكُلِينَ
نَأْكُلُ	نَأْكُلُ	آكُلُ

BİRİNCİ BAB / *Emir*		
كُلُوا	كُلَا	كُلْ
كُلْنَ	كُلَا	كُلِي

Not: أَخَذَ ve أَمَرَ fiilleri de, birinci baptan olması itibariyle tıpkı أَكَلَ fiili gibi çekilirler.

b. Mehmûzu'l-Ayn'ın Çekimi

ÜÇÜNCÜ BAB / Mâzi		
سَأَلُوا	سَأَلَا	سَأَلَ
سَأَلْنَ	سَأَلَتَا	سَأَلَتْ
سَأَلْتُمْ	سَأَلْتُمَا	سَأَلْتَ
سَأَلْتُنَّ	سَأَلْتُمَا	سَأَلْتِ
سَأَلْنَا	سَأَلْنَا	سَأَلْتُ

ÜÇÜNCÜ BAB / *Muzâri*		
يَسْأَلُونَ	يَسْأَلَانِ	يَسْأَلُ
يَسْأَلْنَ	تَسْأَلَانِ	تَسْأَلُ
تَسْأَلُونَ	تَسْأَلَانِ	تَسْأَلُ
تَسْأَلْنَ	تَسْأَلَانِ	تَسْأَلِينَ
نَسْأَلُ	نَسْأَلُ	أَسْأَلُ

ÜÇÜNCÜ BAB / *Emir*		
إِسْأَلُوا \ سَلُوا	إِسْأَلَا \ سَلَا	إِسْأَلْ \ سَلْ
إِسْأَلْنَ \ سَلْنَ	إِسْأَلَا \ سَلَا	إِسْأَلِي \ سَلِي

Not: رَأَسَ ve رَأَفَ fiilleri de, üçüncü bab olması itibariyle tıpkı سَأَلَ fiili gibi çekilirler. Ancak سَأَلَ dışındaki diğer fiillerin emir çekiminde baştaki hemzenin hazfi ile yapılan alternatif çekim söz konusu değildir.

c. Mehmûzu'l-Lâm'ın Çekimi

ÜÇÜNCÜ BAB / *Mâzi*		
قَرَؤُوا	قَرَآ	قَرَأَ
قَرَأْنَ	قَرَأَتَا	قَرَأَتْ
قَرَأْتُمْ	قَرَأْتُمَا	قَرَأْتَ
قَرَأْتُنَّ	قَرَأْتُمَا	قَرَأْتِ
قَرَأْنَا	قَرَأْنَا	قَرَأْتُ

ÜÇÜNCÜ BAB / *Muzâri*		
يَقْرَؤُونَ	يَقْرَآنِ	يَقْرَأُ
يَقْرَأْنَ	تَقْرَآنِ	تَقْرَأُ
تَقْرَؤُونَ	تَقْرَآنِ	تَقْرَأُ
تَقْرَأْنَ	تَقْرَآنِ	تَقْرَئِينَ
نَقْرَأُ	نَقْرَأُ	أَقْرَأُ

ÜÇÜNCÜ BAB / *Emir*		
إِقْرَؤُوا	إِقْرَآ	إِقْرَأْ
إِقْرَأْنَ	إِقْرَآ	إِقْرَئِي

Not: مَلَأَ ve بَدَأَ fiilleri de, üçüncü bab olması itibariyle tıpkı قَرَأَ fiili gibi çekilirler.

II. Muzaaf Fiil (Şeddeli Fiil): İçinde aynı iki harfin peşpeşe geldiği sülâsî fiildir. Aşağıdaki tabloda yer alan muzaaf fiilleri inceleyiniz.

فَرَّ	مَدَّ	كَدَّ	شَدَّ	سَدَّ	عَدَّ
رَنَّ	عَلَّ	رَدَّ	قَلَّ	حَلَّ	مَلَّ

Önemli not: Muzaaf fiiller, genellikle 1, 2 ve 4. baptan gelirler.

a. Birinci Bab Muzaaf Fiilerin Çekim Tablosu

BİRİNCİ BAB / *Mâzi*		
مَدُّوا	مَدَّا	مَدَّ
مَدَدْنَ	مَدَّتَا	مَدَّتْ
مَدَدْتُمْ	مَدَدْتُمَا	مَدَدْتَ
مَدَدْتُنَّ	مَدَدْتُمَا	مَدَدْتِ
مَدَدْنَا	مَدَدْنَا	مَدَدْتُ
BİRİNCİ BAB / *Muzâri*		
يَمُدُّونَ	يَمُدَّانِ	يَمُدُّ
يَمْدُدْنَ	تَمُدَّانِ	تَمُدُّ
تَمُدُّونَ	تَمُدَّانِ	تَمُدُّ
تَمْدُدْنَ	تَمُدَّانِ	تَمُدِّينَ
نَمُدُّ	نَمُدُّ	أَمُدُّ
BİRİNCİ BAB / *Emir*		
مُدُّوا	مُدَّا	مُدَّ
اُمْدُدْنَ	مُدَّا	مُدِّي

Not: رَدَّ ، دَقَّ ، فَكَّ ، هَزَّ ، حَضَّ ، شَقَّ ، شَدَّ ، بَثَّ ، سَرَّ ، صَبَّ ، هَبَّ عَدَّ ve سَدَّ gibi birinci baptan olan diğer muzaaf fiiller de, tıpkı مَدَّ fiili gibi çekilir.

b. İkinci Bab Muzaaf Fiilerin Çekim Tablosu

İKİNCİ BAB / *Mâzi*		
فَرُّوا	فَرَّا	فَرَّ
فَرَرْنَ	فَرَّتَا	فَرَّتْ
فَرَرْتُمْ	فَرَرْتُمَا	فَرَرْتَ
فَرَرْتُنَّ	فَرَرْتُمَا	فَرَرْتِ
فَرَرْنَا	فَرَرْنَا	فَرَرْتُ

İKİNCİ BAB / *Muzâri*		
يَفِرُّونَ	يَفِرَّانِ	يَفِرُّ
يَفْرِرْنَ	تَفِرَّانِ	تَفِرُّ
تَفِرُّونَ	تَفِرَّانِ	تَفِرُّ
تَفْرِرْنَ	تَفِرَّانِ	تَفِرِّينَ
نَفِرُّ	نَفِرُّ	أَفِرُّ

İKİNCİ BAB / *Emir*		
فِرُّوا	فِرَّا	فِرَّ
اِفْرِرْنَ	فِرَّا	فِرِّي

Not: خَرَّ ، حَلَّ ، خَلَّ ، عَلَّ ، نَمَّ ، تَمَّ ، زَفَّ ، فَذَّ ، أَنَّ ، رَنَّ ، قَلَّ ve حَقَّ gibi ikinci baptan olan diğer muzaaf fiiller de, tıpkı فَرَّ fiili gibi çekilirler.

c. Dördüncü Bab Muzaaf Fiilerin Çekim Tablosu

DÖRDÜNCÜ BAB / *Mâzi*		
مَلُّوا	مَلَّا	مَلَّ
مَلِلْنَ	مَلَّتَا	مَلَّتْ
مَلِلْتُمْ	مَلِلْتُمَا	مَلِلْتَ
مَلِلْتُنَّ	مَلِلْتُمَا	مَلِلْتِ
مَلِلْنَا	مَلِلْنَا	مَلِلْتُ

DÖRDÜNCÜ BAB / *Muzâri*		
يَمَلُّونَ	يَمَلَّانِ	يَمَلُّ
يَمْلَلْنَ	تَمَلَّانِ	تَمَلُّ
تَمَلُّونَ	تَمَلَّانِ	تَمَلُّ
تَمْلَلْنَ	تَمَلَّانِ	تَمَلِّينَ
نَمَلُّ	نَمَلُّ	أَمَلُّ

DÖRDÜNCÜ BAB / *Emir*		
مَلُّوا	مَلَّا	مَلَّ
إِمْلَلْنَ	مَلَّا	مَلِّي

Not : ظَلَّ ، دَبَّ ، عَضَّ ve مَسَّ gibi dördüncü baptan olan diğer muzaaf fiiller de, tıpkı مَلَّ fiili gibi çekilirler.

ÖNEMLİ NOT: Muzaaf muzari bir fiil sükunlu ise, ya da 2. şahıs muhatap emir sigası ise, yani sonunda (ـْ) varsa, bu durumda fiilin idğamı açılabilir, yani harfler şeddeden kurtarılabilir.
Örnek:

وَمَنْ يُضْلِلْ (يُضِلَّ) فَلَا هَادِيَ لَهُ.

وَاحْلُلْ (حُلَّ) عُقْدَةً مِنْ لِسَانِي.

أُشْدُدْ (شُدَّ) بِهِ أَزْرِي

وَاشْدُدْ (شُدَّ) عَلَى قُلُوبِهِمْ

وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ (تَمَسَّهُ) نَارٌ

وَمَنْ يُشَاقِقِ (يُشَاقَّ) اللهَ وَرَسُولَهُ فَإِنَّ اللهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ

III. Sâlim Fiil : İçinde hemze olmayan veya aynı iki harfin peşpeşe gelmediği fiil türüdür. Bir başka ifade ile Mehmûz veya muzaaf olmayan her sahîh fiil 'sâlim' fiil kabul edilir. Arap dilindeki fiillerin büyük bir kısmı sâlim fiil grubuna girerler. Daha önce, bu fiillere dair birçok çekim yapıldığı için burada sınırlı sayıda örneğe yer verilmiş ve çekimlerine gidilmemiştir.

Sâlim Fiil Örnekleri

حَزِنَ	خَرَجَ	سَمِعَ	عَلِمَ	شَرِبَ	دَرَسَ
فَتَحَ	دَخَلَ	ضَرَبَ	كَتَبَ	فَهِمَ	قَتَلَ

MEHMUZ VE MUZAAF FİİLLERLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

-1 قَلَّ عَدَدُ الْبَاعَةِ الْمُتَجَوِّلِينَ

Seyyar satıcıların sayısı azaldı.

-2 سَدَّ الْقَرَوِيُّ فَجْوَةً فِي جِدَارِ بَيْتِهِ

Köylü evinin duvarındaki deliği kapadı.

3- سَئِمْتُ ثَرْثَرَةَ زَمِيلِي صَالِحٍ

Arkadaşım Salih'in gevezeliğinden bıktım.

4- سَأَلْتُ رَفِيقِي عَنْ صِحَّةِ أَبِيهِ

Arkadaşıma babasının sağlığını sordum.

5- زَأَرَ الأَسَدُ فَعَرَفَ الصَّيَّادُونَ مَوْقِعَهُ

Aslan kükredi ve avcılar yerini öğrendi.

6- مَلأَتْ الْقَرَوِيَّةُ الْجَرَّةَ مِنْ عَيْنِ الْمَاءِ

Köylü kadın testiyi pınardan doldurdu.

7- أَمَرَ الْقَائِدُ جُنُودَهُ بِبَدْءِ الْهُجُومِ

Komutan, askerlerine taarruzu başlatma emri verdi.

8- مَدَّ عُمَّالُ الْكَهْرَبَاءِ الأَسْلاَكَ عَلَى الأَعْمِدَةِ

Elektrik işçileri direklere tel çektiler.

9- فَرَّ السَّجِينُ مِنْ أَيْدِي حُرَّاسِهِ

Mahkum, gardiyanların elinden kaçtı.

10- عَضَّ كَلْبٌ شَارِدٌ صَدِيقِي

Başı boş bir köpek arkadaşımı ısırdı.

اَلدَّرْسُ السَّادِسُ

ALTINCI DERS

MU'TEL FİİLLER

Aslî harflerinden biri veya ikisi illet harfi olan fiillerdir.

وَقَى	قَضَى	دَعَا	سَارَ	قَالَ	وَعَدَ
وَفَى	طَوَى	كَوَى	حَوَى	وَجَدَ	يَسُرَ

Mu'tel fiiller de kendi içerisinde dört gruba ayrılır:

a) Misâl Fiiller

b) Ecvef Fiiller

c) Nâkıs Fiiller

d) Lefîf Fiiller

Not: Bu derste sadece, değişik bablardaki misâl fiillerin mâzi, muzâri ve emir kipleri gösterilecektir. Diğer mu'tel fiil türleri ise –sırasıyla- ileriki derslerde gösterilecektir.

MİSÂL FİİL

Fâ'el-fiili, yani ilk harfi و veya ي olan fiil türüdür.

وَثَبَ	وَجِلَ	وَرِثَ	وَجَدَ	وَعَدَ	وَجَبَ
يَفَعَ	يَنَعَ	يَتَمَ	يَبِسَ	يَقِظَ	يَسُرَ

a. İkinci Bab Misâl Fiilerin Çekim Tablosu

İKİNCİ BAB / *Mâzi*		
وَجَدُوا	وَجَدَا	وَجَدَ
وَجَدْنَ	وَجَدَتَا	وَجَدَتْ
وَجَدْتُمْ	وَجَدْتُمَا	وَجَدْتَ
وَجَدْتُنَّ	وَجَدْتُمَا	وَجَدْتِ
وَجَدْنَا	وَجَدْنَا	وَجَدْتُ

İKİNCİ BAB / *Muzâri*		
يَجِدُونَ	يَجِدَانِ	يَجِدُ
يَجِدْنَ	تَجِدَانِ	تَجِدُ
تَجِدُونَ	تَجِدَانِ	تَجِدُ
تَجِدْنَ	تَجِدَانِ	تَجِدِينَ
نَجِدُ	نَجِدُ	أَجِدُ

İKİNCİ BAB / *Emir*		
جِدُوا	جِدَا	جِدْ
جِدْنَ	جِدَا	جِدِي

Not: وَجَبَ ، وَثَبَ ، وَزَنَ ، وَسَمَ ، وَشَمَ ، وَصَفَ ، وَصَلَ ، وَعَظَ ، وَفَدَ ، وَلَدَ ، وَكَلَ ، وَقَفَ ، وَفَرَ ve وَعَدَ gibi ikinci baptan olan diğer misâl fiiller de, tıpkı وَجَدَ fiili gibi çekilirler.

b. Üçüncü Bab Misâl Fiilerin Çekim Tablosu

ÜÇÜNCÜ BAB / *Mâzi*		
وَضَعُوا	وَضَعَا	وَضَعَ
وَضَعْنَ	وَضَعَتَا	وَضَعَتْ
وَضَعْتُمْ	وَضَعْتُمَا	وَضَعْتَ
وَضَعْتُنَّ	وَضَعْتُمَا	وَضَعْتِ
وَضَعْنَا	وَضَعْنَا	وَضَعْتُ

ÜÇÜNCÜ BAB / *Muzâri*		
يَضَعُونَ	يَضَعَانِ	يَضَعُ
يَضَعْنَ	تَضَعَانِ	تَضَعُ
تَضَعُونَ	تَضَعَانِ	تَضَعُ
تَضَعْنَ	تَضَعَانِ	تَضَعِينَ
نَضَعُ	نَضَعُ	أَضَعُ

ÜÇÜNCÜ BAB / *Emir*		
ضَعُوا	ضَعَا	ضَعْ
ضَعْنَ	ضَعَا	ضَعِي

Not: وَزَعَ ، وَقَعَ ، وَهَبَ ve وَدَعَ gibi üçüncü baptan olan diğer misâl fiiller de, tıpkı وَضَعَ fiili gibi çekilirler.

c. Dördüncü Bab Misâl Fiilerin Çekim Tablosu

DÖRDÜNCÜ BAB / *Mâzi*		
وَجِلَ	وَجِلَا	وَجِلُوا
وَجِلَتْ	وَجِلَتَا	وَجِلْنَ
وَجِلْتَ	وَجِلْتُمَا	وَجِلْتُمْ
وَجِلْتِ	وَجِلْتُمَا	وَجِلْتُنَّ
وَجِلْتُ	وَجِلْنَا	وَجِلْنَا

DÖRDÜNCÜ BAB / *Muzâri*		
يَوْجَلُ	يَوْجَلَانِ	يَوْجَلُونَ
تَوْجَلُ	تَوْجَلَانِ	يَوْجَلْنَ
تَوْجَلُ	تَوْجَلَانِ	تَوْجَلُونَ
تَوْجَلِينَ	تَوْجَلَانِ	تَوْجَلْنَ
أَوْجَلُ	نَوْجَلُ	نَوْجَلُ

DÖRDÜNCÜ BAB / *Emir*		
اِيجَلْ	اِيجَلَا	اِيجَلُوا
اِيجَلِي	اِيجَلَا	اِيجَلْنَ

Not (1): وَهِمَ ، يَئِسَ ، يَقِنَ ، يَقِظَ ve يَبِسَ gibi dördüncü baptan olan diğer misâl fiiller de, tıpkı وَجِلَ fiili gibi çekilirler.

Not (2): Vav harfi sâkin, öncesindeki harf (mâkabli) de esreli olduğunda, bu vav, ye harfine dönüştürülür:

اِوْجَلْ ◄◄ اِيجَلْ

اِوْهَمْ ◄◄ اِيهَمْ

d. Beşinci Bab Misâl Fiilerin Çekim Tablosu

BEŞİNCİ BAB / *Mâzi*		
يَسُرُوا	يَسُرَا	يَسُرَ
يَسُرْنَ	يَسُرَتَا	يَسُرَتْ
يَسُرْتُمْ	يَسُرْتُمَا	يَسُرْتَ
يَسُرْتُنَّ	يَسُرْتُمَا	يَسُرْتِ
يَسُرْنَا	يَسُرْنَا	يَسُرْتُ

BEŞİNCİ BAB / *Muzâri*		
يَيْسُرُونَ	يَيْسُرَانِ	يَيْسُرُ
يَيْسُرْنَ	تَيْسُرَانِ	تَيْسُرُ
تَيْسُرُونَ	تَيْسُرَانِ	تَيْسُرُ
تَيْسُرْنَ	تَيْسُرَانِ	تَيْسُرِينَ
نَيْسُرُ	نَيْسُرُ	أَيْسُرُ

BEŞİNCİ BAB / *Emir*		
أُوسُرُوا	أُوسُرَا	أُوسُرْ
أُوسُرْنَ	أُوسُرَا	أُوسُرِي

Not (1): يَمُنَ ve يَتُمَ gibi beşinci baptan olan diğer misâl fiiller de, tıpkı يَسُرَ fiili gibi çekilirler.

Not (2): Ye harfi sâkin, öncesindeki harf (mâkabli) de ötreli olduğunda, bu ye, vav harfine dönüştürülür:

أُوسُرْ ◄◄ أُيْسُرْ

أُومُنْ ◄◄ أُيْمُنْ

MUZARİ FİİLİN BAŞINA GELEN HARF VE EDATLAR

Muzâri bir fiilin başına çeşitli harf ve edatlar getirmek suretiyle fiile farklı anlamsal ve zamansal boyutlar kazandırılır. Şimdi bu edat ve harflerden bazılarını görelim:

سَ ve سَوْفَ : Muzârinin başına getirilen bu harflerden ilki (س), fiile, 'yakın gelecek' zaman kavramı, ikincisi (سوف) ise 'uzak gelecek' zaman kavramı kazandırır. Ancak klasik Arapça kitaplarında işaret edilen bu anlamsal ayırtı, günümüz Arapçasında artık tamamen ortadan kalkmış gibi görünmektedir. Dolayısıyla aşağıda verilen Arapça cümlelerin tercümelerinde vurgulamaya çalıştığımız nüans, işin teorik yönü ile ilgilidir. Ayrıca, سَ ve سَوْفَ edatlarının, fiilde, şekil yönünden herhangi bir değişikliğe neden olmadığını da belirtmek gerekmektedir. Aşağıdaki örnekleri, verilen açıklamalar ışığında inceleyiniz:

يَا عَلِيُّ ! أَيَّ كِتَابٍ سَتَقْرَأُ فِي هَذِهِ الْعُطْلَةِ ؟

Ali! Bu tatilde hangi kitabı okuyacaksın?

يَا عَلِيُّ ! أَيَّ كِتَابٍ سَوْفَ تَقْرَأُ فِي هَذِهِ الْعُطْلَةِ ؟

Ali! Bu tatilde hangi kitabı okuyacaksın?

Not: Tamamen teorik bir yaklaşımla, ilk cümleden tatilin yakın olduğunu, ikinci cümleden ise tatilin nispeten uzak olduğunu anlarız. Bu teorik anlamlandırma, aynı şekilde aşağıdaki cümleler için de geçerlidir.

أَيُّهَا الأَصْدِقَاءُ ، سَتَعْرِفُونَ حَقِيقَةَ الأَمْرِ

Dostlar! İşin hakikatini **-yakında-** öğreneceksiniz.

أَيُّهَا الأَصْدِقَاءُ ، سَوْفَ تَعْرِفُونَ حَقِيقَةَ الأَمْرِ

Dostlar! İşin hakikatini **–ileride-** öğreneceksiniz.

سَوْفَ يَذْهَبُ السُّيَّاحُ إِلَى الأَهْرَامِ

Turistler, piramitlere **-ileride-** gidecekler.

مَا ve لاَ : Muzârinin başına getirilen her iki harf de, fiilin anlamını olumsuz yapmakla birlikte, başına geldikleri muzâri fiillerde hareke yönünden herhangi bir değişiklik meydana getirmezler. Ancak günümüz Arapçasında artık bir muzâri fiili olumsuz yapmak maksadıyla sadece لاَ harfinin kullanıldığını, dolayısıyla مَا nın, bu anlamda fonksiyonunu kaybettiğini ifade etmek yerinde olacaktır. Aşağıdaki tabloda, olumsuzluk edatının anlamsal katkısı, bir fiil çekimi ile gösterilmeye çalışılmıştır :

Çoğul / اَلْجَمْعُ	İkil / اَلْمُثَنَّى	Tekil / اَلْمُفْرَدُ
لاَ يَكْتُبُونَ Yazmıyorlar/Yazmazlar	لاَ يَكْتُبَانِ İkisi yazmıyor/yazmaz	لاَ يَكْتُبُ Yazmıyor/Yazmaz
لاَ يَكْتُبْنَ Yazmıyorlar/Yazmazlar	لاَ تَكْتُبَانِ İkisi yazmıyor/Yazmaz	لاَ تَكْتُبُ Yazmıyor/Yazmaz
لاَ تَكْتُبُونَ Yazmıyorsunuz/Yazmazsınız	لاَ تَكْتُبَانِ İkiniz yazmıyorsunuz/ Yazmazsınız	لاَ تَكْتُبُ Yazmıyorsun/Yazmazsın
لاَ تَكْتُبْنَ Yazmıyorsunuz/Yazmazsınız	لاَ تَكْتُبَانِ İkiniz yazmıyorsunuz/Yazmazsınız	لاَ تَكْتُبِينَ Yazmıyorsun/Yazmazsın
لاَ نَكْتُبُ Yazmıyoruz/Yazmayız	لاَ نَكْتُبُ Yazmıyoruz/Yazmayız	لاَ أَكْتُبُ Yazmıyorum/Yazmam

LÂ ve MÂ OLUMSUZLUK EDATLARIYLA İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

-1 لاَ يَقْطُنُ جَدِّي فِي الرِّيفِ

Dedem köyde ikamet etmiyor.

-2 مَا يَشْرَبُ وَالِدِي الْمَشْرُوبَاتِ الْكُحُولِيَّةَ

Babam alkollü içecek içmez.

-3 لاَ يَرْغَبُ التَّاجِرُ فِي مَزِيدٍ مِنَ الْخَسَارَةِ

Tüccar fazla zarar etmek istemiyor.

Çoğul / اَلْجَمْعُ	İkil / اَلْمُثَنَّى	Tekil / اَلْمُفْرَدُ
سَيَكْتُبُونَ Yazacaklar	سَيَكْتُبَانِ İkisi yazacak	سَيَكْتُبُ Yazacak
سَيَكْتُبْنَ Yazacaklar	سَتَكْتُبَانِ İkisi yazacak	سَتَكْتُبُ Yazacak
سَتَكْتُبُونَ Yazacaksınız	سَتَكْتُبَانِ İkiniz yazacaksınız	سَتَكْتُبُ Yazacaksın
سَتَكْتُبْنَ Yazacaksınız	سَتَكْتُبَانِ İkiniz yazacaksınız	سَتَكْتُبِينَ Yazacaksın
سَنَكْتُبُ Yazacağız	سَنَكْتُبُ İkimiz yazacağız	سَأَكْتُبُ Yazacağım

Alıştırma: Aşağıdaki tabloda yer alan muzâri fiilleri, bu fiillerin başına; سَ ، سَوْفَ ، مَا ، لاَ harflerinden birini getirmek suretiyle çekiniz.

Örtüyor = يَسْتُرُ	Kırıyor = يَكْسِرُ	Biliyor = يَعْلَمُ
Çıkıyor = يَخْرُجُ	Yiyor = يَأْكُلُ	Açıyor = يَفْتَحُ
Giriyor = يَدْخُلُ	Övüyor = يَمْدَحُ	İçiyor = يَشْرَبُ
İşitiyor = يَسْمَعُ	Bakıyor = يَنْظُرُ	Anlıyor = يَفْهَمُ
Gidiyor = يَذْهَبُ	Vuruyor = يَضْرِبُ	Öldürüyor = يَقْتُلُ
Kesiyor = يَقْطَعُ	Buluyor = يَجِدُ	Susuyor = يَسْكُتُ

اَلدَّرْسُ السَّابِعُ
YEDİNCİ DERS

ECVEF FİİL

Ayne'l-fiili, yani orta harfi و veya ي olan fiil türüdür. Bu fiil türünde, و ve ي harfleri, fiilin mâzi formunda 'elif = ا ' şeklinde görünür. Ecvef bir fiilin orta harfinin و veya ي olduğu, ya fiilin muzârisinden ya da mastarından anlaşılabilir.

Vav'lı	خَافَ	قَامَ	صَانَ	صَامَ	قَالَ
Yâ'lı	مَالَ	زَادَ	صَارَ	سَارَ	بَاعَ

Not: Bu derste, mu'tel fiil türlerinden ikincisi olan 'Ecvef' fiillerin, değişik bablardaki mâzi, muzâri ve emir çekimleri gösterilecektir.

Ecvef fiiller genellikle birinci, ikinci ve dördüncü baptan gelir.

a. Birinci Bab Ecvef Fiilerin Çekim Tablosu

BİRİNCİ BAB / *Mâzi*		
قَالُوا	قَالاَ	قَالَ
قُلْنَ	قَالَتَا	قَالَتْ
قُلْتُمْ	قُلْتُمَا	قُلْتَ
قُلْتُنَّ	قُلْتُمَا	قُلْتِ
قُلْنَا	قُلْنَا	قُلْتُ

BİRİNCİ BAB / *Muzâri*		
يَقُولُونَ	يَقُولاَنِ	يَقُولُ
يَقُلْنَ	تَقُولاَنِ	تَقُولُ
تَقُولُونَ	تَقُولاَنِ	تَقُولُ
تَقُلْنَ	تَقُولاَنِ	تَقُولِينَ
نَقُولُ	نَقُولُ	أَقُولُ

BİRİNCİ BAB / *Emir*		
قُولُوا	قُولاَ	قُلْ
قُلْنَ	قُولاَ	قُولِي

Not: صَامَ ، صَانَ ، دَامَ ، حَالَ ، عَادَ ، عَاذَ ، دَارَ ، فَازَ ، مَاتَ ، بَالَ ، عَامَ ، زَالَ ، شَابَ ، فَاتَ ، طَافَ ، فَاقَ ، جَالَ ، ذَابَ ، سَادَ ، زَارَ ، لاَمَ ، قَادَ ، ثَارَ ، تَابَ ، سَاقَ ، جَادَ ، طَالَ ، رَاحَ ve قَامَ gibi birinci baptan olan diğer ecvef fiiller de, tıpkı قَالَ fiili gibi çekilirler.

b. İkinci Bab Ecvef Fiilerin Çekim Tablosu

İKİNCİ BAB / *Mâzi*		
بَاعُوا	بَاعَا	بَاعَ
بِعْنَ	بَاعَتَا	بَاعَتْ
بِعْتُمْ	بِعْتُمَا	بِعْتَ
بِعْتُنَّ	بِعْتُمَا	بِعْتِ
بِعْنَا	بِعْنَا	بِعْتُ

İKİNCİ BAB / *Muzâri*		
يَبِيعُونَ	يَبِيعَانِ	يَبِيعُ
يَبِعْنَ	تَبِيعَانِ	تَبِيعُ
تَبِيعُونَ	تَبِيعَانِ	تَبِيعُ
تَبِعْنَ	تَبِيعَانِ	تَبِيعِينَ
نَبِيعُ	نَبِيعُ	أَبِيعُ

İKİNCİ BAB / *Emir*		
بِيعُوا	بِيعَا	بِعْ
بِعْنَ	بِيعَا	بِيعِي

Not: خَانَ ، لاَنَ ، زَادَ ، سَالَ ، مَالَ ، ضَاعَ ، كَالَ ، بَاتَ ، لاَقَ ، عَاشَ ، جَاءَ ، صَاحَ ، طَارَ ، عَابَ ، طَابَ ، دَانَ ، ضَاقَ ، خَاطَ ، فَاضَ ، سَارَ ، شَاعَ ، شَابَ ، صَادَ، قَاسَ ve صَارَ gibi ikinci baptan olan diğer ecvef fiiller de, tıpkı بَاعَ fiili gibi çekilirler.

c. Dördüncü Bab Ecvef Fiilerin Çekim Tablosu

DÖRDÜNCÜ BAB / *Mâzi*		
خَافُوا	خَافَا	خَافَ
خِفْنَ	خَافَتَا	خَافَتْ
خِفْتُمْ	خِفْتُمَا	خِفْتَ
خِفْتُنَّ	خِفْتُمَا	خِفْتِ
خِفْنَا	خِفْنَا	خِفْتُ

DÖRDÜNCÜ BAB / *Muzari*		
يَخَافُونَ	يَخَافَانِ	يَخَافُ
يَخَفْنَ	تَخَافَانِ	تَخَافُ
تَخَافُونَ	تَخَافَانِ	تَخَافُ
تَخَفْنَ	تَخَافَانِ	تَخَافِينَ
نَخَافُ	نَخَافُ	أَخَافُ

DÖRDÜNCÜ BAB / *Emir*		
خَافُوا	خَافَا	خَفْ
خَفْنَ	خَافَا	خَافِي

Not: نَالَ ، حَارَ ، غَارَ ، هَابَ ، كَادَ ve نَامَ gibi dördüncü baptan olan diğer ecvef fiiller de, tıpkı خَافَ fiili gibi çekilirler.

ECVEF FİİLERLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

-1 تَبِيضُ الدَّجَاجَةُ فِي الْيَوْمِ بَيْضَةً وَاحِدَةً

Tavuk, günde bir yumurta yapar.

-2 بَاعَ لَطِيفٌ دَرَّاجَتَهُ الْقَدِيمَةَ

Latif, eski bisikletini sattı.

-3 يَتُوبُ الْمُسْلِمُونَ إِلَى اللهِ كُلَّ يَوْمٍ

Müslümanlar her gün Allah'a tevbe ederler.

-4 دَامَتِ الْحَرْبُ الْعَالَمِيَّةُ الثَّانِيَةُ سِتَّ سَنَوَاتٍ

İkinci Dünya Savaşı altı yıl sürdü.

-5 قَالَ مُحَمَّدٌ الْحَقِيقَةَ وَ لَمْ يَكْذِبْ

Muhammed gerçeği söyledi, yalan söylemedi.

-6 مَالَتِ الْأَغْصَانُ تَحْتَ ثِقَلِ الثِّمَارِ

Dallar, meyvelerin ağırlığından eğildi.

NEHY-İ HÂZIR

Tanımı: İkinci eril ve dişil şahısları ilgilendiren bu nehiy türü, adından da anlaşılacağı üzere, karşımızda o anda hazır bulunan şahısları, bir eylemi yapmaktan alıkoymak istediğimizde kullandığımız bir nehiy türüdür.

Yapılışı: Muzâri muhatap ve muhataba fiillerin başına "Nâhiye/Yasaklayıcı Lâ"sı (لاَ) getirilir ve fiilin sonu meczûm kılınır. Tesniye ve müzekker cemide ise, cezm alameti olarak nunlar düşürülür.

NEHY-İ HÂZIR ÇEKİMİ			
اَلْجَمْعُ	اَلْمُثَنَّى	اَلْمُفْرَدُ	
لاَ تَكْتُبُوا Yazmayın	لاَ تَكْتُبَا İkiniz Yazmayın	لاَ تَكْتُبْ Yazma	اَلْمُذَكَّرُ
لاَ تَكْتُبْنَ Yazmayın	لاَ تَكْتُبَا İkiniz Yazmayın	لاَ تَكْتُبِي Yazma	اَلْمُؤَنَّثُ

Alıştırma

Aşağıdaki tabloda yer alan muzâri fiillerin nehy-i hâzır çekimlerini yapınız.

يَسْتُرُ	يَكْسِرُ	يَنْصُرُ	يَسْمَعُ	يَنْظُرُ
يَخْرُجُ	يَتْرُكُ	يَنْقُلُ	يَحْمِلُ	يَضْرِبُ
يَدْخُلُ	يَرْفَعُ	يَشْرَبُ	يَفْهَمُ	يَقْتُلُ

a. Mehmuz Fiilerin Nehy-İ Hazır Çekimi

Mehmuz fiilin Nehy-i Hazır Çekim Örneği			
لاَ تَقْرَؤُوا Okumayın	لاَ تَقْرَآ İkiniz okumayın	لاَ تَقْرَأْ Okuma	اَلْمُذَكَّرُ
لاَ تَقْرَأْنَ Okumayın	لاَ تَقْرَآ İkiniz okumayın	لاَ تَقْرَئِي Okuma	اَلْمُؤَنَّثُ

b. Muzaaf Fiilerin Nehy-İ Hazır Çekimi

Muzaaf fiilin Nehy-i Hazır Çekim Örneği			
لاَ تَعُدُّوا Saymayın	لاَ تَعُدَّا İkiniz saymayın	لاَ تَعُدَّ Sayma	اَلْمُذَكَّرُ
لاَ تَعْدُدْنَ Saymayın	لاَ تَعُدَّا İkiniz saymayın	لاَ تَعُدِّي Sayma	اَلْمُؤَنَّثُ

c. Misal Fiilerin Nehy-İ Hazır Çekimi

Misal fiilin Nehy-i Hazır Çekim Örneği			
لاَ تَعِدُوا Vaatte bulunmayın	لاَ تَعِدَا İkiniz vaatte bulunmayın	لاَ تَعِدْ Vaatte bulunma	اَلْمُذَكَّرُ
لاَ تَعِدْنَ Vaatte bulunmayın	لاَ تَعِدَا İkiniz vaatte bulunmayın	لاَ تَعِدِي Vaatte bulunma	اَلْمُؤَنَّثُ

d. Ecvef Fiilerin Nehy-İ Hazır Çekimi

Ecvef fiilin Nehy-i Hazır Çekim Örneği			
لاَ تَقُولُوا Söylemeyin	لاَ تَقُولاَ İkiniz söylemeyin	لاَ تَقُلْ Söyleme	اَلْمُذَكَّرُ
لاَ تَقُلْنَ Söylemeyin	لاَ تَقُولاَ İkiniz söylemeyin	لاَ تَقُولِي Söyleme	اَلْمُؤَنَّثُ

NEHY-İ HAZIRLA İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

-1 وَ كُلُوا وَ اشْرَبُوا وَ لاَ تُسْرِفُوا

Yeyiniz, içiniz ama israf etmeyin.

-2 لاَ تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللهِ

Allah'ın rahmetinden ümidinizi kesmeyin.

-3 لاَ تَحْزَنْ إِنَّ اللهَ مَعَنَا

Üzülme, kuşku yok ki Allah bizimledir.

-4 لاَ تَقْرَبُوا الصَّلاَةَ وَ أَنْتُمْ سُكَارَى

Sarhoşken namaza yaklaşmayın.

اَلدَّرْسُ الثَّامِنُ

SEKİZİNCİ DERS

NÂKIS FİİL

Tanım: Son harfi, yani lâme'l-fiili و veya ي olan fiil türüdür. Ancak, nâkıs fiilin sonunda yer alan و harfi, mâzi formunda 'elif = ا ' şeklinde görünür.

Vav'lı	غَدَا	دَنَا	سَمَا	غَزَا	دَعَا
Yâ'lı	دَرَى	جَنَى	زَنَى	بَنَى	رَمَى

a. Birinci Bab Nakıs Fiilerle İlgili Çekim Tablosu

BİRİNCİ BAB / *Mâzi*		
دَعَوْا	دَعَوَا	دَعَا
دَعَوْنَ	دَعَتَا	دَعَتْ
دَعَوْتُمْ	دَعَوْتُمَا	دَعَوْتَ
دَعَوْتُنَّ	دَعَوْتُمَا	دَعَوْتِ
دَعَوْنَا	دَعَوْنَا	دَعَوْتُ

BİRİNCİ BAB / *Muzâri*		
يَدْعُونَ	يَدْعُوَانِ	يَدْعُو
يَدْعُونَ	تَدْعُوَانِ	تَدْعُو
تَدْعُونَ	تَدْعُوَانِ	تَدْعُو
تَدْعُونَ	تَدْعُوَانِ	تَدْعِينَ
نَدْعُو	نَدْعُو	أَدْعُو

BİRİNCİ BAB / *Emir*		
اُدْعُوا	اُدْعُوَا	اُدْعُ
اُدْعُونَ	اُدْعُوَا	اُدْعِي

Not 1 : غَزَا، سَمَا، عَلاَ، خَلاَ، صَفَا، نَمَا، شَكَا، تَلاَ، حَبَا كَسَا، دَنَا ve لَهَا، نَجَا، غَلاَ، صَحَا، مَحَا، سَلاَ، رَبَا، رَجَا، خَطَا، gibi birinci baptan olan diğer nâkıs fiiller de, tıpkı دَعَا fiili gibi çekilirler.

Not 2 : "Sülâsi bir fiilin emir formunda, veya fiilin başına لَمْ cezm edatı geldiğinde son harf meczûm kılınır" prensibi, nâkıs ve lefîf fiillerde, fiil sonundaki illet harfinin düşürülmesi şeklinde kendisini gösterir.

Örnekler : اُدْعُ / اِرْمِ / لَمْ يَدْعُ / لَمْ يَرْمِ

b. İkinci Bab Nakıs Fiilerle İlgili Çekim Tablosu

İKİNCİ BAB / *Mazi*		
رَمَوْا	رَمَيَا	رَمَى
رَمَيْنَ	رَمَتَا	رَمَتْ
رَمَيْتُمْ	رَمَيْتُمَا	رَمَيْتَ
رَمَيْتُنَّ	رَمَيْتُمَا	رَمَيْتِ
رَمَيْنَا	رَمَيْنَا	رَمَيْتُ

İKİNCİ BAB / *Muzâri*		
يَرْمُونَ	يَرْمِيَانِ	يَرْمِي
يَرْمِينَ	تَرْمِيَانِ	تَرْمِي
تَرْمُونَ	تَرْمِيَانِ	تَرْمِي
تَرْمِينَ	تَرْمِيَانِ	تَرْمِينَ
نَرْمِي	نَرْمِي	أَرْمِي

İKİNCİ BAB / *Emir*		
اِرْمُوا	اِرْمِيَا	اِرْمِ
اِرْمِينَ	اِرْمِيَا	اِرْمِي

Not: رَثَى ، زَنَى ، جَنَى ، غَلَى ، جَرَى ، كَفَى ، قَرَى ، قَلَى عَنَى بَنَى ، حَمَى ، أَتَى ، شَفَى ، حَكَى ve دَرَى gibi ikinci baptan olan diğer nâkıs fiiller de, tıpkı رَمَى fiili gibi çekilirler.

c. Dördüncü Bab Nakıs Fiilerle İlgili Çekim Tablosu

DÖRDÜNCÜ BAB / *Mâzi*		
رَضُوا	رَضِيَا	رَضِيَ
رَضِينَ	رَضِيَتَا	رَضِيَتْ
رَضِيتُمْ	رَضِيتُمَا	رَضِيتَ
رَضِيتُنَّ	رَضِيتُمَا	رَضِيتِ
رَضِينَا	رَضِينَا	رَضِيتُ

DÖRDÜNCÜ BAB / *Muzâri*		
يَرْضَوْنَ	يَرْضَيَانِ	يَرْضَى
يَرْضَيْنَ	تَرْضَيَانِ	تَرْضَى
تَرْضَوْنَ	تَرْضَيَانِ	تَرْضَى
تَرْضَيْنَ	تَرْضَيَانِ	تَرْضَيْنَ
نَرْضَى	نَرْضَى	أَرْضَى

DÖRDÜNCÜ BAB / *Emir*		
اِرْضَوْا	اِرْضَيَا	اِرْضَ
اِرْضَيْنَ	اِرْضَيَا	اِرْضَيْ

Not: لَقِيَ، لَهِيَ، عَمِيَ، شَقِيَ، نَسِيَ، خَشِيَ، صَلِيَ، بَقِيَ، خَفِيَ، فَنِيَ بَلِيَ gibi dördüncü baptan olan diğer nâkıs fiiller de, tıpkı رَضِيَ fiili gibi çekilirler.

LEFÎF FİİL

Tanım:. Aynı anda iki illet harfini bünyesinde bulunduran fiil türüdür. Bu da kendi içinde ikiye ayrılır:

1. Makrûn Lefîf : Son iki harfi illetli olan fiil türüdür.

حَوَى	شَوَى	كَوَى	طَوَى	لَوَى

a. İkinci Bab Makrûn Lefîf Fiilerle İlgili Çekim Tablosu

İKİNCİ BAB / *Mâzi*		
شَوَوْا	شَوَيَا	شَوَى
شَوَيْنَ	شَوَتَا	شَوَتْ
شَوَيْتُمْ	شَوَيْتُمَا	شَوَيْتَ
شَوَيْتُنَّ	شَوَيْتُمَا	شَوَيْتِ
شَوَيْنَا	شَوَيْنَا	شَوَيْتُ

İKİNCİ BAB / *Muzâri*		
يَشْوُونَ	يَشْوِيَانِ	يَشْوِي
يَشْوِينَ	تَشْوِيَانِ	تَشْوِي
تَشْوُونَ	تَشْوِيَانِ	تَشْوِي
تَشْوِينَ	تَشْوِيَانِ	تَشْوِينَ
نَشْوِي	نَشْوِي	أَشْوِي

İKİNCİ BAB / *Emir*		
اِشْوُوا	اِشْوِيَا	اِشْوِ
اِشْوِينَ	اِشْوِيَا	اِشْوِي

Not: لَوَى ، نَوَى ، كَوَى ، رَوَى ، حَوَى ve طَوَى gibi ikinci baptan olan diğer makrûn lefîf fiiller de, tıpkı شَوَى fiili gibi çekilirler. Dikkat edilirse, لَوَى \ نَوَى gibi ikinci baptan gelen makrûn lefîflerin çekimi, رَمَى \ بَنَى gibi ikinci baptan gelen nâkıs fiillerin çekimi ile aynıdır.

b. Dördüncü Bab Makrûn Lefif Fiilerle İlgili Çekim Tablosu

DÖRDÜNCÜ BAB / *Mâzi*		
قَوُوا	قَوِيَا	قَوِيَ
قَوِينَ	قَوِيَتَا	قَوِيَتْ
قَوِيتُمْ	قَوِيتُمَا	قَوِيتَ
قَوِيتُنَّ	قَوِيتُمَا	قَوِيتِ
قَوِينَا	قَوِينَا	قَوِيتُ

DÖRDÜNCÜ BAB / *Muzâri*		
يَقْوَوْنَ	يَقْوَيَانِ	يَقْوَى
يَقْوَيْنَ	تَقْوَيَانِ	تَقْوَى
تَقْوَوْنَ	تَقْوَيَانِ	تَقْوَى
تَقْوَيْنَ	تَقْوَيَانِ	تَقْوَيْنَ
نَقْوَى	نَقْوَى	أَقْوَى

DÖRDÜNCÜ BAB / *Emir*		
اِقْوَوْا	اِقْوَيَا	اِقْوَ
اِقْوَيْنَ	اِقْوَيَا	اِقْوَيْ

Not: جَوِيَ ، حَوِيَ ، خَوِيَ ، دَوِيَ ، سَوِيَ ، هَوِيَ ve رَوِيَ gibi dördüncü baptan olan diğer makrûn lefîf fiiller de, tıpkı قَوِيَ \ يَقْوَى fiili gibi çekilirler. Dikkat edilirse, قَوِيَ ve رَوِيَ gibi dördüncü baptan gelen makrûn lefîflerin çekimi, yine dördüncü baptan gelen رَضِيَ ve خَشِيَ gibi nâkıs fiillerin çekimi ile aynıdır.

2. Mefrûk Lefîf : İlk ve son harfi illetli olan fiil türüdür.

وَعَى	وَلَى	وَقَى	وَفَى	وَشَى

İKİNCİ BAB / *Mâzi*		
وَقَوْا	وَقَيَا	وَقَى
وَقَيْنَ	وَقَتَا	وَقَتْ
وَقَيْتُمْ	وَقَيْتُمَا	وَقَيْتَ
وَقَيْتُنَّ	وَقَيْتُمَا	وَقَيْتِ
وَقَيْنَا	وَقَيْنَا	وَقَيْتُ

İKİNCİ BAB / *Muzâri*		
يَقُونَ	يَقِيَانِ	يَقِي
يَقِينَ	تَقِيَانِ	تَقِي
تَقُونَ	تَقِيَانِ	تَقِي
تَقِينَ	تَقِيَانِ	تَقِينَ
نَقِي	نَقِي	أَقِي

İKİNCİ BAB / *Emir*		
قُوا	قِيَا	قِ
قِينَ	قِيَا	قِي

Not: وَشَى ve وَعَى ، وَلَى ، وَأَى ، وَدَى ، وَزَى ، وَنَى ، وَهَى ، وَفَى gibi ikinci baptan olan diğer mefrûk lefîf fiiller de, tıpkı وَقَى / يَقِي fiili gibi çekilirler.

MUZAAF, ECVEF VE NÂKIS FİİLLERİN CAHD-I MUTLAK ÇEKİMLERİ

Muzaaf Fiil Çekim Örneği (1. Bap)

Muzaaf fiilin Cahd-ı Mutlak Çekim Örneği		
لَمْ يَعُدُّوا Saymadılar	لَمْ يَعُدَّا İkisi Saymadı	لَمْ يَعُدَّ Saymadı
لَمْ يَعْدُدْنَ Saymadılar	لَمْ تَعُدَّا İkisi Saymadı	لَمْ تَعُدَّ Saymadı
لَمْ تَعُدُّوا Saymadınız	لَمْ تَعُدَّا İkiniz Saymadınız	لَمْ تَعُدَّ Saymadın
لَمْ تَعْدُدْنَ Saymadınız	لَمْ تَعُدَّا İkiniz Saymadınız	لَمْ تَعُدِّي Saymadın
لَمْ نَعُدَّ Saymadık	لَمْ نَعُدَّ İkimiz Saymadık	لَمْ أَعُدَّ Saymadım

Ecvef Fiil Çekim Örneği (1. Bap)

Ecvef fiilin Cahd-ı Mutlak Çekim Örneği		
لَمْ يَقُولُوا Söylemediler	لَمْ يَقُولَا İkisi Söylemedi	لَمْ يَقُلْ Söylemedi
لَمْ يَقُلْنَ Söylemediler	لَمْ تَقُولَا İkisi Söylemedi	لَمْ تَقُلْ Söylemedi
لَمْ تَقُولُوا Söylemediniz	لَمْ تَقُولَا İkiniz Söylemediniz	لَمْ تَقُلْ Söylemedin
لَمْ تَقُلْنَ Söylemediniz	لَمْ تَقُولَا İkiniz Söylemediniz	لَمْ تَقُولِي Söylemedin
لَمْ نَقُلْ Söylemedik	لَمْ نَقُلْ İkimiz Söylemedik	لَمْ أَقُلْ Söylemedim

Nâkıs Fiil Çekim Örneği (1. Bap)

Nâkıs fiilin Cahd-ı Mutlak Çekim Örneği		
لَمْ يَدْعُوا Çağırmadılar	لَمْ يَدْعُوَا İkisi Çağırmadı	لَمْ يَدْعُ Çağırmadı
لَمْ يَدْعُونَ Çağırmadılar	لَمْ تَدْعُوَا İkisi Çağırmadı	لَمْ تَدْعُ Çağırmadı
لَمْ تَدْعُوا Çağırmadınız	لَمْ تَدْعُوَا İkiniz Çağırmadınız	لَمْ تَدْعُ Çağırmadın
لَمْ تَدْعُونَ Çağırmadınız	لَمْ تَدْعُوَا İkiniz Çağırmadınız	لَمْ تَدْعِي Çağırmadın
لَمْ نَدْعُ Çağırmadık	لَمْ نَدْعُ İkimiz Çağırmadık	لَمْ أَدْعُ Çağırmadım

Nâkıs Fiil Çekim Örneği (4. Bap)

Nakıs fiilin Cahd-ı Mutlak Çekim Örneği		
لَمْ يَخْشَوْا Korkmadılar	لَمْ يَخْشَيَا İkisi korkmadı	لَمْ يَخْشَ Korkmadı
لَمْ يَخْشَيْنَ Korkmadılar	لَمْ تَخْشَيَا İkisi korkmadı	لَمْ تَخْشَ Korkmadı
لَمْ تَخْشَوْا Korkmadınız	لَمْ تَخْشَيَا İkiniz korkmadınız	لَمْ تَخْشَ Korkmadın
لَمْ تَخْشَيْنَ Korkmadınız	لَمْ تَخْشَيَا İkiniz korkmadınız	لَمْ تَخْشَيْ Korkmadın
لَمْ نَخْشَ Korkmadık	لَمْ نَخْشَ İkimiz korkmadık	لَمْ أَخْشَ Korkmadım

اَلدَّرْسُ التَّاسِعُ

DOKUZUNCU DERS

KÖK HARFLERİNE GÖRE FİİL ÇEŞİTLERİ

Arapça'da, üç harften oluşan bir fiil köküne, belli bazı harf veya harfler ilave edilmek suretiyle, gerek şekil yönünden, gerekse anlamsal bakımdan nispeten farklı yeni fiiller elde edilebilmektedir. İşte Arapça'da, fiil köküne herhangi bir ilave yapılmamış olan fiillere "**mücerred (ilavesiz) fiil**", fiil köküne bir, iki veya üç harf ilave edilerek oluşturulmuş fiillere ise "**mezîd (ilaveli) fiil**" adı verilir.

MÜCERRED (İLAVESİZ) FİİLLER

Fiil köküne herhangi bir ilave yapılmamış olan fiil türüdür. Mücerred fiiller kendi arasında ikiye ayrılır:

1. Sülâsî Mücerred: Üç harften oluşan fiil kökleridir. "Altı Bab" halinde incelenen bu fiiller hakkında detaylı bilgi daha önceki derslerde verilmişti. Bakınız 3 ve 4. dersler.

أَكَلَ	رَمَى	قَالَ	جَلَسَ	عَلِمَ
خَافَ	دَعَا	وَعَدَ	كَتَبَ	فَتَحَ

2. Rubâî Mücerred: Dört harften oluşan fiil kökleridir. Bir tek babı vardır : فَعْلَلَةٌ

Mastar فَعْلَلَةٌ	Muzâri يُفَعْلِلُ	Mâzi فَعْلَلَ
دَحْرَجَةٌ	يُدَحْرِجُ	دَحْرَجَ
طَمْأَنَةٌ	يُطَمْئِنُ	طَمْأَنَ
كَهْرَبَةٌ	يُكَهْرِبُ	كَهْرَبَ
بَرْهَنَةٌ	يُبَرْهِنُ	بَرْهَنَ
بَلْوَرَةٌ	يُبَلْوِرُ	بَلْوَرَ
جَمْهَرَةٌ	يُجَمْهِرُ	جَمْهَرَ
بَعْثَرَةٌ	يُبَعْثِرُ	بَعْثَرَ
تَمْتَمَةٌ	يُتَمْتِمُ	تَمْتَمَ
زَلْزَلَةٌ	يُزَلْزِلُ	زَلْزَلَ
وَسْوَسَةٌ	يُوَسْوِسُ	وَسْوَسَ
قَلْقَلَةٌ	يُقَلْقِلُ	قَلْقَلَ
قَهْقَهَةٌ	يُقَهْقِهُ	قَهْقَهَ
هَنْدَسَةٌ	يُهَنْدِسُ	هَنْدَسَ

RUBÂÎ MÜCERRED / *Mâzi*		
زَلْزَلُوا	زَلْزَلاَ	زَلْزَلَ
زَلْزَلْنَ	زَلْزَلَتَا	زَلْزَلَتْ
زَلْزَلْتُمْ	زَلْزَلْتُمَا	زَلْزَلْتَ
زَلْزَلْتُنَّ	زَلْزَلْتُمَا	زَلْزَلْتِ
زَلْزَلْنَا	زَلْزَلْنَا	زَلْزَلْتُ

RUBÂÎ MÜCERRED / *Muzâri*		
يُزَلْزِلُونَ	يُزَلْزِلاَنِ	يُزَلْزِلُ
يُزَلْزِلْنَ	تُزَلْزِلاَنِ	تُزَلْزِلُ
تُزَلْزِلُونَ	تُزَلْزِلاَنِ	تُزَلْزِلُ
تُزَلْزِلْنَ	تُزَلْزِلاَنِ	تُزَلْزِلِينَ
نُزَلْزِلُ	نُزَلْزِلُ	أُزَلْزِلُ

RUBÂÎ MÜCERRED/ *Emir*		
زَلْزِلُوا	زَلْزِلاَ	زَلْزِلْ
زَلْزِلْنَ	زَلْزِلاَ	زَلْزِلِي

RÛBÂÎ FİİLLERLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

-1 بَعْثَرَ الْوَلَدُ الصَّغِيرُ أَوْرَاقَ أَبِيهِ

Küçük çocuk, babasının kağıtlarını dağıttı.

-2 تُقَهْقِهُ الطَّالِبَاتُ فِي الدَّرْسِ

Kız öğrenciler derste kahkaha atıyor.

-3 جَمْهَرَ اللُّغَوِيُّ الْمَعْلُومَاتِ فِي بَابٍ

Dil bilgini, bilgileri bir bapta topladı.

-4 طَمْأَنَ الطَّبِيبُ الْمَرِيضَ

Doktor hastayı teskin etti.

-5 دَحْرَجَ الْفَلاَّحُ الصَّخْرَةَ

Çiftçi kayayı yuvarladı.

-6 زَخْرَفَ الصَّانِعُ إِبْرِيقًا نُحَاسِيًّا

Zanaatkar, bakır bir ibriği süsledi.

-7 زَلْزَلَتِ الْعَاصِفَةُ أَرْكَانَ الْبَيْتِ

Kasırga, evi temelinden sarstı.

NOT: Rubâi mücerret fiillerin asıl mastarı فَعْلَلَةٌ olmakla beraber, oldukça sınırlı sayıdaki fiilden فِعْلَالٌ vezninde de gelebilmektedir: وِسْوَاسٌ ve زِلْزَالٌ mastarlarında olduğu gibi.

NOT: Bu rubâi mücerret kalıbı, bazı cümlelerin -genelde dua cümlelerinin- kısaca ifade edilmesi maksadıyla kullanılmaktadır. Sözgelimi, بَسْمَلْتُ "*Besmele çektim*"; سَبْحَلْتُ "*Sübhânallah dedim*" vs. manalarına gelmektedir. Buna Arapça'da naht işlemi denir. Aşağıdaki örnekleri inceleyiniz:

بسم الله الرحمن الرحيم	بَسْمَلَ
الحمدُ لله	حَمْدَلَ
صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ	صَلْوَلَ
سُبْحَانَ اللهِ	سَبْحَلَ
لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللهِ	حَوْقَلَ

EMR-İ GÂİB / NEHY-İ GÂİB

EMR-İ GÂİB

Tanımı: Üçüncü eril ve dişil şahısları ilgilendiren bu emir türü, adından da anlaşılacağı üzere, karşımızda o anda hazır bulunmayan şahıslara emir vermek istediğimizde kullandığımız bir emir türüdür.

Yapılışı: Muzâri gâib ve gâibe fiillerin başına kesralı bir lâm (لِ) getirilir ve fiilin sonu meczum yapılır. Daha önce de belirttiğimiz gibi, şayet fiil, nâkıs veya lefîf bir fiil ise, bu durumda cezm alameti olarak illet harfleri atılır. Tesniyelerde ve cemi müzekkerde ise, cezm alameti olarak nunlar düşürülür.

SALİM FİİLİN EMR-İ GÂİB ÇEKİMİ			
اَلْجَمْعُ	اَلْمُثَنَّى	اَلْمُفْرَدُ	
لِيَكْتُبُوا Yazsınlar	لِيَكْتُبَا İkisi yazsın	لِيَكْتُبْ Yazsın	اَلْمُذَكَّرُ
لِيَكْتُبْنَ Yazsınlar	لِتَكْتُبَا İkisi yazsın	لِتَكْتُبْ Yazsın	اَلْمُؤَنَّثُ

MUZAAF FİİLİN EMR-İ GÂİB ÇEKİMİ			
اَلْجَمْعُ	اَلْمُثَنَّى	اَلْمُفْرَدُ	
لِيَعُدُّوا	لِيَعُدَّا	لِيَعُدَّ	اَلْمُذَكَّرُ
لِيَعْدُدْنَ	لِتَعُدَّا	لِتَعُدَّ	اَلْمُؤَنَّثُ

BİRİNCİ BAB ECVEF-İ VÂVÎ'NİN EMR-İ GÂİB ÇEKİMİ			
اَلْجَمْعُ	اَلْمُثَنَّى	اَلْمُفْرَدُ	
لِيَقُولُوا	لِيَقُولاَ	لِيَقُلْ	اَلْمُذَكَّرُ
لِيَقُلْنَ	لِتَقُولاَ	لِتَقُلْ	اَلْمُؤَنَّثُ

İKİNCİ BAB ECVEF-İ YÂİ'NİN EMR-İ GÂİB ÇEKİMİ			
اَلْجَمْعُ	اَلْمُثَنَّى	اَلْمُفْرَدُ	
لِيَبِيعُوا	لِيَبِيعَا	لِيَبِعْ	اَلْمُذَكَّرُ
لِيَبِعْنَ	لِتَبِيعَا	لِتَبِعْ	اَلْمُؤَنَّثُ

BİRİNCİ BAB NÂKIS-I VÂVİNİN EMR-İ GÂİB ÇEKİMİ			
اَلْجَمْعُ	اَلْمُثَنَّى	اَلْمُفْرَدُ	
لِيَدْعُوا	لِيَدْعُوَا	لِيَدْعُ	اَلْمُذَكَّرُ
لِيَدْعُونَ	لِتَدْعُوَا	لِتَدْعُ	اَلْمُؤَنَّثُ

İKİNCİ BAB NÂKIS-I YÂİ'NİN EMR-İ GÂİB ÇEKİMİ			
اَلْجَمْعُ	اَلْمُثَنَّى	اَلْمُفْرَدُ	
لِيَرْمُوا	لِيَرْمِيَا	لِيَرْمِ	اَلْمُذَكَّرُ
لِيَرْمِينَ	لِتَرْمِيَا	لِتَرْمِ	اَلْمُؤَنَّثُ

DÖRDÜNCÜ BAB NÂKIS FİİLİN EMR-İ GÂİB ÇEKİMİ			
اَلْجَمْعُ	اَلْمُثَنَّى	اَلْمُفْرَدُ	
لِيَرْضَوْا	لِيَرْضَيَا	لِيَرْضَ	اَلْمُذَكَّرُ
لِيَرْضَيْنَ	لِتَرْضَيَا	لِتَرْضَ	اَلْمُؤَنَّثُ

Uyarı: Emr-i gâib sigası, temelde gâib şahısları ilgilendirmekte ise de, günümüz Arapça'sında birinci ve ikinci şahıslar (mütekellim ve muhataplar) için de aynı yöntemle emir kipi oluşturulabilmektedir. Ancak bu emir türü, her nekadar 'şeklen' gâib görüntüsü vermekte ise de 'anlamca' emr-i hazırdan farklı değildir. Örnekleri inceleyiniz :

EMR-İ GÂİB İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

-1 لِيَبْقَ كُلُّ وَاحِدٍ فِي مَكَانِهِ!

Herkes yerinde kalsın!

-2 لِتُخْلِصُوا فِي أَعْمَالِكُمْ

İşlerinizde dürüst olun.

-3 لِتُحَاوِلْ فَهْمَ الدَّرْسِ

Dersi anlamaya çalış.

-4 لِيَكْتُبِ الطَّالِبُ وَاجِبَهُ

Öğrenci ödevini yazsın.

-5 لِيَعْمَلِ الْمُؤْمِنُونَ أَعْمَالاً صَالِحَةً

Müminler salih amel işlesinler.

-6 لِيَرْكَبِ الطِّفْلُ اَلدَّرَّاجَةَ بِدِقَّةٍ

Çocuk bisiklete dikkatlice binsin.

-7 لِنَذْهَبْ إِلَى السُّوقِ

Çarşıya gidelim.

-8 لِنَشْرَبِ الشَّايَ

Çay içelim.

-9 لِيَفْتَحِ الْحَارِسُ أَبْوَابَ الْمَدْرَسَةِ

Bekçi, okulun kapılarını açsın.

-10 لِيَتْلُ الْحَافِظُ جُزْءًا مِنَ الْقُرْآنِ فِي صَلاَةِ التَّرَاوِيحِ

Hafız, teravih namazında Kuran-ı Kerimden bir cüz okusun.

-11 لِيَدْفَعِ الزَّبَائِنُ دُيُونَهُمْ فِي وَقْتِهَا

Müşteriler borçlarını zamanında ödesinler.

-12 لِنَرْجِعْ مِنَ النُّزْهَةِ مُبَكِّرًا

Piknikten erken dönelim.

NEHY-İ GÂİB

Tanımı: Eril ve dişil üçüncü şahısları (gâib ve gâibeleri) ilgilendiren bu nehiy türü, adından da anlaşılacağı üzere, karşımızda o anda hazır bulunmayan şahısları bir eylemi yapmaktan alıkoymak istediğimizde başvurduğumuz bir nehiy türüdür.

Yapılışı: Muzâri gâib ve gâibe fiillerin başına "**Nâhiye Lâ'sı / Yasaklayıcı** لاَ" getirilir ve fiilin sonu meczûm kılınır. Tesniye ve cemi müzekkerde ise, cezm alameti olarak nunlar düşürülür.

NEHY-İ GÂİB ÇEKİMİ			
اَلْجَمْعُ	اَلْمُثَنَّى	اَلْمُفْرَدُ	
لاَ يَكْتُبُوا Yazmasınlar	لاَ يَكْتُبَا İkisi Yazmasın	لاَ يَكْتُبْ Yazmasın	اَلْمُذَكَّرُ
لاَ يَكْتُبْنَ Yazmasınlar	لاَ تَكْتُبَا İkisi yazmasın	لاَ تَكْتُبْ Yazmasın	اَلْمُؤَنَّثُ

Alıştırma

Aşağıdaki tabloda yer alan muzâri fiillerin emr-i gâib ve nehy-i gâib çekimlerini yapınız.

Örtüyor = يَسْتُرُ	Kırıyor = يَكْسِرُ	Yardım ediyor = يَنْصُرُ
Çıkıyor = يَخْرُجُ	Terkediyor = يَتْرُكُ	Taşıyor = يَنْقُلُ
Giriyor = يَدْخُلُ	Kaldırıyor = يَرْفَعُ	İçiyor = يَشْرَبُ
İşitiyor = يَسْمَعُ	Bakıyor = يَنْظُرُ	Anlıyor = يَفْهَمُ
Taşıyor = يَحْمِلُ	Vuruyor = يَضْرِبُ	Öldürüyor = يَقْتُلُ
Kesiyor = يَقْطَعُ	Buluyor = يَجِدُ	Susuyor = يَسْكُتُ

MUZAAF FİİLİN NEHY-İ GÂİB ÇEKİMİ			
اَلْجَمْعُ	اَلْمُثَنَّى	اَلْمُفْرَدُ	
لاَ يَعُدُّوا	لاَ يَعُدَّا	لاَ يَعُدَّ	اَلْمُذَكَّرُ
لاَ يَعْدُدْنَ	لاَ تَعُدَّا	لاَ تَعُدَّ	اَلْمُؤَنَّثُ

BİRİNCİ BAPTAN ECVEF-İ VÂVÎ FİİLİN NEHY-İ GÂİB ÇEKİMİ			
اَلْجَمْعُ	اَلْمُثَنَّى	اَلْمُفْرَدُ	
لاَ يَقُولُوا	لاَ يَقُولاَ	لاَ يَقُلْ	اَلْمُذَكَّرُ
لاَ يَقُلْنَ	لاَ تَقُولاَ	لاَ تَقُلْ	اَلْمُؤَنَّثُ

İKİNCİ BAPTAN ECVEF-İ YÂÎ FİİLİN NEHY-İ GÂİB ÇEKİMİ			
اَلْجَمْعُ	اَلْمُثَنَّى	اَلْمُفْرَدُ	
لاَ يَبِيعُوا	لاَ يَبِيعَا	لاَ يَبِعْ	اَلْمُذَكَّرُ
لاَ يَبِعْنَ	لاَ تَبِيعَا	لاَ تَبِعْ	اَلْمُؤَنَّثُ

BİRİNCİ BAPTAN NÂKIS-I VÂVÎ FİİLİN NEHY-İ GÂİB ÇEKİMİ			
اَلْجَمْعُ	اَلْمُثَنَّى	اَلْمُفْرَدُ	
لاَ يَدْعُوا	لاَ يَدْعُوَا	لاَ يَدْعُ	اَلْمُذَكَّرُ
لاَ يَدْعُونَ	لاَ تَدْعُوَا	لاَ تَدْعُ	اَلْمُؤَنَّثُ

DÖRDÜNCÜ BAPTAN NÂKIS-I YÂÎ FİİLİN NEHY-İ GÂİB ÇEKİMİ			
اَلْجَمْعُ	اَلْمُثَنَّى	اَلْمُفْرَدُ	
لاَ يَرْضَوْا	لاَ يَرْضَيَا	لاَ يَرْضَ	اَلْمُذَكَّرُ
لاَ يَرْضَيْنَ	لاَ تَرْضَيَا	لاَ تَرْضَ	اَلْمُؤَنَّثُ

NEHY-İ GÂİB İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

-1 لَا يَدْخُلْ أَحَدٌ أَثْنَاءَ الدَّرْسِ!

Kimse ders esnasında içeri girmesin!

-2 لَا يَضْرِبْ بَعْضُكُمْ بَعْضًا!

Birbirinizi dövmeyin!

-3 لَا تَدْخُلِ الْجَامِعَةَ سَيَّارَةُ الْأُجْرَةِ!

Üniversiteye ticari taksi girmesin!

-4 لَا يَسُبَّ أَحَدُكُمْ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ!

Hiçbiriniz Müslüman kardeşine sövmesin!

-5 لَا يَنْسَ أَحَدٌ جَوَازَ سَفَرِهِ!

Hiç kimse pasaportunu unutmasın!

اَلدَّرْسُ الْعَاشِرُ

ONUNCU DERS

MEZÎD (İLAVELİ) FİİLLER

Sülâsî Mücerred Fiil köküne bir, iki veya üç harf ilave edilerek oluşturulmuş fiil türüdür. Dokuz bab altında ele alınacak olan 'Mezîd Fiiller', bab adlarını, kendi mastarlarından alırlar. Mezîd fiiller, üç ana grupta ele alınabilir:

a. Bir harf ilavesi ile mezîd olan fiiller (Bir harf alanlar)
b. İki harf ilavesi ile mezîd olan fiiller (İki harf alanlar)
c. Üç harf ilavesi ile mezîd olan fiiller (Üç harf alanlar)

Bir Harf İlavesi İle Mezîd Olan Bablar

Bir harf ilavesi ile mezîd hale gelen üç bab vardır:

1. İf'âl Babı 2. Tef'îl Babı 3. Müfâale Babı

İki Harf İlavesi İle Mezîd Olan Bablar

İki harf ilavesi ile mezîd hale gelen beş bab vardır:

1. İnfiâl Babı **2.** İftiâl Babı **3.** Tefe'ul Babı **2.** Tefâul Babı **3.** İf'ılâl Babı

Üç Harf İlavesi İle Mezîd Olan Bab

Üç harf ilavesi ile mezîd olan birkaç bab varsa da, bunlar içerisinde en yaygın kullanılan bab İstif'âl babıdır.

BİR HARF İLAVESİ İLE MEZÎD OLAN BABLAR

Bu dersimizde, bir harf ilavesi ile mezîd olan üç baptan ilk ikisi ele alınacaktır.

İF'ÂL BABI (إِفْعَالٌ)

Bu bab, kök harfleri olan (فعل) kalıbının başına, mâzi fiilde bir 'fethalı hemze = (أَ)' ilave edilmek suretiyle elde edilir.

Mastar	Muzâri	Mâzi	Sülâsi
إِفْعَالٌ	يُفْعِلُ	أَفْعَلَ	فعل
إِحْسَانٌ	يُحْسِنُ	أَحْسَنَ	حَسُنَ
إِكْمَالٌ	يُكْمِلُ	أَكْمَلَ	كَمُلَ
إِخْرَاجٌ	يُخْرِجُ	أَخْرَجَ	خَرَجَ
إِكْرَامٌ	يُكْرِمُ	أَكْرَمَ	كَرُمَ
إِرْسَالٌ	يُرْسِلُ	أَرْسَلَ	رَسِلَ
إِدْرَاكٌ	يُدْرِكُ	أَدْرَكَ	دَرَكَ
إِعْلَانٌ	يُعْلِنُ	أَعْلَنَ	عَلَنَ
إِنْزَالٌ	يُنْزِلُ	أَنْزَلَ	نَزَلَ
إِدْخَالٌ	يُدْخِلُ	أَدْخَلَ	دَخَلَ
إِمْكَانٌ	يُمْكِنُ	أَمْكَنَ	مَكُنَ
إِعْلَامٌ	يُعْلِمُ	أَعْلَمَ	عَلِمَ
إِثْبَاتٌ	يُثْبِتُ	أَثْبَتَ	ثَبَتَ
إِفْلَاحٌ	يُفْلِحُ	أَفْلَحَ	فَلَحَ
إِسْلَامٌ	يُسْلِمُ	أَسْلَمَ	سَلِمَ
إِسْرَافٌ	يُسْرِفُ	أَسْرَفَ	سَرَفَ
إِسْكَانٌ	يُسْكِنُ	أَسْكَنَ	سَكَنَ
إِتْقَانٌ	يُتْقِنُ	أَتْقَنَ	تَقِنَ

إِنْكَارٌ	يُنْكِرُ	أَنْكَرَ	نَكِرَ
إِصْلَاحٌ	يُصْلِحُ	أَصْلَحَ	صَلَحَ
إِقْبَالٌ	يُقْبِلُ	أَقْبَلَ	قَبِلَ
إِفْلَاسٌ	يُفْلِسُ	أَفْلَسَ	فَلَسَ
إِفْطَارٌ	يُفْطِرُ	أَفْطَرَ	فَطَرَ
إِظْهَارٌ	يُظْهِرُ	أَظْهَرَ	ظَهَرَ
إِخْلَاصٌ	يُخْلِصُ	أَخْلَصَ	خَلَصَ
إِهْمَالٌ	يُهْمِلُ	أَهْمَلَ	هَمَلَ
إِحْرَامٌ	يُحْرِمُ	أَحْرَمَ	حَرُمَ
إِرْشَادٌ	يُرْشِدُ	أَرْشَدَ	رَشَدَ
إِنْفَاقٌ	يُنْفِقُ	أَنْفَقَ	نَفَقَ
إِنْصَافٌ	يُنْصِفُ	أَنْصَفَ	نَصَفَ

Önemli Not: Bu bab genellikle, geçişsiz bir fiili geçişli hale getirmek için kullanılır. Ancak bu baba aktarılan birçok fiil, geçişlilik anlamının yanında başka bazı anlamlar da kazanabilmektedir. Bu anlamları, fiilin sadece şekline ve babına bakmak suretiyle kestirmek mümkün olmayabilir. Zira şu prensip, konumuz olan if'âl babı için olduğu kadar, ileride göreceğimiz diğer tüm bablar için de geçerlidir: **Herhangi bir baba aktarılan bir fiilin kazanacağı yeni anlamı öğrenmek için izlenmesi gereken en sağlıklı yol, daima sözlüğe müracaat etmektir.**

Örnekler

Çıkarmak = إِخْرَاجٌ	Çıkardı = أَخْرَجَ	Çıktı = خَرَجَ
Bildirmek = إِعْلَامٌ	Bildirdi = أَعْلَمَ	Bildi = عَلِمَ
İndirmek = إِنْزَالٌ	İndirdi = أَنْزَلَ	İndi = نَزَلَ

İF'ÂL BABI / *Mâzî*		
أَكْرَمُوا	أَكْرَمَا	أَكْرَمَ
أَكْرَمْنَ	أَكْرَمَتَا	أَكْرَمَتْ
أَكْرَمْتُمْ	أَكْرَمْتُمَا	أَكْرَمْتَ
أَكْرَمْتُنَّ	أَكْرَمْتُمَا	أَكْرَمْتِ
أَكْرَمْنَا	أَكْرَمْنَا	أَكْرَمْتُ

İF'ÂL BABI / *Muzâri*		
يُكْرِمُونَ	يُكْرِمَانِ	يُكْرِمُ
يُكْرِمْنَ	تُكْرِمَانِ	تُكْرِمُ
تُكْرِمُونَ	تُكْرِمَانِ	تُكْرِمُ
تُكْرِمْنَ	تُكْرِمَانِ	تُكْرِمِينَ
نُكْرِمُ	نُكْرِمُ	أُكْرِمُ

İF'ÂL BABI / *Emir*		
أَكْرِمُوا	أَكْرِمَا	أَكْرِمْ
أَكْرِمْنَ	أَكْرِمَا	أَكْرِمِي

İF'ÂL VEZNİ İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

1- سَيُكْمِلُ مُحَمَّدٌ دِرَاسَةَ الطِّبِّ بَعْدَ سَنَةٍ

Muhammet, tıp tahsilini bir sene sonra tamamlayacak.

2- تُرْسِلُ فَاطِمَةُ رِسَالَتَيْنِ كُلَّ شَهْرٍ

Fatma, her ay iki mektup gönderir.

3- يُحْسِنُ الْأَغْنِيَاءُ إِلَى الْفُقَرَاءِ.

Zenginler fakirlere yardım ederler.

4- أَقْلَعَتْ الطَّائِرَةُ قَبْلَ سَاعَتَيْنِ

Uçak, iki saat önce kalktı.

5- أَعْلَنَ الْمُدِيرُ إِسْتِقَالَتَهُ

Müdür, istifasını açıkladı.

Önemli Not: Emir kipi elde edilmesi konusunda, İf'âl babı, diğer bablardan farklı bir durum arzetmektedir. Şöyle ki : İf'âl babındaki bir fiil, -başındaki muzaraat harfi atıldıktan sonraki harf ister okunsun ister okunmasın- emir formuna aktarılırken, fiilin başına mutlaka fethalı bir hemze getirilir.

أَكْرِمْ	تُكْرِمُ
أَعْلِنْ	تُعْلِنُ
أَقِمْ	تُقِيمُ
أَرِدْ	تُرِيدُ
أَوْجِدْ	تُوجِدُ
أَعِدَّ	تُعِدُّ
آمِنْ	تُؤْمِنُ
آتِ	تُؤْتِي

TEF'ÎL BABI (تَفْعِيلٌ)

Bu bab, kök harfleri olan (فعل) kalıbının orta harfinin, yani ayne'l-fiilinin şeddelenmesi ile elde edilir.

Mastar تفعيل	Muzârî يفعّل	Mâzi فعّل	Sülâsî فعل
تَكْرِيمٌ	يُكَرِّمُ	كَرَّمَ	كرم
تَعْلِيمٌ	يُعَلِّمُ	عَلَّمَ	علم
تَسْبِيحٌ	يُسَبِّحُ	سَبَّحَ	سبح
تَلْقِينٌ	يُلَقِّنُ	لَقَّنَ	لقن
تَثْبِيتٌ	يُثَبِّتُ	ثَبَّتَ	ثبت
تَحْسِينٌ	يُحَسِّنُ	حَسَّنَ	حسن
تَنْزِيلٌ	يُنَزِّلُ	نَزَّلَ	نزل
تَصْدِيقٌ	يُصَدِّقُ	صَدَّقَ	صدق
تَمْرِينٌ	يُمَرِّنُ	مَرَّنَ	مرن
تَدْرِيسٌ	يُدَرِّسُ	دَرَّسَ	درس
تَقْسِيمٌ	يُقَسِّمُ	قَسَّمَ	قسم
تَكْلِيمٌ	يُكَلِّمُ	كَلَّمَ	كلم
تَصْنِيفٌ	يُصَنِّفُ	صَنَّفَ	صنف
تَكْبِيرٌ	يُكَبِّرُ	كَبَّرَ	كبر
تَقْدِيرٌ	يُقَدِّرُ	قَدَّرَ	قدر
تَسْكِينٌ	يُسَكِّنُ	سَكَّنَ	سكن
تَحْصِيلٌ	يُحَصِّلُ	حَصَّلَ	حصل
تَطْبِيقٌ	يُطَبِّقُ	طَبَّقَ	طبق

تَقْلِيدٌ	يُقَلِّدُ	قَلَّدَ	قَلَدَ
تَرْتِيبٌ	يُرَتِّبُ	رَتَّبَ	رَتَبَ
تَسْلِيمٌ	يُسَلِّمُ	سَلَّمَ	سَلِمَ
تَذْكِيرٌ	يُذَكِّرُ	ذَكَّرَ	ذَكَرَ
تَفْكِيرٌ	يُفَكِّرُ	فَكَّرَ	فَكَرَ
تَجْرِيبٌ	يُجَرِّبُ	جَرَّبَ	جَرَبَ
تَقْدِيمٌ	يُقَدِّمُ	قَدَّمَ	قَدِمَ

Örnekler

Güzelleştirmek = تَحْسِينٌ	Güzelleştirdi= حَسَّنَ	Güzel oldu = حَسُنَ
Şereflendirmek = تَشْرِيفٌ	Şereflendirdi = شَرَّفَ	Şerefli oldu = شَرُفَ
Tamamlamak = تَكْمِيلٌ	Tamamladı = كَمَّلَ	Tamam oldu = كَمُلَ
Öğretmek = تَعْلِيمٌ	Öğretti = عَلَّمَ	Bildi = عَلِمَ
Tanıtmak = تَعْرِيفٌ	Tanıttı = عَرَّفَ	Tanıdı = عَرَفَ
Güzelleştirmek = تَجْمِيلٌ	Güzelleştirdi = جَمَّلَ	Güzel oldu = جَمُلَ

Önemli not (1): Tefil babının mastarı, nadiren de olsa تَفْعِلَةٌ vezninde gelebilir: تَذْكِرَةٌ ، تَفْكِرَةٌ ، تَكْمِلَةٌ ، تَجْرِبَةٌ ، تَتِمَّةٌ

Önemli not (2): Yine tefil babından nadiren de olsa فِعَّالٌ ve فَعَالٌ vezninde mastar yerine geçen isimler gelebilmektedir:

كِذَّابٌ ؛ سَلَامٌ ، سَرَاحٌ ، ، كَلَامٌ ، بَلَاغٌ

SARF BİLGİSİ

ÖRNEK CÜMLELER

-1 وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا كِذَّابًا.

Âyetlerimizi de alabildiğine yalanlamışlardı.

-2 وَسَرِّحُوهُنَّ سَرَاحًا جَمِيلًا.

(O kadınları) güzel bir şekilde bırakın.

TEF'ÎL BABI / *Mâzi*		
عَلَّمُوا	عَلَّمَا	عَلَّمَ
عَلَّمْنَ	عَلَّمَتَا	عَلَّمَتْ
عَلَّمْتُمْ	عَلَّمْتُمَا	عَلَّمْتَ
عَلَّمْتُنَّ	عَلَّمْتُمَا	عَلَّمْتِ
عَلَّمْنَا	عَلَّمْنَا	عَلَّمْتُ

TEF'ÎL BABI / *Muzâri*		
يُعَلِّمُونَ	يُعَلِّمَانِ	يُعَلِّمُ
يُعَلِّمْنَ	تُعَلِّمَانِ	تُعَلِّمُ
تُعَلِّمُونَ	تُعَلِّمَانِ	تُعَلِّمُ
تُعَلِّمْنَ	تُعَلِّمَانِ	تُعَلِّمِينَ
نُعَلِّمُ	نُعَلِّمُ	أُعَلِّمُ

TEF'ÎL BABI / *Emir*		
عَلِّمُوا	عَلِّمَا	عَلِّمْ
عَلِّمْنَ	عَلِّمَا	عَلِّمِي

TEF'ÎL VEZNİ İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

-1 قَدَّمَ الْأَعْضَاءُ اِقْتِرَاحَاتِهِمْ لِرَئِيسِ الشَّرِكَةِ

Üyeler, önerilerini, şirket başkanına sundular.

-2 وَقَّعَتْ الْمُدِيرَةُ الْأَوْرَاقَ الرَّسْمِيَّةَ

Bayan müdür, resmi evrakları imzaladı.

-3 عَلَّمَ الْأُسْتَاذُ الطُّلَّابَ الْعَرَبِيَّةَ

Öğretmen, öğrencilere Arapça'yı öğretti.

-4 مَزَّقَ الْأَطْفَالُ كُتُبَهُمْ بَعْدَ الْاِمْتِحَانِ

Çocuklar sınav sonrasında kitaplarını yırttılar.

-5 أَسَّسَتْ الْجَمْعِيَّةُ مَرْكَزًا ثَقَافِيًّا حَدِيثًا

Dernek modern bir kültür merkezi kurdu.

-6 صَدَّقَ الْمُسْتَمِعُ قَوْلَ الْمُحَاضِرِ

Dinleyici, konuşmacının söylediklerini tasdik etti.

-7 عَيَّنَتْ الْحُكُومَةُ أَسَاتِذَةً جُدُدًا

Hükümet yeni öğretmenler atadı.

-8 صَرَّحَ الْمُتَحَدِّثُ الرَّسْمِيُّ بِالْقَرَارِ

Resmi sözcü kararı açıkladı.

-9 زَيَّنَ الْأَطْفَالُ صُفُوفَهُمْ

Çocuklar sınıflarını süslediler.

-10 أَجَّلَ الرَّئِيسُ الْاِجْتِمَاعَ

Başkan toplantıyı erteledi.

GELECEK ZAMANDA OLUMSUZLUK

لَنْ : Muzârinin başına getirilen bu harf, fiile, hem gelecek zaman kavramı katarak onu anlamsal yönden olumsuz kılar, hem de başına geldiği muzâri fiilin sonunu mansup yapmak sureti ile onu şekil yönünden değiştirir. Anlamsal yönden لَنْ bir bakıma سَ ve سَوْفَ nin olumsuzu olarak değerlendirilebilir.

اَلْجَمْعُ	اَلْمُثَنَّى	اَلْمُفْرَدُ
لَنْ يَكْتُبُوا Yazmayacaklar	لَنْ يَكْتُبَا İkisi yazmayacak	لَنْ يَكْتُبَ Yazmayacak
لَنْ يَكْتُبْنَ Yazmayacaklar	لَنْ تَكْتُبَا İkisi yazmayacak	لَنْ تَكْتُبَ Yazmayacak
لَنْ تَكْتُبُوا Yazmayacaksınız	لَنْ تَكْتُبَا İkiniz yazmayacaksınız	لَنْ تَكْتُبَ Yazmayacaksın
لَنْ تَكْتُبْنَ Yazmayacaksınız	لَنْ تَكْتُبَا İkiniz yazmayacaksınız	لَنْ تَكْتُبِي Yazmayacaksın
لَنْ نَكْتُبَ Yazmayacağız	لَنْ نَكْتُبَ İkimiz yazmayacağız	لَنْ أَكْتُبَ Yazmayacağım

Alıştırma: Aşağıdaki tabloda yer alan muzâri fiilleri, bu fiillerin başına; لَنْ harfini getirmek ve gereken değişiklikleri yapmak suretiyle çekiniz.

Örtüyor = يَسْتُرُ	Kırıyor = يَكْسِرُ	Biliyor = يَعْلَمُ
Çıkıyor = يَخْرُجُ	Yiyor = يَأْكُلُ	Açıyor = يَفْتَحُ
Giriyor = يَدْخُلُ	Övüyor = يَمْدَحُ	İçiyor = يَشْرَبُ
İşitiyor = يَسْمَعُ	Bakıyor = يَنْظُرُ	Anlıyor = يَفْهَمُ
Gidiyor = يَذْهَبُ	Vuruyor = يَضْرِبُ	Öldürüyor = يَقْتُلُ
Kesiyor = يَقْطَعُ	Buluyor = يَجِدُ	Susuyor = يَسْكُتُ

MUZAAF, ECVEF VE NÂKIS FİİLLERİN 'LEN' İLE ÇEKİMİ

Örnek 1

Muzaaf Fiilin Len İle Çekimi		
لَنْ يَعُدُّوا Saymayacaklar	لَنْ يَعُدَّا İkisi saymayacak	لَنْ يَعُدَّ Saymayacak
لَنْ يَعْدُدْنَ Saymayacaklar	لَنْ تَعُدَّا İkisi saymayacak	لَنْ تَعُدَّ Saymayacak
لَنْ تَعُدُّوا Saymayacaksınız	لَنْ تَعُدَّا İkiniz saymayacaksınız	لَنْ تَعُدَّ Saymayacaksın
لَنْ تَعْدُدْنَ Saymayacaksınız	لَنْ تَعُدَّا İkiniz saymayacaksınız	لَنْ تَعُدِّي Saymayacaksın
لَنْ نَعُدَّ Saymayacağız	لَنْ نَعُدَّ İkimiz saymayacağız	لَنْ أَعُدَّ Saymayacağım

Örnek 2

1. Bab Ecvef Fiilin Len İle Çekimi		
لَنْ يَقُولُوا Söylemeyecekler	لَنْ يَقُولاَ İkisi söylemeyecek	لَنْ يَقُولَ Söylemeyecek
لَنْ يَقُلْنَ Söylemeyecekler	لَنْ تَقُولاَ İkisi söylemeyecek	لَنْ تَقُولَ Söylemeyecek
لَنْ تَقُولُوا Söylemeyeceksiniz	لَنْ تَقُولاَ İkiniz söylemeyeceksiniz	لَنْ تَقُولَ Söylemeyeceksin
لَنْ تَقُلْنَ Söylemeyeceksiniz	لَنْ تَقُولاَ İkiniz söylemeyeceksiniz	لَنْ تَقُولِي Söylemeyeceksin
لَنْ نَقُولَ Söylemeyeceğiz	لَنْ نَقُولَ İkimiz söylemeyeceğiz	لَنْ أَقُولَ Söylemeyeceğim

Örnek 3

2. Bab Ecvef Fiilin Len İle Çekimi		
لَنْ يَسِيرُوا Yürümeyecekler	لَنْ يَسِيرَا İkisi yürümeyecek	لَنْ يَسِيرَ Yürümeyecek
لَنْ يَسِرْنَ Yürümeyecekler	لَنْ تَسِيرَا İkisi yürümeyecek	لَنْ تَسِيرَ Yürümeyecek
لَنْ تَسِيرُوا Yürümeyeceksiniz	لَنْ تَسِيرَا İkiniz yürümeyeceksiniz	لَنْ تَسِيرَ Yürümeyeceksin
لَنْ تَسِرْنَ Yürümeyeceksiniz	لَنْ تَسِيرَا İkiniz yürümeyeceksiniz	لَنْ تَسِيرِي Yürümeyeceksin
لَنْ نَسِيرَ Yürümeyeceğiz	لَنْ نَسِيرَ İkimiz yürümeyeceğiz	لَنْ أَسِيرَ Yürümeyeceğiz

Örnek 4

Nâkıs (Vâvî) Fiilin Len İle Çekimi		
لَنْ يَدْعُوا Çağırmayacaklar	لَنْ يَدْعُوَا İkisi çağırmayacak	لَنْ يَدْعُوَ Çağırmayacak
لَنْ يَدْعُونَ Çağırmayacaklar	لَنْ تَدْعُوَا İkisi çağırmayacak	لَنْ تَدْعُوَ Çağırmayacak
لَنْ تَدْعُوا Çağırmayacaksınız	لَنْ تَدْعُوَا İkiniz çağırmayacaksınız	لَنْ تَدْعُوَ Çağırmayacaksın
لَنْ تَدْعُونَ Çağırmayacaksınız	لَنْ تَدْعُوَا İkiniz çağırmayacaksınız	لَنْ تَدْعِي Çağırmayacaksın
لَنْ نَدْعُوَ Çağırmayacağız	لَنْ نَدْعُوَ İkimiz çağırmayacağız	لَنْ أَدْعُوَ Çağırmayacağım

Örnek 5

Nâkıs (Yâî) Fiilin Len İle Çekimi		
لَنْ يَجْرُوا Koşmayacaklar	لَنْ يَجْرِيَا İkisi koşmayacak	لَنْ يَجْرِيَ Koşmayacak
لَنْ يَجْرِينَ Koşmayacaklar	لَنْ تَجْرِيَا İkisi koşmayacak	لَنْ تَجْرِيَ Koşmayacak
لَنْ تَجْرُوا Koşmayacaksınız	لَنْ تَجْرِيَا İkiniz koşmayacaksınız	لَنْ تَجْرِيَ Koşmayacaksın
لَنْ تَجْرِينَ Koşmayacaksınız	لَنْ تَجْرِيَا İkiniz koşmayacaksınız	لَنْ تَجْرِي Koşmayacaksın
لَنْ نَجْرِيَ Koşmayacağız	لَنْ نَجْرِيَ İkimiz koşmayacağız	لَنْ أَجْرِيَ Koşmayacağım

Örnek 6

Dördüncü Bab Nâkıs (Yâî) Fiilin Len İle Çekimi		
لَنْ يَرْضَوْا Razı olmayacaklar	لَنْ يَرْضَيَا İkisi razı olmayacak	لَنْ يَرْضَى Razı olmayacak
لَنْ يَرْضَيْنَ Razı olmayacaklar	لَنْ تَرْضَيَا İkisi razı olmayacak	لَنْ تَرْضَى Razı olmayacak
لَنْ تَرْضَوْا Razı olmayacaksınız	لَنْ تَرْضَيَا İkiniz razı olmayacaksınız	لَنْ تَرْضَى Razı olmayacaksın
لَنْ تَرْضَيْنَ Razı olmayacaksınız	لَنْ تَرْضَيَا İkiniz razı olmayacaksınız	لَنْ تَرْضَيْ Razı olmayacaksın
لَنْ نَرْضَى Razı olmayacağız	لَنْ نَرْضَى İkimiz razı olmayacağız	لَنْ أَرْضَى Razı olmayacağım

اَلدَّرْسُ الْحَادِيَ عَشَرَ

ONBİRİNCİ DERS

MUFÂALE BABI (مُفَاعَلَةٌ)

Bir önceki derste, sülâsî mücerred fiillere bir harf ilavesi ile mezîd yapılan bablardan ikisini, **'if'âl'** ve **'tef'îl'** babını gördük. Şimdi ise yine bir harf ilavesi ile mezîd yapılan **'mufâale'** babını inceleyeceğiz. Bu bab, kök harfleri olan) (فعل kalıbının ilk harfinden sonra bir elif (ا) getirilmek, bir başka ifade ile, fâe'l-fiil ile ayne'l-fiil arasına bir elif koymak suretiyle elde edilir.

Mastar	Muzâri	Mâzi	Sülâsî
مُفَاعَلَةٌ / فِعَالٌ	يُفَاعِلُ	فَاعَلَ	فعل
مُقَابَلَةٌ	يُقَابِلُ	قَابَلَ	قَبِلَ
مُسَامَحَةٌ	يُسَامِحُ	سَامَحَ	سَمَحَ
مُسَاعَدَةٌ	يُسَاعِدُ	سَاعَدَ	سَعِدَ
مُشَاهَدَةٌ	يُشَاهِدُ	شَاهَدَ	شَهِدَ
مُقَاطَعَةٌ	يُقَاطِعُ	قَاطَعَ	قَطَعَ
مُلَاكَمَةٌ	يُلَاكِمُ	لَاكَمَ	لَكَمَ
مُحَافَظَةٌ / حِفَاظٌ	يُحَافِظُ	حَافَظَ	حَفِظَ
مُحَاسَبَةٌ / حِسَابٌ	يُحَاسِبُ	حَاسَبَ	حَسَبَ
مُجَاهَدَةٌ / جِهَادٌ	يُجَاهِدُ	جَاهَدَ	جَهَدَ
مُقَاتَلَةٌ / قِتَالٌ	يُقَاتِلُ	قَاتَلَ	قَتَلَ
مُرَاقَبَةٌ / رِقَابٌ	يُرَاقِبُ	رَاقَبَ	رَقَبَ
مُنَاقَشَةٌ / نِقَاشٌ	يُنَاقِشُ	نَاقَشَ	نَقَشَ

مُجَادَلَةٌ / جِدَالٌ	يُجَادِلُ	جَادَلَ	جدل
مُسَابَقَةٌ / سِبَاقٌ	يُسَابِقُ	سَابَقَ	سبق
مُحَاصَرَةٌ / حِصَارٌ	يُحَاصِرُ	حَاصَرَ	حصر
مُنَازَعَةٌ / نِزَاعٌ	يُنَازِعُ	نَازَعَ	نزع
مُلَاعَنَةٌ / لِعَانٌ	يُلَاعِنُ	لَاعَنَ	لعن
مُنَافَقَةٌ / نِفَاقٌ	يُنَافِقُ	نَافَقَ	نفق
مُقَارَنَةٌ / قِرَانٌ	يُقَارِنُ	قَارَنَ	قرن
مُطَابَقَةٌ / طِبَاقٌ	يُطَابِقُ	طَابَقَ	طبق

Not: Mufâale babından gelen fiillerin, مُفَاعَلَةٌ veznindeki mastarı kıyâsî, فِعَالٌ veznindeki mastarı ise semâî'dir.

Önemli Not: Müfâale babı genellikle, bir eylemin karşılıklı olarak yapıldığını, eylemde karşılıklı bir katılımın (müşâreket) söz konusu olduğunu ifade etmek için kullanılır. Bu nedenle bu baba aktarılan fiiller çoğu zaman '**işteş fiil**' karakteri taşır.

Savaşmak = مُقَاتَلَةٌ	Savaştı = قَاتَلَ	Öldürdü = قَتَلَ
Dövüşmek = مُضَارَبَةٌ	Dövüştü = ضَارَبَ	Dövdü = ضَرَبَ
Yazışmak = مُكَاتَبَةٌ	Yazıştı = كَاتَبَ	Yazdı = كَتَبَ

MUFÂALE BABI / *Mâzi*		
قَابَلُوا	قَابَلَا	قَابَلَ
قَابَلْنَ	قَابَلَتَا	قَابَلَتْ
قَابَلْتُمْ	قَابَلْتُمَا	قَابَلْتَ
قَابَلْتُنَّ	قَابَلْتُمَا	قَابَلْتِ
قَابَلْنَا	قَابَلْنَا	قَابَلْتُ

MUFÂALE BABI / *Muzâri*		
يُقَابِلُونَ	يُقَابِلاَنِ	يُقَابِلُ
يُقَابِلْنَ	تُقَابِلاَنِ	تُقَابِلُ
تُقَابِلُونَ	تُقَابِلاَنِ	تُقَابِلُ
تُقَابِلْنَ	تُقَابِلاَنِ	تُقَابِلِينَ
نُقَابِلُ	نُقَابِلُ	أُقَابِلُ

MUFÂALE BABI / *Emir*		
قَابِلُوا	قَابِلاَ	قَابِلْ
قَابِلْنَ	قَابِلاَ	قَابِلِي

MUFÂALE BABI İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

1- يُسَاعِدُ الصَّدِيقُ الْوَفِيُّ أَصْدِقَاءَهُ

Vefâkar dost, arkadaşlarına yardımcı olur.

2- قَابَلْنَا هَذَا الْكَاتِبَ الْمَشْهُورَ فِي الشَّهْرِ الْمَاضِي

Bu ünlü yazarla geçen ay görüştük.

3- وَافَقَ مَجْلِسُ النُّوَّابِ عَلَى هَذَا الْمَشْرُوعِ

Millet meclisi bu projeyi onayladı.

4- وَاصَلَ الطُّلاَّبُ جُهُودَهُمْ

Öğrenciler çalışmalarına devam ettiler.

5- شَاهَدْنَا هَذَا الْفِيلْمَ فِي الْأُسْبُوعِ الْمَاضِي

Bu filmi geçen hafta izledik.

6- أَنَا مُرَاسِلُ صَحِيفَةٍ

Ben gazete muhabiriyim.

7- ذَهَبْتُ لِمُقَابَلَةِ الْمُدِيرِ فَلَمْ أَجِدْهُ فِي مَكْتَبِهِ

Müdürle görüşmeye gittim, ancak ofisinde bulamadım.

8- مَا عِنْدِي وَقْتٌ لِمُشَاهَدَةِ بَرَامِجِ التِّلْفَازِ

Televizyon programlarını izleyecek vaktim yok.

İSM-İ FÂİL

Tanım: 'Bir eylemi ya da bir hareketi gerçekleştiren şahsı gösteren sıfat anlamlı isim' demektir. İsm-i fâiller, türetilme şekilleri bakımından iki grupta ele alınabilir:

I- Sülâsî Mücerred Fiiller'den İsm-i Fâil Türetme

Sülâsî fiillerden ism-i fâil elde etmek için kullanılan kalıp فَاعِلٌ kalıbıdır. Bu kalıbın çekimi şöyledir:

SÜLÂSÎ İSM-İ FÂİLİN ÇEKİMİ				
Düzensiz (kuralsız) Çoğullar	اَلْجَمْعُ	اَلْمُثَنَّى	اَلْمُفْرَدُ	
كُتَّابٌ \ كُتَّبٌ كَتَبَةٌ	كَاتِبُونَ Yazanlar	كَاتِبَانِ Yazan iki kişi	كَاتِبٌ Yazan	**Eril**
كَوَاتِبُ	كَاتِبَاتٌ Yazanlar	كَاتِبَتَانِ Yazan iki kişi	كَاتِبَةٌ Yazan	**Dişil**

Şimdi, aşağıdaki tablolarda verilen, çeşitli sülâsî fiil köklerinden türetilmiş ism-i fâil örneklerini inceleyelim:

a) Sâlim / Misâl ve Mehmûz Fiillerden Türetilmiş İsm-i Fâil Örnekleri

كَتَبَ : كَاتِبٌ	قَتَلَ : قَاتِلٌ	رَزَقَ : رَازِقٌ	رَكِبَ : رَاكِبٌ
زَرَعَ : زَارِعٌ	تَرَكَ : تَارِكٌ	خَلَقَ : خَالِقٌ	حَفِظَ : حَافِظٌ
ضَحِكَ : ضَاحِكٌ	ظَلَمَ : ظَالِمٌ	حَكَمَ : حَاكِمٌ	غَضِبَ : غَاضِبٌ
سَبَقَ : سَابِقٌ	دَرَسَ : دَارِسٌ	كَتَمَ : كَاتِمٌ	سَجَدَ : سَاجِدٌ
طَرَقَ : طَارِقٌ	طَبَخَ : طَابِخٌ	عَرَضَ : عَارِضٌ	صَنَعَ : صَانِعٌ
رَفَعَ : رَافِعٌ	شَهِدَ : شَاهِدٌ	نَصَرَ : نَاصِرٌ	رَجَعَ : رَاجِعٌ
وَصَلَ : وَاصِلٌ	وَجَدَ : وَاجِدٌ	وَعَظَ : وَاعِظٌ	وَرَدَ : وَارِدٌ
وَعَدَ : وَاعِدٌ	يَسَرَ : يَاسِرٌ	وَقَفَ : وَاقِفٌ	وَصَفَ : وَاصِفٌ

سَأَلَ : سَائِلٌ	أَسِفَ : آسِفٌ	أَمِنَ : آمِنٌ	أَكَلَ : آكِلٌ
طَرَأَ : طَارِئٌ	بَرَأَ : بَارِئٌ	قَرَأَ : قَارِئٌ	سَئِمَ : سَائِمٌ

b) Muzaaf Fiillerden Türetilmiş İsm-i Fâil Örnekleri

فَرَّ : فَارٌّ	سَرَّ : سَارٌّ	سَدَّ : سَادٌّ	سَبَّ : سَابٌّ
مَرَّ : مَارٌّ	مَلَّ : مَالٌّ	عَضَّ : عَاضٌّ	شَقَّ : شَاقٌّ
دَلَّ : دَالٌّ	جَرَّ : جَارٌّ	رَدَّ : رَادٌّ	بَرَّ : بَارٌّ
خَصَّ : خَاصٌّ	شَذَّ : شَاذٌّ	قَصَّ : قَاصٌّ	شَمَّ : شَامٌّ
ضَرَّ : ضَارٌّ	سَمَّ : سَامٌّ	حَرَّ : حَارٌّ	مَدَّ : مَادٌّ
عَمَّ : عَامٌّ	ضَلَّ : ضَالٌّ	حَدَّ : حَادٌّ	عَدَّ : عَادٌّ

c) Ecvef Fiillerden Türetilmiş İsm-i Fâil Örnekleri

Önemli Not: Ecvef sülâsî fiillerden ism-i fâil türetirken, fiilin ayne'l-fiilini teşkil eden و ve ي lar hemzeye dönüşür.

دَارَ : دَائِرٌ	زَادَ : زَائِدٌ	زَارَ : زَائِرٌ	سَالَ : سَائِلٌ
عَادَ : عَائِدٌ	غَابَ : غَائِبٌ	قَالَ : قَائِلٌ	قَامَ : قَائِمٌ
حَارَ : حَائِرٌ	مَالَ : مَائِلٌ	دَامَ : دَائِمٌ	شَاعَ : شَائِعٌ
تَابَ : تَائِبٌ	نَامَ : نَائِمٌ	نَابَ : نَائِبٌ	كَانَ : كَائِنٌ
سَاقَ : سَائِقٌ	صَامَ : صَائِمٌ	خَافَ : خَائِفٌ	بَاعَ : بَائِعٌ
جَارَ : جَائِرٌ	سَارَ : سَائِرٌ	طَارَ : طَائِرٌ	جَاعَ : جَائِعٌ

d) Nâkıs ve Lefîf Fiillerden Türetilmiş İsm-i Fâil Örnekleri

Önemli Not: Nâkıs ve Lefîf fiillerden türetilen ism-i fâiller, nekre olduklarında veya bir isim tamlaması terkibinde, tamlanan (muzaf) pozisyonunda bulunmadıklarında, sonlarındaki ي harfi atılır ve bu hazif (silme) işlemine bir işaret olmak üzere ayne'l-fiili teşkil eden harfin sonuna meksûr bir tenvin yerleştirilir. Ancak, öğrenenlere kolaylık olması bakımından, aşağıdaki tabloda, Nâkıs ve Lefîf fiillerden türetilen ism-i fâillerin hem marife hem de nekre formları birlikte verilmiştir.

قَضَى : قَاضٍ \ اَلْقَاضِي	مَضَى : مَاضٍ \ اَلْمَاضِي	مَشَى : مَاشٍ \ اَلْمَاشِي
هَدَى : هَادٍ \ اَلْهَادِي	شَفَى : شَافٍ \ اَلشَّافِي	تَلاَ : تَالٍ \ اَلتَّالِي
صَحَا : صَاحٍ \ اَلصَّاحِي	دَعَا : دَاعٍ \ اَلدَّاعِي	عَفَا : عَافٍ \ اَلْعَافِي
نَجَا : نَاجٍ \ اَلنَّاجِي	رَجَا : رَاجٍ \ اَلرَّاجِي	بَقِيَ : بَاقٍ \ اَلْبَاقِي
نَسِيَ : نَاسٍ \ اَلنَّاسِي	رَضِيَ : رَاضٍ \ اَلرَّاضِي	لَقِيَ : لاَقٍ \ اَللاَّقِي
وَقَى : وَاقٍ \ اَلْوَاقِي	نَوَى : نَاوٍ \ اَلنَّاوِي	طَوَى : طَاوٍ \ اَلطَّاوِي
حَوَى : حَاوٍ \ اَلْحَاوِي	شَوَى : شَاوٍ \ اَلشَّاوِي	وَفَى : وَافٍ \ اَلْوَافِي

II- Rubâî Mücerred ve Mezîd Fiiller'den İsm-i Fâil Türetme

Gerek Rubâî Mücerred Fiillerden, gerekse Mezîd bablarda yer alan fiil köklerinden ism-i fâil türetmek için şu yöntem izlenir: Öncelikle fiil, mâzi formdan muzâri forma aktarılır. Daha sonra muzâri fiilin başındaki muzâraat harfi olan) (ي çıkarılarak yerine zammeli bir mim harfi (مُ) ilave edilir. Arkasından, fiilin sondan bir önceki harfi meksûr (esreli) kılınır ve nihayet –yeni oluşan sözcük artık bir fiil değil isim olduğu için- kelimenin sonuna bir tenvin ilave edilir.

Önemli Not : Bir fiilden türetilmiş olan ism-i fâil kalıbındaki kelimelere, yerine göre, cümlede, muzâri bir fiil anlamı yüklenebilir.

İsm-i Fâil	Muzâri	Mâzi
مُكْرِمٌ	يُكْرِمُ	أَكْرَمَ
مُصْلِحٌ	يُصْلِحُ	أَصْلَحَ
مُنْكِرٌ	يُنْكِرُ	أَنْكَرَ
مُحْسِنٌ	يُحْسِنُ	أَحْسَنَ
مُعَلِّمٌ	يُعَلِّمُ	عَلَّمَ
مُطَبِّقٌ	يُطَبِّقُ	طَبَّقَ
مُسَلِّمٌ	يُسَلِّمُ	سَلَّمَ
مُدَرِّسٌ	يُدَرِّسُ	دَرَّسَ

İSM-İ FÂİLLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

-1 اَلْأَتْرَاكُ مُكْرِمُونَ لِضُيُوفِهِمْ

Türkler, misafirlerine karşı ikramperverdir (ikramda bulunurlar).

-2 اَلْحِرْمَانُ مُشَجِّعٌ عَلَى النَّجَاحِ

Mahrumiyet, başarıyı teşvik edicidir (teşvik eder).

-3 وَالِدِي مُعَلِّمٌ فِي الْمَدْرَسَةِ الثَّانَوِيَّةِ

Babam, lisede öğretmendir.

-4 اَلْمُؤْمِنُ عَافٍ عَنْ أَخِيهِ

Mümin, kardeşini affedendir (affeder).

-5 اَلْكُحُولُ مُخَدِّرٌ لِلْمُخِّ

Alkol beyni uyuşturandır (uyuşturur).

-6 أَحْمَدُ فَاهِمٌ لِلدَّرْسِ

Ahmet dersi anlayandır (anlıyor).

-7 أَنَا ذَاهِبٌ إِلَى الْمَدْرَسَةِ

Okula gidiciyim (gidiyorum).

-8 اَلشَّجَرَةُ مُثْمِرَةٌ

Ağaç meyve verendir (meyve veriyor / meyvelidir).

-9 اَلطَّائِرَةُ مُسْرِعَةٌ

Uçak hızlıdır.

-10 اَلْجَوُّ بَارِدٌ

Hava soğuktur.

SÜLÂSÎ MUZAF İSM-İ FÂİLİN ÇEKİMİ				
Düzensiz (kuralsız) Çoğullar	اَلْجَمْعُ	اَلْمُثَنَّى	اَلْمُفْرَدُ	
-------------	عَادُّونَ	عَادَّانِ	عَادٌّ	Eril
عَوَادٌّ	عَادَّاتٌ	عَادَّتَانِ	عَادَّةٌ	Dişil

SÜLÂSÎ MİSÂL-İ VÂVÎ İSM-İ FÂİLİN ÇEKİMİ				
Düzensiz (kuralsız) Çoğullar	اَلْجَمْعُ	اَلْمُثَنَّى	اَلْمُفْرَدُ	
وُرَّاثٌ\ وُرَّثٌ \ وَرَثَةٌ	وَارِثُونَ	وَارِثَانِ	وَارِثٌ	Eril
وَوَارِثُ	وَارِثَاتٌ	وَارِثَتَانِ	وَارِثَةٌ	Dişil

SÜLÂSÎ ECVEF-İ VÂVÎ İSM-İ FÂİLİN ÇEKİMİ				
Düzensiz (kuralsız) Çoğullar	اَلْجَمْعُ	اَلْمُثَنَّى	اَلْمُفْرَدُ	
قُوَّادٌ\ قُوَّدٌ \ قَادَةٌ	قَائِدُونَ	قَائِدَانِ	قَائِدٌ	Eril
قَوَائِدُ	قَائِدَاتٌ	قَائِدَتَانِ	قَائِدَةٌ	Dişil

SÜLÂSÎ ECVEF-İ YÂÎ İSM-İ FÂİLİN ÇEKİMİ				
Düzensiz (kuralsız) Çoğullar	اَلْجَمْعُ	اَلْمُثَنَّى	اَلْمُفْرَدُ	
بُيَّاعٌ\بُيَّعٌ\ بَاعَةٌ	بَائِعُونَ	بَائِعَانِ	بَائِعٌ	Eril
بَوَائِعُ	بَائِعَاتٌ	بَائِعَتَانِ	بَائِعَةٌ	Dişil

SÜLÂSÎ NÂKIS FİİL İSM-İ FÂİLİN ÇEKİMİ				
Düzensiz (kuralsız) Çoğullar	اَلْجَمْعُ	اَلْمُثَنَّى	اَلْمُفْرَدُ	
رُمَاةٌ	رَامُونَ	رَامِيَانِ	رَامٍ	Eril
رَوَامٍ	رَامِيَاتٌ	رَامِيَتَانِ	رَامِيَةٌ	Dişil

MEZÎD İSM-İ FÂİL ÇEKİMİ			
اَلْجَمْعُ	اَلْمُثَنَّى	اَلْمُفْرَدُ	
مُكْرِمُونَ	مُكْرِمَانِ	مُكْرِمٌ	Eril
مُكْرِمَاتٌ	مُكْرِمَتَانِ	مُكْرِمَةٌ	Dişil

اَلدَّرْسُ الثَّانِي عَشَرَ

ONİKİNCİ DERS

İKİ HARF İLAVESİ İLE MEZÎD OLAN BABLAR

İNFİÂL ve İFTİÂL

Sülâsî Mücerred Fiillere iki harf ilave edilmek sureti ile elde edilen mezîd bablar beş tanedir:

1. İnfiâl Babı
2. İftiâl Babı
3. Tefe'ul Babı
4. Tefâul Babı
5. İf'ılâl Babı

Bu dersimizde ilk iki bab olan '**infiâl**' ve '**iftiâl**' babları gösterilecektir.

İNFİÂL BABI (اِنْفِعَالٌ)

Bu bab, kök harfleri olan (فعل) kalıbının başına, mâzide(اِنْ) getirmek suretiyle elde edilir.

Mastar	Muzâri	Mâzi	Sülâsi
اِنْفِعَالٌ	يَنْفَعِلُ	اِنْفَعَلَ	فَعَلَ
اِنْكِسَارٌ	يَنْكَسِرُ	اِنْكَسَرَ	كَسَرَ
اِنْقِطَاعٌ	يَنْقَطِعُ	اِنْقَطَعَ	قَطَعَ
اِنْقِسَامٌ	يَنْقَسِمُ	اِنْقَسَمَ	قَسَمَ

اِنْشِرَاحٌ	يَنْشَرِحُ	اِنْشَرَحَ	شَرَحَ
اِنْفِتَاحٌ	يَنْفَتِحُ	اِنْفَتَحَ	فَتَحَ
اِنْضِبَاطٌ	يَنْضَبِطُ	اِنْضَبَطَ	ضَبَطَ
اِنْبِسَاطٌ	يَنْبَسِطُ	اِنْبَسَطَ	بَسَطَ
اِنْسِحَابٌ	يَنْسَحِبُ	اِنْسَحَبَ	سَحَبَ
اِنْجِذَابٌ	يَنْجَذِبُ	اِنْجَذَبَ	جَذَبَ
اِنْصِرَافٌ	يَنْصَرِفُ	اِنْصَرَفَ	صَرَفَ
اِنْفِلَاقٌ	يَنْفَلِقُ	اِنْفَلَقَ	فَلَقَ
اِنْفِجَارٌ	يَنْفَجِرُ	اِنْفَجَرَ	فَجَرَ
اِنْقِبَاضٌ	يَنْقَبِضُ	اِنْقَبَضَ	قَبَضَ

Önemli Not: İnfiâl babı genellikle, bir eylemdeki etkinin yeniden fâile döndüğü anlamını (mutâvaat / dönüşlülük) vermek üzere kullanılır. Eylemin etkisi fâil üzerinde kaldığı, bir başka nesne üzerine geçmediği için bu bapta yer alan fiiller doğal olarak "lazım / geçişsiz" fiil olarak adlandırılırlar. Dolayısıyla bu bapta yer alan fiillerin "meçhul / edilgen" forma aktarılmaları da söz konusu değildir.

Örnekler

Fesholmak = اِنْفِسَاخٌ	Feshedildi = اِنْفَسَخَ	Feshetti = فَسَخَ
Kapanmak = اِنْغِلَاقٌ	Kapandı = اِنْغَلَقَ	Kapadı = غَلَقَ
Yarılmak = اِنْفِلَاقٌ	Yarıldı = اِنْفَلَقَ	Yardı = فَلَقَ
Kesilmek = اِنْقِطَاعٌ	Kesildi = اِنْقَطَعَ	Kesti = قَطَعَ
Bölünmek = اِنْقِسَامٌ	Bölündü = اِنْقَسَمَ	Böldü = قَسَمَ
Kırılmak = اِنْكِسَارٌ	Kırıldı = اِنْكَسَرَ	Kırdı = كَسَرَ

İNFİÂL BABI / *Mâzi*		
إِنْسَحَبُوا	إِنْسَحَبَا	إِنْسَحَبَ
إِنْسَحَبْنَ	إِنْسَحَبَتَا	إِنْسَحَبَتْ
إِنْسَحَبْتُمْ	إِنْسَحَبْتُمَا	إِنْسَحَبْتَ
إِنْسَحَبْتُنَّ	إِنْسَحَبْتُمَا	إِنْسَحَبْتِ
إِنْسَحَبْنَا	إِنْسَحَبْنَا	إِنْسَحَبْتُ

İNFİÂL BABI / *Muzâri*		
يَنْسَحِبُونَ	يَنْسَحِبَانِ	يَنْسَحِبُ
يَنْسَحِبْنَ	تَنْسَحِبَانِ	تَنْسَحِبُ
تَنْسَحِبُونَ	تَنْسَحِبَانِ	تَنْسَحِبُ
تَنْسَحِبْنَ	تَنْسَحِبَانِ	تَنْسَحِبِينَ
نَنْسَحِبُ	نَنْسَحِبُ	أَنْسَحِبُ

İNFİÂL BABI / *Emir*		
إِنْسَحِبُوا	إِنْسَحِبَا	إِنْسَحِبْ
إِنْسَحِبْنَ	إِنْسَحِبَا	إِنْسَحِبِي

İNFİÂL VEZNİ İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

1- سَتَنْقَطِعُ الْكَهْرَبَاءُ فِي الْأَيَّامِ الْمُقْبِلَةِ

Elektrikler önümüzdeki günlerde kesilecek.

2- إِنْفَجَرَتْ قُنْبُلَةٌ مَوْقُوتَةٌ فِي مَرْكَزِ الْمَدِينَةِ هَذَا الصَّبَاحَ.

Bu sabah, şehir merkezinde bir saatli bomba patladı.

3- إِنْسَحَبَتْ قُوَّاتُ الْعَدُوِّ

Düşman kuvvetleri çekildi.

4- إِنْكَسَرَتْ زُجَاجَةُ الدَّوَاءِ

İlaç şişesi kırıldı.

Önemli Not: İnfial ve ifti'âl babının mâzisinin başına soru hemzesi gelirse, infi'âl ve ifti'âl babının kendi hemzesi hazfedilir.

أَنْكَسَرَ الزُّجَاجُ؟ (aslı = أَ اِنْكَسَرَ)

أَنْقَلَبَتِ السَّيَّارَةُ؟ (aslı = أَ اِنْقَلَبَ)

أَصْطَفَى الْبَنَاتِ عَلَى الْبَنِينَ؟ (aslı = أَ اِصْطَفَى)

أَنْتَهَيْتَ مِنَ الْوَاجِبِ؟ (aslı = أَ اِنْتَهَيْتَ)

İFTİ'ÂL BABI (اِفْتِعَالٌ)

Bu bab, kök harfleri olan (فعل) kalıbının başına, mâzide kesreli bir hemze (اِ) getirilmek, fâe'l-fiil ile ayne'l-fiil arasına da fethalı bir te harfi (تَ) ilave edilmek suretiyle elde edilir.

Mastar	Muzâri	Mâzi	Sülâsi
اِفْتِعَال	يَفْتَعِل	اِفْتَعَل	فَعَل
اِجْتِمَاعٌ	يَجْتَمِعُ	اِجْتَمَعَ	جمع
اِقْتِبَاسٌ	يَقْتَبِسُ	اِقْتَبَسَ	قبس
اِمْتِحَانٌ	يَمْتَحِنُ	اِمْتَحَنَ	محن
اِكْتِسَابٌ	يَكْتَسِبُ	اِكْتَسَبَ	كسب
اِقْتِصَادٌ	يَقْتَصِدُ	اِقْتَصَدَ	قصد
اِحْتِرَامٌ	يَحْتَرِمُ	اِحْتَرَمَ	حرم
اِفْتِخَارٌ	يَفْتَخِرُ	اِفْتَخَرَ	فخر
اِنْتِصَارٌ	يَنْتَصِرُ	اِنْتَصَرَ	نصر
اِنْتِقَالٌ	يَنْتَقِلُ	اِنْتَقَلَ	نقل
اِنْتِصَابٌ	يَنْتَصِبُ	اِنْتَصَبَ	نصب

اِنْتِحَارٌ	يَنْتَحِرُ	اِنْتَحَرَ	نحر
اِنْتِظَامٌ	يَنْتَظِمُ	اِنْتَظَمَ	نظم
اِنْتِقَامٌ	يَنْتَقِمُ	اِنْتَقَمَ	نقم
اِنْتِظَارٌ	يَنْتَظِرُ	اِنْتَظَرَ	نظر
اِرْتِكَابٌ	يَرْتَكِبُ	اِرْتَكَبَ	ركب
اِشْتِغَالٌ	يَشْتَغِلُ	اِشْتَغَلَ	شغل
اِشْتِمَالٌ	يَشْتَمِلُ	اِشْتَمَلَ	شمل
اِجْتِهَادٌ	يَجْتَهِدُ	اِجْتَهَدَ	جهد
اِرْتِفَاعٌ	يَرْتَفِعُ	اِرْتَفَعَ	رفع
اِخْتِرَاعٌ	يَخْتَرِعُ	اِخْتَرَعَ	خرع
اِكْتِشَافٌ	يَكْتَشِفُ	اِكْتَشَفَ	كشف
اِنْتِسَابٌ	يَنْتَسِبُ	اِنْتَسَبَ	نسب
اِرْتِحَالٌ	يَرْتَحِلُ	اِرْتَحَلَ	رحل

Önemli Not: İfti'âl babına aktarılan eylemler; dönüşlülük, müşâreket, gibi bazı yeni anlamlar kazanabilmektedir. Bu nedenle, bu bapta yer alan bir eylemin kazanacağı yeni anlamı öğrenmek üzere yapılması gereken en uygun davranış sözlüğe müracaat etmek olacaktır.

Örnekler

Savaşmak = اِقْتِتَالٌ	Savaştı = اِقْتَتَلَ	Öldürdü = قَتَلَ
Taşınmak = اِنْتِقَالٌ	Taşındı = اِنْتَقَلَ	Taşıdı = نَقَلَ
Toplanmak = اِجْتِمَاعٌ	Toplandı = اِجْتَمَعَ	Topladı = جَمَعَ

İFTİ'ÂL BABI / *Mâzi*		
اِجْتَمَعُوا	اِجْتَمَعَا	اِجْتَمَعَ
اِجْتَمَعْنَ	اِجْتَمَعَتَا	اِجْتَمَعَتْ
اِجْتَمَعْتُمْ	اِجْتَمَعْتُمَا	اِجْتَمَعْتَ
اِجْتَمَعْتُنَّ	اِجْتَمَعْتُمَا	اِجْتَمَعْتِ
اِجْتَمَعْنَا	اِجْتَمَعْنَا	اِجْتَمَعْتُ

İFTİ'ÂL BABI / Muzâri		
يَجْتَمِعُونَ	يَجْتَمِعَانِ	يَجْتَمِعُ
يَجْتَمِعْنَ	تَجْتَمِعَانِ	تَجْتَمِعُ
تَجْتَمِعُونَ	تَجْتَمِعَانِ	تَجْتَمِعُ
تَجْتَمِعْنَ	تَجْتَمِعَانِ	تَجْتَمِعِينَ
نَجْتَمِعُ	نَجْتَمِعُ	أَجْتَمِعُ

İFTİ'ÂL BABI / Emir		
اِجْتَمِعُوا	اِجْتَمِعَا	اِجْتَمِعْ
اِجْتَمِعْنَ	اِجْتَمِعَا	اِجْتَمِعِي

İFTİ'ÂL VEZNİ İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

1- اِلْتَحَقَ مِائَةُ طَالِبٍ بِكُلِّيَّتِنَا هَذَا الْعَامَ

Bu sene fakültemize yüz öğrenci kayıt oldu.

2- اِشْتَرَكَ جَمِيعُ الأَعْضَاءِ فِي الاِجْتِمَاعِ

Tüm üyeler toplantıya iştirak etti.

3- اِكْتَسَبَ التُّجَّارُ مَالاً كَثِيرًا هَذِهِ السَّنَةَ

Tüccar bu sene çok para kazandı.

4- يَفْتَخِرُ الْمُؤْمِنُ بِإِيمَانِهِ

Mümin, imanı ile gurur duyar.

5- اِنْتَقَلْنَا إِلَى بَيْتٍ جَدِيدٍ

Yeni bir eve taşındık.

Önemli not: 1) İftiâl veznine aktarılan sülâsî mücerred bir fiilin ilk harfi; د، ذ، ز harflerinden biri ise, bu durumda iftiâl vezninin ت harfi د harfine dönüşür. **Tablo-1** ve **Tablo-2**'de yer alan örnekleri dikkatle inceleyiniz.

Tablo-1

İftiâl / idgamlı	İftiâl / idgamsız	Sülâsî kök
اِدَّرَكَ	اِدْتَرَكَ	دَرَكَ
اِدَّخَنَ	اِدْتَخَنَ	دَخَنَ
اِدَّعَى	اِدْتَعَى	دَعَا
اِدَّغَمَ	اِدْتَغَمَ	دَغَمَ
اِدَّلَعَ	اِدْتَلَعَ	دَلَعَ
اِدَّمَجَ	اِدْتَمَجَ	دَمَجَ
اِدَّرَعَ	اِدْتَرَعَ	دَرَعَ

Tablo-2

İfti'âl / idgamlı	İfti'âl / idgamsız	Sülâsî kök
اِزْدَهَدَ	اِزْتَهَدَ	زَهَدَ
اِزْدَهَرَ	اِزْتَهَرَ	زَهَرَ
اِزْدَادَ	اِزْتَادَ	زَادَ
اِزْدَلَفَ	اِزْتَلَفَ	زَلَفَ
اِزْدَحَفَ	اِزْتَحَفَ	زَحَفَ
اِزْدَحَمَ	اِزْتَحَمَ	زَحَمَ
اِزْدَرَعَ	اِزْتَرَعَ	زَرَعَ
اِزْدَجَرَ	اِزْتَجَرَ	زَجَرَ
اِزْدَوَجَ	اِزْتَوَجَ	زَاجَ

Önemli not: 2) İfti'âl veznine aktarılan sülâsî mücerred bir fiilin ilk harfi; ص، ض، ط، ظ harflerinden biri ise, bu durumda İfti'âl vezninin ت harfi ط harfine dönüşür. **Tablo-1, Tablo-2 ve Tablo-3**'te yer alan örnekleri dikkatle inceleyiniz.

Tablo-1

İfti'âl / idgamlı	İfti'âl / idgamsız	Sülâsi kök
اِصْطَبَرَ	اِصْتَبَرَ	صَبَرَ
اِصْطَحَبَ	اِصْتَحَبَ	صَحِبَ
اِصْطَدَمَ	اِصْتَدَمَ	صَدَمَ
اِصْطَفَى	اِصْتَفَى	صَفَا
اِصْطَلَحَ	اِصْتَلَحَ	صَلُحَ
اِصْطَنَعَ	اِصْتَنَعَ	صَنَعَ

Tablo-2

İfti'âl / idgamlı	İfti'âl / idgamsız	Sülâsi kök
اِضْطَجَعَ	اِضْتَجَعَ	ضَجَعَ
اِضْطَرَّ	اِضْتَرَّ	ضَرَّ
اِضْطَرَبَ	اِضْتَرَبَ	ضَرَبَ
اِضْطَهَدَ	اِضْتَهَدَ	ضَهَدَ
اِضْطَلَعَ	اِضْتَلَعَ	ضَلُعَ

Tablo-3

İfti'âl / idgamlı	İfti'âl / idgamsız	Sülâsi kök
اِطَّرَحَ	اِطْتَرَحَ	طَرَحَ
اِطَّرَدَ	اِطْتَرَدَ	طَرَدَ
اِطَّرَقَ	اِطْتَرَقَ	طَرَقَ
اِطَّلَعَ	اِطْتَلَعَ	طَلَعَ
اِطَّلَبَ	اِطْتَلَبَ	طَلَبَ

MASTARLAR

Tanım: Zaman ve şahıstan bağımsız olarak bir eylem ya da oluşumu ifade eden sözcük türlerine mastar denir. Arapçada mastarlar üç ana kategoride incelenebilir:

1. Tabiî Mastarlar
2. Yapma Mastarlar
3. Mim'li Mastarlar

Bu derste mastarların ilk grubu, yani '**Tabiî Mastarlar**' ele alınacaktır.

TABİÎ (MUTLAK/ASLÎ) MASTARLAR

Tabiî mastarlar, elde edilme teknikleri bakımından iki kısımdır:

I) Semâî Olanlar: Bütün sülâsî mücerred fiillerin mastarları semâîdir ve ancak sözlük yardımı ile öğrenilebilir. Bir başka deyişle, bu mastarlar, belli fiil köklerinden, özel türetme teknikleri kullanılarak elde edilemezler. Ancak yine de, sülâsî mücerred fiil mastarları, şekil ve ifade ettikleri anlamlar bakımından belli bazı gruplara taksim edilebilir. Bu nedenle öncelikle, vezin ve anlam arasındaki bağıntıya sınırlı ölçüde de olsa ışık tutan bu mastarlardan dördüne yer verilecek, geri kalan semâî mastarlarsa bir tablo halinde topluca gösterilecektir:

a) فِعَالَةٌ : Belli bir meslek, sanat, uğraşı veya işkolu ile ilişkilendirilmiş olan mastar türleri umumiyetle bu kalıpta gelir.

Matbaacılık :	طِبَاعَةٌ	Ziraat, Tarım :	زِرَاعَةٌ
Ticaret :	تِجَارَةٌ	Endüstri :	صِنَاعَةٌ
Aşçılık :	طِبَاخَةٌ	Demircilik :	حِدَادَةٌ
Marangozluk :	نِجَارَةٌ	Gazetecilik :	صِحَافَةٌ
Terzilik :	خِيَاطَةٌ	Dekanlık :	عِمَادَةٌ

Cerrahlık :	جِرَاحَةٌ	Boyacılık :	صِبَاغَةٌ
Politika :	سِيَاسَةٌ	Başkanlık :	رِئَاسَةٌ
Kasaplık :	جِزَارَةٌ	Berberlik :	حِلاَقَةٌ
Çiftçilik :	حِرَاثَةٌ	Bekçilik :	حِرَاسَةٌ
Bakkallık :	بِقَالَةٌ	Sulama işi :	سِقَايَةٌ
Dokumacılık :	نِسَاجَةٌ	Elçilik :	سِفَارَةٌ
Sahaflık mesleği :	وِرَاقَةٌ	Bakanlık :	وِزَارَةٌ

b) فُعَالٌ ve فَعِيلٌ : Ses, hastalık, rahatsızlık kavramları ile ilişkilendirilmiş olan mastar türleri umumiyetle bu kalıplarda gelir.

Nezle :	زُكَامٌ	Baş ağrısı :	صُدَاعٌ
Geğirmek :	جُشَاءٌ	Aksırmak :	عُطَاسٌ
Sarhoşluk :	خُمَارٌ	Böğürmek :	خُوَارٌ
Haykırmak :	صُيَاحٌ	Sesli yellenme :	ضُرَاطٌ
Ağlamak :	بُكَاءٌ	Sessiz yellenme :	فُسَاءٌ
(Kurbağa) vıraklamak :	نَقِيقٌ	Ulumak :	عُوَاءٌ
Anırmak :	شَهِيقٌ	Bağırmak :	صُرَاخٌ
Çınlamak :	طَنِينٌ	Seslenmek :	هُتَافٌ
İnlemek :	أَنِينٌ	Baş dönmesi :	دُوَارٌ
Kükremek :	زَئِيرٌ	Öksürmek :	سُعَالٌ
(Kedi / Köpek) hırlamak :	هَرِيرٌ	Anjin, boğmaca	خُنَاقٌ
(Su) şırıldamak :	خَرِيرٌ	Sayıklamak :	هُذَاءٌ

c) فَعَلَانٌ : Hareket, etkinlik ve kıpırdanma kavramlarının yanısıra, belli bir eylemdeki yoğunluğun son kerteye ulaştığı anlamını veren mastarlar umumiyetle bu kalıpta gelir.

(Su) Taşmak :	فَيَضَانٌ	Akmak :	جَرَيَانٌ
Seyirmek, depreşmek :	خَلَجَانٌ	Uçmak :	طَيَرَانٌ
Dönmek, dolaşmak :	دَوَرَانٌ	Dolaşmak :	جَوَلَانٌ
(Kalp)Çarpmak :	خَفَقَانٌ	Köpürmek :	فَوَرَانٌ
(Mide) Bulanmak :	غَثَيَانٌ	Kaynamak :	غَلَيَانٌ
Meyletmek :	مَيَلَانٌ	Erimek :	ذَوَبَانٌ
Heyecanlanmak :	هَيَجَانٌ	Damlamak :	قَطَرَانٌ
Kızmak, köpürmek :	ثَوَرَانٌ	Akmak :	سَيَلَانٌ

SÜLÂSÎ MASTARLARIN DİĞER VEZİNLERİ VE ÖRNEKLERİ

ÖRNEK MASTARLAR			VEZİNLER
ضَرْبٌ	وَعْظٌ	قَطْعٌ	فَعْلٌ
حِقْدٌ	عِزٌّ	عِلْمٌ	فِعْلٌ
ظُلْمٌ	جُوعٌ	شُكْرٌ	فُعْلٌ
أَسَفٌ	وَجَلٌ	طَلَبٌ	فَعَلٌ
عِظَمٌ	عِوَجٌ	صِغَرٌ	فِعَلٌ
ضَحِكٌ	لَعِبٌ	كَذِبٌ	فَعِلٌ
وَحْدَةٌ	نَشْأَةٌ	رَحْمَةٌ	فَعْلَةٌ
شِدَّةٌ	رِحْلَةٌ	خِدْمَةٌ	فِعْلَةٌ
حُمْرَةٌ	قُرْبَةٌ	صُحْبَةٌ	فُعْلَةٌ
جَلَاءٌ	حَنَانٌ	ذَهَابٌ	فَعَالٌ

ضِيَاءٌ	قِيَامٌ	صِيَامٌ	فِعَالٌ
بُكَاءٌ	دُعَاءٌ	نُعَاسٌ	فُعَالٌ
نَزَاهَةٌ	أَمَانَةٌ	طَهَارَةٌ	فَعَالَةٌ
عَلَانِيَةٌ	رَفَاهِيَةٌ	كَرَاهِيَةٌ	فَعَالِيَةٌ
سُرُورٌ	مُرُورٌ	دُخُولٌ	فُعُولٌ
تَقْوَى	شَكْوَى	دَعْوَى	فَعْلَى
مُرُوءَةٌ	طُفُولَةٌ	سُهُولَةٌ	فُعُولَةٌ
بَيْنُونَةٌ	غَيْبُوبَةٌ	شَيْخُوخَةٌ	فَيْعُولَةٌ
كَهَنُوتٌ	مَلَكُوتٌ	جَبَرُوتٌ	فَعَلُوتٌ
تَجْوَالٌ	تَعْدَادٌ	تَذْكَارٌ	تَفْعَالٌ
شُكْرَانٌ	فُرْقَانٌ	غُفْرَانٌ	فُعْلَانٌ
وِجْدَانٌ	إِتْيَانٌ	فِقْدَانٌ	فِعْلَانٌ

Önemli not: Arapça'da bazı kelime grupları şekil bakımından ortak vezinleri kullanabilir. Her ne kadar, aynı vezni paylaşan iki farklı kelime türünü birbirinden ayırmak ihtisas işi ise de, cümlenin bağlamından hareketle bu iki kelimenin türü hakkında fikir yürütmek ve kastedilen anlama ulaşmak mümkündür. Örneğin فَعِيلٌ (عَلِيمٌ \ حَزِينٌ \ أَنِينٌ) vezni hem mastar, hem sıfatı müşebbehe ve hem de mubalağalı ismi fail için kullanılmaktadır.

II- Kıyâsî Olanlar: Sülâsî mücerred fiillerin dışında kalan rubâî mücerred fiillerle, sülâsî ve rubâî mezîd fiillerin mastarları kıyâsî olup, ancak bir takım özel türetme yöntemleri kullanılarak elde edilirler. Zaten söz konusu bablar, adlarını, ilgili oldukları fiillerin mastar formlarından almışlardır.

Şimdi, şu ana kadar işlediğimiz rubâî ve mezîd bablar ile, bu babların mastarları, bir tablo içerisinde toplu olarak verilecek, henüz işlenmemiş olan babların mastar formları ise ilgili konularda yeri geldikçe gösterilecektir :

Bab adı	Mastar	Muzâri	Mâzi
فعللة	دَحْرَجَةٌ	يُدَحْرِجُ	دَحْرَجَ
إفعال	إِكْرَامٌ	يُكْرِمُ	أَكْرَمَ
تفعيل	تَحْسِينٌ	يُحَسِّنُ	حَسَّنَ
مفاعلة	مُقَابَلَةٌ	يُقَابِلُ	قَابَلَ
انفعال	اِنْكِسَارٌ	يَنْكَسِرُ	اِنْكَسَرَ
افتعال	اِجْتِمَاعٌ	يَجْتَمِعُ	اِجْتَمَعَ

اَلدَّرْسُ الثَّالِثَ عَشَرَ

ONÜÇÜNCÜ DERS

TEFA'UL VE TEFÂUL BABLARI

TEFA'UL BABI (تَفَعُّلٌ)

Bu bab, kök harfleri olan (فعل) kalıbının başına, mâzide fethalı bir te harfi (تَ) getirilip ayne'l-fiilin de şeddelenmesi suretiyle elde edilir.

Mastar	Muzâri	Mâzi	Sülâsî
تَفَعُّل	يَتَفَعَّلُ	تَفَعَّلَ	فعل
تَجَمُّعٌ	يَتَجَمَّعُ	تَجَمَّعَ	جمع
تَحَدُّثٌ	يَتَحَدَّثُ	تَحَدَّثَ	حدث
تَكَلُّمٌ	يَتَكَلَّمُ	تَكَلَّمَ	كلم
تَنَزُّلٌ	يَتَنَزَّلُ	تَنَزَّلَ	نزل
تَعَلُّمٌ	يَتَعَلَّمُ	تَعَلَّمَ	علم
تَصَدُّقٌ	يَتَصَدَّقُ	تَصَدَّقَ	صدق
تَعَمُّدٌ	يَتَعَمَّدُ	تَعَمَّدَ	عمد
تَنَقُّلٌ	يَتَنَقَّلُ	تَنَقَّلَ	نقل
تَفَتُّحٌ	يَتَفَتَّحُ	تَفَتَّحَ	فتح
تَشَرُّفٌ	يَتَشَرَّفُ	تَشَرَّفَ	شرف
تَحَكُّمٌ	يَتَحَكَّمُ	تَحَكَّمَ	حكم
تَشَكُّلٌ	يَتَشَكَّلُ	تَشَكَّلَ	شكل
تَشَكُّرٌ	يَتَشَكَّرُ	تَشَكَّرَ	شكر

Önemli Not (1): Bu baba aktarılan fiillerin kazandıkları yeni anlamlar da, diğer bablarda olduğu gibi sözlük yardımı ile öğrenilmelidir.

Not: Bu babın muzari çekiminde, iki te harfinin yan yana geldiği fiillerde, okuma kolaylığı sağlamak bakımından, te harflerinden birisi düşürülebilir.

Örnekler

تَنَزَّلُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ (aslı = تَتَنَزَّلُ)

وَلَا تَجَسَّسُوا (aslı = وَلَا تَتَجَسَّسُوا)

Örnekler

Şereflenmek = تَشَرُّفٌ	Şereflendi = تَشَرَّفَ	Şerefli oldu = شَرُفَ
Öğrenmek = تَعَلُّمٌ	Öğrendi = تَعَلَّمَ	Bildi = عَلِمَ
İyileşmek = تَحَسُّنٌ	İyileşti = تَحَسَّنَ	İyi oldu = حَسُنَ

TEFA'UL BABI / *Mâzi*		
تَعَلَّمُوا	تَعَلَّمَا	تَعَلَّمَ
تَعَلَّمْنَ	تَعَلَّمَتَا	تَعَلَّمَتْ
تَعَلَّمْتُمْ	تَعَلَّمْتُمَا	تَعَلَّمْتَ
تَعَلَّمْتُنَّ	تَعَلَّمْتُمَا	تَعَلَّمْتِ
تَعَلَّمْنَا	تَعَلَّمْنَا	تَعَلَّمْتُ

TEFA'UL BABI / *Muzâri*		
يَتَعَلَّمُونَ	يَتَعَلَّمَانِ	يَتَعَلَّمُ
يَتَعَلَّمْنَ	تَتَعَلَّمَانِ	تَتَعَلَّمُ
تَتَعَلَّمُونَ	تَتَعَلَّمَانِ	تَتَعَلَّمُ
تَتَعَلَّمْنَ	تَتَعَلَّمَانِ	تَتَعَلَّمِينَ
نَتَعَلَّمُ	نَتَعَلَّمُ	أَتَعَلَّمُ

TEFA'UL BABI / *Emir*		
تَعَلَّمُوا	تَعَلَّمَا	تَعَلَّمْ
تَعَلَّمْنَ	تَعَلَّمَا	تَعَلَّمِي

TEFA'UL BABI İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLEL̀ER

1- يَتَفَكَّرُ الْمُؤْمِنُ فِي خَلْقِ اللهِ دَائِمًا

Mümin daima, Allahın mahlukatı üzerinde tefekkür eder.

2- يَتَعَلَّمُ أَوْلاَدُنَا أَشْيَاءَ كَثِيرَةً مِنَ التِّلْفَازِ

Çocuklarımız televizyondan çok şey öğreniyorlar.

3- تَحَسَّنَتْ صِحَّةُ الْمَرِيضِ يَوْمًا بَعْدَ يَوْمٍ

Hastanın sağlığı günden güne iyileşti.

4- تَخَلَّصَ الطِّفْلُ الصَّغِيرُ مِنَ الْغَرَقِ

Küçük çocuk boğulmaktan kurtuldu.

5- تَتَكَوَّنُ الْجُمْلَةُ الاِسْمِيَّةُ مِنْ جُزْئَيْنِ

İsim cümlesi iki kısımdan oluşur.

6- يَتَصَدَّقُ الْمُسْلِمُونَ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ

Müslümanlar, Ramazan ayında sadaka verirler.

7- تَأَمَّلْتُ فِي نِعَمِ اللهِ عَلَيْنَا

Allah'ın üzerimizdeki nimetlerini tefekkür ettim.

8- تَأَسَّسَ مَسْجِدٌ جَدِيدٌ فِي حَارَتِنَا

Mahallemizde yeni bir cami inşa edildi.

9- تَعَمَّقَ الطَّالِبُ فِي الْعُلُومِ الإِسْلاَمِيَّةِ

Talebe, İslamî ilimlerde derinleşti.

10- تَدَرَّبَ اللاَّعِبُونَ قَبْلَ الْمُبَارَاةِ

Oyuncular maç öncesinde antrenman yaptılar (ısındılar).

-11 بَدَأَتْ عُطْلَةُ الصَّيْفِ وَ تَفَرَّقَ الرُّفَقَاءُ

Yaz tatili başladı ve arkadaşlar dağıldı.

-12 تَفَجَّرَتِ الْيَنَابِيعُ مِنْ بَيْنِ الصُّخُورِ

Kayaların arasından pınarlar fışkırdı.

Önemli Not (2): Tefe'ul babının başındaki te harfi bazen kendisinden sonra gelen harfe dönüştürülür. Ancak bu esnada aynı cinsten iki harf yan yana geldiği için idğam yapılır (şeddelenir). Okunmasını sağlamak için de başına esreli bir hemze getirilir. Genelde Kuran metnine ait bu uygulamanın başlıca örnekleri aşağıdaki gibidir:

İsm-i fâil biçimi	Muzâri biçimi	Başa hemze ilavesi (mâzi)	İdğam yapılması	Sonraki harfe dönüşmesi	Tefe'ul	Sülasi mâzi
مُسَّمِّعٌ	يَسَّمَّعُ	إِسَّمَّعَ	سَّمَّعَ	سَسَمَّعَ	تَسَمَّعَ	سَمِعَ
مُذَّكِّرٌ	يَذَّكَّرُ	إِذَّكَّرَ	ذَّكَّرَ	ذَذَكَّرَ	تَذَكَّرَ	ذَكَرَ
مُطَّهِّرٌ	يَطَّهَّرُ	إِطَّهَّرَ	طَّهَّرَ	طَطَهَّرَ	تَطَهَّرَ	طَهُرَ
مُدَّثِّرٌ	يَدَّثَّرُ	إِدَّثَّرَ	دَّثَّرَ	دَدَثَّرَ	تَدَثَّرَ	دَثَرَ
مُصَّعِّدٌ	يَصَّعَّدُ	إِصَّعَّدَ	صَّعَّدَ	صَصَعَّدَ	تَصَعَّدَ	صَعِدَ
مُطَّيِّرٌ	يَطَّيَّرُ	إِطَّيَّرَ	طَّيَّرَ	طَطَيَّرَ	تَطَيَّرَ	طَارَ
مُزَّكٍّ	يَزَّكَّى	إِزَّكَّى	زَّكَّى	زَزَكَّى	تَزَكَّى	زَكَا
مُطَّوِّفٌ	يَطَّوَّفُ	إِطَّوَّفَ	طَّوَّفَ	طَطَوَّفَ	تَطَوَّفَ	طَافَ

ÖRNEK CÜMLELER

-1 لَا يَسَّمَّعُونَ إِلَى الْمَلَإِ الْأَعْلَى.

Onlar, yüce topluluğu (ileri gelen melekler topluluğunu) dinleyemezler.

-2 سَيَذَّكَّرُ مَنْ يَخْشَى.

Allah'a karşı derin saygı duyarak O'ndan korkan öğüt alacaktır.

-3 وَاللّٰهُ يُحِبُّ الْمُطَّهِّرِينَ.

Allah tertemiz olanları sever.

-4 يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ، قُمْ فَأَنْذِرْ.

Ey örtünüp bürünen (Peygamber!), kalk da uyar.

-5 كَأَنَّمَا يَصَّعَّدُ فِي السَّمَاءِ.

Sanki göğe çıkıyormuşçasına.

-6 قَالُوا اطَّيَّرْنَا بِكَ وَبِمَنْ مَعَكَ.

"Sen ve beraberindekiler yüzünden uğursuzluğa uğradık" dediler.

-7 وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّهُ يَزَّكَّى، أَوْ يَذَّكَّرُ فَتَنْفَعَهُ الذِّكْرَى.

Nereden biliyorsun, belki de o arınacak, yahut öğüt alacak da bu öğüt kendisine fayda verecek.

TEFÂUL BABI (تَفَاعُلٌ)

Bu bab, kök harfleri olan (فعل) kalıbının başına, mâzide fethalı bir te harfi (تَ) getirilmek, fâe'l-fiil ile ayne'l-fiil arasına da bir elif harfi (ا) ilave edilmek suretiyle elde edilir.

Mastar	Muzârî	Mâzi	Sülâsî
تَفَاعُلٌ	يَتَفَاعَلُ	تَفَاعَلَ	فَعَلَ
تَقَاتُلٌ	يَتَقَاتَلُ	تَقَاتَلَ	قَتَلَ
تَصَادُفٌ	يَتَصَادَفُ	تَصَادَفَ	صَدَفَ
تَرَاحُمٌ	يَتَرَاحَمُ	تَرَاحَمَ	رَحِمَ
تَعَاطُفٌ	يَتَعَاطَفُ	تَعَاطَفَ	عَطَفَ
تَكَاثُرٌ	يَتَكَاثَرُ	تَكَاثَرَ	كَثُرَ
تَنَاقُلٌ	يَتَنَاقَلُ	تَنَاقَلَ	نَقَلَ
تَخَاطُبٌ	يَتَخَاطَبُ	تَخَاطَبَ	خَطَبَ
تَدَاخُلٌ	يَتَدَاخَلُ	تَدَاخَلَ	دَخَلَ
تَخَاصُمٌ	يَتَخَاصَمُ	تَخَاصَمَ	خَصِمَ
تَصَادُمٌ	يَتَصَادَمُ	تَصَادَمَ	صَدَمَ

تَشَاجُرٌ	يَتَشَاجَرُ	تَشَاجَرَ	شَجَرَ
تَقَاسُمٌ	يَتَقَاسَمُ	تَقَاسَمَ	قَسَمَ

Önemli Not (1): Bu baba aktarılan fiiller çoğu zaman 'işteşlik' ifade etmekle birlikte, nadiren de olsa bir eylemin yapmacık bir eda ile yapıldığı anlamını verirler. Aşağıdaki tabloda verilen örnekleri inceleyiniz.

Örnekler

Dövüşmek = تَضَارُبٌ	Dövüştü = تَضَارَبَ	Dövdü = ضَرَبَ
Uzaklaşmak = تَبَاعُدٌ	Uzaklaştı = تَبَاعَدَ	Uzak oldu = بَعُدَ
تَمَارُضٌ Hasta numarası yapmak	تَمَارَضَ Hasta numarası yaptı	مَرِضَ Hasta oldu
تَنَاوُمٌ Uyku numarası çekmek	تَنَاوَمَ Uyuyormuş gibi yaptı	نَامَ Uyudu
تَعَامِيًا Kör numarası çekmek	تَعَامَى Kör rolü yaptı	عَمِيَ Kör oldu
تَغَاشِيًا Baygın numarası çekmek	تَغَاشَى Bayılmış numarası yaptı	غُشِيَ عَلَيْهِ Bayıldı
تَجَاهُلٌ Bilmezden gelmek	تَجَاهَلَ Bilmiyormuş gibi yaptı	جَهِلَ Bilemedi
تَغَافُلٌ Gâfil numarası çekmek	تَغَافَلَ Haberi yokmuş gibi yaptı	غَفَلَ Gâfil/habersiz oldu
تَمَاوُتٌ Ölü taklidi yapmak	تَمَاوَتَ Ölü taklidi yaptı	مَاتَ öldü

TEFÂUL BABI / *Mâzi*		
تَعَاطَفُوا	تَعَاطَفَا	تَعَاطَفَ
تَعَاطَفْنَ	تَعَاطَفَتَا	تَعَاطَفَتْ
تَعَاطَفْتُمْ	تَعَاطَفْتُمَا	تَعَاطَفْتَ
تَعَاطَفْتُنَّ	تَعَاطَفْتُمَا	تَعَاطَفْتِ
تَعَاطَفْنَا	تَعَاطَفْنَا	تَعَاطَفْتُ

TEFÂUL BABI / *Muzâri*		
يَتَعَاطَفُونَ	يَتَعَاطَفَانِ	يَتَعَاطَفُ
يَتَعَاطَفْنَ	تَتَعَاطَفَانِ	تَتَعَاطَفُ
تَتَعَاطَفُونَ	تَتَعَاطَفَانِ	تَتَعَاطَفُ
تَتَعَاطَفْنَ	تَتَعَاطَفَانِ	تَتَعَاطَفِينَ
نَتَعَاطَفُ	نَتَعَاطَفُ	أَتَعَاطَفُ

TEFÂUL BABI / *Emir*		
تَعَاطَفُوا	تَعَاطَفَا	تَعَاطَفْ
تَعَاطَفْنَ	تَعَاطَفَا	تَعَاطَفِي

Not: Bu babın muzari çekiminde, iki te harfinin yan yana geldiği fiillerde, okuma kolaylığı sağlamak bakımından, te harflerinden birisi düşürülebilir.

Örnekler

وَلَا تَنَابَزُوا بِالْأَلْقَابِ (aslı = وَلَا تَتَنَابَزُوا)

وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ (aslı = وَلَا تَتَعَاوَنُوا)

وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا (aslı = لِتَتَعَارَفُوا)

TEFÂUL BABI İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

-1 تَنَاقَشَ التِّلْمِيذَانِ أَمَامَ الْمُعَلِّمِ

İki öğrenci öğretmenin önünde tartıştılar.

-2 تَتَعَاوَنُ الدُّوَلُ بَعْضُهَا بَعْضًا

Devletler birbirleriyle yardımlaşır.

-3 تَبَاعَدَتْ السُّفُنُ عَنِ الْمِينَاءِ

Gemiler limandan uzaklaştı.

-4 تَصَادَفْتُ مَعَ صَدِيقِي فِي السُّوقِ

Çarşıda arkadaşımla karşılaştım.

-5 تَضَاحَكَتْ الطَّالِبَاتُ أَثْنَاءَ الدَّرْسِ

Kız öğrenciler ders esnasında gülüştüler.

-6 تَعَارَضَ حُكْمُ الْقَاضِي مَعَ الدُّسْتُورِ

Hakimin kararı anayasa ile çelişti.

-7 تَنَاطَحَ الْكَبْشَانِ عَلَى الْجِسْرِ

İki koç, köprü üzerinde toslaştı.

-8 تَقَاتَلَ الْخَصْمَانِ بِالسَّيْفِ

İki düşman kılıçla çarpıştılar.

-9 تَنَازَعَ الأَوْلاَدُ فِي التَّرِكَةِ

Çocuklar miras konusunda ihtilafa düştüler.

-10 تَعَادَلَ الْفَرِيقَانِ فِي مُبَارَاةِ كُرَةِ الْقَدَمِ

İki takım, futbol karşılaşmasında berabere kaldı.

-11 تَعَانَقَ الْأَخَوَانِ حِينَ الْتَقَيَا بَعْدَ فِرَاقٍ طَوِيلٍ

İki kardeş uzun bir ayrılıktan sonra karşılaştıklarında birbirlerine sarıldılar.

-12 تَعَاقَدَتْ إِدَارَةُ الشَّرِكَةِ وَ الْعُمَّالُ عَلَى تَنْفِيذِ الْمَشْرُوعِ

Şirket yönetimi ve işçiler, projenin uygulanması konusunda anlaştılar.

Önemli Not (2): Tefâul babının başındaki te harfi bazen kendisinden sonra gelen harfe dönüştürülür. Ancak bu esnada aynı cinsten iki harf yan yana geldiği için idğam yapılır (şeddelenir). Okunmasını sağlamak için de başına esreli bir hemze getirilir. Genelde Kuran metnine ait bu uygulamanın başlıca örnekleri aşağıdaki gibidir:

İsm-i fâil biçimi	Muzâri biçimi	Başa hemze ilavesi (mâzi)	İdğam yapılması	Sonraki harfe dönüşmesi	Tefe'ul	Sülasi mâzi
مُثَّاقِلٌ	يَثَّاقَلُ	اِثَّاقَلَ	ثَّاقَلَ	ثَثَاقَلَ	تَثَاقَلَ	ثَقُلَ
مُدَّارِئٌ	يَدَّارَأُ	اِدَّارَأَ	دَّارَأَ	دَدَارَأَ	تَدَارَأَ	دَرَأَ
مُدَّارِكٌ	يَدَّارَكُ	اِدَّارَكَ	دَّارَكَ	دَدَارَكَ	تَدَارَكَ	دَرَكَ

ÖRNEK CÜMLELER

-1 إِذَا قِيلَ لَكُمُ انْفِرُوا فِي سَبِيلِ اللّٰهِ اثَّاقَلْتُمْ إِلَى الْأَرْضِ.

"Allah yolunda sefere çıkın" denilince, yere çakılıp kaldınız.

-2 وَإِذْ قَتَلْتُمْ نَفْسًا فَادَّارَأْتُمْ فِيهَا وَاللّٰهُ مُخْرِجٌ مَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ.

Hani, bir kimseyi öldürmüştünüz de suçu birbirinizin üstüne atmıştınız. Hâlbuki Allah, gizlemekte olduğunuzu ortaya çıkaracaktı.

-3 إِذَا ادَّارَكُوا فِيهَا جَمِيعًا.

Hepsi peşpeşe gelip de orada (Cehennemde) toplandığı zaman.

İSM-İ ZAMAN VE İSM-İ MEKAN

Bir eylemin gerçekleştirildiği yeri ve zamanı gösteren, fiilden türetilmiş isimlerdir. Sülâsîlerde iki kalıbı vardır: مَفْعَلٌ ve مَفْعِلٌ

I- مَفْعِلٌ : İsm-i zaman ve mekan üç yerde مَفْعِلٌ kalıbında gelir:

a) Ayne'l-fiili muzâride kesreli olan sahîh fiillerde

b) Misâl-i vâvî olan fiillerde

c) Ecvef-i yâî olan fiillerde

a) Ayne'l-Fiili Muzâride Kesreli Olan Sahîh Fiillerde

Anlamı	İsm-i Zaman İsm-i Mekan	Muzâri	Mâzi
Ev	مَنْزِلٌ	يَنْزِلُ	نَزَلَ
Meclis	مَجْلِسٌ	يَجْلِسُ	جَلَسَ
Sergi, fuar	مَعْرِضٌ	يَعْرِضُ	عَرَضَ
Mahfil	مَحْفِلٌ	يَحْفِلُ	حَفَلَ
Merci, kaynak	مَرْجِعٌ	يَرْجِعُ	رَجَعَ
Lavabo, evye	مَغْسِلٌ	يَغْسِلُ	غَسَلَ
Uzletgâh, inziva köşesi	مَعْزِلٌ	يَعْزِلُ	عَزَلَ
İniş alanı	مَهْبِطٌ	يَهْبِطُ	هَبَطَ
Bağlama yeri	مَرْبِطٌ	يَرْبِطُ	رَبَطَ
Karakol, tutukevi	مَعْقِلٌ	يَعْقِلُ	عَقَلَ
Hapishane, cezaevi	مَحْبِسٌ	يَحْبِسُ	حَبَسَ
Kabir, mezar	مَدْفِنٌ	يَدْفِنُ	دَفَنَ

b) Misâl-i Vâvî Olan Fiillerde

Anlamı	İsm-i Zaman İsm-i Mekan	Muzâri	Mâzi
Mevki / Mahal	مَوْقِعٌ	يَقَعُ	وَقَعَ
Durak	مَوْقِفٌ	يَقِفُ	وَقَفَ
Randevu	مَوْعِدٌ	يَعِدُ	وَعَدَ
Sezon	مَوْسِمٌ	يَسِمُ	وَسَمَ
Yer / Konum	مَوْضِعٌ	يَضَعُ	وَضَعَ
Buluşma noktası	مَوْصِلٌ	يَصِلُ	وَصَلَ
Kaynak	مَوْرِدٌ	يَرِدُ	وَرَدَ

c) Ecvef-i Yâî Olan Fiillerde

Anlamı	İsm-i Zaman İsm-i Mekan	Muzâri	Mâzi
Konak	مَبِيتٌ	يَبِيتُ	بَاتَ
Yazlık	مَصِيفٌ	يَصِيفُ	صَافَ
Misafirhane	مَضِيفٌ	يَضِيفُ	ضَافَ
Boğaz	مَضِيقٌ	يَضِيقُ	ضَاقَ
Kanal / Ark	مَسِيلٌ	يَسِيلُ	سَالَ

Not: Şayet, ism-i zaman ve ism-i mekanlar, مَالَ ve عَاشَ gibi, yâî ecvef fiillerden yapılıyorsa, bunlar مَفْعِلٌ vezninde gelebildiği gibi, مَفْعَلٌ vezninde de gelebilir. مَطَارٌ ve مَسَارٌ örneklerinde olduğu gibi. Ancak bunlardan ilki daha yaygın bir kullanıma sahiptir.

II- مَفْعَلٌ : Yukarıda sıraladığımız üç durumun dışındaki sülâsî fiillerde ism-i zaman ve mekan مَفْعَلٌ kalıbında gelir. Muzârilerindeki ayne'l-fiil zammeli olmasına rağmen, şu fiillerin ism-i zaman ve mekanları ise, istisnâî olarak مَفْعِلٌ kalıbında gelir: يَسْجُدُ \ مَسْجِدٌ ، يَشْرُقُ \ مَشْرِقٌ ، يَغْرُبُ \ مَغْرِبٌ

Anlamı	İsm-i Zaman İsm-i Mekan	Muzâri	Mâzi
Çıkış / Çıkış Yeri	مَخْرَجٌ	يَخْرُجُ	خَرَجَ
Oyun sahası	مَلْعَبٌ	يَلْعَبُ	لَعِبَ
Kaynak	مَصْدَرٌ	يَصْدُرُ	صَدَرَ
Giriş	مَدْخَلٌ	يَدْخُلُ	دَخَلَ
Lokanta	مَطْعَمٌ	يَطْعَمُ	طَعِمَ
Havuz	مَسْبَحٌ	يَسْبَحُ	سَبَحَ
Mutfak	مَطْبَخٌ	يَطْبَخُ	طَبَخَ
Büro / ofis	مَكْتَبٌ	يَكْتُبُ	كَتَبَ
Başlangıç	مَبْدَأٌ	يَبْدَأُ	بَدَأَ
Mezhep	مَذْهَبٌ	يَذْهَبُ	ذَهَبَ
Su içme yeri	مَشْرَبٌ	يَشْرَبُ	شَرِبَ
Gemi	مَرْكَبٌ	يَرْكَبُ	رَكِبَ
Kale / hedef	مَرْمًى	يَرْمِي	رَمَى
Binâ	مَبْنًى	يَبْنِي	بَنَى
Eğlence yeri	مَلْهًى	يَلْهُو	لَهَا
Gezinti yeri	مَطَافٌ	يَطُوفُ	طَافَ
Makam	مَقَامٌ	يَقُومُ	قَامَ
Ziyâretgâh	مَزَارٌ	يَزُورُ	زَارَ

Yörünge	مَدَارٌ	يَدُورُ	دَارَ
Geçit	مَمَرٌّ	يَمُرُّ	مَرَّ
Kaçış yeri	مَفَرٌّ	يَفِرُّ	فَرَّ
Mekan / mahal	مَقَرٌّ	يَقِرُّ	قَرَّ

Not: Bazı fiillerin ism-i zaman ve mekanları semâî olarak مَفْعَلَةٌ veya مَفْعِلَةٌ kalıplarında gelir.

Anlamı	İsm-i Zaman İsm-i Mekan	Muzâri	Mâzi
Kütüphane	مَكْتَبَةٌ	يَكْتُبُ	كَتَبَ
Okul	مَدْرَسَةٌ	يَدْرُسُ	دَرَسَ
Matbaa	مَطْبَعَةٌ	يَطْبَعُ	طَبَعَ
Tarla	مَزْرَعَةٌ	يَزْرَعُ	زَرَعَ
Kabristan	مَقْبَرَةٌ	يَقْبُرُ	قَبَرَ
Mezbaha	مَذْبَحَةٌ	يَذْبَحُ	ذَبَحَ
İdam sehpası	مَشْنَقَةٌ	يَشْنُقُ	شَنَقَ
Kumarhane	مَقْمَرَةٌ	يَقْمُرُ	قَمَرَ
Mahkeme	مَحْكَمَةٌ	يَحْكُمُ	حَكَمَ
Geçit	مَنْقَبَةٌ	يَنْقُبُ	نَقَبَ
Mandıra / Süthane	مَلْبَنَةٌ	يَلْبُنُ	لَبَنَ
Makam / Konum	مَنْزِلَةٌ	يَنْزِلُ	نَزَلَ
Bir şeyin bulunduğu tahmin edilen yer	مَظِنَّةٌ	يَظُنُّ	ظَنَّ
Cimrilik, pintilik	مَضِنَّةٌ	يَضَنُّ	ضَنَّ

Not: Mezîd babların ism-i zaman ve mekanları, ism-i mefulleri ile aynıdır. Bakınız: 15. Ders.

İSM-İ ZAMAN VE İSM-İ MEKAN İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

-1 لاَ أَتَمَكَّنُ مِنَ التَّأْلِيفِ إلاَّ فِي مَنَامِ الأَوْلاَدِ

Ancak çocuklar uyuduğu zaman yazabiliyorum.

-2 أَكَلْنَا الْعَشَاءَ فِي مَطْعَمٍ قَرِيبٍ

Akşam yemeğini yakın bir lokantada yedik.

-3 نَهَضْتُ مِنَ النَّوْمِ مَصِيحَ الدِّيكِ

Horoz öterken uykudan uyandım.

-4 كَسَرَ صَدِيقِي سَاقَهُ فِي الْمَلْعَبِ

Arkadaşım bacağını oyun sahasında kırdı.

-5 عِنْدَ جَارِنَا مَشْغَلٌ لِلْخِيَاطَةِ

Komşumuzun dikiş atölyesi var.

-6 تَعَلَّمْتُ السِّبَاحَةَ فِي الْمَسْبَحِ

Yüzmeyi havuzda öğrendim.

-7 خَرَجْتُ مِنْ بَيْتِي مَطْلَعَ الشَّمْسِ

Gün doğarken evden çıktım.

-8 دَافَعَ الْمُتَّهَمُ عَنْ نَفْسِهِ فِي الْمَحْكَمَةِ

Sanık, mahkemede kendini savundu.

-9 تَسَلَّمَ مُحَمَّدٌ هَذِهِ الرِّوَايَةَ مِنْ أَمِينِ الْمَكْتَبَةِ

Muhammed, bu romanı kütüphaneciden aldı.

-10 نَلْتَقِي فِي مَوْقِفِ السَّيَّارَاتِ

Otoparkta buluşalım.

-11 هُوَ مِنِّي بِمَرْأًى وَمَسْمَعٍ

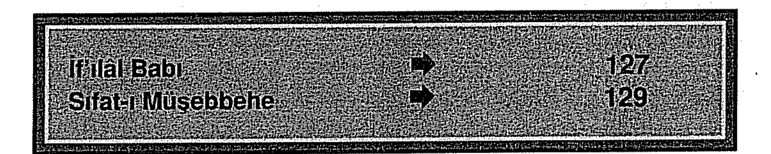
O, kendisini görüp duyabileceğim bir yerde.

-12 مَتَى مَوْعِدُ السَّفَرِ؟

Hareket zamanı ne zaman?

اَلدَّرْسُ الرَّابِعَ عَشَرَ

ONDÖRDÜNCÜ DERS

İF'ILÂL BABI (اِفْعِلاَلٌ)

Sülâsî mücerred üzerine iki harf ilavesi ile mezîd yapılan fiillerin beşincisi ve sonuncusu if'ılâl babıdır. Bu bab, kök harfleri olan (فعل) kalıbının başına, mâzide kesreli bir hemze harfi (اِ) getirmek, lâme'l-fiili de şeddelemek suretiyle elde edilir.

Mastar	Muzâri	Mâzi	Sülâsi
اِفْعِلاَلٌ	يَفْعَلُّ	اِفْعَلَّ	فَعِلَ
اِعْرِجَاجٌ	يَعْرَجُّ	اِعْرَجَّ	عَرِجَ
اِعْوِجَاجٌ	يَعْوَجُّ	اِعْوَجَّ	عَوِجَ
اِبْيِضَاضٌ	يَبْيَضُّ	اِبْيَضَّ	بَاضَ
اِصْفِرَارٌ	يَصْفَرُّ	اِصْفَرَّ	صَفِرَ
اِزْرِقَاقٌ	يَزْرَقُّ	اِزْرَقَّ	زَرِقَ
اِسْوِدَادٌ	يَسْوَدُّ	اِسْوَدَّ	سَوِدَ
اِخْضِرَارٌ	يَخْضَرُّ	اِخْضَرَّ	خَضِرَ
اِحْمِرَارٌ	يَحْمَرُّ	اِحْمَرَّ	حَمِرَ

Önemli Not: Bu baba aktarılan fiiller çoğu zaman fiziksel bir kusuru ya da belli bir renk ile renklenme anlamını ifade ederler.

Örnekler

Yamuk olmak = اِعْوِجَاجٌ	Yamuldu = اِعْوَجَّ	Eğik oldu = عَوِجَ
Sağırlaşmak = اِطْرِشَاشٌ	Sağırlaştı = اِطْرَشَّ	Sağır oldu = طَرِشَ
Yeşermek = اِخْضِرَارٌ	Yeşerdi = اِخْضَرَّ	Yeşil oldu = خَضِرَ

İF'ILÂL BABI / *Mâzi*		
اِصْفَرُّوا	اِصْفَرَّا	اِصْفَرَّ
اِصْفَرَرْنَ	اِصْفَرَّتَا	اِصْفَرَّتْ
اِصْفَرَرْتُمْ	اِصْفَرَرْتُمَا	اِصْفَرَرْتَ
اِصْفَرَرْتُنَّ	اِصْفَرَرْتُمَا	اِصْفَرَرْتِ
اِصْفَرَرْنَا	اِصْفَرَرْنَا	اِصْفَرَرْتُ

İF'ILÂL BABI / *Muzâri*		
يَصْفَرُّونَ	يَصْفَرَّانِ	يَصْفَرُّ
يَصْفَرِرْنَ	تَصْفَرَّانِ	تَصْفَرُّ
تَصْفَرُّونَ	تَصْفَرَّانِ	تَصْفَرُّ
تَصْفَرِرْنَ	تَصْفَرَّانِ	تَصْفَرِّينَ
نَصْفَرُّ	نَصْفَرُّ	أَصْفَرُّ

İF'ILÂL BABI / *Emir*		
اِصْفَرُّوا	اِصْفَرَّا	اِصْفَرَّ
اِصْفَرِرْنَ	اِصْفَرَّا	اِصْفَرِّي

İF'ILÂL VEZNİ İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

1- تَخْضَرُّ الأَعْشَابُ وَ الأَوْرَاقُ فِي فَصْلِ الرَّبِيعِ

Bahar mevsiminde otlar ve yapraklar yeşerir.

2- اِبْيَضَّ وَجْهُ الْمُجْرِمِ أَمَامَ الْحَاكِمِ

Suçlunun yüzü, hakim önünde bembeyaz kesildi.

3- يَعْوَجُّ طَرِيقُ قَرْيَتِنَا خَلْفَ الْجَبَلِ

Köyümüzün yolu, dağın arkasında kavis çizer.

4- تَصْفَرُّ أَوْرَاقُ الأَشْجَارِ فِي الْخَرِيفِ

Sonbaharda, ağaçların yaprakları sararır.

5- يَحْمَرُّ وَجْهُ الإِنْسَانِ عِنْدَ الْخَجَلِ

Utanç esnasında insanın yüzü kızarır.

SIFAT-I MÜŞEBBEHE

Bilindiği gibi Türkçemizde "sıfat", -en sade biçimiyle- bir ismi niteleyen sözcük olarak tanımlanmaktadır. İsmi niteleyen bu sıfatın, kalıcı veya geçici bir özellik arzetmesi arasında hiçbir bir fark yoktur.

Ancak Arapça'da farklı bir durum söz konusudur: Bir şahıs veya nesnedeki geçici bir vasfa işaret edilmek istendiğinde, **ism-i fâil kalıbında türetilmiş olan gerçek sıfatlar** kullanılır. Buna karşılık, söz konusu şahıs veya nesnedeki bu nitelik, kalıcı ve dâimî bir nitelikse, yani kendisinde o anda mevcut olan ve bir süre sonra kaybolabilen türden geçici ve zamanla sınırlı bir nitelik değilse bu taktirde **sıfat-ı müşebbehe adını verdiğimiz, zamanla bağlantısı olmayan niteleyici yapılar** kullanılır. Sözgelimi; güzellik-çirkinlik, mükemmellik-eksiklik, belli bir renkte bulunuş gibi özellikler -bu özelliklerin tanımladığı kişide anında kaybolup zıddına dönüşemiyeceği için- ancak sıfatı müşebbehe adını verdiğimiz sözcük türleri ile tanımlanırlar. Daha açık bir örnek vermek gerekirse, gülen bir insanın kısa bir süre sonra ağlaması, oturan bir insanın anında ayağa kalkması, yürüyen bir insanın anında durması mümkün olduğu, ilk vasıflar derhal zıddına dönüşebileceği için

'ağlayan / gülen / ayağa kalkan / giden / duran' gibi sıfatlar ism-i fail kalıpları kullanılarak elde edilir. Ancak, yorgun bir insanda yorgunluk, pinti tabiatlı bir insanda pintilik hissi, cesur bir insanda cesaret duygusu nispeten daha kalıcı bir nitelik arzettikleri için; 'yorgun / pinti / cesur' sıfatları ism-i fâil formunda değil, sıfat-ı müşebbehe formunda getirilirler.

Bir kelimenin, ism-i fâil kalıbında mı yoksa sıfat-ı müşebbehe formunda mı geleceğini anlamak için şu basit ayırıma da dikkat edilebilir : Kendisinde "**(bir eylemi veya bir işi) yapmak / etmek**" anlamları bulunan fiillerden türetilen sıfat anlamlı sözcükler ism-i fâil kalıbında getirilirler. Dolayısıyla; okumak / yazmak / vurmak / gitmek / kırmak / gülmek gibi eylemlerden türetilecek olan sıfatlar ism-i fâil kalıbında getirilir. Kendisinde "**(belli bir niteliğe) sahip olmak / bulunmak**" anlamları bulunan fiillerden türetilen sıfat anlamlı sözcükler ise sıfat-ı müşebbehe kalıplarında getirilirler. Dolayısıyla; pişman olmak, cesur olmak, sarhoş olmak, güzel olmak, yorgun olmak, kızgın durumda bulunmak gibi eylemlerden türetilecek olan sıfatlar ise sıfat-ı müşebbehe kalıplarından getirilir.

Genellikle geçişsiz (lazım) sülâsî fiillerden türetilen sıfat-ı müşebbeheler, ifade ettikleri anlamlar da dikkate alınarak belli bazı vezinlere göre tasnif edilebilirler. Şimdi bu vezinlerden bazılarını görelim.

A) فَعْلَاءُ \ أَفْعَلُ : Bu kalıpta gelen sıfat-ı müşebbeheler; renk, sakatlık, kusur gibi nitelikleri tanımlamada kullanılır.

فَعْلَاءُ \ أَفْعَلُ Veznindeki Sıfatı Müşebbehe Çekimi 1			
الْجَمْعُ	الْمُثَنَّى	الْمُفْرَدُ	
بُكْمٌ Dilsizler	أَبْكَمَانِ - أَبْكَمَيْنِ İki Dilsiz	أَبْكَمُ Dilsiz	**Eril**
بُكْمٌ Dilsizler	بَكْمَاوَانِ - بَكْمَاوَيْنِ İki Dilsiz	بَكْمَاءُ Dilsiz	**Dişil**

أَفْعَلُ \ فَعْلَاءُ Veznindėki Sıfatı Müşebbehe Çekimi 2			
اَلْجَمْعُ	اَلْمُثَنَّى	اَلْمُفْرَدُ	
سُودٌ Siyahlar	أَسْوَدَانِ - أَسْوَدَيْنِ İki Siyah	أَسْوَدُ Siyah	Eril
سُودٌ Siyahlar	سَوْدَاوَانِ - سَوْدَاوَيْنِ İki Siyah	سَوْدَاءُ Siyah	Dişil

أَفْعَلُ \ فَعْلَاءُ Veznindeki Sıfatı Müşebbehe Çekimi 3			
اَلْجَمْعُ	اَلْمُثَنَّى	اَلْمُفْرَدُ	
بِيضٌ Beyazlar	أَبْيَضَانِ - أَبْيَضَيْنِ İki Beyaz	أَبْيَضُ Beyaz	Eril
بِيضٌ Beyazlar	بَيْضَاوَانِ - بَيْضَاوَيْنِ İki Beyaz	بَيْضَاءُ Beyaz	Dişil

Kategori	Anlamı	Müennes	Müzekker
Renk	Kırmızı	حَمْرَاءُ	أَحْمَرُ
Renk	Sarı	صَفْرَاءُ	أَصْفَرُ
Renk	Beyaz	بَيْضَاءُ	أَبْيَضُ
Renk	Siyah	سَوْدَاءُ	أَسْوَدُ
Renk	Kumral, sarışın	شَقْرَاءُ	أَشْقَرُ
Renk	Esmer	سَمْرَاءُ	أَسْمَرُ
Renk	Mavi	زَرْقَاءُ	أَزْرَقُ
Renk	Yeşil	خَضْرَاءُ	أَخْضَرُ
Kusur	Kambur	حَدْبَاءُ	أَحْدَبُ

Kusur	Topal	عَرْجَاءُ	أَعْرَجُ
Kusur	Sağır	صَمَّاءُ	أَصَمُّ
Kusur	Kör	عَمْيَاءُ	أَعْمَى
Kusur	Dilsiz	بَكْمَاءُ	أَبْكَمُ
Kusur	Tek gözlü	عَوْرَاءُ	أَعْوَرُ
Kusur	Şaşı	حَوْلَاءُ	أَحْوَلُ
Kusur	Çolak	شَلَّاءُ	أَشَلُّ
Kusur	Cüzzamlı	جَذْمَاءُ	أَجْذَمُ

B) فَعْلَانُ \ فَعْلَى : Bu kalıpta gelen sıfat-ı müşebbeheler; doluluk / boşluk kavramlarını ya da iç duygulara ait özellikleri tanımlamada kullanılır. Bu kalıbın çekimi, çoğul şeklinin bir çok farklı kalıplarda gelmesi sebebiyle burada gösterilmemiştir. Gerektiğinde sözlüklerden öğrenilebilir.

Kategori	Anlamı	Müennes	Müzekker
Boşluk	Susamış / susuz	عَطْشَى	عَطْشَانُ
Doluluk	Tok	شَبْعَى	شَبْعَانُ
Boşluk	Aç	جَوْعَى	جَوْعَانُ
Doluluk	Suya kanmış	رَيَّا	رَيَّانُ
Boşluk	Susamış	ظَمْآى	ظَمْآنُ
Doluluk	Sarhoş	سَكْرَى	سَكْرَانُ
Boşluk	Uykusuz	سَهْرَى	سَهْرَانُ
Duygu	Öfkeli	غَضْبَى	غَضْبَانُ
Duygu	Hasret çeken	لَهْفَى	لَهْفَانُ
Duygu	Utangaç	خَجْلَى	خَجْلَانُ

Boşluk	Zarar eden	خَسْرَى	خَسْرَانُ
Duygu	Pişman olan	نَدْمَى	نَدْمَانُ
Duygu	Karasevdalı	هَيْمَى	هَيْمَانُ

C) Yukarıda gösterilen iki kalıbın dışında pek çok sıfat-ı müşebbehe kalıbı daha vardır. Ancak bunlarda, -yukarıdaki iki örnekte olduğu gibi- anlamsal yönden belirli kategoriler oluşturmak çok zordur. Bir başka ifade ile, anlamca birbirine yakın olmayan, hatta yerine göre tamamen ters olan bir çok sıfat-ı müşebbehe aynı kalıplar içerisinde gelebilmektedir. Bu nedenle, geri kalan diğer sıfat-ı müşebbehe kalıplarının toplu olarak verilmesi tercih edilmiştir.

Vezin / Kalıp	Anlamı	Müzekker
فَعِيلٌ	Güzel	جَمِيلٌ
"	Büyük	كَبِيرٌ
"	Hoş	لَطِيفٌ
فَعْلٌ	Zor	صَعْبٌ
"	Kolay	سَهْلٌ
"	Yaş / Rutubetli	رَطْبٌ
فَعِلٌ	Endişeli	قَلِقٌ
"	obur	نَهِمٌ
"	Sevinçli	فَرِحٌ
فُعْلٌ	Tatlı	حُلْوٌ
"	Sert / Katı	صُلْبٌ
"	Özgür	حُرٌّ
"	Acı	مُرٌّ
فَعَلٌ	Güzel	حَسَنٌ

فِعْلٌ	Gevşek	رِخْوٌ
فَعَالٌ	Ödlek	جَبَانٌ
فَيْعِلٌ	İyi	طَيِّبٌ
فُعَالٌ	Yürekli	شُجَاعٌ
فُعْلاَنٌ	Çıplak	عُرْيَانٌ
فَيْعَلٌ	Sarraf	صَيْرَفٌ

SIFAT-I MÜŞEBBEHE İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

1- عَمَلُ الْعُمَّالِ فِي الْمَصْنَعِ جَيِّدٌ

İşçilerin fabrikadaki işi iyidir.

2- ثَوَابُ الْمُعَلِّمِ عَظِيمٌ

Öğretmenin mükafatı büyüktür.

3- اَلرَّجُلُ سَيِّدٌ فِي قَوْمِهِ

Kişi, kendi halkı içinde efendidir.

4- كَانَ اخْتِبَارُ اللُّغَةِ صَعْبًا

Dil sınavı zordu.

5- قَلْبُ هَذَا الْفَتَى رَقِيقٌ

Bu çocuğun kalbi incedir (Bu çocuk yufka yüreklidir).

6- صَدِيقِي مُحَمَّدٌ أَعْمَى

Arkadaşım Muhammed kördür.

7- لَيَالِي الشِّتَاءِ طَوِيلَةٌ

Kış geceleri uzundur.

8- اَلْمُوَظَّفُ نَشِيطٌ فِي عَمَلِهِ

Görevli işinde aktiftir.

9- مَسْؤُولِيَّةُ الْأَسَاتِذَةِ عَظِيمَةٌ

Öğretmenlerin sorumluluğu büyüktür.

اَلدَّرْسُ الْخَامِسَ عَشَرَ

ONBEŞİNCİ DERS

ÜÇ HARF İLAVESİ İLE MEZÎD OLAN BABLAR

Üç harf ilavesiyle mezîd olan dört bab bulunmakta ise de, Modern Arapça'da bu bablardan إِسْتِفْعَال dışındaki diğer üç babın kullanımına hemen hemen hiç rastlanmamaktadır. Bu nedenle 'Üç harf ilavesi ile Mezîd olan bablar' başlığı altında yalnızca إِسْتِفْعَال babına yer verilecektir.

İSTİF'ÂL BABI (إِسْتِفْعَالٌ)

Bu bab, kök harfleri olan (فعل) kalıbının başına, mâzide (إِسْتَـ) ekinin getirilmesi suretiyle elde edilir.

Mastar	Muzâri	Mâzi	Sülâsi
إِسْتِفْعَالٌ	يَسْتَفْعِلُ	إِسْتَفْعَلَ	فَعَلَ
إِسْتِقْبَالٌ	يَسْتَقْبِلُ	إِسْتَقْبَلَ	قَبِلَ
إِسْتِحْسَانٌ	يَسْتَحْسِنُ	إِسْتَحْسَنَ	حَسُنَ
إِسْتِخْرَاجٌ	يَسْتَخْرِجُ	إِسْتَخْرَجَ	خَرَجَ
إِسْتِرْحَامٌ	يَسْتَرْحِمُ	إِسْتَرْحَمَ	رَحِمَ
إِسْتِمْلاَكٌ	يَسْتَمْلِكُ	إِسْتَمْلَكَ	مَلَكَ
إِسْتِثْقَالٌ	يَسْتَثْقِلُ	إِسْتَثْقَلَ	ثَقُلَ
إِسْتِعْلاَمٌ	يَسْتَعْلِمُ	إِسْتَعْلَمَ	عَلِمَ
إِسْتِحْصَالٌ	يَسْتَحْصِلُ	إِسْتَحْصَلَ	حَصَلَ

اِسْتِنْسَاخٌ	يَسْتَنْسِخُ	اِسْتَنْسَخَ	نَسَخَ
اِسْتِشْرَاقٌ	يَسْتَشْرِقُ	اِسْتَشْرَقَ	شَرَقَ
اِسْتِكْبَارٌ	يَسْتَكْبِرُ	اِسْتَكْبَرَ	كَبُرَ

Önemli Not: Bu baba aktarılan fiiller çoğu zaman, fiil kökünün ifade ettiği anlamla ilgili olarak bir talebi dile getirirler.

Örnekler

اِسْتِغْفَارٌ	اِسْتَغْفَرَ Bağışlanma diledi	غَفَرَ Bağışladı
اِسْتِرْحَامٌ	اِسْتَرْحَمَ Merhamet diledi	رَحِمَ Acıdı
اِسْتِنْطَاقٌ	اِسْتَنْطَقَ Konuşmasını istedi	نَطَقَ Konuştu

İSTİF'ÂL BABI / *Mâzi*		
اِسْتَقْبَلُوا	اِسْتَقْبَلَا	اِسْتَقْبَلَ
اِسْتَقْبَلْنَ	اِسْتَقْبَلَتَا	اِسْتَقْبَلَتْ
اِسْتَقْبَلْتُمْ	اِسْتَقْبَلْتُمَا	اِسْتَقْبَلْتَ
اِسْتَقْبَلْتُنَّ	اِسْتَقْبَلْتُمَا	اِسْتَقْبَلْتِ
اِسْتَقْبَلْنَا	اِسْتَقْبَلْنَا	اِسْتَقْبَلْتُ

İSTİF'ÂL BABI / *Muzâri*		
يَسْتَقْبِلُونَ	يَسْتَقْبِلَانِ	يَسْتَقْبِلُ
يَسْتَقْبِلْنَ	تَسْتَقْبِلَانِ	تَسْتَقْبِلُ
تَسْتَقْبِلُونَ	تَسْتَقْبِلَانِ	تَسْتَقْبِلُ
تَسْتَقْبِلْنَ	تَسْتَقْبِلَانِ	تَسْتَقْبِلِينَ
نَسْتَقْبِلُ	نَسْتَقْبِلُ	أَسْتَقْبِلُ

İSTİF'ÂL BABI / *Emir*		
اِسْتَقْبِلُوا	اِسْتَقْبِلَا	اِسْتَقْبِلْ
اِسْتَقْبِلْنَ	اِسْتَقْبِلَا	اِسْتَقْبِلِي

İSTİF'ÂL BABI İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

-1 اِسْتَقْبَلَ الْعُمَّالُ رَئِيسَهُمْ فِي الْمَطَارِ

İşçiler, patronlarını havalimanında karşıladı.

-2 اِسْتَطْرَدَ الطَّالِبُ فِي حَدِيثِهِ مِنْ مَوْضُوعٍ إِلَى آخَرَ

Öğrenci, konuşurken bir konudan diğerine atladı.

-3 يَسْتَغْفِرُ الْعَبْدُ لَيْلَ نَهَارَ

Kul, gece gündüz bağışlanma diler.

-4 يَسْتَهْلِكُ الْفُقَرَاءُ أَغْذِيَةً رَخِيصَةً

Yoksullar, ucuz gıdalar tüketirler.

-5 اِسْتَكْمَلَ الْبَاحِثُ أُطْرُوحَتَهُ

Araştırmacı, tezini tamamladı.

-6 اِسْتَعْمَلَ فَارُوقٌ أُنْبُوبَيْنِ فِي الْاِخْتِبَارِ

Faruk, deneyde iki tüp kullandı.

-7 اِسْتَعْمَرَ الْغَرْبُ إِفْرِيقِيَا سِنِينَ طَوِيلَةً

Batı, Afrika'yı, uzun seneler sömürdü.

-8 لَا يَسْتَكْبِرُ الْمُؤْمِنُ بِنِعَمِ اللهِ عَلَيْهِ

Mümin, Allah'ın kendisine vermiş olduğu nimetler ile kibirlenmez.

Önemli Not: İstifâl babının mâzisinin başına soru hemzesi gelirse, İstifâl babının kendi hemzesi hazfedilir.

أَسْتَقْبَلْتَ الضُّيُوفَ فِي الْمَطَارِ؟ (aslı = أَ اِسْتَقْبَلْتَ)

أَسْتَأْذَنْتَ الْمُدِيرَ؟ (aslı = أَ اِسْتَأْذَنْتَ)

İSM-İ MEF'ÛL

Tanım: Bir eylemin etkisinde kalan şahıs veya nesneleri gösteren, fiillerden türetilmiş, sıfat anlamlı sözcüklerdir. İsm-i mef'ûller, türetilme şekilleri bakımından iki grup halinde ele alınabilir:

I- Sülâsî Mücerred Fiiller'den İsm-i Mef'ûl Türetme

Sülâsî fiillerden ism-i mef'ûl elde etmek için kullanılan kalıp مَفْعُولٌ kalıbıdır. **Bu kalıbın çekimi şöyledir:**

SÜLÂSÎ İSM-İ MEF'ÛL ÇEKİMİ			
الجمع	المثنى	المفرد	
مَكْتُوبُونَ Yazılanlar	مَكْتُوبَانِ Yazılan iki kişi / şey	مَكْتُوبٌ Yazılan	Eril
مَكْتُوبَاتٌ Yazılanlar	مَكْتُوبَتَانِ Yazılan iki kişi / şey	مَكْتُوبَةٌ Yazılan	Dişil

Şimdi, aşağıdaki tablolarda verilen, çeşitli sülâsî fiil köklerinden türetilmiş ism-i mef'ûlleri inceleyelim:

A. Sâlim, Misâl ve Mehmûz Fiillerden Türetilmiş İsm-i Mef'ûl Örnekleri

تَرَكَ : مَتْرُوكٌ	كَتَبَ : مَكْتُوبٌ	قَتَلَ : مَقْتُولٌ	رَزَقَ : مَرْزُوقٌ	رَكِبَ :مَرْكُوبٌ
ظَلَمَ : مَظْلُومٌ	حَكَمَ : مَحْكُومٌ	غَضِبَ :مَغْضُوبٌ	نَصَرَ : مَنْصُورٌ	شَرِبَ :مَشْرُوبٌ
يَمَنَ : مَيْمُونٌ	يَسَرَ : مَيْسُورٌ	وَقَفَ : مَوْقُوفٌ	وَصَفَ مَوْصُوفٌ	وَصَلَ :مَوْصُولٌ
وَقَتَ : مَوْقُوتٌ	وَرِثَ : مَوْرُوثٌ	وَضَعَ : مَوْضُوعٌ	وَزَنَ : مَوْزُونٌ	وَلَدَ : مَوْلُودٌ
أَجَرَ : مَأْجُورٌ	شَأَمَ : مَشْؤُومٌ	أَخَذَ : مَأْخُوذٌ	أَكَلَ : مَأْكُولٌ	سَأَلَ : مَسْؤُولٌ
حَفِظَ : مَحْفُوظٌ	شَهِدَ : مَشْهُودٌ	خَلَقَ : مَخْلُوقٌ	قَرَأَ : مَقْرُوءٌ	أَلِفَ : مَأْلُوفٌ
لَعَنَ : مَلْعُونٌ	وَعَدَ : مَوْعُودٌ	وَهَمَ : مَوْهُومٌ	وَسِعَ : مَوْسُوعٌ	وَجَدَ: مَوْجُودٌ

B) Muzaaf Fiillerden Türetilmiş İsm-i Mef'ûl Örnekleri

عَدَّ : مَعْدُودٌ	سَرَّ : مَسْرُورٌ	سَدَّ : مَسْدُودٌ	شَكَّ : مَشْكُوكٌ
بَرَّ : مَبْرُورٌ	حَدَّ : مَحْدُودٌ	حَبَّ : مَحْبُوبٌ	عَضَّ : مَعْضُوضٌ
سَمَّ : مَسْمُومٌ	دَلَّ : مَدْلُولٌ	خَصَّ : مَخْصُوصٌ	حَسَّ : مَحْسُوسٌ
فَكَّ : مَفْكُوكٌ	نَدَّ : مَنْدُودٌ	لَفَّ : مَلْفُوفٌ	قَصَّ : مَقْصُوصٌ
غَرَّ : مَغْرُورٌ	سَلَّ : مَسْلُولٌ	رَدَّ : مَرْدُودٌ	مَدَّ : مَمْدُودٌ
جَنَّ : مَجْنُونٌ	شَمَّ : مَشْمُومٌ	جَرَّ : مَجْرُورٌ	شَقَّ : مَشْقُوقٌ

C) Ecvef Fiillerden Türetilmiş İsm-i Meful Örnekleri

Ecvef sülâsî fiillerden ism-i meful türetirken, fiilin ayne'l-fiilini teşkil eden harfe bakılır. Şayet bu harf (و) ise مَفُولٌ kalıbı ile, (ي) ise bu taktirde de مَفِيلٌ kalıbı ile ism-i meful yapılır.

شَابَ : مَشُوبٌ	صَانَ : مَصُونٌ	قَالَ : مَقُولٌ	زَارَ : مَزُورٌ
كَالَ : مَكِيلٌ	هَابَ : مَهِيبٌ	عَانَ : مَعُونٌ	لَامَ : مَلُومٌ
بَاعَ : مَبِيعٌ	دَانَ : مَدِينٌ	قَاسَ : مَقِيسٌ	زَادَ : مَزِيدٌ

D) Nâkıs ve Lefîf Fiillerden Türetilmiş İsm-i Mef'ûl Örnekleri

مَدْعُوٌّ ve مَرْمِيٌّ örneklerinde görüldüğü üzere; vâvî ve yâî olan sülâsî nâkıs fiillerin ism-i mef'ûlleri; bu fiillerin muzârilerindeki muzârilik harfleri atılarak, bunların yerine fethalı bir mim getirilmesi, sondaki illet harflerinin de şeddelenmesi suretiyle elde edilir.

رَجَا : مَرْجُوٌّ	تَلَا : مَتْلُوٌّ	دَعَا : مَدْعُوٌّ
سَقَى : مَسْقِيٌّ	غَزَا : مَغْزُوٌّ	عَفَا : مَعْفُوٌّ
نَهَى : مَنْهِيٌّ	رَضِيَ : مَرْضِيٌّ	قَضَى : مَقْضِيٌّ
نَسِيَ : مَنْسِيٌّ	رَمَى : مَرْمِيٌّ	بَنَى : مَبْنِيٌّ
قَلَى : مَقْلِيٌّ	شَفَى : مَشْفِيٌّ	طَوَى : مَطْوِيٌّ
رَوَى : مَرْوِيٌّ	شَوَى : مَشْوِيٌّ	نَوَى : مَنْوِيٌّ

SÜLÂSÎ NÂKIS (VÂVÎ) İSM-İ MEF'ÛL ÇEKİMİ			
اَلْجَمْعُ	اَلْمُثَنَّى	اَلْمُفْرَدُ	
مَدْعُوُّونَ	مَدْعُوَّانِ	مَدْعُوٌّ	Eril
مَدْعُوَّاتٌ	مَدْعُوَّتَانِ	مَدْعُوَّةٌ	Dişil

SÜLÂSÎ NÂKIS (YÂÎ) İSM-İ MEF'ÛL ÇEKİMİ			
اَلْجَمْعُ	اَلْمُثَنَّى	اَلْمُفْرَدُ	
مَرْمِيُّونَ	مَرْمِيَّانِ	مَرْمِيٌّ	Eril
مَرْمِيَّاتٌ	مَرْمِيَّتَانِ	مَرْمِيَّةٌ	Dişil

II- Rubâî Mücerred ve Mezîd Fiiller'den İsm-i Mef'ûl Türetme

Gerek Rubâî Mücerred Fiillerden, gerekse Mezîd bablarda yer alan fiil köklerinden ism-i mef'ûl türetmek için şu yöntem izlenir: Öncelikle fiil, mâzi formdan muzâri forma aktarılır. Daha sonra muzâri fiilin başındaki muzaraat harfi olan يـ çıkarılarak yerine zammeli bir mim harfi (مُ) ilave edilir. Arkasından, fiilin sondan bir önceki harfi meftûh (üstünlü) kılınır ve nihayet –yeni oluşan sözcük artık bir fiil değil isim olduğu için- kelimenin sonuna bir tenvîn ilave edilir.

Önemli Not: Anlamca dönüşlülük ve geçişsizlik ifade etmesi sebebi ile 'İnfiâl babı'na aktarılan fiillerin ayrıca ism-i mef'ûlleri yapılmaz.

İsm-i Mef'ûl	Muzâri	Mâzi
مُدَحْرَجٌ	يُدَحْرِجُ	دَحْرَجَ
مُوَسْوَسٌ	يُوَسْوِسُ	وَسْوَسَ
مُكْرَمٌ	يُكْرِمُ	أَكْرَمَ
مُصْلَحٌ	يُصْلِحُ	أَصْلَحَ
مُنْكَرٌ	يُنْكِرُ	أَنْكَرَ

مُلْهَمٌ	يُلْهِمُ	أَلْهَمَ
مُعَلَّمٌ	يُعَلِّمُ	عَلَّمَ
مُطَبَّقٌ	يُطَبِّقُ	طَبَّقَ
مُسَلَّمٌ	يُسَلِّمُ	سَلَّمَ
مُكَرَّمٌ	يُكَرِّمُ	كَرَّمَ
مُقَدَّسٌ	يُقَدِّسُ	قَدَّسَ

MEZÎD (İF'ÂL BABI) İSM-İ MEF'ÛL ÇEKİMİ			
اَلْجَمْعُ	اَلْمُثَنَّى	اَلْمُفْرَدُ	
مُكْرَمُونَ	مُكْرَمَانِ	مُكْرَمٌ	Eril
مُكْرَمَاتٌ	مُكْرَمَتَانِ	مُكْرَمَةٌ	Dişil

Önemli Not : Bir fiilden türetilmiş olan ism-i mef'ûl kalıbındaki kelimeler, yerine göre, cümlede, meçhul muzâri bir fiil anlamı yüklenebilirler.

İSM-İ MEF'ÛLLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

-1 اَلْمَرِيضُ مُعَالَجٌ فِي الْمُسْتَشْفَى الْحُكُومِيِّ

Hasta, devlet hastanesinde tedavi edilendir (tedavi görüyor).

-2 هَذِهِ الْحَقِيقَةُ مَعْرُوفَةٌ عِنْدَ جَمِيعِ النَّاسِ

Bu gerçek herkes tarafından bilinen bir şeydir (biliniyor).

-3 مَا أَجْمَلَ ذَلِكَ الْبَيْتَ الْمَبْنِيَّ بِالْحَجَرِ!

Taştan yapılma şu ev ne güzel!

-4 أُحِبُّ اللَّحْمَ الْمَشْوِيَّ وَالْبَيْضَ الْمَقْلِيَّ

Izgara eti ve kızarmış yumurtayı severim.

-5 اَلْعُنْوَانُ مَوْجُودٌ عَلَى الرِّسَالَةِ

Adres mektubun üzerinde (bulunmakta) dir.

-6 اَلْعِلْمُ مُفَضَّلٌ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ

İlim herşeye tercih edilen bir şeydir (tercih edilir).

-7 اَلْمُوَظَّفُ الْمُخْلِصُ مُكْرَمٌ

İşine bağlı memur ikram edilendir (ikram görür).

-8 قَالَتْ لِي أُمِّي: مَلَابِسُكَ مَغْسُولَةٌ وَمَكْوِيَّةٌ

Annem bana elbiselerimin yıkanmış ve ütülenmiş olduğunu söyledi.

-9 اَلْإِنْسَانُ مَخْلُوقٌ عَاجِزٌ

İnsanoğlu aciz bir yaratıktır.

-10 اَلْكِتَابُ مَطْبُوعٌ مَرَّتَيْنِ

Kitap iki defa basılmış.

-11 أَيْنَ الْمَسْؤُولُ عَنِ الْاِمْتِحَانِ؟

Sınav sorumlusu nerede?

-12 لَا تُرَدُّ السِّلْعَةُ الْمَبِيعَةُ مَا لَمْ تَكُنْ مَعِيبَةً

Satılan mal, kusurlu olmadığı sürece iade edilemez.

-13 أَنَا مُعْجَبٌ بِهَذَا الطَّالِبِ الْمُجْتَهِدِ

Bu çalışkan öğrenciyi beğeniyorum.

-14 أَرْضَعَتِ الْأُمُّ مَوْلُودَهَا عِدَّةَ أَشْهُرٍ

Anne, çocuğunu birkaç ay emzirdi.

-15 لَا يَجُوزُ نِكَاحُ الْمُكْرَهِ

Zorla evlendirilenin nikahı geçersizdir.

-16 أَنَا مُصَابٌ بِإِسْهَالٍ شَدِيدٍ يَا دُكْتُورُ!

Doktor bey, fena halde ishal oldum.

اَلدَّرْسُ السَّادِسَ عَشَرَ

ONALTINCI DERS

RUBÂÎ MEZÎD FİİLLER

Daha önce, 'Mücerred Fiiller' başlığı altında, fiilleri, 'sülâsî/üçlü' ve 'rubâî/dörtlü' olmak üzere iki grupta ele almıştık. Yukarıda, sülâsî fiil üzerine bir, iki veya üç harf ilave edilerek elde edilen ve yaygın olarak kullanılan dokuz mezîd bab da gösterildi. Şimdi ise, tek babı olan 'rubâî mücerred' (فَعْلَلَةٌ) üzerine, bir ve iki harf ilave edilerek elde edilen rubâî mezîd bablar gösterilecektir. Rubâî mezîdlerin iki babı vardır:

1) Tefa'lül Babı (Bir harf ilavesi ile rubâî mezîd)
2) İfıllâl Babı (İki harf ilavesi ile rubâî mezîd)
Bu iki baptan ikincisi, yani İf'ıllâl babı bir sonraki derste işlenecektir.

TEFA'LÜL BABI (تَفَعْلُلٌ)

Bu bab, kök harfleri olan (فَعْلَلَ) rubâî mücerred kalıbının başına, mâzi fiilde fethalı bir 'te' (تَـ) harfinin getirilmesi ile elde edilir.

Mastar	Muzâri	Mâzi	Rubâi
تَفَعْلُلٌ	يَتَفَعْلَلُ	تَفَعْلَلَ	فَعْلَلَ
تَدَحْرُجٌ	يَتَدَحْرَجُ	تَدَحْرَجَ	دَحْرَجَ
تَزَلْزُلٌ	يَتَزَلْزَلُ	تَزَلْزَلَ	زَلْزَلَ
تَذَبْذُبٌ	يَتَذَبْذَبُ	تَذَبْذَبَ	ذَبْذَبَ
تَبَصْبُصٌ	يَتَبَصْبَصُ	تَبَصْبَصَ	بَصْبَصَ
تَسَلْسُلٌ	يَتَسَلْسَلُ	تَسَلْسَلَ	سَلْسَلَ
تَكَهْرُبٌ	يَتَكَهْرَبُ	تَكَهْرَبَ	كَهْرَبَ
تَبَلْوُرٌ	يَتَبَلْوَرُ	تَبَلْوَرَ	بَلْوَرَ

Önemli Not: Bu baba aktarılan fiiller çoğu zaman, 'mutâvaat / dönüşlülük' bildirirler. Fiillerdeki dönüşlülük ile ilgili kısa bir açıklama, daha önce, 'İnfiâl' babının 'Önemli Not'u kısmında yapılmıştı.

Örnekler

تَدَحْرُجٌ Yuvarlanmak	تَدَحْرَجَ Yuvarlandı	دَحْرَجَ Yuvarladı
تَزَلْزُلٌ Sarsılmak	تَزَلْزَلَ Sarsıldı	زَلْزَلَ Sarstı

TEFA'LÜL BABI / *Mâzi*		
تَسَلْسَلُوا	تَسَلْسَلَا	تَسَلْسَلَ
تَسَلْسَلْنَ	تَسَلْسَلَتَا	تَسَلْسَلَتْ
تَسَلْسَلْتُمْ	تَسَلْسَلْتُمَا	تَسَلْسَلْتَ
تَسَلْسَلْتُنَّ	تَسَلْسَلْتُمَا	تَسَلْسَلْتِ
تَسَلْسَلْنَا	تَسَلْسَلْنَا	تَسَلْسَلْتُ

TEFA'LÜL BABI / *Muzâri*		
يَتَسَلْسَلُونَ	يَتَسَلْسَلَانِ	يَتَسَلْسَلُ
يَتَسَلْسَلْنَ	تَتَسَلْسَلَانِ	تَتَسَلْسَلُ
تَتَسَلْسَلُونَ	تَتَسَلْسَلَانِ	تَتَسَلْسَلُ
تَتَسَلْسَلْنَ	تَتَسَلْسَلَانِ	تَتَسَلْسَلِينَ
نَتَسَلْسَلُ	نَتَسَلْسَلُ	أَتَسَلْسَلُ

TEFA'LÜL BABI / *Emir*		
تَسَلْسَلُوا	تَسَلْسَلَا	تَسَلْسَلْ
تَسَلْسَلْنَ	تَسَلْسَلَا	تَسَلْسَلِي

Not: Bu baptan ism-i meful gelmez. İsm-i zaman, ism-i mekân ve mimli mastarı ism-i meful kalıbında gelir.

TEFA'LÜL BABI İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

-1 تَدَحْرَجَ الصَّخْرُ مِنْ قِمَّةِ الْجَبَلِ

Kaya, dağın zirvesinden yuvarlandı.

-2 لاَ يَتَزَلْزَلُ إِيمَانُ الْمُؤْمِنِ عِنْدَ الْكَوَارِثِ

Müminin imanı, afet anlarında sarsılmaz.

-3 تَتَسَلْسَلُ الْجِبَالُ الْعَالِيَةُ عَبْرَ النَّهْرِ

Yüce dağlar, nehir boyunca sıralanıyor.

-4 تَذَبْذَبَ السَّارِقُ فِي كَلاَمِهِ أَمَامَ الْمَحْكَمَةِ

Hırsız, mahkeme önündeki konuşmasında, ikircikli davrandı.

-5 تَغَلْغَلَ خَوْفٌ عَظِيمٌ فِي نُفُوسِ الأَعْدَاءِ

Düşmanların içine büyük bir korku işledi.

İSM-İ ÂLET

Bir eylemi gerçekleştirmek için kullandığımız âlet isimlerine 'ism-i âlet' denir. Yalnızca geçişli sülâsî fiillerden türetilebilen ism-i âletlerin üç vezni vardır : مِفْعَلَةٌ \ مِفْعَالٌ \ مِفْعَلٌ

Bir ism-i âletin bu üç vezinden hangisinden geleceği konusu semâî olup, bize düşen, herhangi bir fiilden rastgele ism-i âletler türetmek değil, daha önce türetilmiş olan ism-i âletleri, hangi vezinde türetilmişler ise o şekliyle bellemeye çalışmaktır.

1. مِفْعَلٌ Veznindeki İsm-i Âletlere Örnekler

Anlamı	İsm-i Âlet	Mâzi Fiil
Kriko / Vinç / Maçuna	مِرْفَعٌ	رَفَعَ
Mikroskop	مِجْهَرٌ	جَهَرَ
Eğe / Törpü	مِبْرَدٌ	بَرَدَ
Meyve Sıkacağı	مِعْصَرٌ	عَصَرَ

Teleskop	مِرْصَدٌ	رَصَدَ
Cımbız / Maşa / Kıskaç / Pense	مِلْقَطٌ	لَقَطَ
Asansör	مِصْعَدٌ	صَعِدَ
Matkap / Delgi	مِثْقَبٌ	ثَقَبَ
Traş makinesi / Ustura	مِحْلَقٌ	حَلَقَ
Raket / Mızrap	مِضْرَبٌ	ضَرَبَ
Mibzer / Tohum ekme makinesi	مِبْذَرٌ	بَذَرَ
Toz bezi / Silgi / Paspas	مِمْسَحٌ	مَسَحَ
Makas	مِقَصٌّ	قَصَّ
Direksiyon / Yular	مِقْوَدٌ	قَادَ

2. مِفْعَالٌ Veznindeki İsm-i Âletlere Örnekler

Anlamı	İsm-i Âlet	Mâzi Fiil
Denektaşı / Mihenktaşı	مِصْدَاقٌ	صَدَقَ
Mikrofon / Hoparlör	مِجْهَارٌ	جَهَرَ
Lamba	مِصْبَاحٌ	صَبَحَ
Testere	مِنْشَارٌ	نَشَرَ
Anahtar	مِفْتَاحٌ	فَتَحَ
Deney tüpü	مِخْبَارٌ	خَبَرَ
Pulluk / Saban	مِحْرَاثٌ	حَرَثَ
Çivi	مِسْمَارٌ	سَمَرَ
Merdiven	مِعْرَاجٌ	عَرَجَ
Dürbün	مِنْظَارٌ	نَظَرَ

Terazi	مِيزَانٌ	وَزَنَ
Abaküs	مِعْدَادٌ	عَدَّ
Oklava / Merdane	مِرْقَاقٌ	رَقَّ
Misvak / Diş fırçası	مِسْوَاكٌ	سَاكَ
(Ceviz ve fındık için) Kırma âleti / Konkasör	مِرْضَاخٌ	رَضَخَ

3. مِفْعَلَةٌ Veznindeki İsm-i Âletlere Örnekler

Anlamı	İsm-i Âlet	Mâzi Fiil
Cetvel	مِسْطَرَةٌ	سَطَرَ
Süpürge	مِكْنَسَةٌ	كَنَسَ
Çanta / Cüzdan	مِحْفَظَةٌ	حَفِظَ
Kaşık	مِلْعَقَةٌ	لَعِقَ
Çekiç	مِطْرَقَةٌ	طَرَقَ
Havlu	مِنْشَفَةٌ	نَشَفَ
Yemek kepçesi	مِغْرَفَةٌ	غَرَفَ
Biberon	مِرْضَعَةٌ	رَضَعَ
Darağacı / İdam sehpası	مِشْنَقَةٌ	شَنَقَ
Baca	مِدْخَنَةٌ	دَخَنَ
(Un) Değirmen	مِطْحَنَةٌ	طَحَنَ
(Sporda) Tükürük Hokkası	مِبْزَقَةٌ	بَزَقَ
Bileği taşı / Eğe	مِشْحَذَةٌ	شَحَذَ
Süzgeçli sulama kovası	مِرَشَّةٌ	رَشَّ
Şemsiye / Paraşüt	مِظَلَّةٌ	ظَلَّ

Kaşağı	مِحَكَّةٌ	حَكَّ
Vantilatör / Fan	مِرْوَحَةٌ	رَاحَ
Lazımlık	مِبْوَلَةٌ	بَالَ
Ayna	مِرْآةٌ	رَأَى
Ütü	مِكْوَاةٌ	كَوَى
Izgara	مِشْوَاةٌ	شَوَى
Kalemtraş	مِبْرَاةٌ	بَرَى
Silgi	مِمْحَاةٌ	مَحَا

Önemli Not: Temelde Arapça'da, bir ism-i âlet oluşturmak için bu üç ism-i âlet vezni kullanıldığı halde, günümüz Arapça'sında aynı ihtiyacı ve işlevi görmek üzere ilave birkaç vezin daha türetilmiştir. Bu vezinler şunlardır:

1. فَعَّالَةٌ 2. فِعَالٌ 3. فَاعِلَةٌ 4. فَاعُولٌ

Şimdi, bu vezinlerde türetilmiş ism-i aletler, örnekleriyle birlikte aşağıdaki tablolarda sırasıyla gösterilmiştir. Tablolarda yer alan örnekleri inceleyiniz.

1. فَعَّالَةٌ Veznindeki İsm-i Âletlere Örnekler

Anlamı	İsm-i Âlet	Mâzi Fiil
Buzdolabı	ثَلَّاجَةٌ	ثَلَجَ
Çamaşır makinesi	غَسَّالَةٌ	غَسَلَ
Konserve açacağı/Açacak/ Tirbişön	فَتَّاحَةٌ	فَتَحَ
Uçak	طَيَّارَةٌ	طَارَ
Otomobil	سَيَّارَةٌ	سَارَ
Damlalık	قَطَّارَةٌ	قَطَرَ
Gözlük	نَظَّارَةٌ	نَظَرَ
Karıştırıcı / Mikser	خَلَّاطَةٌ	خَلَطَ

Bisiklet	دَرَّاجَةٌ	دَرَجَ
Kıyma makinesi	فَرَّامَةٌ	فَرَمَ
Kumbara	حَصَّالَةٌ	حَصَلَ
Jet uçağı	نَفَّاثَةٌ	نَفَثَ
Fındıkkıran / Konkasör	كَسَّارَةٌ	كَسَرَ
Telefon ahizesi / Steteskop	سَمَّاعَةٌ	سَمِعَ
Sprey / Püskürteç / Pülverizatör	رَشَّاشَةٌ	رَشَّ
Şamandıra / Duba / Can yeleği	عَوَّامَةٌ	عَامَ
(Gaz / Fren) Pedal	دَوَّاسَةٌ	دَاسَ
Fıskıye	فَوَّارَةٌ	فَارَ
Sedye	نَقَّالَةٌ	نَقَلَ
Projektör / Far	نَوَّارَةٌ	نَارَ

2. فِعَالٌ Veznindeki İsm-i Âletlere Örnekler

Anlamı	İsm-i Âlet	Kök
Tetik	زِنَادٌ	زند
Gem	لِجَامٌ	لجم
Yelken	شِرَاعٌ	شرع
Kap (Defter ve kitap kabı)	غِلَافٌ	غلف
Misvak	سِوَاكٌ	ساك
Kemer	حِزَامٌ	حزم
Ok ucu	سِنَانٌ	سن
Lamba	سِرَاجٌ	سرج
Özengi	رِكَابٌ	ركب

3. فَاعِلَةٌ Veznindeki İsm-i Âletlere Örnekler

Anlamı	İsm-i Âlet	Kök
Zırhlı kruvazör	دَارِعَةٌ	درع
Baca	دَاخِنَةٌ	دخن
Otobüs	حَافِلَةٌ	حفل
Uçak	طَائِرَةٌ	طار
Vapur	بَاخِرَةٌ	بخر
Silgi, silici şey	مَاحِيَةٌ	محا
Lokomotif, dizel motor	قَاطِرَةٌ	قطر
Planör	سَابِحَةٌ	سبح
Kamyon	شَاحِنَةٌ	شحن
Su dolabı, sulama kanalı	سَاقِيَةٌ	سقى
Hesap makinesi	حَاسِبَةٌ	حسب

4. فَاعُولٌ Veznindeki İsm-i Âletlere Örnekler

Anlamı	İsm-i Âlet	Kök
Satır (Kesici alet)	سَاطُورٌ	سطر
Çan	نَاقُوسٌ	نقس
Bilgisayar	حَاسُوبٌ	حسب
Filtre, süzgeç	رَاوُوقٌ	راق
Örnek, nümune, model	رَامُوزٌ	رمز
Füze	صَارُوخٌ	صرخ

İSM-İ ÂLET İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

1- يَحْمِلُ الْجُنْدِيُّ الْمِنْظَارَ لِرُؤْيَةِ الْعَدُوِّ

Asker, düşmanı görmek için yanında dürbün bulundurur.

2- كَانَ أَجْدَادُنَا يَسْتَنِيرُونَ بِضَوْءِ الْمِصْبَاحِ

Atalarımız lamba ile aydınlanıyorlardı.

3- عَمِّي يَسْتَعْمِلُ الْمِحْرَاثَ الْقَدِيمَ فِي الْحَقْلِ

Amcam tarlada eski saban kullanıyor.

4- يَسْتَعْمِلُ الطَّبِيبُ الْمِشْرَطَ فِي الْعَمَلِيَّاتِ الْجِرَاحِيَّةِ

Doktor, ameliyatlarda neşter kullanıyor.

5- يَسْتَعْمِلُ الْخَيَّاطُ الْمِقَصَّ كَثِيراً فِي عَمَلِهِ

Terzi, makası, işinde çokça kullanır.

6- اَلدَّبَّابَةُ وَ الْمِدْفَعُ مِنَ الْأَسْلِحَةِ الثَّقِيلَةِ

Tank ve top ağır silahlardandır.

7- وَضَعَتْ أُمِّي الْأَطْعِمَةَ فِي الثَّلَّاجَةِ

Annem yemekleri buzdolabına koydu.

8- فَحَصَ الطَّبِيبُ ظَهْرِي بِالسَّمَّاعَةِ

Doktor, sırtımı, steteskop ile muayene etti.

9- سَقَطَتْ الْمِلْعَقَةُ الْخَشَبِيَّةُ مِنْ يَدِي فَانْكَسَرَتْ

Tahta kaşık elimden düştü ve kırıldı.

10- كَوَيْتُ قَمِيصِي بِالْمِكْوَاةِ

Gömleğimi ütü ile ütüledim.

11- اِنْتَزَعَ النَّجَّارُ الْمِسْمَارَ مِنْ لَوْحِ الْخَشَبِ

Marangoz, tahta plakadan çiviyi çıkardı.

-12 لاَ يَسْتَعْمِلُ الْمِشْرَطَ إلاَّ الْجَرَّاحُونَ

Neşteri sadece cerrahlar kullanır.

-13 حَمَلَ الْمُتَنَزِّهُونَ الْمِشْوَاةَ مَعَهُمْ إلَى الْبُسْتَانِ

Piknikçiler, ızgarayı beraberlerinde bahçeye götürdüler.

-14 أَنْشَأَتِ الْحُكُومَةُ مِصْفَاةً لِلنَّفْطِ بَعِيدًا عَنِ الْمَدِينَةِ

Devlet, petrol rafinerisini şehirden uzak bir yere inşa etti.

-15 يَسْتَعْمِلُ الْإِسْكَافُ الْمِطْرَقَةَ وَ السِّنْدَانَ فِي عَمَلِهِ

Ayakkabıcı çalışırken çekiç ve örs kullanır.

-16 يَحْتَفِظُ أَبِي بِمِطْفَأَةٍ فِي سَيَّارَتِهِ

Babam, arabasında yangın söndürme cihazı bulunduruyor.

-17 جَلَسَ السَّائِقُ خَلْفَ الْمِقْوَدِ اسْتِعْدَادًا لِلْاِنْطِلاَقِ

Şoför, hareket etmek için direksiyona geçti.

-18 يَجِبُ مُرَاقَبَةُ الْمِكْبَحِ قَبْلَ اسْتِعْمَالِ السَّيَّارَةِ

Arabayı kullanmadan önce frenleri kontrol etmek gerekir.

-19 حَرَّكَ جَدِّي جَمَرَاتِ الْمَوْقِدِ بِالْمِلْقَطِ

Dedem, ocaktaki korları maşa ile karıştırdı.

-20 تُحْصَدُ سَنَابِلُ الْحِنْطَةِ بِالْمِنْجَلِ

Buğday başakları orakla biçilir.

-21 نَسْتَعْمِلُ الْمِدْفَأَةَ لِتَدْفِئَةِ بُيُوتِنَا

Sobayı, evlerimizi ısıtmada kullanırız.

-22 شَحَذَ الْحَدَّادُ السَّكَاكِينَ بِالْمِشْحَذِ

Demirci bıçakları törpüyle biledi.

-23 اِبْتَاعَ أَبِي مِشْجَبًا جَدِيدًا لِغُرْفَةِ الْاِسْتِقْبَالِ

Babam oturma odasına yeni bir askı aldı.

اَلدَّرْسُ السَّابِعَ عَشَرَ

ONYEDİNCİ DERS

İF'ILLÂL BABI (اِفْعِلاَّلٌ)

Bu bab, kök harfleri olan (فَعْلَلَ) rubâî mücerred kalıbının başına, mâzide kesreli bir hemze (اِ) getirilmek, son ḥarfi de şeddelemek sureti ile elde edilir.

Mastar	Muzâri	Mâzi	Rubâî Mücerred
اِفْعِلاَّلٌ	يَفْعَلِلُّ	اِفْعَلَلَّ	فَعْلَلَ
اِطْمِئْنَانٌ	يَطْمَئِنُّ	اِطْمَأَنَّ	طَمْأَنَ
اِقْشِعْرَارٌ	يَقْشَعِرُّ	اِقْشَعَرَّ	قَشْعَرَ
اِكْفِهْرَارٌ	يَكْفَهِرُّ	اِكْفَهَرَّ	كَفْهَرَ
اِشْمِئْزَازٌ	يَشْمَئِزُّ	اِشْمَأَزَّ	شَمْأَزَ

İF'ILLÂL BABI / *Mâzi*		
اِطْمَأَنُّوا	اِطْمَأَنَّا	اِطْمَأَنَّ
اِطْمَأْنَنَّ	اِطْمَأَنَّتَا	اِطْمَأَنَّتْ
اِطْمَأْنَنْتُمْ	اِطْمَأْنَنْتُمَا	اِطْمَأْنَنْتَ
اِطْمَأْنَنْتُنَّ	اِطْمَأْنَنْتُمَا	اِطْمَأْنَنْتِ
اِطْمَأْنَنَّا	اِطْمَأْنَنَّا	اِطْمَأْنَنْتُ

İF'ILLÂL BABI / *Muzâri*		
يَطْمَئِنُّونَ	يَطْمَئِنَّانِ	يَطْمَئِنُّ
يَطْمَأْنِنَّ	تَطْمَئِنَّانِ	تَطْمَئِنُّ
تَطْمَئِنُّونَ	تَطْمَئِنَّانِ	تَطْمَئِنُّ
تَطْمَأْنِنَّ	تَطْمَئِنَّانِ	تَطْمَئِنِّينَ
نَطْمَئِنُّ	نَطْمَئِنُّ	أَطْمَئِنُّ

İF'ILLÂL BABI / *Emir*		
اِطْمَئِنُّوا	اِطْمَئِنَّا	اِطْمَئِنَّ
اِطْمَأْنِنَّ	اِطْمَئِنَّا	اِطْمَئِنِّي

İF'ILLÂL BABI İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

-1 اِطْمَأَنَّ قَلْبُ الْمَرِيضِ بِالْتِئَامِ جُرُوحِهِ

Yaralarının iyileşmesiyle birlikte, hastanın içi ferahladı.

-2 يَقْشَعِرُّ بَدَنُ الإِنْسَانِ عِنْدَ الْخَوْفِ

İnsan bedeni, korku esnasında ürperir.

-3 اِكْفَهَرَّ وَجْهُ الْوَزِيرِ بِأَسْئِلَةِ الصَّحَفِيِّينَ

Gazetecilerin soruları karşısında bakanın suratı asıldı (rengi attı).

-4 اِشْمَأَزَّ السَّائِحُ مِنَ الطَّعَامِ الْمُقَدَّمِ لَهُ

Turist, kendisine sunulan yemekten tiksindi.

-5 سَمِعَ أَبِي خَبَرًا مُحْزِنًا فَاكْفَهَرَّ وَجْهُهُ

Babam üzücü bir haber aldı ve yüzünün rengi değişti.

-6 قَدْ اِشْمَأَزَّ النَّاسُ جَمِيعًا مِنَ الشَّاذِّ الْجِنْسِيِّ

Bütün halk, cinsi sapığa karşı tiksinti duymuştu.

İSM-İ MENSUP

Ülke, bölge, şehir, köy gibi herhangi bir yerleşim mahalline; din, mezhep, meşrep, tarikat, ideoloji, bilim, bilim dalı, meslek kolu, sanat akımı gibi dinsel veya din dışı ekol, kurum, branş ya da oluşumlara, veyahutta herhangi bir isim, nitelik veya vasfa âidiyeti gösteren, isimden türetilmiş sıfat görevli sözcüklere ism-i mensup adı verilir.

Yapılışı: Bir isimden ism-i mensup elde edebilmek için, önce o ismin sonuna şeddeli bir ye (يٌّ) harfi getirilir, arkasından bu (يٌّ) den önceki harf meksur (esreli) yapılır. İsm-i mensuplar, sıfat görevli sözcükler olduğu için, niteledikleri isme ya da içinde bulundukları kontekse bağlı olarak cümle içerisinde tekil, ikil, çoğul, eril, dişil formları kullanılabilir

Kategori	Anlamı	İsm-i Mensup	İsim
Ülke	Mısırlı / Mısıra özgü	مِصْرِيٌّ	مِصْرٌ
Ülke	Hindistanlı / Hindû	هِنْدِيٌّ	هِنْدٌ
Kent	Bağdatlı / Bağdat'a özgü	بَغْدَادِيٌّ	بَغْدَادُ
Bölge	Hicazlı / Hicaz'a özgü	حِجَازِيٌّ	حِجَازٌ
Bölge	Kutupla ilgili / Kutba özgü	قُطْبِيٌّ	قُطْبٌ
Bölge	Doğuya özgü / Oryantal	شَرْقِيٌّ	شَرْقٌ
Kabile	Temim'li / Temim'e özgü	تَمِيمِيٌّ	تَمِيمٌ
Mezhep	Hanbelî (Hanbeli mezhepli)	حَنْبَلِيٌّ	حَنْبَلٌ
Mezhep	Şafii (Şafii mezhepli)	شَافِعِيٌّ	شَافِعٌ
Din	Yahudi / Yahudilerle ilgili	يَهُودِيٌّ	يَهُودٌ
Din	İslamî / İslam'a özgü	إِسْلَامِيٌّ	إِسْلَامٌ
Tarikat	Mevlevilikle ilgili / Mevlevî	مَوْلَوِيٌّ	مَوْلًى
Bilim	Felsefî / Felsefe'ye dair	فَلْسَفِيٌّ	فَلْسَفَةٌ

Ekol	Kapital ile ilgili / Kapitalist	رَأْسَمَالِيّ	رَأْسُ مَالٍ
Bilim	Tıpla ilgili / Tıbbî	طِبِّيّ	طِبٌّ
Meslek	Politikaya özgü / Politik	سِيَاسِيّ	سِيَاسَةٌ
Meslek	Ticaretle ilgili / Ticarî	تِجَارِيّ	تِجَارَةٌ
Meslek	Tarımla ilgili / Tarımsal	زِرَاعِيّ	زِرَاعَةٌ
Meslek	Basınla ilgili / Basına özgü	صِحَافِيّ	صِحَافَةٌ
Sanat	Müzik ile ilgili / Müzisyen	مُوسِيقِيّ	مُوسِيقَى
Sanat	Sanatla ilgili / Sanatkar	فَنِّيّ	فَنٌّ
Meslek	Nükte ile ilgili /Nükte yazarı	فُكَاهِيّ	فُكَاهَةٌ

İSM-İ MENSUP İLE İLGİLİ ÖZEL DURUMLAR

Bir isimden ism-i mensup türetirken, kelimenin şeklinden kaynaklanan bazı değişiklikler söz konusu olabilir. Bu değişikliklerle ilgili başlıca kurallar şunlardır:

a) Kendisinden ism-i mensup türetilecek olan sözcüğün sonunda yuvarlak te (ة) varsa, önce bu te harfi atılır, daha sonra yukarda bahsi geçen ism-i mensup türetme formülü uygulanır.

Anlamı	İsm-i Mensup	Sonu (ة)'li isim
Okulla ilgili / Okula özgü	مَدْرَسِيّ	مَدْرَسَةٌ
Üniversiteyle ilgili / Üniversiteli	جَامِعِيّ	جَامِعَةٌ
Sağlıkla ilgili / Sıhhî	صِحِّيّ	صِحَّةٌ
Sporla ilgili / Sporcu	رِيَاضِيّ	رِيَاضَةٌ
Mühendislikle ilgili / Geometrik	هَنْدَسِيّ	هَنْدَسَةٌ
Ansiklopedik	مَوْسُوعِيّ	مَوْسُوعَةٌ
Maddî / Maddesel	مَادِّيّ	مَادَّةٌ

Zarurî	ضَرُورِيٌّ	ضَرُورَةٌ
Hakikate dair / Gerçek	حَقِيقِيٌّ	حَقِيقَةٌ
Mekke ile ilgili / Mekke'li	مَكِّيٌّ	مَكَّةُ
Sınâî / Endüstriyel	صِنَاعِيٌّ	صِنَاعَةٌ
Medeniyete özgü / Medenî	حَضَارِيٌّ	حَضَارَةٌ
Kültüre özgü / Kültürel	ثَقَافِيٌّ	ثَقَافَةٌ

b) Şayet harf sayısı üçten fazla olan bir ismin son harfi elif (ا) veya yâ (يَا) ise öncelikle bu 'elif' ve 'yâ' lar atılır, arkasından bilinen ism-i mensup türetme formülü uygulanır.

Anlamı	İsm-i Mensup	Sonu (ا)'lı isim
Amerikalı / Amerikan / Amerika'ya özgü	أَمْرِيكِيٌّ	أَمْرِيكَا
Ugandalı/Uganda'ya özgü/Uganda ile ilgili	أُوغَنْدِيٌّ	أُوغَنْدَا
Fransalı / Fransız / Fransa'ya özgü	فَرَنْسِيٌّ	فَرَنْسَا
Ganalı / Gana'ya özgü / Gana'ya ait	غَانِيٌّ	غَانَا
Kanadalı / Kanada'ya özgü	كَنَدِيٌّ	كَنَدَا
Buharalı / Buhara'ya özgü	بُخَارِيٌّ	بُخَارَى
Almanyalı / Alman / Almanya'ya özgü	أَلْمَانِيٌّ	أَلْمَانِيَا
Ukraynalı / Ukrayna'ya özgü	أُكْرَانِيٌّ	أُكْرَانِيَا
Rusyalı / Rus / Rusya'ya özgü	رُوسِيٌّ	رُوسِيَا
İtalyalı / İtalyan / İtalya'ya özgü	إِيطَالِيٌّ	إِيطَالِيَا
Endonezyalı / Endonezya'ya özgü	إِنْدُونِيسِيٌّ	إِنْدُونِيسِيَا
Suriyeli / Suriye'ye özgü / Suriye'ye ait	سُورِيٌّ	سُورِيَا
Libyalı / Libya'ya özgü / Libya ile ilgili	لِيبِيٌّ	لِيبْيَا

İSM-İ MENSUP İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

1- فِي الْفَضَاءِ أَقْمَارٌ صِنَاعِيَّةٌ عَدِيدَةٌ

Gökyüzünde çok sayıda yapay uydu (peyk) bulunmaktadır.

2- قَاوَمَ الشَّعْبُ الْجَزَائِرِيُّ الاِحْتِلاَلَ الْفَرَنْسِيَّ طَوِيلاً

Cezair halkı Fransız işgaline uzun süre direndi.

3- سَافَرْتُ فِي رِحْلَةٍ بَحْرِيَّةٍ فِي الشَّهْرِ الْمَاضِي

Geçen ay bir deniz yolculuğuna çıktım.

4- زَارَ الطُّلاَّبُ الْمَعَارِضَ الْفَنِّيَّةَ الْيَوْمَ

Öğrenciler bugün sanat sergilerini gezdiler.

5- اَلطِّبُّ الْوِقَائِيُّ وَاجِبُ كُلِّ فَرْدٍ

Koruyucu hekimlik her bireyin görevidir.

6- حَصَلَ كُسُوفٌ جُزْئِيٌّ لِلشَّمْسِ هَذَا الْعَامَ

Bu yıl kısmî güneş tutulması meydana geldi.

7- اَلْأَمَاكِنُ الْجَبَلِيَّةُ بَارِدَةٌ فِي الشِّتَاءِ

Dağlık bölgeler kışın soğuk olur.

8- اَلْقِرَاءَةُ مِنَ الْمَهَارَاتِ اللُّغَوِيَّةِ

Okuma, dile ait kabiliyetlerdendir.

9- اَلْاِمْتِحَانَاتُ لَيْسَتْ سَنَوِيَّةً بَلْ هِيَ فَصْلِيَّةٌ

Sınavlar senelik değil bilakis dönemlik (tir).

10- أَهْتَمُّ بِالْمَوَاضِيعِ الْعِلْمِيَّةِ

Bilimsel konulara ilgi duyarım.

11- هَذِهِ قَصِيدَةٌ غَرَامِيَّةٌ

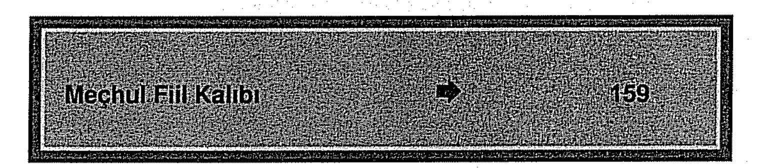
Bu, bir aşk kasidesidir.

12- يَهْتَمُّ الْإِنْسَانُ الْمُتَحَضِّرُ بِقَضَايَا بِيئِيَّةٍ

Uygar insan çevre sorunlarıyla ilgilenir.

اَلدَّرْسُ الثَّامِنَ عَشَرَ

ONSEKİZİNCİ DERS

MEÇHUL FİİL KALIBI

Bir fiil cümlesindeki eylemi gerçekleştiren özne, **fiilin meçhul kalıba aktarılmasından dolayı** cümleden çıkarılmışsa, bir başka deyişle, cümledeki asıl özne kaldırılarak, bunun yerine, özne işlevi görmek üzere nesne (meful) konumundaki bir sözcük (nâib-i fâil = sözde özne) getirilmişse bu tür cümlelerde yer alan fiillere meçhul fiil adı verilir.

Yapılışı

a) Mâzide: Herhangi bir baptaki mâzi bir fiili meçhul yapmak için sırayla şu işlemler takip edilir:

1. Son harfin harekesi fetha ise olduğu gibi bırakılır, değilse fetha yapılır.

2. Sondan bir önceki harf kesra yapılır.

3. Sükunlar aynen bırakılır.

4. Harekeli olan diğer harf veya harfler damme yapılır.

Anlamı	Mâzi meçhul	Mâzi malum
Yazıldı	كُتِبَ	كَتَبَ
İçildi	شُرِبَ	شَرِبَ
Çıkarıldı	أُخْرِجَ	أَخْرَجَ
Gönderildi	أُرْسِلَ	أَرْسَلَ
Öğretildi	عُلِّمَ	عَلَّمَ
Teslim edildi	سُلِّمَ	سَلَّمَ

Savunuldu	دُوفِعَ	دَافَعَ
Tartışıldı	نُوقِشَ	نَاقَشَ
Toplanıldı	اُجْتُمِعَ	اِجْتَمَعَ
Kazanıldı	اُكْتُسِبَ	اِكْتَسَبَ
Öğrenildi	تُعُلِّمَ	تَعَلَّمَ
Sadaka olarak verildi	تُصُدِّقَ	تَصَدَّقَ
Savaşıldı	تُحُورِبَ	تَحَارَبَ
Karşılandı	اُسْتُقْبِلَ	اِسْتَقْبَلَ
Keşfedildi	اُسْتُكْشِفَ	اِسْتَكْشَفَ
Şehit oldu	اُسْتُشْهِدَ	اِسْتَشْهَدَ

Önemli Not: Vâvî veya yâî ecvef fiillerin meçhul formları oluşturulurken, orta harfler ye'ye (ي) dönüştürülür. Aynı şekilde vâvî nâkıslardaki elif (ا) de ye'ye (ي) dönüştürülür.

"AKSÂM-I SEB'A"YA GÖRE MÂZİ MEÇHUL FİİL ÖRNEKLERİ

Anlamı	Mâzi meçhul	Mâzi malum
Açıldı	فُتِحَ	فَتَحَ
Methedildi	مُدِحَ	مَدَحَ
Uzatıldı	مُدَّ	مَدَّ
Sayıldı	عُدَّ	عَدَّ
Soruldu	سُئِلَ	سَأَلَ
Okundu	قُرِئَ	قَرَأَ
Alındı	أُخِذَ	أَخَذَ
Bulundu	وُجِدَ	وَجَدَ

Vadedildi	وُعِدَ	وَعَدَ
Denildi	قِيلَ	قَالَ
Sevkedildi	سِيقَ	سَاقَ
Satıldı	بِيعَ	بَاعَ
Çağırıldı	دُعِيَ	دَعَا
Giydirildi	كُسِيَ	كَسَا
Hükmedildi	قُضِيَ	قَضَى
Yasaklandı	نُهِيَ	نَهَى
Dürüldü / Katlandı	طُوِيَ	طَوَى
Rivayet edildi	رُوِيَ	رَوَى

Mâzi Meçhul Fiilin Çekimi

(Geçmiş Zaman Meçhul) اَلْفِعْلُ الْمَاضِي الْمَجْهُولُ		
اَلْجَمْعُ	اَلْمُثَنَّى	اَلْمُفْرَدُ
كُتِبُوا Yazıldılar	كُتِبَا İkisi yazıldı	كُتِبَ Yazıldı
كُتِبْنَ Yazıldılar	كُتِبَتَا İkisi yazıldı	كُتِبَتْ Yazıldı
كُتِبْتُمْ Yazıldınız	كُتِبْتُمَا İkiniz yazıldınız	كُتِبْتَ Yazıldın
كُتِبْتُنَّ Yazıldınız	كُتِبْتُمَا İkiniz yazıldınız	كُتِبْتِ Yazıldın
كُتِبْنَا Yazıldık	كُتِبْنَا İkimiz yazıldık	كُتِبْتُ Yazıldım

Muzaaf, Ecvef ve Nâkıs Fiillerin Mâzi Meçhul Çekimleri

MUZAAF / *Meçhul Mâzi*		
مُدُّوا	مُدَّا	مُدَّ
مُدِدْنَ	مُدَّتَا	مُدَّتْ
مُدِدْتُمْ	مُدِدْتُمَا	مُدِدْتَ
مُدِدْتُنَّ	مُدِدْتُمَا	مُدِدْتِ
مُدِدْنَا	مُدِدْنَا	مُدِدْتُ

ECVEF VÂVÎ / *Meçhul Mâzi*		
قِيلُوا	قِيلَا	قِيلَ
قِلْنَ	قِيلَتَا	قِيلَتْ
قِلْتُمْ	قِلْتُمَا	قِلْتَ
قِلْتُنَّ	قِلْتُمَا	قِلْتِ
قِلْنَا	قِلْنَا	قِلْتُ

ECVEF YÂÎ / *Meçhul Mâzi*		
بِيعُوا	بِيعَا	بِيعَ
بُعْنَ	بِيعَتَا	بِيعَتْ
بُعْتُمْ	بُعْتُمَا	بُعْتَ
بُعْتُنَّ	بُعْتُمَا	بُعْتِ
بُعْنَا	بُعْنَا	بُعْتُ

NÂKIS VÂVÎ VE YÂÎ / *Meçhul Mâzî*		
دُعُوا	دُعِيَا	دُعِيَ
دُعِينَ	دُعِيَتَا	دُعِيَتْ
دُعِيتُمْ	دُعِيتُمَا	دُعِيتَ
دُعِيتُنَّ	دُعِيتُمَا	دُعِيتِ
دُعِينَا	دُعِينَا	دُعِيتُ

b) Muzâride: Herhangi bir muzâri fiili meçhul yapmak için sırayla şu işlemler takip edilir:

1. Fiilin ilk harfi (Muzârât Harfi) zamme yapılır.

2. Sondan bir önceki harf fetha yapılır.

3. Sükunlar aynen bırakılır.

MEÇHUL MUZÂRİ İLE İLGİLİ ÇEŞİTLİ FİİL ÖRNEKLERİ

Anlamı	Muzâri meçhul	Muzâri Malum
Yazılır	يُكْتَبُ	يَكْتُبُ
Biliniyor	يُعْرَفُ	يَعْرِفُ
Çıkarılır	يُخْرَجُ	يُخْرِجُ
Gönderilir	يُرْسَلُ	يُرْسِلُ
Öğretilir	يُعَلَّمُ	يُعَلِّمُ
Teslim edilir	يُسَلَّمُ	يُسَلِّمُ
Savunulur	يُدَافَعُ	يُدَافِعُ
Tartışılır	يُنَاقَشُ	يُنَاقِشُ
Toplanılır	يُجْتَمَعُ	يَجْتَمِعُ
Kazanılır	يُكْتَسَبُ	يَكْتَسِبُ

Öğrenilir	يُتَعَلَّمُ	يَتَعَلَّمُ
Sadaka olarak verilir	يُتَصَدَّقُ	يَتَصَدَّقُ
Dilencilik yapılır / istenir	يُتَسَوَّلُ	يَتَسَوَّلُ
Savaşılır	يُتَحَارَبُ	يَتَحَارَبُ
Temin edilir	يُتَدَارَكُ	يَتَدَارَكُ
Karşılanır	يُسْتَقْبَلُ	يَسْتَقْبِلُ
Keşfedilir	يُسْتَكْشَفُ	يَسْتَكْشِفُ
Hoş karşılanır	يُسْتَحْسَنُ	يَسْتَحْسِنُ
Kullanılır	يُسْتَعْمَلُ	يَسْتَعْمِلُ
Hak edilir	يُسْتَحَقُّ	يَسْتَحِقُّ

"AKSÂM-I SEB'A"YA GÖRE MUZÂRİ MEÇHUL FİİL ÖRNEKLERİ

Anlamı	Muzâri meçhul	Muzâri malum
Açılır / Açılıyor	يُفْتَحُ	يَفْتَحُ
Uzatılır / Uzatılıyor	يُمَدُّ	يَمُدُّ
Sayılır / Sayılıyor	يُعَدُّ	يَعُدُّ
Sorulur / Soruluyor	يُسْأَلُ	يَسْأَلُ
Okunur / Okunuyor	يُقْرَأُ	يَقْرَأُ
Bulunur / Bulunuyor	يُوجَدُ	يَجِدُ
Vadedilir / Vadediliyor	يُوعَدُ	يَعِدُ
Denilir / Deniliyor	يُقَالُ	يَقُولُ
Sevkedilir / Sevkediliyor	يُسَاقُ	يَسُوقُ
Satılır / Satılıyor	يُبَاعُ	يَبِيعُ

Çağırılır / Çağrılıyor	يُدْعَى	يَدْعُو
Giydirilir / Giydiriliyor	يُكْسَى	يَكْسُو
Dürülür / Dürülüyor	يُطْوَى	يَطْوِي
Yasaklanır / Yasaklanıyor	يُنْهَى	يَنْهَى
Hükmedilir / Hükmediliyor	يُقْضَى	يَقْضِي

Önemli Not: Misâl, ecvef, nâkıs ve lefîf muzâri fillerin meçhul formları oluşturulurken, bu fiil türlerindeki illet harfinin ا veya ي olduğu dikkate alınmaz. Malumdan meçhule geçiş esnasında fiilde meydana gelen şekilsel değişmeler tabloda görüldüğü şekliyledir. Dolayısıyla ilk harfi ister و olsun isetr ي, orta harfi ister و olsun ister ي ve nihayet son harfi ister و olsun ister ي, bütün misâl, ecvef, nâkıs ve lefîf fiillerin standart bir çekim şekli vardır.

Muzâri Meçhul Fiilin Çekimi

(Şimdiki Zaman Meçhul) اَلْفِعْلُ الْمُضَارِعُ الْمَجْهُولُ		
اَلْجَمْعُ	اَلْمُثَنَّى	اَلْمُفْرَدُ
يُكْتَبُونَ Yazılıyorlar	يُكْتَبَانِ İkisi yazılıyor	يُكْتَبُ Yazılıyor
يُكْتَبْنَ Yazılıyorlar	تُكْتَبَانِ İkisi yazılıyor	تُكْتَبُ Yazılıyor
تُكْتَبُونَ Yazılıyorsunuz	تُكْتَبَانِ İkiniz yazılıyorsunuz	تُكْتَبُ Yazılıyorsun
تُكْتَبْنَ Yazılıyorsunuz	تُكْتَبَانِ İkiniz yazılıyorsunuz	تُكْتَبِينَ Yazılıyorsun
نُكْتَبُ Yazılıyoruz	نُكْتَبُ İkimiz yazılıyoruz	أُكْتَبُ Yazılıyorum

Muzaaf, Misâl, Ecvef ve Nâkıs Fiillerin Muzâri Meçhul Çekimleri

MUZAAF / *Meçhul Muzâri*		
يُعَدُّونَ	يُعَدَّانِ	يُعَدُّ
يُعْدَدْنَ	تُعَدَّانِ	تُعَدُّ
تُعَدُّونَ	تُعَدَّانِ	تُعَدُّ
تُعْدَدْنَ	تُعَدَّانِ	تُعَدِّينَ
نُعَدُّ	نُعَدُّ	أُعَدُّ

MİSÂL / *Meçhul Muzâri*		
يُوجَدُونَ	يُوجَدَانِ	يُوجَدُ
يُوجَدْنَ	تُوجَدَانِ	تُوجَدُ
تُوجَدُونَ	تُوجَدَانِ	تُوجَدُ
تُوجَدْنَ	تُوجَدَانِ	تُوجَدِينَ
نُوجَدُ	نُوجَدُ	أُوجَدُ

ECVEF / *Meçhul Muzâri*		
يُقَالُونَ	يُقَالاَنِ	يُقَالُ
يُقَلْنَ	تُقَالاَنِ	تُقَالُ
تُقَالُونَ	تُقَالاَنِ	تُقَالُ
تُقَلْنَ	تُقَالاَنِ	تُقَالِينَ
نُقَالُ	نُقَالُ	أُقَالُ

ÖNEMLİ NOT: Ecvef-i vâvî ile Ecvef-i yâî'nin muzâri meçhul çekimleri aynıdır.

NÂKIS / *Meçhul Muzâri*		
يُرْمَوْنَ	يُرْمَيَانِ	يُرْمَى
يُرْمَيْنَ	تُرْمَيَانِ	تُرْمَى
تُرْمَوْنَ	تُرْمَيَانِ	تُرْمَى
تُرْمَيْنَ	تُرْمَيَانِ	تُرْمَيْنَ
نُرْمَى	نُرْمَى	أُرْمَى

ÖNEMLİ NOT: Nâkıs-ı vâvî ile Nâkıs-ı yâî'nin muzâri meçhul çekimleri aynıdır.

MEÇHUL FİİLLERLE İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

-1 تُجْبَى الضَّرَائِبُ مِنْ أَرْبَاحِ الْمُوَاطِنِينَ

Vergiler, vatandaşların kazançlarından toplanır.

-2 يُسْتَعْمَلُ الْمِشْرَطُ فِي الْعَمَلِيَّاتِ الْجِرَاحِيَّةِ

Neşter, cerrâhî operasyonlarda kullanılır.

-3 يُشْتَقُّ اِسْمُ الْفَاعِلِ مِنَ الْفِعْلِ

İsm-i fâil, fiilden türetilir.

-4 يُسْتَخْرَجُ الذَّهَبُ مِنْ بَاطِنِ الأَرْضِ

Altın yeraltından çıkarılır.

-5 يُبَاعُ الْخُبْزُ كُلَّ يَوْمٍ

Hergün ekmek satılır.

-6 اُسْتُمِعَ اِلَى الْمِذْيَاعِ مَسَاءً

Akşam radyo dinlendi.

-7 يُوضَعُ اللَّحْمُ فِي الثَّلاَّجَةِ

Et, buzdolabına konur.

-8 يُشْتَرَى الْقَمِيصُ مِنْ هُنَا

Gömlek buradan alınır.

-9 فُتِحَ بَابُ السَّيَّارَةِ

Arabanın kapısı açıldı

-10 شُرِبَ عَصِيرُ التُّفَّاحِ

Elma suyu içildi.

-11 بِيعَتْ السَّيَّارَةُ أَمْسِ

Araba dün satıldı.

-12 تُحْفَظُ النُّقُودُ فِي الْخِزَانَةِ

Para, kasada muhafaza edilir (saklanır).

اَلدَّرْسُ التَّاسِعَ عَشَرَ

ONDOKUZUNCU DERS

İF'ÂL BABI

Mehmûzu'l-fa, Muzaaf ve Mu'tel Fiillerle Çekimi

Hatırlatma: Buraya kadarki derslerimizde, fiil çekimleri konusunda, sülâsî ve rubâî mücerred fiillerle, mezîd babların mâzi / muzâri ve emir formlarının nasıl çekileceği konuları gösterilmiştir. Hatırlanacağı üzere, mezîd babların çekimi için verilen örnekler, -karışıklığa neden olmaması için- sadece sahîh-sâlim fiillerden seçilmişti. Bundan sonraki derslerimizde ise, her bir derste bir bab esas alınmak üzere, mezîd babların; muzaaf, misâl, ecvef, nâkıs ve lefîf fiiller ile yapılan çekimleri gösterilecektir. Şimdi bu dersimizde, "if'âl" babının aksâm-ı seba'dan yukarıda adlarını zikrettiğimiz fiil türlerine göre çekimleri yapılacaktır.

İF'ÂL / MEHMÛZU'L-FÂ

(Mâzi / Muzâri / Emir / Mastar / İsm-i Fâil / İsm-i Mef'ûl)

Mastar	Muzâri	Mâzi	Sülâsî
إِفْعَالٌ	يُفْعِلُ	أَفْعَلَ	فَعَلَ
إِيمَانٌ	يُؤْمِنُ	آمَنَ	أَمِنَ
إِيلَامٌ	يُؤْلِمُ	آلَمَ	أَلِمَ
إِينَاسٌ	يُؤْنِسُ	آنَسَ	أَنِسَ
إِيثَارٌ	يُؤْثِرُ	آثَرَ	أَثَرَ
إِيلَافٌ	يُؤْلِفُ	آلَفَ	أَلِفَ
إِيجَارٌ	يُؤْجِرُ	آجَرَ	أَجَرَ

Muzâri Meçhul	Mâzi Meçhul
يُـؤْمَـنُ	أُومِـنَ

İF'ÂL / Mehmûzu'l-fâ / Mâzi		
آمَـنُـوا	آمَـنَـا	آمَـنَ
آمَـنَّ	آمَـنَـتَـا	آمَـنَـتْ
آمَـنْـتُـمْ	آمَـنْـتُـمَـا	آمَـنْـتَ
آمَـنْـتُـنَّ	آمَـنْـتُـمَـا	آمَـنْـتِ
آمَـنَّـا	آمَـنَّـا	آمَـنْـتُ

İF'ÂL / Mehmûzu'l-fâ / Muzâri		
يُـؤْمِـنُـونَ	يُـؤْمِـنَـانِ	يُـؤْمِـنُ
يُـؤْمِـنَّ	تُـؤْمِـنَـانِ	تُـؤْمِـنُ
تُـؤْمِـنُـونَ	تُـؤْمِـنَـانِ	تُـؤْمِـنُ
تُـؤْمِـنَّ	تُـؤْمِـنَـانِ	تُـؤْمِـنِـيـنَ
نُـؤْمِـنُ	نُـؤْمِـنُ	أُومِـنُ

İF'ÂL / Mehmûzu'l-fâ / Emir		
آمِـنُـوا	آمِـنَـا	آمِـنْ
آمِـنَّ	آمِـنَـا	آمِـنِـي

مُـؤْمِـنٌ	İsm-i Fâil
مُـؤْمَـنٌ	İsm-i Me'fûl

İF'ÂL / MUZAAF

(Mâzi / Muzâri / Emir / Mastar / İsm-i Fâil / İsm-i Mef'ûl)

Mastar	Muzâri	Mâzi	Sülâsî
إِفْعَالٌ	يُفْعِلُ	أَفْعَلَ	فَعَلَ
إِعْدَادٌ	يُعِدُّ	أَعَدَّ	عَدَّ
إِمْدَادٌ	يُمِدُّ	أَمَدَّ	مَدَّ
إِجْلَالٌ	يُجِلُّ	أَجَلَّ	جَلَّ
إِقْرَارٌ	يُقِرُّ	أَقَرَّ	قَرَّ
إِضْرَارٌ	يُضِرُّ	أَضَرَّ	ضَرَّ
إِحْلَالٌ	يُحِلُّ	أَحَلَّ	حَلَّ
إِخْلَالٌ	يُخِلُّ	أَخَلَّ	خَلَّ
إِسْرَارٌ	يُسِرُّ	أَسَرَّ	سَرَّ
إِضْلَالٌ	يُضِلُّ	أَضَلَّ	ضَلَّ
إِتْمَامٌ	يُتِمُّ	أَتَمَّ	تَمَّ
إِعْزَازٌ	يُعِزُّ	أَعَزَّ	عَزَّ
إِذْلَالٌ	يُذِلُّ	أَذَلَّ	ذَلَّ
إِدْرَارٌ	يُدِرُّ	أَدَرَّ	دَرَّ

Muzâri Meçhul	Mâzi Meçhul
يُعَدُّ	أُعِدَّ

İF'ÂL BABI / *Muzaaf / Mâzi*		
أَعَـدُّوا	أَعَـدَّا	أَعَـدَّ
أَعْـدَدْنَ	أَعَـدَّتَـا	أَعَـدَّتْ
أَعْـدَدْتُـمْ	أَعْـدَدْتُـمَـا	أَعْـدَدْتَ
أَعْـدَدْتُـنَّ	أَعْـدَدْتُـمَـا	أَعْـدَدْتِ
أَعْـدَدْنَـا	أَعْـدَدْنَـا	أَعْـدَدْتُ

İF'ÂL BABI / *Muzaaf / Muzâri*		
يُـعِـدُّونَ	يُـعِـدَّانِ	يُـعِـدُّ
يُـعْـدِدْنَ	تُـعِـدَّانِ	تُـعِـدُّ
تُـعِـدُّونَ	تُـعِـدَّانِ	تُـعِـدُّ
تُـعْـدِدْنَ	تُـعِـدَّانِ	تُـعِـدِّيـنَ
نُـعِـدُّ	نُـعِـدُّ	أُعِـدُّ

İF'ÂL BABI / *Muzaaf / Emir*		
أَعِـدُّوا	أَعِـدَّا	أَعِـدَّ
أَعْـدِدْنَ	أَعِـدَّا	أَعِـدِّي

Ism-i Fâil	مُـعِـدٌّ
Ism-i Me'fûl	مُـعَـدٌّ

İF'ÂL / MİSÂL

(Mâzi / Muzâri / Emir / Mastar / İsm-i Fâil / İsm-i Mef'ûl)

Mastar	Muzâri	Mâzi	Sülâsî
إِفْعَالٌ	يُفْعِلُ	أَفْعَلَ	فَعَلَ
إِيجَادٌ	يُوجِدُ	أَوْجَدَ	وَجَدَ
إِيجَابٌ	يُوجِبُ	أَوْجَبَ	وَجَبَ
إِيضَاحٌ	يُوضِحُ	أَوْضَحَ	وَضُحَ
إِيقَافٌ	يُوقِفُ	أَوْقَفَ	وَقَفَ
إِيصَالٌ	يُوصِلُ	أَوْصَلَ	وَصَلَ
إِيجَازٌ	يُوجِزُ	أَوْجَزَ	وَجَزَ
إِيرَادٌ	يُورِدُ	أَوْرَدَ	وَرَدَ
إِيدَاعٌ	يُودِعُ	أَوْدَعَ	وَدَعَ
إِيرَاقٌ	يُورِقُ	أَوْرَقَ	وَرَقَ
إِيلَاجٌ	يُولِجُ	أَوْلَجَ	وَلَجَ
إِيقَادٌ	يُوقِدُ	أَوْقَدَ	وَقَدَ
إِيقَانٌ	يُوقِنُ	أَيْقَنَ	يَقِنَ
إِيقَاظٌ	يُوقِظُ	أَيْقَظَ	يَقَظَ

Muzâri Meçhul	Mâzi Meçhul
يُوقَفُ	أُوقِفَ

İF'ÂL BABI / *Misâl / Mâzi*		
أَوْجَدُوا	أَوْجَدَا	أَوْجَدَ
أَوْجَدْنَ	أَوْجَدَتَا	أَوْجَدَتْ
أَوْجَدْتُمْ	أَوْجَدْتُمَا	أَوْجَدْتَ
أَوْجَدْتُنَّ	أَوْجَدْتُمَا	أَوْجَدْتِ
أَوْجَدْنَا	أَوْجَدْنَا	أَوْجَدْتُ

İF'ÂL BABI / *Misâl / Muzâri*		
يُوجِدُونَ	يُوجِدَانِ	يُوجِدُ
يُوجِدْنَ	تُوجِدَانِ	تُوجِدُ
تُوجِدُونَ	تُوجِدَانِ	تُوجِدُ
تُوجِدْنَ	تُوجِدَانِ	تُوجِدِينَ
نُوجِدُ	نُوجِدُ	أُوجِدُ

İFÂL BABI / *Misâl / Emir*		
أَوْجِدُوا	أَوْجِدَا	أَوْجِدْ
أَوْجِدْنَ	أَوْجِدَا	أَوْجِدِي
مُوجِدٌ		İsm-i Fâil
مُوجَدٌ		İsm-i Mef'ûl

İF'ÂL / ECVEF

(Mâzi / Muzâri / Emir / Mastar / İsm-i Fâil / İsm-i Mef'ûl)

Mastar	Muzâri	Mâzi	Sülâsi
إِفْعَال	يُفْعِلُ	أَفْعَلَ	فَعَلَ
إِجَابَةٌ	يُجِيبُ	أَجَابَ	جَابَ
إِقَامَةٌ	يُقِيمُ	أَقَامَ	قَامَ
إِصَابَةٌ	يُصِيبُ	أَصَابَ	صَابَ
إِشَارَةٌ	يُشِيرُ	أَشَارَ	شَارَ
إِدَامَةٌ	يُدِيمُ	أَدَامَ	دَامَ
إِمَالَةٌ	يُمِيلُ	أَمَالَ	مَالَ
إِطَاعَةٌ	يُطِيعُ	أَطَاعَ	طَاعَ
إِنَابَةٌ	يُنِيبُ	أَنَابَ	نَابَ
إِرَادَةٌ	يُرِيدُ	أَرَادَ	رَادَ
إِنَارَةٌ	يُنِيرُ	أَنَارَ	نَارَ
إِمَاتَةٌ	يُمِيتُ	أَمَاتَ	مَاتَ
إِدَارَةٌ	يُدِيرُ	أَدَارَ	دَارَ
إِحَاطَةٌ	يُحِيطُ	أَحَاطَ	حَاطَ
إِذَابَةٌ	يُذِيبُ	أَذَابَ	ذَابَ
إِفَادَةٌ	يُفِيدُ	أَفَادَ	فَادَ
إِسَالَةٌ	يُسِيلُ	أَسَالَ	سَالَ

Muzâri Meçhul	Mâzi Meçhul
يُجَابُ	أُجِيبَ

İF'ÂL BABI / *Ecvef / Mâzi*		
أَجَابُوا	أَجَابَا	أَجَابَ
أَجَبْنَ	أَجَابَتَا	أَجَابَتْ
أَجَبْتُمْ	أَجَبْتُمَا	أَجَبْتَ
أَجَبْتُنَّ	أَجَبْتُمَا	أَجَبْتِ
أَجَبْنَا	أَجَبْنَا	أَجَبْتُ

İF'ÂL BABI / *Ecvef / Muzâri*		
يُجِيبُونَ	يُجِيبَانِ	يُجِيبُ
يُجِبْنَ	تُجِيبَانِ	تُجِيبُ
تُجِيبُونَ	تُجِيبَانِ	تُجِيبُ
تُجِبْنَ	تُجِيبَانِ	تُجِيبِينَ
نُجِيبُ	نُجِيبُ	أُجِيبُ

İF'ÂL BABI / *Ecvef / Emir*		
أَجِيبُوا	أَجِيبَا	أَجِبْ
أَجِبْنَ	أَجِيبَا	أَجِيبِي

مُجِيبٌ	İsm-i Fâil
مُجَابٌ	İsm-i Mef'ûl

İF'ÂL / NÂKIS-LEFÎF

(Mâzi / Muzâri / Emir / Mastar / İsm-i Fâil / İsm-i Mef'ûl)

Not: Nâkıs vâvî olan bir fiil, herhangi bir mezîd baba aktarıldığında, mâzisinde (ا) olarak görülen illet harfi, yeni oluşturulan mezîd bapta mâzide ى, muzâride ise ي harfine dönüşür. Bu dönüşümü daha net izleyebilmek için, bu ve bundan sonraki derslerde gösterilen mezîd bablarla ilgili tablolarda yer alan nâkıs vâvî fiilerin bulunduğu satırları inceleyeniz.

Mastar	Muzâri	Mâzi	Sülâsi
إِفْعَالٌ	يُفْعِلُ	أَفْعَلَ	فَعَلَ
إِبْدَاءٌ	يُبْدِي	أَبْدَى	بَدَا
إِخْلاَءٌ	يُخْلِي	أَخْلَى	خَلاَ
إِعْلاَءٌ	يُعْلِي	أَعْلَى	عَلاَ
إِفْتَاءٌ	يُفْتِي	أَفْتَى	فَتَا
إِجْزَاءٌ	يُجْزِي	أَجْزَى	جَزَى
إِبْكَاءٌ	يُبْكِي	أَبْكَى	بَكَى
إِجْرَاءٌ	يُجْرِي	أَجْرَى	جَرَى
إِخْفَاءٌ	يُخْفِي	أَخْفَى	خَفِيَ
إِرْضَاءٌ	يُرْضِي	أَرْضَى	رَضِيَ
إِلْقَاءٌ	يُلْقِي	أَلْقَى	لَقِيَ
إِيتَاءٌ	يُؤْتِي	آتَى	أَتَى
إِعْطَاءٌ	يُعْطِي	أَعْطَى	عَطَى

Muzâri Meçhul	Mâzi Meçhul
يُجْرَى	أُجْرِيَ

İF'ÂL BABI / *Nâkıs / Mâzi*		
أَجْرَوْا	أَجْرَيَا	أَجْرَى
أَجْرَيْنَ	أَجْرَتَا	أَجْرَتْ
أَجْرَيْتُمْ	أَجْرَيْتُمَا	أَجْرَيْتَ
أَجْرَيْتُنَّ	أَجْرَيْتُمَا	أَجْرَيْتِ
أَجْرَيْنَا	أَجْرَيْنَا	أَجْرَيْتُ

İFÂL BABI / *Nâkıs / Muzâri*		
يُجْرُونَ	يُجْرِيَانِ	يُجْرِي
يُجْرِينَ	تُجْرِيَانِ	تُجْرِي
تُجْرُونَ	تُجْرِيَانِ	تُجْرِي
تُجْرِينَ	تُجْرِيَانِ	تُجْرِينَ
نُجْرِي	نُجْرِي	أُجْرِي

İF'ÂL BABI / *Nâkıs / Emir*		
أَجْرُوا	أَجْرِيَا	أَجْرِ
أَجْرِينَ	أَجْرِيَا	أَجْرِي

مُجْرٍ \ اَلْمُجْرِي	İsm-i Fâil
مُجْرًى \ اَلْمُجْرَى	İsm-i Mef'ûl

İF'ÂL NÂKIS İSM-İ FÂİL ÇEKİMİ			
مُجْرُونَ	مُجْرِيَانِ	مُجْرٍ	Eril
مُجْرِيَاتٌ	مُجْرِيَتَانِ	مُجْرِيَةٌ	Dişil

İF'ÂL NÂKIS İSM-İ MEF'ÛL ÇEKİMİ			
مُجْرَوْنَ	مُجْرَيَانِ	مُجْرًى	Eril
مُجْرَيَاتٌ	مُجْرَاتَانِ	مُجْرَاةٌ	Dişil

MÜBÂLAĞALI İSM-İ FÂİL

Genellikle sülâsî fiillerden veyahut da câmid isimlerden çeşitli vezinler halinde türetilen sıfat görevli sözcüklerdir. İsm-i fâillerin anlamlarında bulunan eylem ya da nitelik gibi özellikleri daha abartılı biçimde anlatmaya yararlar. Bu abartı, eylemin sürekli yapılarak adeta aslî bir sıfat haline, hatta bazı bağlamlarda, söz konusu şahsın mesleği haline geldiğine işaret edebilir. En yaygın olarak kullanılan mübâlağalı ism-i fâil kalıpları şunlardır:

1. فَعَّالٌ 2. فَعَّالَةٌ 3. مِفْعَالٌ 4. فَعُولٌ 5. فِعِّيلٌ

Bu beş mübâlağa sîgasının dışında, aşağıdaki tabloda yer alan başka bazı vezinler varsa da, bu vezinler, günümüz Arapçasında çok nâdir olarak kullanılmaktadır.

örnekler			Mübalağa sigasının vezinleri
تِلْقَامٌ	تِلْعَابٌ	تِكْلَامٌ	تِفْعَالٌ
مِنْطِيقٌ	مِعْطِيرٌ	مِسْكِينٌ	مِفْعِيلٌ
حَكِيمٌ	عَلِيمٌ	رَحِيمٌ	فَعِيلٌ
ضُحَكَةٌ	هُمَزَةٌ	لُمَزَةٌ	فُعَلَةٌ
جَاسُوسٌ	حَاسُوبٌ	فَارُوقٌ	فَاعُولٌ
		كُبَّارٌ	فُعَّالٌ
خَائِنَةٌ	دَاعِيَةٌ	رَاوِيَةٌ	فَاعِلَةٌ
		عُجَابٌ	فُعَالٌ
		غُفْلٌ	فُعْلٌ
	سُبُّوحٌ	قُدُّوسٌ	فُعُّولٌ
		قَيُّومٌ	فَيْعُولٌ

	غَضُوبٌ	سَبُّوحٌ	فَعُولٌ
	سِرْطِيطٌ	نِحْرِيرٌ	فِعْلِيلٌ

Şimdi yaygın olarak kullanılan mübalağalı ism-i fâil vezinlerini, sırasıyla örnekler yardımıyla görelim :

1. فَعَّالٌ Vezni

Anlamı	Müb. İsm-i Fâil	Kök
Çok bağışlayan	غَفَّارٌ	غَفَرَ
Bol bol veren	وَهَّابٌ	وَهَبَ
Çok yalancı	كَذَّابٌ	كَذَبَ
Sihirbaz / Göz boyayıcı	سَحَّارٌ	سَحَرَ
Çok öven / Meddah	مَدَّاحٌ	مَدَحَ
(Kusurları) Çok örten	سَتَّارٌ	سَتَرَ
Çok bilen / Allame / Bilge	عَلَّامٌ	عَلِمَ
Operatör / Cerrah	جَرَّاحٌ	جَرَحَ
Çok çarpan	صَدَّامٌ	صَدَمَ
(Bir yöne) çok meyleden	مَيَّالٌ	مَالَ
Çok gezen / Gezgin	جَوَّالٌ	جَالَ
Çok geçirgen olan / Şeffaf	شَفَّافٌ	شَفَّ
Çok uçan / Pilot	طَيَّارٌ	طَارَ
Çok ekmek pişiren / Fırıncı	خَبَّازٌ	خَبَزَ
Çok kesen / Kasap	ذَبَّاحٌ	ذَبَحَ
Çok yük taşıyan / Hammal	حَمَّالٌ	حَمَلَ

Çok dalan / Dalgıç	غَوَّاصٌ	غَاصَ
Çok koşan / Koşucu / Atlet	عَدَّاءٌ	عَدَا
Çok süpüren / Çöpçü	كَنَّاسٌ	كَنَسَ
Çok silen, boyayan / Boyacı	مَسَّاحٌ	مَسَحَ
Çok vefasız / Sadakatsiz	غَدَّارٌ	غَدَرَ

Not : Aşağıdaki tabloda yer alan ve فَعَّالٌ vezninde türetilmiş bulunan sözcükler ise, isimden türetilmiş olup bir meslek sahibine işâret etmektedir.

Anlamı	Müb. İsm-i Fâil	Kök	
Oduncu	حَطَّابٌ	Odun	حَطَبٌ
Keçi çobanı	مَعَّازٌ	Keçi	مَعْزٌ
Kömürcü	فَحَّامٌ	Kömür	فَحْمٌ
Deveci / Deve binicisi	جَمَّالٌ	Deve	جَمَلٌ
Balıkçı	سَمَّاكٌ	Balık	سَمَكٌ
Sütçü	لَبَّانٌ	Süt	لَبَنٌ
Sanatçı	فَنَّانٌ	Sanat	فَنٌّ
Hattat	خَطَّاطٌ	Hat	خَطٌّ
Ud çalan	عَوَّادٌ	Ud	عُودٌ
Bakkal	بَقَّالٌ	Bakliyat	بَقْلٌ
Tuğlacı	طَوَّابٌ	Tuğla	طُوبٌ
Kapıcı	بَوَّابٌ	Kapı	بَابٌ
Demirci	حَدَّادٌ	Demir	حَدِيدٌ
Baklacı	فَوَّالٌ	Bakla	فُولٌ

Katır binicisi	بَغَّالٌ	Katır	بَغْلٌ
Kireççi	جَصَّاصٌ	Kireç	جِصٌّ
Manifaturacı	بَزَّازٌ	Bez, kumaş	بَزٌّ

2. فَعَّالَةٌ Vezni

Anlamı	Müb. İsm-i Fâil	Kök
Kavrayışı yüksek	فَهَّامَةٌ	فَهِمَ
Bilgin / Bilge / Allame	عَلَّامَةٌ	عَلِمَ
Çok seyahat eden / Seyyah	رَحَّالَةٌ	رَحَلَ
Nesep uzmanı/Soy Bilgini	نَسَّابَةٌ	نَسَبَ
Çok yalan söyleyen	كَذَّابَةٌ	كَذَبَ
Çok gezer / Gezgin	جَوَّالَةٌ	جَالَ

3. مِفْعَالٌ Vezni

Anlamı	Müb. İsm-i Fâil	Kök
Savurgan / Müsrif	مِضْيَاعٌ	ضَيَّعَ
Çok boşayan	مِطْلَاقٌ	طَلَّقَ
Israrcı / İnatçı	مِلْحَاحٌ	أَلَحَّ
Çok faziletli	مِفْضَالٌ	فَضُلَ
Konuksever	مِضْيَافٌ	ضَيَّفَ
Mimar	مِعْمَارٌ	عَمَرَ
Çok evlenen	مِزْوَاجٌ	تَزَوَّجَ
Tamahkar, aç gözlü	مِطْمَاعٌ	طَمَعَ
Aşırı savurgan	مِتْلَافٌ	أَتْلَفَ
Çok infak eden	مِنْفَاقٌ	أَنْفَقَ

4. فَعُولٌ Vezni

Anlamı	Müb. İsm-i Fâil	Kök
Çok sabırlı / Eyüp Sabırlı	صَبُورٌ	صَبَرَ
Çok yaşlı, kocamış	عَجُوزٌ	عَجَزَ
Çok şükreden / Şükürperver	شَكُورٌ	شَكَرَ
Çok merhametli, yufka yürek	رَؤُوفٌ	رَأَفَ
Çok yalancı/Yalan makinesi	كَذُوبٌ	كَذَبَ
Kara cahil / Zır cahil	جَهُولٌ	جَهِلَ
Son derece dürüst	صَدُوقٌ	صَدَقَ
Obur / Açboğaz	أَكُولٌ	أَكَلَ
Çok doğurgan / Üretken	وَلُودٌ	وَلَدَ
Sır saklar / Ketum	كَتُومٌ	كَتَمَ
Ağırbaşlı / Vakur	وَقُورٌ	وَقَرَ
Çok aceleci / Acul / Sabırsız	عَجُولٌ	عَجِلَ
Keçi inatlı kimse / İnatçı	عَنُودٌ	عَنِدَ
Somurtkan / Asık suratlı	عَبُوسٌ	عَبَسَ
Güleryüzlü / Güleç / Beşuş	بَشُوشٌ	بَشَّ
Sevgisi sonsuz	وَدُودٌ	وَدَّ

5. فِعِّيلٌ Vezni

Anlamı	Müb. İsm-i Fâil	Kök
Kötü / Alçak / Şerli	شِرِّيرٌ	شَرَّ
Çok içen / Ayyaş	سِكِّيرٌ	سَكِرَ
Aşırı dürüst	صِدِّيقٌ	صَدَقَ

Mezun	خريج	خَرَجَ
Çok kutsal / Aziz	قديس	قَدُسَ
Kara sevdalı	عشيق	عَشِقَ
Sapık	ضليل	ضَلَّ
Kara kara düşünen	فكير	فَكَرَ

اَلدَّرْسُ الْعِشْرُونَ

YİRMİNCİ DERS

TEF'ÎL BABI
Mehmûzu'l-lam, Muzaaf ve Mu'tel Fiillerle Çekimi

TEF'ÎL / MEHMÛZU'L-LAM
(Mâzi / Muzâri / Emir / Mastar / İsm-i Fâil / İsm-i Mef'ûl)

Mastar	Muzâri	Mâzi	Sülâsî
تَفْعِيلٌ	يُفَعِّلُ	فَعَّلَ	فعل
تَهْنِئَةٌ	يُهَنِّئُ	هَنَّأَ	هنأ
تَبْرِئَةٌ	يُبَرِّئُ	بَرَّأَ	برؤ
تَجْزِئَةٌ	يُجَزِّئُ	جَزَّأَ	جزأ
تَهْدِئَةٌ	يُهَدِّئُ	هَدَّأَ	هدأ
تَخْبِئَةٌ	يُخَبِّئُ	خَبَّأَ	خبأ
تَنْشِئَةٌ	يُنَشِّئُ	نَشَّأَ	نشأ
تَدْفِئَةٌ	يُدَفِّئُ	دَفَّأَ	دفئ

Muzâri Meçhul	Mâzi Meçhul
يُهَدَّأُ	هُدِّئَ

TEF'ÎL / *Mehmûzu'l-lâm / Mâzi*		
هَنَّؤُوا	هَنَّآ	هَنَّأَ
هَنَّأْنَ	هَنَّأَتَا	هَنَّأَتْ
هَنَّأْتُمْ	هَنَّأْتُمَا	هَنَّأْتَ
هَنَّأْتُنَّ	هَنَّأْتُمَا	هَنَّأْتِ
هَنَّأْنَا	هَنَّأْنَا	هَنَّأْتُ

TEF'ÎL / *Mehmûzu'l-lâm / Muzâri*		
يُهَنِّؤُونَ	يُهَنِّئَانِ	يُهَنِّئُ
يُهَنِّئْنَ	تُهَنِّئَانِ	تُهَنِّئُ
تُهَنِّؤُونَ	تُهَنِّئَانِ	تُهَنِّئُ
تُهَنِّئْنَ	تُهَنِّئَانِ	تُهَنِّئِينَ
نُهَنِّئُ	نُهَنِّئُ	أُهَنِّئُ

TEF'ÎL / *Mehmûzu'l-lâm / Emir*		
هَنِّؤُوا	هَنِّئَا	هَنِّئْ
هَنِّئْنَ	هَنِّئَا	هَنِّئِي

مُهَنِّئٌ	**İsm-i Fâil**
مُهَنَّأٌ	**İsm-i Mef'ûl**

TEF'ÎL / MUZAAF

(Mâzi / Muzâri / Emir / Mastar / İsm-i Fâil / İsm-i Mef'ûl)

Mastar	Muzâri	Mâzi	Sülâsî
تَفْعِيلٌ	يُفَعِّلُ	فَعَّلَ	فَعَلَ
تَعْدِيدٌ	يُعَدِّدُ	عَدَّدَ	عَدَّ
تَحْقِيقٌ	يُحَقِّقُ	حَقَّقَ	حَقَّ
تَدْقِيقٌ	يُدَقِّقُ	دَقَّقَ	دَقَّ
تَمْدِيدٌ	يُمَدِّدُ	مَدَّدَ	مَدَّ
تَقْلِيلٌ	يُقَلِّلُ	قَلَّلَ	قَلَّ
تَقْرِيرٌ	يُقَرِّرُ	قَرَّرَ	قَرَّ
تَجْدِيدٌ	يُجَدِّدُ	جَدَّدَ	جَدَّ
تَحْلِيلٌ	يُحَلِّلُ	حَلَّلَ	حَلَّ
تَرْدِيدٌ	يُرَدِّدُ	رَدَّدَ	رَدَّ
تَمْرِيرٌ	يُمَرِّرُ	مَرَّرَ	مَرَّ
تَشْدِيدٌ	يُشَدِّدُ	شَدَّدَ	شَدَّ
تَسْدِيدٌ	يُسَدِّدُ	سَدَّدَ	سَدَّ
تَحْدِيدٌ	يُحَدِّدُ	حَدَّدَ	حَدَّ
تَعْلِيلٌ	يُعَلِّلُ	عَلَّلَ	عَلَّ
تَرْمِيمٌ	يُرَمِّمُ	رَمَّمَ	رَمَّ
تَعْزِيزٌ	يُعَزِّزُ	عَزَّزَ	عَزَّ
تَعْمِيمٌ	يُعَمِّمُ	عَمَّمَ	عَمَّ
تَحْبِيبٌ	يُحَبِّبُ	حَبَّبَ	حَبَّ
تَهْدِيدٌ	يُهَدِّدُ	هَدَّدَ	هَدَّ

Muzârı Meçhul	Mâzi Meçhul
يُعَدَّدُ	عُدِّدَ

TEF'ÎL / *Muzaaf / Mâzi*		
مَدَّدُوا	مَدَّدَا	مَدَّدَ
مَدَّدْنَ	مَدَّدَتَا	مَدَّدَتْ
مَدَّدْتُمْ	مَدَّدْتُمَا	مَدَّدْتَ
مَدَّدْتُنَّ	مَدَّدْتُمَا	مَدَّدْتِ
مَدَّدْنَا	مَدَّدْنَا	مَدَّدْتُ

TEF'ÎL / *Muzaaf / Muzârı*		
يُمَدِّدُونَ	يُمَدِّدَانِ	يُمَدِّدُ
يُمَدِّدْنَ	تُمَدِّدَانِ	تُمَدِّدُ
تُمَدِّدُونَ	تُمَدِّدَانِ	تُمَدِّدُ
تُمَدِّدْنَ	تُمَدِّدَانِ	تُمَدِّدِينَ
نُمَدِّدُ	نُمَدِّدُ	أُمَدِّدُ

TEF'ÎL / *Muzaaf / Emir*		
مَدِّدُوا	مَدِّدَا	مَدِّدْ
مَدِّدْنَ	مَدِّدَا	مَدِّدِي

مُمَدِّدٌ	İsm-i Fâil
مُمَدَّدٌ	İsm-i Mef'ûl

TEF'ÎL / MİSÂL

(Mâzi / Muzâri / Emir / Mastar / İsm-i Fâil / İsm-i Mef'ûl)

Mastar	Muzâri	Mâzi	Sülasi
تَفْعِيل	يُفَعِّلُ	فَعَّلَ	فَعَلَ
تَوْرِيثٌ	يُوَرِّثُ	وَرَّثَ	وَرِثَ
تَوْزِينٌ	يُوَزِّنُ	وَزَّنَ	وَزَنَ
تَوْثِيقٌ	يُوَثِّقُ	وَثَّقَ	وَثِقَ
تَوْسِيعٌ	يُوَسِّعُ	وَسَّعَ	وَسِعَ
تَوْبِيخٌ	يُوَبِّخُ	وَبَّخَ	وَبَخَ
تَوْزِيعٌ	يُوَزِّعُ	وَزَّعَ	وَزَعَ
تَوْلِيدٌ	يُوَلِّدُ	وَلَّدَ	وَلَدَ
تَوْجِيهٌ	يُوَجِّهُ	وَجَّهَ	وَجَهَ
تَوْحِيدٌ	يُوَحِّدُ	وَحَّدَ	وَحَدَ
تَوْدِيعٌ	يُوَدِّعُ	وَدَّعَ	وَدَعَ
تَيْسِيرٌ	يُيَسِّرُ	يَسَّرَ	يَسَرَ
تَيْقِيظٌ	يُيَقِّظُ	يَقَّظَ	يَقِظَ
تَيْبِيسٌ	يُيَبِّسُ	يَبَّسَ	يَبِسَ

TEF'ÎL / *Misâl / Mâzi*		
يَسَّرُوا	يَسَّرَا	يَسَّرَ
يَسَّرْنَ	يَسَّرَتَا	يَسَّرَتْ
يَسَّرْتُمْ	يَسَّرْتُمَا	يَسَّرْتَ
يَسَّرْتُنَّ	يَسَّرْتُمَا	يَسَّرْتِ
يَسَّرْنَا	يَسَّرْنَا	يَسَّرْتُ

TEF'ÎL / *Misâl / Muzâri*		
يُيَسِّرُونَ	يُيَسِّرَانِ	يُيَسِّرُ
يُيَسِّرْنَ	تُيَسِّرَانِ	تُيَسِّرُ
تُيَسِّرُونَ	تُيَسِّرَانِ	تُيَسِّرُ
تُيَسِّرْنَ	تُيَسِّرَانِ	تُيَسِّرِينَ
نُيَسِّرُ	نُيَسِّرُ	أُيَسِّرُ

TEF'ÎL / *Misâl / Emir*		
يَسِّرُوا	يَسِّرَا	يَسِّرْ
يَسِّرْنَ	يَسِّرَا	يَسِّرِي

مُيَسِّرٌ	İsm-i Fâil
مُيَسَّرٌ	İsm-i Mef'ûl

TEF'ÎL / ECVEF

(Mâzi / Muzâri / Emir / Mastar / İsm-i Fâil / İsm-i Mef'ûl)

Mastar	Muzâri	Mâzi	Sülâsî
تَفْعِيل	يُفَعِّلُ	فَعَّلَ	فعل
تَنْوِيرٌ	يُنَوِّرُ	نَوَّرَ	نَارَ
تَحْوِيلٌ	يُحَوِّلُ	حَوَّلَ	حَالَ
تَنْوِيمٌ	يُنَوِّمُ	نَوَّمَ	نَامَ
تَقْوِيمٌ	يُقَوِّمُ	قَوَّمَ	قَامَ
تَجْوِيدٌ	يُجَوِّدُ	جَوَّدَ	جَادَ
تَجْوِيزٌ	يُجَوِّزُ	جَوَّزَ	جَازَ
تَشْوِيقٌ	يُشَوِّقُ	شَوَّقَ	شَاقَ
تَصْوِيبٌ	يُصَوِّبُ	صَوَّبَ	صَابَ

لَانَ	لَوَّنَ	يُلَوِّنُ	تَلْوِينٌ
لَانَ	لَيَّنَ	يُلَيِّنُ	تَلْيِينٌ
بَانَ	بَيَّنَ	يُبَيِّنُ	تَبْيِينٌ
شَاعَ	شَيَّعَ	يُشَيِّعُ	تَشْيِيعٌ
عَانَ	عَيَّنَ	يُعَيِّنُ	تَعْيِينٌ
غَارَ	غَيَّرَ	يُغَيِّرُ	تَغْيِيرٌ
زَانَ	زَيَّنَ	يُزَيِّنُ	تَزْيِينٌ
سَارَ	سَيَّرَ	يُسَيِّرُ	تَسْيِيرٌ

Not : Yukarıdaki tabloda da görüldüğü üzere, ecvef bir fiilin, sülâsî formda elif olarak gözüken orta harfi (illet harfi), tef'îl babına aktarıldığında aslî şekline döner.

TEF'ÎL / *Ecvef / Mâzi*		
حَوَّلَ	حَوَّلَا	حَوَّلُوا
حَوَّلَتْ	حَوَّلَتَا	حَوَّلْنَ
حَوَّلْتَ	حَوَّلْتُمَا	حَوَّلْتُمْ
حَوَّلْتِ	حَوَّلْتُمَا	حَوَّلْتُنَّ
حَوَّلْتُ	حَوَّلْنَا	حَوَّلْنَا

TEF'ÎL / *Ecvef / Muzâri*		
يُحَوِّلُ	يُحَوِّلَانِ	يُحَوِّلُونَ
تُحَوِّلُ	تُحَوِّلَانِ	يُحَوِّلْنَ
تُحَوِّلُ	تُحَوِّلَانِ	تُحَوِّلُونَ
تُحَوِّلِينَ	تُحَوِّلَانِ	تُحَوِّلْنَ
أُحَوِّلُ	نُحَوِّلُ	نُحَوِّلُ

TEF'ÎL / *Ecvef / Emir*		
حَوِّلُوا	حَوِّلاَ	حَوِّلْ
حَوِّلْنَ	حَوِّلاَ	حَوِّلِي

TEF'ÎL BABI ECVEF FİİL	
مُحَوِّلٌ	İsm-i Fâil
مُحَوَّلٌ	İsm-i Mef'ûl

TEF'ÎL / NÂKIS-LEFÎF

(Mâzi / Muzâri / Emir / Mastar / İsm-i Fâil / İsm-i Mef'ûl)

Mastar	Muzâri	Mâzı	Sülâsi
تَفْعِيلٌ	يُفَعِّلُ	فَعَّلَ	فَعَلَ
تَرْبِيَةٌ	يُرَبِّي	رَبَّى	رَبَا
تَعْدِيَةٌ	يُعَدِّي	عَدَّى	عَدَا
تَزْكِيَةٌ	يُزَكِّي	زَكَّى	زَكَا
تَنْمِيَةٌ	يُنَمِّي	نَمَّى	نَمَا
تَسْمِيَةٌ	يُسَمِّي	سَمَّى	سَمَا
تَسْلِيَةٌ	يُسَلِّي	سَلَّى	سَلاَ
تَصْفِيَةٌ	يُصَفِّي	صَفَّى	صَفَا
تَخْلِيَةٌ	يُخَلِّي	خَلَّى	خَلاَ
تَحْلِيَةٌ	يُحَلِّي	حَلَّى	حَلاَ
تَلْبِيَةٌ	يُلَبِّي	لَبَّى	لَبِيَ
تَصْلِيَةٌ	يُصَلِّي	صَلَّى	صَلِيَ
تَسْقِيَةٌ	يُسَقِّي	سَقَّى	سَقَى
تَحْكِيَةٌ	يُحَكِّي	حَكَّى	حَكَى

تَثْنِيَةٌ	يُثَنِّي	ثَنَّى	ثَنَى
تَعْزِيَةٌ	يُعَزِّي	عَزَّى	عَزِيَ
تَعْرِيَةٌ	يُعَرِّي	عَرَّى	عَرِيَ
تَنْقِيَةٌ	يُنَقِّي	نَقَّى	نَقِيَ
تَعْمِيَةٌ	يُعَمِّي	عَمَّى	عَمِيَ
تَسْوِيَةٌ	يُسَوِّي	سَوَّى	سَوِيَ
تَقْوِيَةٌ	يُقَوِّي	قَوَّى	قَوِيَ
تَلْوِيَةٌ	يُلَوِّي	لَوَّى	لَوَى

Not : Yukarıdaki tabloda da görüldüğü üzere, ister vâvî olsun, ister yâî, tef'îl babına aktarılan tüm nâkıs fiillerin; mâzi, muzâri ve mastar formları aynı şekilde gelir.

TEF'ÎL / *Nâkıs / Mâzi*		
صَلَّوْا	صَلَّيَا	صَلَّى
صَلَّيْنَ	صَلَّتَا	صَلَّتْ
صَلَّيْتُمْ	صَلَّيْتُمَا	صَلَّيْتَ
صَلَّيْتُنَّ	صَلَّيْتُمَا	صَلَّيْتِ
صَلَّيْنَا	صَلَّيْنَا	صَلَّيْتُ

TEF'ÎL / *Nâkıs / Muzâri*		
يُصَلُّونَ	يُصَلِّيَانِ	يُصَلِّي
يُصَلِّينَ	تُصَلِّيَانِ	تُصَلِّي
تُصَلُّونَ	تُصَلِّيَانِ	تُصَلِّي
تُصَلِّينَ	تُصَلِّيَانِ	تُصَلِّينَ
نُصَلِّي	نُصَلِّي	أُصَلِّي

TEF'İL / *Nâkıs / Emir*		
صَلُّوا	صَلِّيَا	صَلِّ
صَلِّينَ	صَلِّيَا	صَلِّي

مُصَلٍّ = اَلْمُصَلِّي	İsm-i Fâil
مُصَلًّى = اَلْمُصَلَّى	İsm-i Mef'ûl

TEF'İL NÂKIS İSM-İ FÂİL ÇEKİMİ			
مُرَبُّونَ	مُرَبِّيَانِ	مُرَبٍّ	Eril
مُرَبِّيَاتٌ	مُرَبِّيَتَانِ	مُرَبِّيَةٌ	Dişil

TEF'İL NÂKIS İSM-İ MEF'ÛL ÇEKİMİ			
مُرَبَّوْنَ	مُرَبَّيَانِ	مُرَبًّى	Eril
مُرَبَّيَاتٌ	مُرَبَّاتَانِ	مُرَبَّاةٌ	Dişil

İSM-İ TAFDÎL
(Üstünlük ve En Üstünlük Derecesi)

Sarf ilminde ism-i tafdîl adını verdiğimiz ve müzekker için أَفْعَلُ, müennes için فُعْلَى şeklinde gelen karşılaştırma yapı-birimi iki temel amaçla kullanılır. Biz burada, önce bu yapının tablo içerisinde çekimini gösterecek, hemen arkasından da sırayla kullanılış amaçlarına işaret edeceğiz.

İSM-İ TAFDİLİN ÇEKİMİ 1				
Düzensiz (kuralsız) Çoğul	اَلْجَمْعُ	اَلْمُثَنَّى	اَلْمُفْرَدُ	
أَكَابِرُ	أَكْبَرُونَ	أَكْبَرَانِ	أَكْبَرُ	Eril
كُبَرُ	كُبْرَيَاتٌ	كُبْرَيَانِ	كُبْرَى	Dişil

İSM-İ TAFDİLİN ÇEKİMİ 2				
Düzensiz (kuralsız) Çoğul	الجمع	المثنى	المفرد	
أَوَاخِرُ	آخَرُونَ	آخَرَانِ	آخَرُ	Eril
أُخَرُ	أُخْرَيَاتٌ	أُخْرَيَانِ	أُخْرَى	Dişil

a) İki kişi, iki nesne, iki grup veya iki taraf arasında, ortak bir nitelik dikkate alınarak karşılaştırma yapılmak istendiğinde. Bu karşılaştırma türü mutlak surette مِنْ harf-i cerri ile yapılır. Aşağıdaki örnekleri inceleyiniz:

ÖRNEKLER

1- اَلْعَمَلُ فِي الْحَدِيقَةِ أَصْعَبُ مِنَ الْعَمَلِ فِي الْمَكْتَبِ

Bahçede çalışmak, masa başında çalışmaktan daha zordur.

2- اَلنَّهَارُ أَقْصَرُ مِنَ اللَّيْلِ فِي الشِّتَاءِ

Kışın gündüzler gecelerden daha kısadır.

3- اَلسُّلَحْفَاةُ أَبْطَأُ مِنَ الأَرْنَبِ

Kaplumbağa tavşandan daha yavaştır.

4- اَلْكَبَابُ أَلَذُّ مِنَ السَّمَكِ

Kebap balıktan daha lezzetlidir.

5- اَلشَّمْسُ أَكْبَرُ مِنَ الْقَمَرِ

Güneş aydan daha büyüktür.

6- اَلْحَدِيدُ أَثْقَلُ مِنَ الْحَجَرِ

Demir taştan daha ağırdır.

7- اَلطَّائِرَةُ أَسْرَعُ مِنَ الْقِطَارِ

Uçak trenden daha hızlıdır.

8- عَمِّي أَغْنَى مِنْ أَبِي

Amcam babamdan daha zengindir.

9- أَخِي أَطْوَلُ مِنِّي

Kardeşim benden daha uzundur.

10- أَنْتَ أَكْرَمُ مِنِّي

Sen benden daha cömertsin.

b) Herhangi bir şeyin, âit olduğu sınıf, grup, tür veya topluluk içinde, en üstün bir vasfa sahip olduğu –bu vasıf ister olumlu ister olumsuz bir nitelik bildirsin- ifade edilmek istendiğinde. Bu karşılaştırma türünde, ism-i tafdîl kalıbındaki sözcük mutlak surette bir çoğul isme muzaf kılınır. Aşağıdaki örnekleri inceleyiniz:

ÖRNEKLER

1 - اَلْفَوَاكِهُ وَالْخُضَرُ أَنْفَعُ الْمَأْكُولاَتِ

Sebze ve meyveler, yiyeceklerin en yararlı olanlarıdır.

2 - مَادَّةُ التَّرْبِيَةِ الرِّيَاضِيَّةِ أَسْهَلُ الْمَوَادِّ

Beden eğitimi dersi, derslerin en kolayıdır.

3 - عَلِيٌّ أَطْوَلُ الطُّلاَّبِ فِي الْفَصْلِ

Ali, sınıftaki öğrencilerin en uzunudur.

4 - خَالِدُ بْنُ الْوَلِيدِ أَشْجَعُ الْقُوَّادِ

Halid bin Velid, komutanların en yüreklisidir.

5 - هَذِهِ أَقْصَرُ الْحِكَايَاتِ فِي الْكِتَابِ

Bu, kitaptaki öykülerin en kısasıdır.

6 - اَلزَّرَافَةُ أَطْوَلُ الْحَيَوَانَاتِ

Zürafa, hayvanların en uzun boylu olanıdır.

7 - اَلْوَرْدُ أَجْمَلُ الْأَزْهَارِ

Gül, çiçeklerin en güzelidir.

8 - دِرَاسَتِي أَهَمُّ أُمُورِي

Tahsilim, işlerim içinde en önemli olanıdır.

c) Herhangi bir şeyin, âit olduğu sınıf, grup, tür veya topluluk içinde değil de, bizatihi en üstün bir vasfa sahip olduğu ifade edilmek istendiğinde, ism-i tafdîl kalıbındaki sözcük mutlak surette tekil, nekre bir isme muzaf kılınır. Aşağıdaki örnekleri inceleyiniz:

ÖRNEKLER

1 - اَلدُّخَانُ أَخْطَرُ إِدْمَانٍ لِشَابٍّ

Sigara, bir genç için en tehlikeli bağımlılıktır.

2 - مُحَمَّدٌ أَحْسَنُ جَارٍ فِي حَيِّنَا

Muhammed mahallemizdeki en iyi komşudur.

3 - أَنْتَ أَفْقَرُ رَجُلٍ فِي الْقَرْيَةِ

Sen, köydeki en fakir adamsın.

4 - هَذِهِ أَسْرَعُ سَيَّارَةٍ فِي السِّبَاقِ

Bu, yarışmadaki en hızlı arabadır.

5 - اَلدُّكْتُورُ عَلِيٌّ أَشْهَرُ طَبِيبٍ فِي بَلَدِنَا

Doktor Ali, ülkemizdeki en meşhur doktordur.

6 - مَرْيَمُ أَطْوَلُ طَالِبَةٍ فِي الْمَدْرَسَةِ

Meryem, okuldaki en uzun öğrencidir.

Önemli not (1): İsm-i tafdîlin; tesniye, cemi ve müennes şekilleri de bulunmakla birlikte, bunlar, karşılaştırma yapılarında kullanılmazlar. Bir başka deyişle, bir karşılaştırma yapılmak istendiğinde, ism-i tafdîlin sadece müfred-müzekker formu kullanılmaktadır (Bkz. s. 173).

Ancak ism-i tafdîl, kendisinden önce gelen bir ismi niteleme görevi üstleniyorsa, yani onun sıfatı durumundaysa, bu taktirde tesniye, cemi ve müennes formlarının kullanılması da mümkündür. Örnekleri izleyiniz :

ÖRNEKLER

1 - نَالَ الطَّالِبُ الأَذْكَى الْجَائِزَةَ

Ödülü en zeki öğrenci aldı.

2 - سَاعَدَتْ الْمُنَظَّمَةُ الدُّوَلِيَّةُ الدَّوْلَةَ الصُّغْرَى

Uluslararası örgüt en küçük ülkeye yardım etti.

3 - إِشْتَرَى الأَبُ سَيَّارَةً لاِبْنِهِ الأَصْغَرِ

Baba, en küçük oğluna bir araba satın aldı.

4 - حَصَلَ عَلَى الْكَأْسِ الْفَرِيقُ الأَسْرَعُ

Kupayı en hızlı takım aldı.

5 - تُحَاوِلُ الْقُوَى الْعُظْمَى السَّيْطَرَةَ عَلَى الْعَالَمِ

Süper güçler, dünyaya egemen olmaya çalışıyorlar.

Önemli not (2): Karşılaştırmalı yapılarda çok sık olarak kullanılan خَيْرٌ ve شَرٌّ sözcükleri, bir istisna olarak أَفْعَلُ kalıbına aktarılmadan olduğu gibi kullanılırlar. İfade ettikleri anlamlar, ism-i tafdîl yapısının verdiği anlamdan farksızdır.

1 - اَلصَّلاَةُ خَيْرٌ مِنَ النَّوْمِ

Namaz uykudan daha hayırlıdır.

2 - اَلنِّفَاقُ شَرٌّ مِنَ الْكُفْرِ

Münafıklık küfürden (inkardan) daha kötüdür.

3 - اَلسِّبَاحَةُ خَيْرٌ مِنَ الْمُلاَكَمَةِ لِصِحَّةِ الإِنْسَانِ

Yüzücülük, insan sağlığı için, bokstan daha yararlıdır.

-4 خَيْرُكُمْ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَ عَلَّمَهُ

Sizin en hayırlınız Kuran'ı öğrenen ve öğreteninizdir.

-5 خَيْرُ النَّاسِ أَنْفَعُهُمْ

İnsanların en hayırlısı onlara en yararlı olandır.

اَلدَّرْسُ الْحَادِي وَ الْعِشْرُونَ

YİRMİBİRİNCİ DERS

MÜFÂALE BABI
Muzaaf ve Mu'tel Fiillerle Çekimi

MÜFÂALE / MUZAAF
(Mâzi / Muzâri / Emir / Mastar / İsm-i Fâil / İsm-i Mef'ûl)

Mastar	Muzâri	Mâzi	Sülâsî
مُفَاعَلَةٌ	يُفَاعِلُ	فَاعَلَ	فَعَلَ
مُعَادَّةٌ \ عِدَادٌ	يُعَادُّ	عَادَّ	عَدَّ
مُمَادَّةٌ \ مِدَادٌ	يُمَادُّ	مَادَّ	مَدَّ
مُحَابَّةٌ	يُحَابُّ	حَابَّ	حَبَّ
مُقَارَّةٌ	يُقَارُّ	قَارَّ	قَرَّ
مُجَادَّةٌ	يُجَادُّ	جَادَّ	جَدَّ
مُحَالَّةٌ	يُحَالُّ	حَالَّ	حَلَّ
مُرَادَّةٌ	يُرَادُّ	رَادَّ	رَدَّ
مُمَارَّةٌ	يُمَارُّ	مَارَّ	مَرَّ
مُسَارَّةٌ	يُسَارُّ	سَارَّ	سَرَّ
مُسَابَّةٌ	يُسَابُّ	سَابَّ	سَبَّ
مُحَاجَّةٌ	يُحَاجُّ	حَاجَّ	حَجَّ

Muzâri Meçhul	Mâzi Meçhul
يُعَادُّ	عُودَّ

MÜFÂALE / *Muzaaf / Mâzi*		
مَادُّوا	مَادَّا	مَادَّ
مَادَدْنَ	مَادَّتَا	مَادَّتْ
مَادَدْتُمْ	مَادَدْتُمَا	مَادَدْتَ
مَادَدْتُنَّ	مَادَدْتُمَا	مَادَدْتِ
مَادَدْنَا	مَادَدْنَا	مَادَدْتُ

MÜFÂALE / *Muzaaf / Muzâri*		
يُمَادُّونَ	يُمَادَّانِ	يُمَادُّ
يُمَادِدْنَ	تُمَادَّانِ	تُمَادُّ
تُمَادُّونَ	تُمَادَّانِ	تُمَادُّ
تُمَادِدْنَ	تُمَادَّانِ	تُمَادِّينَ
نُمَادُّ	نُمَادُّ	أُمَادُّ

MÜFÂALE / *Muzaaf / Emir*		
مَادُّوا	مَادَّا	مَادَّ
مَادِدْنَ	مَادَّا	مَادِّي

مُمَادٌّ	**İsm-i Fâil**
مُمَادٌّ	**İsm-i Mef'ûl**

MÜFÂALE / MİSÂL

(Mâzi / Muzâri / Emir / Mastar / İsm-i Fâil / İsm-i Mef'ûl)

Mastar	Muzâri	Mâzi	Sülâsî
مُفَاعَلَةً	يُفَاعِلُ	فَاعَلَ	فَعَلَ
مُوَاصَلَةٌ \ وِصَالٌ	يُوَاصِلُ	وَاصَلَ	وَصَلَ
مُوَاجَهَةٌ \ وِجَاهٌ	يُوَاجِهُ	وَاجَهَ	وَجَهَ
مُوَافَقَةٌ \ وِفَاقٌ	يُوَافِقُ	وَافَقَ	وَفِقَ
مُوَاضَعَةٌ \ وِضَاعٌ	يُوَاضِعُ	وَاضَعَ	وَضَعَ
مُوَازَنَةٌ \ وِزَانٌ	يُوَازِنُ	وَازَنَ	وَزَنَ
مُوَاظَبَةٌ	يُوَاظِبُ	وَاظَبَ	وَظَبَ
مُوَافَدَةٌ	يُوَافِدُ	وَافَدَ	وَفَدَ
مُوَارَدَةٌ	يُوَارِدُ	وَارَدَ	وَرَدَ
مُوَازَرَةٌ	يُوَازِرُ	وازَرَ	وَزَرَ
مُوَاعَدَةٌ	يُوَاعِدُ	وَاعَدَ	وَعَدَ

Muzâri Meçhul	Mâzi Meçhul
يُوَاصَلُ	وُوصِلَ

MÜFÂALE / *Misâl / Mâzi*		
وَاعَدُوا	وَاعَدَا	وَاعَدَ
وَاعَدْنَ	وَاعَدَتَا	وَاعَدَتْ
وَاعَدْتُمْ	وَاعَدْتُمَا	وَاعَدْتَ
وَاعَدْتُنَّ	وَاعَدْتُمَا	وَاعَدْتِ
وَاعَدْنَا	وَاعَدْنَا	وَاعَدْتُ

MÜFÂALE / *Misâl / Muzâri*		
يُوَاعِدُونَ	يُوَاعِدَانِ	يُوَاعِدُ
يُوَاعِدْنَ	تُوَاعِدَانِ	تُوَاعِدُ
تُوَاعِدُونَ	تُوَاعِدَانِ	تُوَاعِدُ
تُوَاعِدْنَ	تُوَاعِدَانِ	تُوَاعِدِينَ
نُوَاعِدُ	نُوَاعِدُ	أُوَاعِدُ

MÜFÂALE / *Misâl / Emir*		
وَاعِدُوا	وَعِدَا	وَاعِدْ
وَاعِدْنَ	وَاعِدَا	وَاعِدِي

مُوَاعِدٌ	İsm-i Fâil
مُوَاعَدٌ	İsm-i Mef'ûl

MÜFÂALE / ECVEF

(Mâzi / Muzâri / Emir / Mastar / İsm-i Fâil / İsm-i Mef'ûl)

Mastar	Muzâri	Mâzi	Sülâsi
مُفَاعَلَةٌ	يُفَاعِلُ	فَاعَلَ	فَعَلَ
مُحَاوَرَةٌ \ حِوَارٌ	يُحَاوِرُ	حَاوَرَ	حَارَ
مُجَاوَرَةٌ \ جِوَارٌ	يُجَاوِرُ	جَاوَرَ	جَارَ
مُنَاوَبَةٌ	يُنَاوِبُ	نَاوَبَ	نَابَ
مُقَاوَمَةٌ	يُقَاوِمُ	قَاوَمَ	قَامَ
مُقَاوَلَةٌ	يُقَاوِلُ	قَاوَلَ	قَالَ
مُدَاوَمَةٌ	يُدَاوِمُ	دَاوَمَ	دَامَ

مُدَاوَلَةٌ	يُدَاوِلُ	دَاوَلَ	دَالَ
مُسَاوَمَةٌ	يُسَاوِمُ	سَاوَمَ	سَامَ
مُنَاوَلَةٌ	يُنَاوِلُ	نَاوَلَ	نَالَ
مُجَاوَزَةٌ	يُجَاوِزُ	جَاوَزَ	جَازَ
مُلاَوَمَةٌ	يُلاَوِمُ	لاَوَمَ	لاَمَ
مُبَايَعَةٌ	يُبَايِعُ	بَايَعَ	بَاعَ
مُسَايَرَةٌ	يُسَايِرُ	سَايَرَ	سَارَ
مُغَايَرَةٌ	يُغَايِرُ	غَايَرَ	غَارَ
مُضَايَقَةٌ	يُضَايِقُ	ضَايَقَ	ضَاقَ
مُصَايَحَةٌ	يُصَايِحُ	صَايَحَ	صَاحَ
مُعَايَنَةٌ \ عِيَانٌ	يُعَايِنُ	عَايَنَ	عَانَ
مُخَايَرَةٌ \ خِيَارٌ	يُخَايِرُ	خَايَرَ	خَارَ

Not: Yukarıdaki tabloda da görüldüğü üzere, sülâsî mücerred ecvef bir fiil, müfâale babına aktarılınca, ortadaki elif aslına, yani و veya ي şekline dönüşür.

Muzâri Meçhul	Mâzi Meçhul
يُبَايَعُ	بُويِعَ

MÜFÂALE / *Ecvef / Mâzi*		
قَاوَمُوا	قَاوَمَا	قَاوَمَ
قَاوَمْنَ	قَاوَمَتَا	قَاوَمَتْ
قَاوَمْتُمْ	قَاوَمْتُمَا	قَاوَمْتَ
قَاوَمْتُنَّ	قَاوَمْتُمَا	قَاوَمْتِ
قَاوَمْنَا	قَاوَمْنَا	قَاوَمْتُ

MÜFÂALE / *Ecvef / Muzâri*		
يُقَاوِمُونَ	يُقَاوِمَانِ	يُقَاوِمُ
يُقَاوِمْنَ	تُقَاوِمَانِ	تُقَاوِمُ
تُقَاوِمُونَ	تُقَاوِمَانِ	تُقَاوِمُ
تُقَاوِمْنَ	تُقَاوِمَانِ	تُقَاوِمِينَ
نُقَاوِمُ	نُقَاوِمُ	أُقَاوِمُ

MÜFÂALE / *Ecvef / Emir*		
قَاوِمُوا	قَاوِمَا	قَاوِمْ
قَاوِمْنَ	قَاوِمَا	قَاوِمِي

مُقَاوِمٌ	İsm-i Fâil
مُقَاوَمٌ	İsm-i Mef'ûl

MÜFÂALE / NÂKIS ve LEFÎF
(Mâzi / Muzâri / Emir / Mastar / İsm-i Fâil / İsm-i Mef'ûl)

Mastar	Muzâri	Mâzi	Sülâsi
مُفَاعَلَة	يُفَاعِلُ	فَاعَلَ	فَعَلَ
مُقَاسَاةٌ	يُقَاسِي	قَاسَى	قَسَا
مُغَالَاةٌ	يُغَالِي	غَالَى	غَلَا
مُنَاجَاةٌ	يُنَاجِي	نَاجَى	نَجَا
مُعَافَاةٌ	يُعَافِي	عَافَى	عَفَا
مُحَاذَاةٌ	يُحَاذِي	حَاذَى	حَذَا
مُرَاعَاةٌ	يُرَاعِي	رَاعَى	رَعَى
مُجَازَاةٌ	يُجَازِي	جَازَى	جَزَى

لَقِيَ	لاَقَى	يُلاَقِي	مُلاَقَاةٌ
حَكَى	حَاكَى	يُحَاكِي	مُحَاكَاةٌ
حَمَى	حَامَى	يُحَامِي	مُحَامَاةٌ
عَنَى	عَانَى	يُعَانِي	مُعَانَاةٌ
قَضَى	قَاضَى	يُقَاضِي	مُقَاضَاةٌ
سَوِيَ	سَاوَى	يُسَاوِي	مُسَاوَاةٌ
دَوِيَ	دَاوَى	يُدَاوِي	مُدَاوَاةٌ
مَرَى	مَارَى	يُمَارِي	مُمَارَاةٌ
بَرَى	بَارَى	يُبَارِي	مُبَارَاةٌ

Mâzi Meçhul	Muzâri Meçhul
رُوعِيَ	يُرَاعَى

MÜFÂALE / *Nâkıs / Mâzi*		
رَاعَى	رَاعَيَا	رَاعَوْا
رَاعَتْ	رَاعَتَا	رَاعَيْنَ
رَاعَيْتَ	رَاعَيْتُمَا	رَاعَيْتُمْ
رَاعَيْتِ	رَاعَيْتُمَا	رَاعَيْتُنَّ
رَاعَيْتُ	رَاعَيْنَا	رَاعَيْنَا

MÜFÂALE / *Nâkıs / Muzâri*		
يُرَاعِي	يُرَاعِيَانِ	يُرَاعُونَ
تُرَاعِي	تُرَاعِيَانِ	يُرَاعِينَ
تُرَاعِي	تُرَاعِيَانِ	تُرَاعُونَ
تُرَاعِينَ	تُرَاعِيَانِ	تُرَاعِينَ
أُرَاعِي	نُرَاعِي	نُرَاعِي

MÜFÂALE / *Nâkıs / Emir*		
رَاعُوا	رَاعِيَا	رَاعِ
رَاعِينَ	رَاعِيَا	رَاعِي

مُرَاعٍ = اَلْمُرَاعِي	İsm-i Fâil
مُرَاعًى = اَلْمُرَاعَى	İsm-i Mef'ûl

MUFAALE NÂKIS İSM-İ FÂİL ÇEKİMİ			
مُرَاعُونَ	مُرَاعِيَانِ	مُرَاعٍ	Eril
مُرَاعِيَاتٌ	مُرَاعِيَتَانِ	مُرَاعِيَةٌ	Dişil

MUFAALE NAKIS İSM-İ MEFUL ÇEKİMİ			
مُرَاعَوْنَ	مُرَاعَيَانِ	مُرَاعًى	Eril
مُرَاعَيَاتٌ	مُرَاعَاتَانِ	مُرَاعَاةٌ	Dişil

MİMLİ MASTAR

Başlarına gelen zâid bir mim harfi nedeni ile bu isimle anılan mimli mastarların, diğer mastarlardan anlamsal yönden hiçbir farkları yoktur. Mezîd fiillerin ism-i mef'ûl kalıpları, aynı zamanda bu fiillerin mimli mastarları olduğu için, burada tekrara gidilmeyecek, bunun yerine örnek cümleler içerisindeki kullanımları gösterilecektir.

Sülâsî mücerred fiillere gelince, mimli mastar, bu fiillerden ikisi kıyâsî, ikisi semâî olmak üzere dört vezinde gelir:

I) Kıyâsî Olan Mimli Mastar Vezinleri

a) مَفْعِلٌ : Misâl ve ecvef yâî olan fiilerin mimli mastarları bu vezinde gelir. Ancak istisna olarak ecvef yâî olan birkaç fiil مَفْعِلٌ vezninin yanısıra مَفْعَلٌ vezniyle de gelebilmektedir: مَزَادٌ ve مَسَارٌ örneklerinde olduğu gibi.

b) مَفْعَلٌ : Misâl ve ecvef yâî olan fiilerin dışındaki tüm sülâsî fiillerin mimli mastarları bu vezinde gelir.

II) Semâî Olan Mimli Mastar Vezinleri

İki semâî mimli mastar vezni vardır: مَفْعَلَةٌ ve مَفْعِلَةٌ

Şimdi bu vezinlerde yer alan bazı mastar örneklerini tablolar yardımı ile inceleyelim:

I) Kıyâsî Mimli Mastar Örnekleri

a) مَفْعَلٌ Vezni

Anlamı	Mimli Mastar	Kök
Öldürmek	مَقْتَلٌ	قَتَلَ
Çıkmak	مَخْرَجٌ	خَرَجَ
Girmek	مَدْخَلٌ	دَخَلَ
Gitmek	مَذْهَبٌ	ذَهَبَ
İçmek	مَشْرَبٌ	شَرِبَ
Gelmek	مَقْدَمٌ	قَدِمَ
Ganimet elde etmek	مَغْنَمٌ	غَنِمَ
Doğmak	مَطْلَعٌ	طَلَعَ
Göç etmek	مَهْجَرٌ	هَجَرَ
Kazanmak	مَرْبَحٌ	رَبِحَ
Ölmek	مَصْرَعٌ	صَرَعَ
Döndürmek	مَرَدٌّ	رَدَّ
Kaçmak	مَفَرٌّ	فَرَّ
Uyumak	مَنَامٌ	نَامَ
Ölmek	مَمَاتٌ	مَاتَ

Tövbe etmek	مَتَابٌ	تَابَ
Konuşmak	مَقَالٌ	قَالَ
Çalışmak	مَسْعًى	سَعَى
Atmak	مَرْمًى	رَمَى
Eğlenmek	مَلْهًى	لَهَا

b) مَفْعِلٌ Vezni

Anlamı	Mimli Mastar	Kök
Doğmak	مَوْلِدٌ	وَلَدَ
Söz vermek	مَوْعِدٌ	وَعَدَ
Vuku bulmak	مَوْقِعٌ	وَقَعَ
Ulaşmak	مَوْصِلٌ	وَصَلَ
Koymak	مَوْضِعٌ	وَضَعَ
Durmak	مَوْقِفٌ	وَقَفَ
Gelmek	مَوْرِدٌ	وَرَدَ
Gelmek	مَجِيئٌ	جَاءَ
Kaybolmak / batmak	مَغِيبٌ	غَابَ
Artmak	مَزِيدٌ \ مَزَادٌ	زَادَ
Yürümek	مَسِيرٌ \ مَسَارٌ	سَارَ
Olmak	مَصِيرٌ	صَارَ
Yaşlanmak	مَشِيبٌ	شَابَ
Hayız görmek	مَحِيضٌ	حَاضَ

II) Semâî Mimli Mastar Örnekleri

Anlamı	Mimli Mastar	Kök
Bilmek	مَعْرِفَةٌ	عَرَفَ
Muktedir olmak	مَقْدِرَةٌ \ مَقْدُرَةٌ	قَدَرَ
Bağışlamak	مَغْفِرَةٌ	غَفَرَ
Özür beyan etmek	مَعْذِرَةٌ	عَذَرَ
Yaşamak	مَعِيشَةٌ	عَاشَ
İrade etmek	مَشِيئَةٌ	شَاءَ
Baş kaldırmak	مَعْصِيَةٌ	عَصَى
Öğüt vermek	مَوْعِظَةٌ	وَعَظَ
Hibe olarak vermek	مَوْهِبَةٌ	وَهَبَ
Meşgul olmak	مَشْغَلَةٌ	شَغَلَ
Fayda vermek	مَنْفَعَةٌ	نَفَعَ
Acımak	مَرْحَمَةٌ	رَحِمَ
Öfkelenmek	مَغْضَبَةٌ	غَضِبَ
Yakınlaşmak	مَقْرَبَةٌ	قَرُبَ
Miskinleşmek	مَسْكَنَةٌ	سَكَنَ
Sormak / istemek	مَسْأَلَةٌ	سَأَلَ
Konuşmak	مَقَالَةٌ	قَالَ
Güçlük	مَشَقَّةٌ	شَقَّ
Sevmek / sevilmek	مَحَبَّةٌ	حَبَّ
Sevinmek	مَسَرَّةٌ	سَرَّ
Zarar görmek	مَضَرَّةٌ	ضَرَّ

Sevgi beslemek	مَوَدَّةً	وَدَّ
Korkmak	مَخَافَةً	خَافَ
Hoşnut olmak	مَرْضَاةً	رَضِيَ

MİMLİ MASTAR İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

1- أُرِيدُ مَخْرَجًا جَمِيلاً مِنْ هَذِهِ الْمُشْكِلَةِ

Bu problemden kolaylıkla kurtulmak istiyorum.

2- إِلَى رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ الْمَسَاقُ

O gün dönüş, yalnız ve yalnız Rabbinizedir.

3- مُبْتَدَأُ الْمُحَاضَرَةِ فِي السَّاعَةِ الْخَامِسَةِ مَسَاءً

Konferansın başlaması akşam saat beşte.

4- اِسْتَفِدْ مِنْ شَبَابِكَ قَبْلَ الْمَشِيبِ

Yaşlanmadan önce gençliğini değerlendir.

5- اِجْعَلْ مَسْعَاكَ فِي الْخَيْرِ دَائِمًا

Çalışmalarını hep hayır için yap.

6- بَدَأَ مَسْعَى السِّبَاقِ قَبْلَ قَلِيلٍ

Yarışın koşu faslı az önce başladı.

7- يَطِيبُ الْمُقَامُ فِي إِسْتَانْبُولَ

İstanbulda ikamet etmek güzeldir.

8- لاَ يُخْلِفُ الصَّادِقُ مَوْعِدَهُ

Dürüst kişi verdiği sözden dönmez.

9- فِي الرِّحْلَةِ الطَّوِيلَةِ مَشَقَّةٌ

Uzun seyahatte güçlük vardır.

Not:

مَفْعَلَةٌ vezninde olduğu halde mastar anlamı taşımayıp sebebiyet ifade eden bir sözcük kalıbı vardır. Aşağıda bunların en yaygın kullanılanlarına ilişkin örnekler yer almaktadır.

Anlamı	Kök
Yararlılık/fayda sebebi	مَصْلَحَةٌ
Bozukluk/kötülük nedeni	مَفْسَدَةٌ
Lanetlenme nedeni	مَلْعَنَةٌ
Dul kalma nedeni	مَأْيَمَةٌ
Yetim kalma nedeni	مَيْتَمَةٌ
Cimrilik nedeni	مَبْخَلَةٌ
Korkaklık nedeni	مَجْبَنَةٌ
Övünme nedeni	مَفْخَرَةٌ
(Gözden) düşme nedeni	مَسْقَطَةٌ
Zillet ve meskenet nedeni	مَسْكَنَةٌ
Temizlik sebebi	مَطْهَرَةٌ
Cehâlet nedeni	مَجْهَلَةٌ
Pişmanlık nedeni	مَنْدَمَةٌ
Ülfet vesilesi	مَأْلَفَةٌ

ÖRNEK CÜMLELER

1 - اَلْحَرْبُ مَأْيَمَةٌ وَمَيْتَمَةٌ.

Savaş, dul ve yetim kalma nedenidir.

2 - اَلْوَلَدُ مَبْخَلَةٌ وَمَجْبَنَةٌ.

Çoluk çocuk pintilik ve korkaklık sebebidir.

3 - هَذَا السُّلُوكُ أَصْبَحَ مَسْقَطَةً لَهُ مِنْ أَعْيُنِ النَّاسِ.

Bu davranış onun insanların gözünden düşme nedeni oldu.

4 - شُغْلُ الْعَبَثِ مَجْهَلَةٌ.

Abesle iştiğal etmek cahillikten kaynaklanır.

5 - اَلسِّوَاكُ مَطْهَرَةٌ لِلْفَمِ.

Misvak, ağız temizliğinin vesilesidir.

6 - اَلْمُؤْمِنُ مَأْلَفَةٌ، لَا خَيْرَ فِي مَنْ لَا يَأْلَفُ وَلَا يُؤْلَفُ.

Mümin ülfet sebebidir, insanlara sokulmayan ve kendisiyle ünsiyet edilmeyen kişide hayır yoktur.

اَلدَّرْسُ الثَّانِي وَ الْعِشْرُونَ

YİRMİİKİNCİ DERS

İNFİÂL BABI
Muzaaf ve Mu'tel Fiillerle Çekimi

İNFİÂL / MUZAAF

(Mâzi / Muzâri / Emir / Mastar / İsm-i Fâil / İsm-i Mef'ûl)

Mastar	Muzâri	Mâzi	Sülâsi
اِنْفِعَالٌ	يَنْفَعِلُ	اِنْفَعَلَ	فعل
اِنْصِبَابٌ	يَنْصَبُّ	اِنْصَبَّ	صَبَّ
اِنْشِقَاقٌ	يَنْشَقُّ	اِنْشَقَّ	شَقَّ
اِنْضِمَامٌ	يَنْضَمُّ	اِنْضَمَّ	ضَمَّ
اِنْحِلَالٌ	يَنْحَلُّ	اِنْحَلَّ	حَلَّ
اِنْسِدَادٌ	يَنْسَدُّ	اِنْسَدَّ	سَدَّ
اِنْفِكَاكٌ	يَنْفَكُّ	اِنْفَكَّ	فَكَّ
اِنْحِطَاطٌ	يَنْحَطُّ	اِنْحَطَّ	حَطَّ
اِنْكِبَابٌ	يَنْكَبُّ	اِنْكَبَّ	كَبَّ
اِنْبِثَاثٌ	يَنْبَثُّ	اِنْبَثَّ	بَثَّ
اِنْقِدَادٌ	يَنْقَدُّ	اِنْقَدَّ	قَدَّ
اِنْقِضَاضٌ	يَنْقَضُّ	اِنْقَضَّ	قَضَّ
اِنْهِلَالٌ	يَنْهَلُّ	اِنْهَلَّ	هَلَّ

İNFİÂL / *Muzaaf / Mâzi*		
إِنْضَمُّوا	إِنْضَمَّا	إِنْضَمَّ
إِنْضَمَمْنَ	إِنْضَمَّتَا	إِنْضَمَّتْ
إِنْضَمَمْتُمْ	إِنْضَمَمْتُمَا	إِنْضَمَمْتَ
إِنْضَمَمْتُنَّ	إِنْضَمَمْتُمَا	إِنْضَمَمْتِ
إِنْضَمَمْنَا	إِنْضَمَمْنَا	إِنْضَمَمْتُ

İNFİÂL / *Muzaaf / Muzâri*		
يَنْضَمُّونَ	يَنْضَمَّانِ	يَنْضَمُّ
يَنْضَمِمْنَ	تَنْضَمَّانِ	تَنْضَمُّ
تَنْضَمُّونَ	تَنْضَمَّانِ	تَنْضَمُّ
تَنْضَمِمْنَ	تَنْضَمَّانِ	تَنْضَمِّينَ
نَنْضَمُّ	نَنْضَمُّ	أَنْضَمُّ

İNFİÂL / *Muzaaf / Emir*		
إِنْضَمُّوا	إِنْضَمَّا	إِنْضَمَّ
إِنْضَمِمْنَ	إِنْضَمَّا	إِنْضَمِّي

مُنْضَمٌّ	İsm-i Fâil
Gelmez	İsm-i Mef'ûl

İNFİÂL / ECVEF
(Mâzi / Muzâri / Emir / Mastar / İsm-i Fâil / İsm-i Mef'ûl)

Mastar	Muzâri	Mâzi	Sülâsi
إِنْفِعَالٌ	يَنْفَعِلُ	إِنْفَعَلَ	فَعَلَ

إِنْقِيَادٌ	يَنْقَادُ	إِنْقَادَ	قَادَ

إِنْحِيَازٌ	يَنْحَازُ	إِنْحَازَ	حَازَ
إِنْسِيَاقٌ	يَنْسَاقُ	إِنْسَاقَ	سَاقَ
إِنْهِيَارٌ	يَنْهَارُ	إِنْهَارَ	هَارَ
إِنْهِيَالٌ	يَنْهَالُ	إِنْهَالَ	هَالَ
إِنْدِيَاسٌ	يَنْدَاسُ	إِنْدَاسَ	دَاسَ
إِنْجِيَابٌ	يَنْجَابُ	إِنْجَابَ	جَابَ
إِنْسِيَابٌ	يَنْسَابُ	إِنْسَابَ	سَابَ

İNFİÂL / *Ecvef / Mâzi*		
إِنْقَادُوا	إِنْقَادَا	إِنْقَادَ
إِنْقَدْنَ	إِنْقَادَتَا	إِنْقَادَتْ
إِنْقَدْتُمْ	إِنْقَدْتُمَا	إِنْقَدْتَ
إِنْقَدْتُنَّ	إِنْقَدْتُمَا	إِنْقَدْتِ
إِنْقَدْنَا	إِنْقَدْنَا	إِنْقَدْتُ

İNFİÂL / *Ecvef / Muzâri*		
يَنْقَادُونَ	يَنْقَادَانِ	يَنْقَادُ
يَنْقَدْنَ	تَنْقَادَانِ	تَنْقَادُ
تَنْقَادُونَ	تَنْقَادَانِ	تَنْقَادُ
تَنْقَدْنَ	تَنْقَادَانِ	تَنْقَادِينَ
نَنْقَادُ	نَنْقَادُ	أَنْقَادُ

İNFİÂL / *Ecvef / Emir*		
إِنْقَادُوا	إِنْقَادَا	إِنْقَدْ
إِنْقَدْنَ	إِنْقَادَا	إِنْقَادِي

مُنْقَادٌ	İsm-i Fâil
Gelmez	İsm-i Mef'ûl

İNFİÂL / NÂKIS ve LEFÎF
(Mâzi / Muzâri / Emir / Mastar / İsm-i Fâil / İsm-i Mef'ûl)

Mastar	Muzâri	Mâzi	Sülâsi
اِنْفِعَال	يَنْفَعِلُ	اِنْفَعَلَ	فَعَلَ
اِنْقِضَاءٌ	يَنْقَضِي	اِنْقَضَى	قَضَى
اِنْبِغَاءٌ	يَنْبَغِي	اِنْبَغَى	بَغَى
اِنْبِرَاءٌ	يَنْبَرِي	اِنْبَرَى	بَرَى
اِنْحِنَاءٌ	يَنْحَنِي	اِنْحَنَى	حَنَى
اِنْطِلَاءٌ	يَنْطَلِي	اِنْطَلَى	طَلَى
اِنْجِلَاءٌ	يَنْجَلِي	اِنْجَلَى	جَلَى
اِنْزِوَاءٌ	يَنْزَوِي	اِنْزَوَى	زَوَى
اِنْهِوَاءٌ	يَنْهَوِي	اِنْهَوَى	هَوَى
اِنْطِوَاءٌ	يَنْطَوِي	اِنْطَوَى	طَوَى
اِنْشِوَاءٌ	يَنْشَوِي	اِنْشَوَى	شَوَى
اِنْمِحَاءٌ \ اِمِّحَاءٌ	يَنْمَحِي \ يَمَّحِي	اِنْمَحَى\اِمَّحَى	مَحَا
اِنْخِلَاءٌ	يَنْخَلِي	اِنْخَلَى	خَلَا
اِنْسِلَاءٌ	يَنْسَلِي	اِنْسَلَى	سَلَا

İNFİÂL / *Nâkıs / Mâzi*		
اِنْقَضَوْا	اِنْقَضَيَا	اِنْقَضَى
اِنْقَضَيْنَ	اِنْقَضَتَا	اِنْقَضَتْ
اِنْقَضَيْتُمْ	اِنْقَضَيْتُمَا	اِنْقَضَيْتَ
اِنْقَضَيْتُنَّ	اِنْقَضَيْتُمَا	اِنْقَضَيْتِ
اِنْقَضَيْنَا	اِنْقَضَيْنَا	اِنْقَضَيْتُ

İNFİÂL / *Nâkıs /Muzâri*		
يَنْقَضُونَ	يَنْقَضِيَانِ	يَنْقَضِي
يَنْقَضِينَ	تَنْقَضِيَانِ	تَنْقَضِي
تَنْقَضُونَ	تَنْقَضِيَانِ	تَنْقَضِي
تَنْقَضِينَ	تَنْقَضِيَانِ	تَنْقَضِينَ
نَنْقَضِي	نَنْقَضِي	أَنْقَضِي

İNFİÂL / *Nâkıs / Emir*		
اِنْقَضُوا	اِنْقَضِيَا	اِنْقَضِ
اِنْقَضِينَ	اِنْقَضِيَا	اِنْقَضِي

مُنْقَضٍ = اَلْمُنْقَضِي	**İsm-i Fâil**
GELMEZ	**İsm-i Mef'ûl**

İNFİÂL NÂKIS İSM-İ FÂİL ÇEKİMİ			
مُنْقَضُونَ	مُنْقَضِيَانِ	مُنْقَضٍ	**Eril**
مُنْقَضِيَاتٌ	مُنْقَضِيَتَانِ	مُنْقَضِيَةٌ	**Dişil**

YAPMA MASTAR (MASTAR-I SINÂÎ)

Gerek câmid isimlerin, gerekse fiilden türetilen ve sıfat anlamı taşıyan 'ism-i fâil / ism-i mef'ûl' gibi türemiş isimlerin son harfleri kesrelenmek, hemen arkasından da (ـيَّةٌ) eki ilave edilmek suretiyle elde edilen mastarlara yapma mastar adı verilir.

Önemli Not: Yapma mastar, şekil itibariyle, daha önce gördüğümüz 'ism-i mensûb'un dişil formunun aynısıdır. Ancak bu ikisini birbirinden ayırdetmemizi sağlayan iki önemli kriter vardır:

1. İsm-i mensûp, hem eril, hem dişil olarak gelirken, yapma mastarın sadece dişil formu kullanılır.
2. İsm-i mensûp, aynı zamanda bir sıfat olduğu için, kendisinden önceki isimleri niteleyebilirken, yapma mastarlar böyle bir özelliğe sahip değillerdir.

a) Câmid İsimlerden Türetilen Yapma Mastar Örnekleri

Anlamı	Yapma Mastar	Kök
İnsanlık / Hümanizm	إِنْسَانِيَّةٌ	إِنْسَانٌ
Uyruk / Tâbilik	تَبَعِيَّةٌ	تَبَعٌ
Sahiplik / Mülkiyet	مِلْكِيَّةٌ	مِلْكٌ
Irkçılık	عُنْصُرِيَّةٌ	عُنْصُرٌ
Nitelik / Keyfiyet	كَيْفِيَّةٌ	كَيْفٌ
Nicelik / Kemiyet	كَمِّيَّةٌ	كَمٌّ
Kişilik / Şahsiyet	شَخْصِيَّةٌ	شَخْصٌ
Hâlet-i rûhiye / Psikoloji	نَفْسِيَّةٌ	نَفْسٌ
Denizcilik / Bahriye	بَحْرِيَّةٌ	بَحْرٌ

Bireysellik / Fertçilik	فَرْدِيَّةٌ	فَرْدٌ
Bütünsellik / Bütüncülük	كُلِّيَّةٌ	كُلٌّ
Yabanilik / Vahşilik	وَحْشِيَّةٌ	وَحْشٌ
Şekilcilik / Şeklîlik	شَكْلِيَّةٌ	شَكْلٌ
Kişilik / Kimlik	هُوِيَّةٌ	هُوَ
Kadercilik / Fatalizm	قَدَرِيَّةٌ	قَدَرٌ
Cebrilik / İradesizlik	جَبْرِيَّةٌ	جَبْرٌ
Mastarlık	مَصْدَرِيَّةٌ	مَصْدَرٌ
Merkezcilik	مَرْكَزِيَّةٌ	مَرْكَزٌ

b) Türemiş (Müştak) İsimlerden Türetilen Yapma Mastar Örnekleri

Anlamı	Yapma Mastar	Kök
Egemenlik / Hakimiyet	حَاكِمِيَّةٌ	حَاكِمٌ
Çekicilik / Cazibelilik	جَاذِبِيَّةٌ	جَاذِبٌ
Gerçekçilik / Realizm	وَاقِعِيَّةٌ	وَاقِعٌ
Yaratıcılık / Hâlikıyyet	خَالِقِيَّةٌ	خَالِقٌ
Elverişlilik / kabullenebilirlik	قَابِلِيَّةٌ	قَابِلٌ
Galibiyet / Üstünlük	غَالِبِيَّةٌ	غَالِبٌ
Cahillik / Cahiliyye	جَاهِلِيَّةٌ	جَاهِلٌ
Özel olma hali / Hâssiyyet	خَاصِّيَّةٌ	خَاصٌّ

Objektiflik / Yansızlık	مَوْضُوعِيَّة	مَوْضُوعٌ
Meşruluk	مَشْرُوعِيَّة	مَشْرُوعٌ
Mağlubiyet / Yenilgi	مَغْلُوبِيَّة	مَغْلُوبٌ
Sorumluluk / Mesuliyet	مَسْؤُولِيَّة	مَسْؤُولٌ
Çoğunluk / Ekseriyet	أَكْثَرِيَّة	أَكْثَرُ
Azınlık / Ekalliyet	أَقَلِّيَّة	أَقَلُّ
Çoğunluk / Ağlebiyet	أَغْلَبِيَّة	أَغْلَبُ
Önemlilik / Ehemmiyet	أَهَمِّيَّة	أَهَمُّ
Üstünlük / Efdaliyyet	أَفْضَلِيَّة	أَفْضَلُ
Öncelik / Önde olma hali	أَسْبَقِيَّة	أَسْبَقُ
Öncelik / Önce olma hali	أَوَّلِيَّة	أَوَّلُ
Tercih edilirlik / Evleviyyet	أَوْلَوِيَّة	أَوْلَى
Özgürlük / Hürriyet	حُرِّيَّة	حُرٌّ

YAPMA MASTAR İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

1 - عَلَّمْتُ ابْنِي كَيْفِيَّةَ الْوُضُوءِ

Çocuğuma, abdestin nasıl alınacağını öğrettim.

2 - اَلْوَاقِعِيَّةُ هِيَ الرِّضَاءُ بِمَا عِنْدَكَ

Gerçekçilik, elinde bulunana razı olmandır.

3 - لِلْمُطَالَعَةِ الْمُسْتَمِرَّةِ أَهَمِّيَّةٌ خَاصَّةٌ

Sürekli çalışmanın özel bir önemi vardır.

4 - لِلْمُجْرِمِينَ نَفْسِيَّةٌ مَرِيضَةٌ

Suçluların patolojik bir psikolojileri (ruh yapıları) vardır.

5 - أَبَاحَ الْإِسْلَامُ الْمِلْكِيَّةَ الْخَاصَّةَ

İslam özel mülkiyeti serbest bırakmıştır.

6 - ظَهَرَتْ شَخْصِيَّةُ الْمُؤَلِّفِ فِي أَعْمَالِهِ

Yazarın kişiliği, eserlerinde ortaya çıkmaktadır.

7 - اَلْإِسْلَامُ دِينُ الْإِنْسَانِيَّةِ جَمِيعًا

İslam, tüm insanlığın dinidir.

8 - أَكْثَرِيَّةُ الْمُسْلِمِينَ تَعِيشُ فِي آسْيَا وَ أَفْرِيقِيَا

Müslümanların çoğunluğu (ekseriyeti) Asya ve Afrikada yaşamaktadır.

اَلدَّرْسُ الثَّالِثُ وَ الْعِشْرُونَ

YİRMİÜÇÜNCÜ DERS

İFTİÂL BABI
Muzaaf ve Mu'tel Fiillerle Çekimi

İFTİÂL / MUZAAF

(Mâzi / Muzâri / Emir / Mastar / İsm-i Fâil / İsm-i Mef'ûl)

Mastar	Muzâri	Mâzi	Sülâsi
اِفْتِعَالٌ	يَفْتَعِلُ	اِفْتَعَلَ	فَعَلَ
اِرْتِدَادٌ	يَرْتَدُّ	اِرْتَدَّ	رَدَّ
اِشْتِقَاقٌ	يَشْتَقُّ	اِشْتَقَّ	شَقَّ
اِحْتِكَاكٌ	يَحْتَكُّ	اِحْتَكَّ	حَكَّ
اِشْتِدَادٌ	يَشْتَدُّ	اِشْتَدَّ	شَدَّ
اِحْتِلَالٌ	يَحْتَلُّ	اِحْتَلَّ	حَلَّ
اِهْتِمَامٌ	يَهْتَمُّ	اِهْتَمَّ	هَمَّ
اِجْتِزَازٌ	يَجْتَزُّ	اِجْتَزَّ	جَزَّ
اِهْتِزَازٌ	يَهْتَزُّ	اِهْتَزَّ	هَزَّ
اِلْتِفَافٌ	يَلْتَفُّ	اِلْتَفَّ	لَفَّ
اِحْتِجَاجٌ	يَحْتَجُّ	اِحْتَجَّ	حَجَّ

اِخْتِصَاصٌ	يَخْتَصُّ	اِخْتَصَّ	خَصَّ
اِمْتِدَادٌ	يَمْتَدُّ	اِمْتَدَّ	مَدَّ
اِعْتِدَادٌ	يَعْتَدُّ	اِعْتَدَّ	عَدَّ
اِبْتِلاَلٌ	يَبْتَلُّ	اِبْتَلَّ	بَلَّ
اِسْتِلاَلٌ	يَسْتَلُّ	اِسْتَلَّ	سَلَّ
اِعْتِلاَلٌ	يَعْتَلُّ	اِعْتَلَّ	عَلَّ

Muzâri Meçhul	Mâzi Meçhul
يُشْتَقُّ	اُشْتُقَّ

İFTİÂL / *Muzaaf / Mâzi*		
اِرْتَدُّوا	اِرْتَدَّا	اِرْتَدَّ
اِرْتَدَدْنَ	اِرْتَدَّتَا	اِرْتَدَّتْ
اِرْتَدَدْتُمْ	اِرْتَدَدْتُمَا	اِرْتَدَدْتَ
اِرْتَدَدْتُنَّ	اِرْتَدَدْتُمَا	اِرْتَدَدْتِ
اِرْتَدَدْنَا	اِرْتَدَدْنَا	اِرْتَدَدْتُ

İFTİÂL / *Muzaaf / Muzâri*		
يَرْتَدُّونَ	يَرْتَدَّانِ	يَرْتَدُّ
يَرْتَدِدْنَ	تَرْتَدَّانِ	تَرْتَدُّ
تَرْتَدُّونَ	تَرْتَدَّانِ	تَرْتَدُّ
تَرْتَدِدْنَ	تَرْتَدَّانِ	تَرْتَدِّينَ
نَرْتَدُّ	نَرْتَدُّ	أَرْتَدُّ

İFTİÂL / *Muzaaf / Emir*		
اِرْتَدُّوا	اِرْتَدَّا	اِرْتَدَّ
اِرْتَدِدْنَ	اِرْتَدَّا	اِرْتَدِّي

مُرْتَدٌّ	İsm-i Fâil
مُرْتَدٌّ	İsm-i Mef'ûl

İFTİÂL / MİSÂL

(Mâzi / Muzâri / Emir / Mastar / İsm-i Fâil / İsm-i Mef'ûl)

Önbilgi: Misâl bir fiil, iftiâl babına aktarılırken, önce fiilin ilk harfini teşkil eden و veya ي harfi, ت harfine dönüştürülür. Ancak iftiâl babının üçüncü harfi zaten zâid bir ت olduğundan, kural gereği yanyana gelen aynı cinsten iki harf şeddelenerek okunur. Aşağıdaki tabloda yer alan iftiâl veznindeki tüm fiiller bu formüle göre oluşturulmuşlardır. Örnekleri dikkatle inceleyiniz.

Mastar	Muzâri	Mâzi	Sülâsî
اِفْتِعَالٌ	يَفْتَعِلُ	اِفْتَعَلَ	فَعَلَ
اِتِّصَالٌ	يَتَّصِلُ	اِتَّصَلَ	وَصَلَ
اِتِّصَافٌ	يَتَّصِفُ	اِتَّصَفَ	وَصَفَ
اِتِّعَادٌ	يَتَّعِدُ	اِتَّعَدَ	وَعَدَ
اِتِّقَادٌ	يَتَّقِدُ	اِتَّقَدَ	وَقَدَ
اِتِّجَاهٌ	يَتَّجِهُ	اِتَّجَهَ	وَجَهَ
اِتِّزَانٌ	يَتَّزِنُ	اِتَّزَنَ	وَزَنَ
اِتِّكَاءٌ	يَتَّكِئُ	اِتَّكَأَ	وَكَأَ
اِتِّهَامٌ	يَتَّهِمُ	اِتَّهَمَ	وَهَمَ
اِتِّسَاقٌ	يَتَّسِقُ	اِتَّسَقَ	وَسَقَ
اِتِّسَاعٌ	يَتَّسِعُ	اِتَّسَعَ	وَسِعَ
اِتِّسَاخٌ	يَتَّسِخُ	اِتَّسَخَ	وَسِخَ
اِتِّعَاظٌ	يَتَّعِظُ	اِتَّعَظَ	وَعَظَ

اِتِّفَاقٌ	يَتَّفِقُ	اِتَّفَقَ	وَفَقَ
اِتِّضَاحٌ	يَتَّضِحُ	اِتَّضَحَ	وَضَحَ
اِتِّسَارٌ	يَتَّسِرُ	اِتَّسَرَ	يَسَرَ

Muzâri Meçhul	Mâzi Meçhul
يُتَّصَلُ	اُتُّصِلَ

İFTİÂL / *Misâl / Mâzi*		
اِتَّخَذُوا	اِتَّخَذَا	اِتَّخَذَ
اِتَّخَذْنَ	اِتَّخَذَتَا	اِتَّخَذَتْ
اِتَّخَذْتُمْ	اِتَّخَذْتُمَا	اِتَّخَذْتَ
اِتَّخَذْتُنَّ	اِتَّخَذْتُمَا	اِتَّخَذْتِ
اِتَّخَذْنَا	اِتَّخَذْنَا	اِتَّخَذْتُ

İFTİÂL / *Misâl / Muzâri*		
يَتَّخِذُونَ	يَتَّخِذَانِ	يَتَّخِذُ
يَتَّخِذْنَ	تَتَّخِذَانِ	تَتَّخِذُ
تَتَّخِذُونَ	تَتَّخِذَانِ	تَتَّخِذُ
تَتَّخِذْنَ	تَتَّخِذَانِ	تَتَّخِذِينَ
نَتَّخِذُ	نَتَّخِذُ	أَتَّخِذُ

İFTİÂL / *Misâl / Emir*		
اِتَّخِذُوا	اِتَّخِذَا	اِتَّخِذْ
اِتَّخِذْنَ	اِتَّخِذَا	اِتَّخِذِي

مُتَّخِذٌ	İsm-i Fâil
مُتَّخَذٌ	İsm-i Mef'ûl

İFTİÂL / ECVEF

(Mâzi / Muzâri / Emir / Mastar / İsm-i Fâil / İsm-i Mef'ûl)

Mastar	Muzâri	Mâzi	Sülâsi
اِفْتِعَالٌ	يَفْتَعِلُ	اِفْتَعَلَ	فَعَلَ
اِبْتِيَاعٌ	يَبْتَاعُ	اِبْتَاعَ	بَاعَ
اِشْتِيَاقٌ	يَشْتَاقُ	اِشْتَاقَ	شَاقَ
اِعْتِيَادٌ	يَعْتَادُ	اِعْتَادَ	عَادَ
اِرْتِيَاحٌ	يَرْتَاحُ	اِرْتَاحَ	رَاحَ
اِحْتِيَاجٌ	يَحْتَاجُ	اِحْتَاجَ	حَاجَ
اِرْتِيَادٌ	يَرْتَادُ	اِرْتَادَ	رَادَ
اِزْدِيَادٌ	يَزْدَادُ	اِزْدَادَ	زَادَ
اِزْدِيَانٌ	يَزْدَانُ	اِزْدَانَ	زَانَ
اِمْتِيَازٌ	يَمْتَازُ	اِمْتَازَ	مَازَ
اِحْتِيَالٌ	يَحْتَالُ	اِحْتَالَ	حَالَ
اِغْتِيَالٌ	يَغْتَالُ	اِغْتَالَ	غَالَ
اِسْتِيَاكٌ	يَسْتَاكُ	اِسْتَاكَ	سَاكَ
اِخْتِيَارٌ	يَخْتَارُ	اِخْتَارَ	خَارَ
اِصْطِيَافٌ	يَصْطَافُ	اِصْطَافَ	صَافَ
اِصْطِيَادٌ	يَصْطَادُ	اِصْطَادَ	صَادَ

Muzâri Meçhul	Mâzi Meçhul
يُخْتَارُ	اِخْتِيرَ \ اُخْتِيرَ

İFTİÂL / *Ecvef / Mâzi*		
إِخْتَارُوا	إِخْتَارَا	إِخْتَارَ
إِخْتَرْنَ	إِخْتَارَتَا	إِخْتَارَتْ
إِخْتَرْتُمْ	إِخْتَرْتُمَا	إِخْتَرْتَ
إِخْتَرْتُنَّ	إِخْتَرْتُمَا	إِخْتَرْتِ
إِخْتَرْنَا	إِخْتَرْنَا	إِخْتَرْتُ

İFTİÂL / *Ecvef / Muzâri*		
يَخْتَارُونَ	يَخْتَارَانِ	يَخْتَارُ
يَخْتَرْنَ	تَخْتَارَانِ	تَخْتَارُ
تَخْتَارُونَ	تَخْتَارَانِ	تَخْتَارُ
تَخْتَرْنَ	تَخْتَارَانِ	تَخْتَارِينَ
نَخْتَارُ	نَخْتَارُ	أَخْتَارُ

İFTİÂL / *Ecvef / Emir*		
إِخْتَارُوا	إِخْتَارَا	إِخْتَرْ
إِخْتَرْنَ	إِخْتَارَا	إِخْتَارِي

مُخْتَارٌ	İsm-i Fâil
مُخْتَارٌ	İsm-i Mef'ûl

İFTİÂL / NÂKIS ve LEFÎF

(Mâzi / Muzâri / Emir / Mastar / İsm-i Fâil / İsm-i Mef'ûl)

Mastar	Muzâri	Mâzi	Sülâsi
اِفْتِعَالٌ	يَفْتَعِلُ	اِفْتَعَلَ	فَعَلَ
إِعْتِدَاءٌ	يَعْتَدِي	إِعْتَدَى	عَدَا

اِبْتِلَاءٌ	يَبْتَلِي	اِبْتَلَى	بلا
اِعْتِلَاءٌ	يَعْتَلِي	اِعْتَلَى	علا
اِقْتِنَاءٌ	يَقْتَنِي	اِقْتَنَى	قنا
اِصْطِفَاءٌ	يَصْطَفِي	اِصْطَفَى	صفا
اِلْتِوَاءٌ	يَلْتَوِي	اِلْتَوَى	لوى
اِرْتِدَاءٌ	يَرْتَدِي	اِرْتَدَى	ردى
اِعْتِنَاءٌ	يَعْتَنِي	اِعْتَنَى	عنى
اِسْتِقَاءٌ	يَسْتَقِي	اِسْتَقَى	سقى
اِخْتِفَاءٌ	يَخْتَفِي	اِخْتَفَى	خفى
اِفْتِرَاءٌ	يَفْتَرِي	اِفْتَرَى	فرى
اِسْتِوَاءٌ	يَسْتَوِي	اِسْتَوَى	سوى
اِحْتِمَاءٌ	يَحْتَمِي	اِحْتَمَى	حمى
اِرْتِمَاءٌ	يَرْتَمِي	اِرْتَمَى	رمى
اِنْتِمَاءٌ	يَنْتَمِي	اِنْتَمَى	نمى
اِحْتِوَاءٌ	يَحْتَوِي	اِحْتَوَى	حوى
اِشْتِرَاءٌ	يَشْتَرِي	اِشْتَرَى	شرى
اِتِّقَاءٌ	يَتَّقِي	اِتَّقَى	وقى

Muzâri Meçhul	Mâzi Meçhul
يُبْتَلَى	اُبْتُلِيَ

İFTİÂL / *Nâkıs / Mâzi*		
اِرْتَدَوْا	اِرْتَدَيَا	اِرْتَدَى
اِرْتَدَيْنَ	اِرْتَدَتَا	اِرْتَدَتْ
اِرْتَدَيْتُمْ	اِرْتَدَيْتُمَا	اِرْتَدَيْتَ
اِرْتَدَيْتُنَّ	اِرْتَدَيْتُمَا	اِرْتَدَيْتِ
اِرْتَدَيْنَا	اِرْتَدَيْنَا	اِرْتَدَيْتُ

İFTİÂL / *Nâkıs / Muzâri*		
يَرْتَدُونَ	يَرْتَدِيَانِ	يَرْتَدِي
يَرْتَدِينَ	تَرْتَدِيَانِ	تَرْتَدِي
تَرْتَدُونَ	تَرْتَدِيَانِ	تَرْتَدِي
تَرْتَدِينَ	تَرْتَدِيَانِ	تَرْتَدِينَ
نَرْتَدِي	نَرْتَدِي	أَرْتَدِي

İFTİÂL / *Nâkıs / Emir*		
اِرْتَدُوا	اِرْتَدِيَا	اِرْتَدِ
اِرْتَدِينَ	اِرْتَدِيَا	اِرْتَدِي

مُرْتَدٍ = اَلْمُرْتَدِي	İsm-i Fâil
مُرْتَدًى = اَلْمُرْتَدَى	İsm-i Mef'ûl

İFTİÂL NÂKIS İSM-İ FÂİL ÇEKİMİ			
مُرْتَدُونَ	مُرْتَدِيَانِ	مُرْتَدٍ	Eril
مُرْتَدِيَاتٌ	مُرْتَدِيَتَانِ	مُرْتَدِيَةٌ	Dişil

İFTİÂL NÂKIS İSM-İ MEF'ÛL ÇEKİMİ			
مُرْتَدَوْنَ	مُرْتَدَيَانِ	مُرْتَدًى	Eril
مُرْتَدَيَاتٌ	مُرْتَدَاتَانِ	مُرْتَدَاةٌ	Dişil

MASTAR-I MERRE VE MASTAR-I NEV'İ (SAYI VE TARZ İFADE EDEN MASTAR)

Sülâsî mücerred fiillerin mastarlarının kıyâsî olduğuna ve hangi vezinde geldiklerinin ancak sözlük yardımı ile öğrenilebileceğine daha önce işaret edilmişti.

Sülâsî bir fiilin mastarı hangi vezinden gelirse gelsin, bu fiili فَعْلَةٌ veya فِعْلَةٌ mastar vezinlerine aktarmak mümkündür. Bu iki mastar kalıbından ilki, mastarın işaret ettiği eylemin kaç defa meydana geldiğine, ikincisi ise, sözkonusu eylemin ne tür bir eylem olduğuna işaret eder. Bir başka deyişle mastar-ı merre, sözkonusu eylemin niceliğini (sayısını), mastar-ı nevi ise sözkonusu eylemin niteliğini (nasıllığını) vurgulamaya yarar. Mastar-ı nevi genellikle ya bir isme muzaaf olarak gelir, ya da kendisinden sonra bir sıfat bulunur.

Mezîd fiillerden mastar-ı merre elde etmek için yapılması gereken şey ise, bu fiillerin kıyâsî olan mastar formlarının sonuna yuvarlak bir te) (ة ilave edilmesidir.

Anlamı	Mastar-ı Merre	Kök
Bir içiş	شَرْبَةٌ	شَرِبَ
Bir yeme	أَكْلَةٌ	أَكَلَ
Bir bakış	نَظْرَةٌ	نَظَرَ
Bir secde	سَجْدَةٌ	سَجَدَ
Bir vakfe	وَقْفَةٌ	وَقَفَ
Bir ısırış, bir ısırık	عَضَّةٌ	عَضَّ
Bir ısırış, bir ısırık	قَضْمَةٌ	قَضَمَ

Bir devir, bir tur	دَوْرَةٌ	دَارَ
Bir yazış	كَتْبَةٌ	كَتَبَ
Bir öldürüş	قَتْلَةٌ	قَتَلَ
Bir vuruş	ضَرْبَةٌ	ضَرَبَ
Bir susuş / sekte	سَكْتَةٌ	سَكَتَ
Bir oturuş	جَلْسَةٌ	جَلَسَ
Bir hamle	حَمْلَةٌ	حَمَلَ
Bir rekat	رَكْعَةٌ	رَكَعَ
Bir tekme	رَكْلَةٌ	رَكَلَ
Bir darbe	صَدْمَةٌ	صَدَمَ
Bir açış	فَتْحَةٌ	فَتَحَ
Bir iniş / bir akış	نَزْلَةٌ	نَزَلَ

Anlamı	Mastar-ı Nevi	Kök
Bir tür içiş	شِرْبَةٌ	شَرِبَ
Bir tür yeme	إِكْلَةٌ	أَكَلَ
Bir tür yazış	كِتْبَةٌ	كَتَبَ
Bir tür öldürüş	قِتْلَةٌ	قَتَلَ
Bir tür oturuş	جِلْسَةٌ	جَلَسَ
Bir tür hamle	حِمْلَةٌ	حَمَلَ
Bir tür rüku	رِكْعَةٌ	رَكَعَ
Bir tür tekme	رِكْلَةٌ	رَكَلَ
Bir tür yaşam	عِيشَةٌ	عَاشَ

Bir tür anlaşma	صَفْقَةٌ	صَفَقَ
Bir tür yürüyüş	مِشْيَةٌ	مَشَى

MASTAR-I MERRE VE MASTAR-I NEVİ İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

1 - اَلتَّيَمُّمُ ضَرْبَتَانِ : ضَرْبَةٌ لِلْوَجْهِ وَ ضَرْبَةٌ لِلْيَدَيْنِ إِلَى الْمِرْفَقَيْنِ

Teyemmüm iki vuruştur: bir vuruş yüz için, bir vuruş da kolun dirseklere kadar olan kısmı için.

2 - لِلصَّائِمِ فَرْحَتَانِ : فَرْحَةٌ عِنْدَ إِفْطَارِهِ ، وَ فَرْحَةٌ عِنْدَ لِقَاءِ رَبِّهِ

Oruçlunun iki sevinci vardır: İftar ettiği anki sevinci ve Rabb'ine kavuştuğu zaman hissettiği sevinç.

3 - وَقَفَتِ الْحَافِلَةُ فِي الْمَحَطَّاتِ كُلِّهَا وَقْفَةً فَقَطْ

Otobüs bütün duraklarda sadece bir kere durdu.

4 - شَرِبَ الطِّفْلُ مِنَ الْحَلِيبِ شَرْبَةً

Çocuk, sütten bir içim içti.

5- ضَرَبَ الشُّرْطِيُّ اللِّصَّ ضَرْبَةً

Polis, hırsıza bir defa vurdu.

6- يَعِيشُ الْمُؤْمِنُ عِيشَةً سَاذَجَةً

Mümin, sade bir yaşam sürer.

7- جَدِّي بَطِيءُ الْمِشْيَةِ فِي الطَّرِيقِ

Dedem yolda çok yavaş yürür.

8 - يَجْلِسُ الْقَائِدُ جِلْسَةَ الْمَلِكِ

Komutan adeta kral gibi oturuyor.

9 - نَظَرَ إِلَيَّ نِظْرَةَ الْخَصْمِ

Bana adeta bir düşman nazarıyla baktı.

10 - قَامَ مِنْ فِرَاشِهِ وِثْبَةَ الْقِطَّةِ

Yatağından adeta bir kedi sıçrayışıyla kalktı.

Not: Bazı sülâsi ve mezid fiillerin mastarlarının sonlarında zaten tâ-i merbûta (ـة) bulunabilmektedir. Bu tip mastarları mastar-ı merreye veya mastar-ı neviye çevirmek için ilkinin sonuna وَاحِدَةٌ ; ikincisinin sonuna ise tür bildiren herhangi bir sıfat getirilir.

Anlamı		Mastar-ı Nevi	Kök
hizmet etmek	(mastar)	خِدْمَةٌ	خَدَمَ
bir hizmet	(mastar-ı merre)	خِدْمَةٌ وَاحِدَةٌ	
askeri hizmet	(mastar-ı nevi)	خِدْمَةٌ عَسْكَرِيَّةٌ	

Anlamı		Mastar-ı Nevi	Kök
acımak	(mastar)	رَحْمَةٌ	رَحِمَ
bir merhamet	(mastar-ı merre)	رَحْمَةٌ وَاحِدَةٌ	
bol merhamet	(mastar-ı nevi)	رَحْمَةٌ وَاسِعَةٌ	

Anlamı		Mastar-ı Nevi	Kök
ikâmet	(mastar)	إِقَامَةٌ	أَقَامَ
bir ikâmet	(mastar-ı merre)	إِقَامَةٌ وَاحِدَةٌ	
geçici ikâmet	(mastar-ı nevi)	إِقَامَةٌ مُؤَقَّتَةٌ	

Anlamı		Mastar-ı Nevi	Kök
yardım	(mastar)	مُسَاعَدَةٌ	سَاعَدَ
bir yardım	(mastar-ı merre)	مُسَاعَدَةٌ وَاحِدَةٌ	
mâli yardım	(mastar-ı nevi)	مُسَاعَدَةٌ مَالِيَّةٌ	

اَلدَّرْسُ الرَّابِعُ وَ الْعِشْرُونَ

YİRMİDÖRDÜNCÜ DERS

TEFE'UL BABI
Muzaaf ve Mu'tel Fiillerle Çekimi

TEFE'UL / MUZAAF

(Mâzi / Muzâri / Emir / Mastar / İsm-i Fâil / İsm-i Mef'ûl)

Mastar	Muzâri	Mâzi	Sülâsî
تَفَعُّل	يَتَفَعَّلُ	تَفَعَّلَ	فَعَلَ
تَحَقُّقٌ	يَتَحَقَّقُ	تَحَقَّقَ	حَقَّ
تَعَدُّدٌ	يَتَعَدَّدُ	تَعَدَّدَ	عَدَّ
تَشَدُّدٌ	يَتَشَدَّدُ	تَشَدَّدَ	شَدَّ
تَرَدُّدٌ	يَتَرَدَّدُ	تَرَدَّدَ	رَدَّ
تَحَدُّدٌ	يَتَحَدَّدُ	تَحَدَّدَ	حَدَّ
تَسَمُّمٌ	يَتَسَمَّمُ	تَسَمَّمَ	سَمَّ
تَأَسُّسٌ	يَتَأَسَّسُ	تَأَسَّسَ	أَسَّ
تَشَقُّقٌ	يَتَشَقَّقُ	تَشَقَّقَ	شَقَّ
تَجَدُّدٌ	يَتَجَدَّدُ	تَجَدَّدَ	جَدَّ
تَكَرُّرٌ	يَتَكَرَّرُ	تَكَرَّرَ	كَرَّ
تَدَلُّلٌ	يَتَدَلَّلُ	تَدَلَّلَ	دَلَّ
تَجَسُّسٌ	يَتَجَسَّسُ	تَجَسَّسَ	جَسَّ

تَحَنُّنٌ	يَتَحَنَّنُ	تَحَنَّنَ	حَنَّ
تَمَدُّدٌ	يَتَمَدَّدُ	تَمَدَّدَ	مَدَّ
تَذَلُّلٌ	يَتَذَلَّلُ	تَذَلَّلَ	ذَلَّ

Muzârî Meçhul	Mâzi Meçhul
يُتَعَدَّدُ	تُعُدِّدَ

TEFE'UL / *Muzaaf / Mâzi*		
تَعَدَّدُوا	تَعَدَّدَا	تَعَدَّدَ
تَعَدَّدْنَ	تَعَدَّدَتَا	تَعَدَّدَتْ
تَعَدَّدْتُمْ	تَعَدَّدْتُمَا	تَعَدَّدْتَ
تَعَدَّدْتُنَّ	تَعَدَّدْتُمَا	تَعَدَّدْتِ
تَعَدَّدْنَا	تَعَدَّدْنَا	تَعَدَّدْتُ

TEFE'UL / *Muzaaf / Muzârî*		
يَتَعَدَّدُونَ	يَتَعَدَّدَانِ	يَتَعَدَّدُ
يَتَعَدَّدْنَ	تَتَعَدَّدَانِ	تَتَعَدَّدُ
تَتَعَدَّدُونَ	تَتَعَدَّدَانِ	تَتَعَدَّدُ
تَتَعَدَّدْنَ	تَتَعَدَّدَانِ	تَتَعَدَّدِينَ
نَتَعَدَّدُ	نَتَعَدَّدُ	أَتَعَدَّدُ

TEFE'UL / *Muzaaf / Emir*		
تَعَدَّدُوا	تَعَدَّدَا	تَعَدَّدْ
تَعَدَّدْنَ	تَعَدَّدَا	تَعَدَّدِي

مُتَعَدِّدٌ	İsm-i Fâil
مُتَعَدَّدٌ	İsm-i Mef'ûl

TEFE'UL / MİSÂL

(Mâzi / Muzâri / Emir / Mastar / İsm-i Fâil / İsm-i Mef'ûl)

Mastar	Muzâri	Mâzi	Sülâsi
تَفَعُّلٌ	يَتَفَعَّلُ	تَفَعَّلَ	فَعَلَ
تَوَعُّدٌ	يَتَوَعَّدُ	تَوَعَّدَ	وَعَدَ
تَوَصُّلٌ	يَتَوَصَّلُ	تَوَصَّلَ	وَصَلَ
تَوَحُّدٌ	يَتَوَحَّدُ	تَوَحَّدَ	وَحَدَ
تَوَفُّرٌ	يَتَوَفَّرُ	تَوَفَّرَ	وَفَرَ
تَوَفُّقٌ	يَتَوَفَّقُ	تَوَفَّقَ	وَفِقَ
تَوَكُّلٌ	يَتَوَكَّلُ	تَوَكَّلَ	وَكَلَ
تَوَهُّمٌ	يَتَوَهَّمُ	تَوَهَّمَ	وَهَمَ
تَوَحُّشٌ	يَتَوَحَّشُ	تَوَحَّشَ	وَحَشَ
تَوَرُّمٌ	يَتَوَرَّمُ	تَوَرَّمَ	وَرِمَ
تَوَلُّدٌ	يَتَوَلَّدُ	تَوَلَّدَ	وَلَدَ
تَيَسُّرٌ	يَتَيَسَّرُ	تَيَسَّرَ	يَسُرَ
تَوَرُّطٌ	يَتَوَرَّطُ	تَوَرَّطَ	وَرَطَ
تَوَقُّفٌ	يَتَوَقَّفُ	تَوَقَّفَ	وَقَفَ
تَوَسُّعٌ	يَتَوَسَّعُ	تَوَسَّعَ	وَسِعَ
تَيَمُّنٌ	يَتَيَمَّنُ	تَيَمَّنَ	يَمُنَ
تَيَقُّنٌ	يَتَيَقَّنُ	تَيَقَّنَ	يَقِنَ
تَيَفُّعٌ	يَتَيَفَّعُ	تَيَفَّعَ	يَفَعَ
تَيَقُّظٌ	يَتَيَقَّظُ	تَيَقَّظَ	يَقَظَ

Muzari Meçhul	Mâzi Meçhul
يُتَوَحَّدُ	تُوُحِّدَ

TEFE'UL / *Misâl / Mâzi*		
تَوَحَّدُوا	تَوَحَّدَا	تَوَحَّدَ
تَوَحَّدْنَ	تَوَحَّدَتَا	تَوَحَّدَتْ
تَوَحَّدْتُمْ	تَوَحَّدْتُمَا	تَوَحَّدْتَ
تَوَحَّدْتُنَّ	تَوَحَّدْتُمَا	تَوَحَّدْتِ
تَوَحَّدْنَا	تَوَحَّدْنَا	تَوَحَّدْتُ

TEFE'UL / *Misâl / Muzâri*		
يَتَوَحَّدُونَ	يَتَوَحَّدَانِ	يَتَوَحَّدُ
يَتَوَحَّدْنَ	تَتَوَحَّدَانِ	تَتَوَحَّدُ
تَتَوَحَّدُونَ	تَتَوَحَّدَانِ	تَتَوَحَّدُ
تَتَوَحَّدْنَ	تَتَوَحَّدَانِ	تَتَوَحَّدِينَ
نَتَوَحَّدُ	نَتَوَحَّدُ	أَتَوَحَّدُ

TEFE'UL / *Misâl / Emir*		
تَوَحَّدُوا	تَوَحَّدَا	تَوَحَّدْ
تَوَحَّدْنَ	تَوَحَّدَا	تَوَحَّدِي

مُتَوَحِّدٌ	İsm-i Fâil
مُتَوَحَّدٌ	İsm-i Mef'ûl

TEFE'UL / ECVEF

(Mâzi / Muzâri / Emir / Mastar / İsm-i Fâil / İsm-i Mef'ûl)

Mastar	Muzâri	Mâzi	Sülâsi
تَفَعُّل	يَتَفَعَّلُ	تَفَعَّلَ	فَعَلَ
تَكَوُّنٌ	يَتَكَوَّنُ	تَكَوَّنَ	كَانَ
تَقَوُّلٌ	يَتَقَوَّلُ	تَقَوَّلَ	قَالَ
تَزَوُّجٌ	يَتَزَوَّجُ	تَزَوَّجَ	زَاجَ
تَجَوُّلٌ	يَتَجَوَّلُ	تَجَوَّلَ	جَالَ
تَلَوُّنٌ	يَتَلَوَّنُ	تَلَوَّنَ	لَانَ
تَحَوُّلٌ	يَتَحَوَّلُ	تَحَوَّلَ	حَالَ
تَطَوُّرٌ	يَتَطَوَّرُ	تَطَوَّرَ	طَارَ
تَعَوُّدٌ	يَتَعَوَّدُ	تَعَوَّدَ	عَادَ
تَفَوُّقٌ	يَتَفَوَّقُ	تَفَوَّقَ	فَاقَ
تَسَوُّقٌ	يَتَسَوَّقُ	تَسَوَّقَ	سَاقَ
تَبَيُّنٌ	يَتَبَيَّنُ	تَبَيَّنَ	بَانَ
تَخَيُّلٌ	يَتَخَيَّلُ	تَخَيَّلَ	خَالَ
تَدَيُّنٌ	يَتَدَيَّنُ	تَدَيَّنَ	دَانَ
تَطَيُّبٌ	يَتَطَيَّبُ	تَطَيَّبَ	طَابَ
تَزَيُّنٌ	يَتَزَيَّنُ	تَزَيَّنَ	زَانَ
تَرَيُّثٌ	يَتَرَيَّثُ	تَرَيَّثَ	رَاثَ
تَلَيُّنٌ	يَتَلَيَّنُ	تَلَيَّنَ	لَانَ
تَشَيُّعٌ	يَتَشَيَّعُ	تَشَيَّعَ	شَاعَ

Muzâri Meçhul	Mâzi Meçhul
يُتَزَوَّجُ	تُزُوِّجَ

TEFE'UL / *Ecvef / Mâzi*		
تَفَوَّقُوا	تَفَوَّقَا	تَفَوَّقَ
تَفَوَّقْنَ	تَفَوَّقَتَا	تَفَوَّقَتْ
تَفَوَّقْتُمْ	تَفَوَّقْتُمَا	تَفَوَّقْتَ
تَفَوَّقْتُنَّ	تَفَوَّقْتُمَا	تَفَوَّقْتِ
تَفَوَّقْنَا	تَفَوَّقْنَا	تَفَوَّقْتُ

TEFE'UL / *Ecvef / Muzâri*		
يَتَفَوَّقُونَ	يَتَفَوَّقَانِ	يَتَفَوَّقُ
يَتَفَوَّقْنَ	تَتَفَوَّقَانِ	تَتَفَوَّقُ
تَتَفَوَّقُونَ	تَتَفَوَّقَانِ	تَتَفَوَّقُ
تَتَفَوَّقْنَ	تَتَفَوَّقَانِ	تَتَفَوَّقِينَ
نَتَفَوَّقُ	نَتَفَوَّقُ	أَتَفَوَّقُ

TEFE'UL / *Ecvef / Emir*		
تَفَوَّقُوا	تَفَوَّقَا	تَفَوَّقْ
تَفَوَّقْنَ	تَفَوَّقَا	تَفَوَّقِي

مُتَفَوِّقٌ	Ism-i Fâil
مُتَفَوَّقٌ	Ism-i Mef'ûl

TEFE'UL / NÂKIS ve LEFÎF

(Mâzi / Muzâri / Emir / Mastar / İsm-i Fâil / İsm-i Mef'ûl)

Mastar	Muzâri	Mâzi	Sülâsi
تَفَعُّلٌ	يَتَفَعَّلُ	تَفَعَّلَ	فَعَلَ
تَخَلٍّ \ تَخَلِّيًا	يَتَخَلَّى	تَخَلَّى	خَلَا
تَعَدٍّ \ تَعَدِّيًا	يَتَعَدَّى	تَعَدَّى	عَدَا
تَجَلٍّ \ تَجَلِّيًا	يَتَجَلَّى	تَجَلَّى	جَلَا
تَدَنٍّ \ تَدَنِّيًا	يَتَدَنَّى	تَدَنَّى	دَنَا
تَدَلٍّ \ تَدَلِّيًا	يَتَدَلَّى	تَدَلَّى	دَلَا
تَسَمٍّ \ تَسَمِّيًا	يَتَسَمَّى	تَسَمَّى	سَمَا
تَسَلٍّ \ تَسَلِّيًا	يَتَسَلَّى	تَسَلَّى	سَلَا
تَحَدٍّ \ تَحَدِّيًا	يَتَحَدَّى	تَحَدَّى	حَدَا
تَرَقٍّ \ تَرَقِّيًا	يَتَرَقَّى	تَرَقَّى	رَقِيَ
تَلَقٍّ \ تَلَقِّيًا	يَتَلَقَّى	تَلَقَّى	لَقِيَ
تَبَقٍّ \ تَبَقِّيًا	يَتَبَقَّى	تَبَقَّى	بَقِيَ
تَمَنٍّ \ تَمَنِّيًا	يَتَمَنَّى	تَمَنَّى	مَنَى
تَبَنٍّ \ تَبَنِّيًا	يَتَبَنَّى	تَبَنَّى	بَنَى
تَأَنٍّ \ تَأَنِّيًا	يَتَأَنَّى	تَأَنَّى	أَنَى
تَرَدٍّ \ تَرَدِّيًا	يَتَرَدَّى	تَرَدَّى	رَدِيَ
تَصَدٍّ \ تَصَدِّيًا	يَتَصَدَّى	تَصَدَّى	صَدِيَ
تَوَقٍّ \ تَوَقِّيًا	يَتَوَقَّى	تَوَقَّى	وَقَى
تَوَفٍّ \ تَوَفِّيًا	يَتَوَفَّى	تَوَفَّى	وَفَى

Muzârî Meçhul	Mâzî Meçhul
يُتَلَقَّى	تُلُقِّيَ

TEFE'UL / *Nâkıs / Mâzî*		
تَمَنَّوْا	تَمَنَّيَا	تَمَنَّى
تَمَنَّيْنَ	تَمَنَّتَا	تَمَنَّتْ
تَمَنَّيْتُمْ	تَمَنَّيْتُمَا	تَمَنَّيْتَ
تَمَنَّيْتُنَّ	تَمَنَّيْتُمَا	تَمَنَّيْتِ
تَمَنَّيْنَا	تَمَنَّيْنَا	تَمَنَّيْتُ

TEFE'UL / *Nâkıs / Muzârî*		
يَتَمَنَّوْنَ	يَتَمَنَّيَانِ	يَتَمَنَّى
يَتَمَنَّيْنَ	تَتَمَنَّيَانِ	تَتَمَنَّى
تَتَمَنَّوْنَ	تَتَمَنَّيَانِ	تَتَمَنَّى
تَتَمَنَّيْنَ	تَتَمَنَّيَانِ	تَتَمَنَّيْنَ
نَتَمَنَّى	نَتَمَنَّى	أَتَمَنَّى

TEFE'UL / *Nâkıs / Emir*		
تَمَنَّوْا	تَمَنَّيَا	تَمَنَّ
تَمَنَّيْنَ	تَمَنَّيَا	تَمَنَّيْ

مُتَمَنٍّ = اَلْمُتَمَنِّي	Ism-i Fâil
مُتَمَنًّى = اَلْمُتَمَنَّى	Ism-i Mef'ûl

TEFE'UL NÂKIS İSM-İ FÂİL ÇEKİMİ			
مُتَمَنُّونَ	مُتَمَنِّيَانِ	مُتَمَنٍّ	Eril
مُتَمَنِّيَاتٌ	مُتَمَنِّيَتَانِ	مُتَمَنِّيَةٌ	Dişil

TEFE'UL NÂKIS İSM-İ MEF'ÛL ÇEKİMİ			
مُتَمَنَّوْنَ	مُتَمَنَّيَانِ	مُتَمَنًّى	Eril
مُتَمَنَّيَاتٌ	مُتَمَنَّاتَانِ	مُتَمَنَّاةٌ	Dişil

İSM-İ TASGÎR (Küçültme İsmi)

Türkçe'de olduğu gibi Arapça'da da isimler ya; sevgi, sempati, şefkat, merhamet, acıma gibi olumlu duyguları anlatmak, veya herhangi bir şeyin küçüklük ve azlığına vurgu yapmak, veyahut ta birini veya bir şeyi hafife almak, küçümsemek, horlamak, yermek gibi olumsuzlayıcı davranışları dile getirmek üzere birtakım özel kalıplara aktarılırlar.

Türkçe'de 'şaircik' derken, bununla şairin yaşça küçüklüğünün mü, yoksa şiir sahasındaki yetersizliğinin mi kastedildiğini cümlenin gelişinden anladığımız gibi, bir ism-i tasgir veznine aktarılan sözcüğün, yukarıda sıraladığımız anlamlardan hangisi ile karşılanacağı meselesi de, yine, söz konusu kelimenin cümle içindeki bağlamından çıkarılabilir.

Üç Temel İsm-i Tasgîr Kalıbı Vardır :

I- فُعَيْلٌ: Üç harften oluşan isimler bu vezne aktarılmak suretiyle ism-i tasgîr anlamı kazanırlar.

Anlamı	İsm-i Tasgîrli Şekli	İsim
Küçük adam / Adamcağız	رُجَيْلٌ	رَجُلٌ
Ufaklık	وُلَيْدٌ	وَلَدٌ
Küçük nehir	نُهَيْرٌ	نَهْرٌ

Kulcağız	عُبَيْدٌ	عَبْدٌ
Hasancık	حُسَيْنٌ	حَسَنٌ
Aslancık / Küçük aslan	أُسَيْدٌ	أَسَدٌ
Küçük ders / Derscik	دُرَيْسٌ	دَرْسٌ
Kalpçik / Küçük kalp	قُلَيْبٌ	قَلْبٌ
Küçük köpek	كُلَيْبٌ	كَلْبٌ
Küçük Çiçek	زُهَيْرٌ	زَهْرٌ
..den az önce	قُبَيْلَ	قَبْلَ

II- فُعَيْعِلٌ: Dört harften oluşan isimler bu vezne aktarılmak suretiyle ism-i tasgîr anlamı kazanırlar.

Anlamı	İsm-i Tasgîrli Şekli	İsim
Küçük ofis / Bürocuk	مُكَيْتِبٌ	مَكْتَبٌ
Küçük meclis	مُجَيْلِسٌ	مَجْلِسٌ
Küçük cami	مُسَيْجِدٌ	مَسْجِدٌ
Küçük ev	مُنَيْزِلٌ	مَنْزِلٌ
Küçük gemi	مُرَيْكِبٌ	مَرْكَبٌ
Atölye	مُصَيْنِعٌ	مَصْنَعٌ
Küçük durak	مُوَيْقِفٌ	مَوْقِفٌ
Deftercik	دُفَيْتِرٌ	دَفْتَرٌ
Kitapçık	كُتَيِّبٌ	كِتَابٌ

Küçük bülbül	بُلَيْبِلٌ	بُلْبُلٌ
Zavallı Cafer	جُعَيْفِرٌ	جَعْفَرٌ
Küçük kirpi / Kirpicik	قُنَيْفِذٌ	قُنْفُذٌ
Küçük öğe	عُنَيْصِرٌ	عُنْصُرٌ
Zambakcık / Küçük Zambak	زُنَيْبِقٌ	زَنْبَقٌ
Küçük hendek	خُنَيْدِقٌ	خَنْدَقٌ
Küçük fındık	بُنَيْدِقٌ	بُنْدُقٌ
Küçük otel / otelcik	فُنَيْدِقٌ	فُنْدُقٌ
Küçük peçe	بُرَيْقِعٌ	بُرْقُعٌ
Küçük (taneli) bulgur	بُرَيْغِلٌ	بُرْغُلٌ

III- فُعَيْعِيلٌ: Dördüncü harfi med harfi olan beş harfli isimler bu vezne aktarılmak suretiyle ism-i tasgîr anlamı kazanırlar.

Anlamı	İsm-i Tasgîrli Şekli	İsim
Anahtarcık	مُفَيْتِيحٌ	مِفْتَاحٌ
Lambacık	مُصَيْبِيحٌ	مِصْبَاحٌ
Küçük gaga	مُنَيْقِيرٌ	مِنْقَارٌ
Küçük kriko	مُرَيْفِيعٌ	مِرْفَاعٌ
Serçecik	عُصَيْفِيرٌ	عُصْفُورٌ
Küçük kağıt	قُرَيْطِيسٌ	قِرْطَاسٌ

Küçük yasa	دسيتير	دُسْتُورٌ
Zavallı sanık	مُظينين	مَظْنُونٌ
Zavallı yaratık	مُخيليق	مَخْلُوقٌ

اَلدَّرْسُ الْخَامِسُ وَ الْعِشْرُونَ

YİRMİBEŞİNCİ DERS

TEFÂUL BABI
Muzaaf ve Mu'tel Fiillerle Çekimi

TEFÂUL / MUZAAF

(Mâzi / Muzâri / Emir / Mastar / İsm-i Fâil / İsm-i Mef'ûl)

Mastar	Muzâri	Mâzi	Sülâsî
تَفَاعُلٌ	يَتَفَاعَلُ	تَفَاعَلَ	فَعَلَ
تَحَابٌّ	يَتَحَابُّ	تَحَابَّ	حَبَّ
تَبَارٌّ	يَتَبَارُّ	تَبَارَّ	بَرَّ
تَرَادٌّ	يَتَرَادُّ	تَرَادَّ	رَدَّ
تَفَارٌّ	يَتَفَارُّ	تَفَارَّ	فَرَّ
تَلَافٌّ	يَتَلَافُّ	تَلَافَّ	لَفَّ
تَمَاسٌّ	يَتَمَاسُّ	تَمَاسَّ	مَسَّ
تَقَارٌّ	يَتَقَارُّ	تَقَارَّ	قَرَّ
تَعَادٌّ	يَتَعَادُّ	تَعَادَّ	عَدَّ
تَوَادٌّ	يَتَوَادُّ	تَوَادَّ	وَدَّ

Muzâri Meçhul	Mâzi Meçhul
يُتَحَابُّ	تُحُوبَّ

TEFÂUL / *Muzaaf / Mâzi*		
تَحَابُّوا	تَحَابَّا	تَحَابَّ
تَحَابَبْنَ	تَحَابَّتَا	تَحَابَّتْ
تَحَابَبْتُمْ	تَحَابَبْتُمَا	تَحَابَبْتَ
تَحَابَبْتُنَّ	تَحَابَبْتُمَا	تَحَابَبْتِ
تَحَابَبْنَا	تَحَابَبْنَا	تَحَابَبْتُ

TEFÂUL / *Muzaaf / Muzâri*		
يَتَحَابُّونَ	يَتَحَابَّانِ	يَتَحَابُّ
يَتَحَابَبْنَ	تَتَحَابَّانِ	تَتَحَابُّ
تَتَحَابُّونَ	تَتَحَابَّانِ	تَتَحَابُّ
تَتَحَابَبْنَ	تَتَحَابَّانِ	تَتَحَابِّينَ
نَتَحَابُّ	نَتَحَابُّ	أَتَحَابُّ

TEFÂUL / *Muzaaf / Emir*		
تَحَابُّوا	تَحَابَّا	تَحَابَّ
تَحَابَبْنَ	تَحَابَّا	تَحَابِّي

مُتَحَابٌّ	İsm-i Fâil
مُتَحَابٌّ	İsm-i Mef'ûl

TEFÂUL / MİSÂL
(Mâzi / Muzâri / Emir / Mastar / İsm-i Fâil / İsm-i Mef'ûl)

Mastar	Muzâri	Mâzi	Sülâsî
تَفَاعُلٌ	يَتَفَاعَلُ	تَفَاعَلَ	فَعَلَ
تَوَارُثٌ	يَتَوَارَثُ	تَوَارَثَ	وَرِثَ

تَوَاجُدٌ	يَتَوَاجَدُ	تَوَاجَدَ	وَجَدَ
تَوَاثُبٌ	يَتَوَاثَبُ	تَوَاثَبَ	وَثَبَ
تَوَاجُهٌ	يَتَوَاجَهُ	تَوَاجَهَ	وَجَهَ
تَوَارُدٌ	يَتَوَارَدُ	تَوَارَدَ	وَرَدَ
تَوَازُنٌ	يَتَوَازَنُ	تَوَازَنَ	وَزَنَ
تَوَاضُعٌ	يَتَوَاضَعُ	تَوَاضَعَ	وَضَعَ
تَوَاعُدٌ	يَتَوَاعَدُ	تَوَاعَدَ	وَعَدَ
تَوَافُرٌ	يَتَوَافَرُ	تَوَافَرَ	وَفَرَ
تَوَافُقٌ	يَتَوَافَقُ	تَوَافَقَ	وَفَقَ

Muzâri Meçhul	Mâzi Meçhul
يُتَوَارَثُ	تُوُورِثَ

TEFÂUL / *Misâl / Mâzi*		
تَوَارَثُوا	تَوَارَثَا	تَوَارَثَ
تَوَارَثْنَ	تَوَارَثَتَا	تَوَارَثَتْ
تَوَارَثْتُمْ	تَوَارَثْتُمَا	تَوَارَثْتَ
تَوَارَثْتُنَّ	تَوَارَثْتُمَا	تَوَارَثْتِ
تَوَارَثْنَا	تَوَارَثْنَا	تَوَارَثْتُ

TEFÂUL / *Misâl / Muzâri*		
يَتَوَارَثُونَ	يَتَوَارَثَانِ	يَتَوَارَثُ
يَتَوَارَثْنَ	تَتَوَارَثَانِ	تَتَوَارَثُ
تَتَوَارَثُونَ	تَتَوَارَثَانِ	تَتَوَارَثُ
تَتَوَارَثْنَ	تَتَوَارَثَانِ	تَتَوَارَثِينَ
نَتَوَارَثُ	نَتَوَارَثُ	أَتَوَارَثُ

TEFÂUL / *Misâl / Emir*		
تَوَارَثُوا	تَوَارَثَا	تَوَارَثْ
تَوَارَثْنَ	تَوَارَثَا	تَوَارَثِي

مُتَوَارِثٌ	İsm-i Fâil
مُتَوَارَثٌ	İsm-i Mef'ûl

TEFÂUL / ECVEF
(Mâzi / Muzâri / Emir / Mastar / İsm-i Fâil / İsm-i Mef'ûl)

Mastar	Muzâri	Mâzi	Sülâsi
تَفَاعُلٌ	يَتَفَاعَلُ	تَفَاعَلَ	فَعَلَ
تَنَاوُلٌ	يَتَنَاوَلُ	تَنَاوَلَ	نَالَ
تَنَاوُبٌ	يَتَنَاوَبُ	تَنَاوَبَ	نَابَ
تَنَاوُمٌ	يَتَنَاوَمُ	تَنَاوَمَ	نَامَ
تَفَاوُتٌ	يَتَفَاوَتُ	تَفَاوَتَ	فَاتَ
تَمَاوُتٌ	يَتَمَاوَتُ	تَمَاوَتَ	مَاتَ
تَعَاوُنٌ	يَتَعَاوَنُ	تَعَاوَنَ	عَانَ
تَطَاوُلٌ	يَتَطَاوَلُ	تَطَاوَلَ	طَالَ
تَرَاوُحٌ	يَتَرَاوَحُ	تَرَاوَحَ	رَاحَ
تَمَايُزٌ	يَتَمَايَزُ	تَمَايَزَ	مَازَ
تَمَايُلٌ	يَتَمَايَلُ	تَمَايَلَ	مَالَ
تَزَايُدٌ	يَتَزَايَدُ	تَزَايَدَ	زَادَ
تَبَايُنٌ	يَتَبَايَنُ	تَبَايَنَ	بَانَ

Muzâri Meçhul	Mâzi Meçhul
يُتَنَاوَلُ	تُنُووِلَ

TEFÂUL / Ecvef / Mâzi		
تَنَاوَلُوا	تَنَاوَلاَ	تَنَاوَلَ
تَنَاوَلْنَ	تَنَاوَلَتَا	تَنَاوَلَتْ
تَنَاوَلْتُمْ	تَنَاوَلْتُمَا	تَنَاوَلْتَ
تَنَاوَلْتُنَّ	تَنَاوَلْتُمَا	تَنَاوَلْتِ
تَنَاوَلْنَا	تَنَاوَلْنَا	تَنَاوَلْتُ

TEFÂUL / Ecvef / Muzâri		
يَتَنَاوَلُونَ	يَتَنَاوَلاَنِ	يَتَنَاوَلُ
يَتَنَاوَلْنَ	تَتَنَاوَلاَنِ	تَتَنَاوَلُ
تَتَنَاوَلُونَ	تَتَنَاوَلاَنِ	تَتَنَاوَلُ
تَتَنَاوَلْنَ	تَتَنَاوَلاَنِ	تَتَنَاوَلِينَ
نَتَنَاوَلُ	نَتَنَاوَلُ	أَتَنَاوَلُ

TEFÂUL / Ecvef / Emir		
تَنَاوَلُوا	تَنَاوَلاَ	تَنَاوَلْ
تَنَاوَلْنَ	تَنَاوَلاَ	تَنَاوَلِي

مُتَنَاوِلٌ	İsm-i Fâil
مُتَنَاوَلٌ	İsm-i Mef'ûl

TEFÂUL / NÂKIS ve LEFÎF
(Mâzi / Muzâri / Emir / Mastar / İsm-i Fâil / İsm-i Mef'ûl)

Mastar	Muzâri	Mâzi	Sülâsi
تَفَاعُلٌ	يَتَفَاعَلُ	تَفَاعَلَ	فَعَلَ
تَعَالٍ \ تَعَالِيًا	يَتَعَالَى	تَعَالَى	عَلاَ
تَغَالٍ \ تَغَالِيًا	يَتَغَالَى	تَغَالَى	غَلاَ

تَحَاشٍ \ تَحَاشِيًا	يَتَحَاشَى	تَحَاشَى	حشا
تَدَانٍ \ تَدَانِيًا	يَتَدَانَى	تَدَانَى	دنا
تَسَامٍ \ تَسَامِيًا	يَتَسَامَى	تَسَامَى	سما
تَمَاشٍ \ تَمَاشِيًا	يَتَمَاشَى	تَمَاشَى	مشى
تَنَاسٍ \ تَنَاسِيًا	يَتَنَاسَى	تَنَاسَى	نسي
تَفَانٍ \ تَفَانِيًا	يَتَفَانَى	تَفَانَى	فني
تَنَاهٍ \ تَنَاهِيًا	يَتَنَاهَى	تَنَاهَى	نهى
تَوَالٍ \ تَوَالِيًا	يَتَوَالَى	تَوَالَى	ولي
تَلاَقٍ \ تَلاَقِيًا	يَتَلاَقَى	تَلاَقَى	لقي
تَدَاوٍ \ تَدَاوِيًا	يَتَدَاوَى	تَدَاوَى	دوي
تَوَاصٍ \ تَوَاصِيًا	يَتَوَاصَى	تَوَاصَى	وصى
تَمَادٍ \ تَمَادِيًا	يَتَمَادَى	تَمَادَى	مدى
تَعَامٍ \ تَعَامِيًا	يَتَعَامَى	تَعَامَى	عمي
تَبَاكٍ \ تَبَاكِيًا	يَتَبَاكَى	تَبَاكَى	بكى

Muzâri Meçhul	Mâzi Meçhul
يُتَوَاصَى	تُوُوصِيَ

TEFÂUL / *Nâkıs / Mâzi*		
تَنَادَوْا	تَنَادَيَا	تَنَادَى
تَنَادَيْنَ	تَنَادَتَا	تَنَادَتْ
تَنَادَيْتُمْ	تَنَادَيْتُمَا	تَنَادَيْتَ
تَنَادَيْتُنَّ	تَنَادَيْتُمَا	تَنَادَيْتِ
تَنَادَيْنَا	تَنَادَيْنَا	تَنَادَيْتُ

TEFÂUL / *Nâkıs / Muzâri*		
يَتَنَادَوْنَ	يَتَنَادَيَانِ	يَتَنَادَى
يَتَنَادَيْنَ	تَتَنَادَيَانِ	تَتَنَادَى
تَتَنَادَوْنَ	تَتَنَادَيَانِ	تَتَنَادَى
تَتَنَادَيْنَ	تَتَنَادَيَانِ	تَتَنَادَيْنَ
نَتَنَادَى	نَتَنَادَى	أَتَنَادَى

TEFÂUL / *Nâkıs / Emir*		
تَنَادَوْا	تَنَادَيَا	تَنَادَ
تَنَادَيْنَ	تَنَادَيَا	تَنَادَيْ

مُتَنَادٍ = اَلْمُتَنَادِي	İsm-i Fâil
مُتَنَادًى = اَلْمُتَنَادَى	İsm-i Mef'ûl

TEFÂUL NÂKIS İSM-İ FÂİL ÇEKİMİ			
مُتَنَادُونَ	مُتَنَادِيَانِ	مُتَنَادٍ	Eril
مُتَنَادِيَاتٌ	مُتَنَادِيَتَانِ	مُتَنَادِيَةٌ	Dişil

TEFÂUL NÂKIS İSM-İ MEF'ÛL ÇEKİMİ			
مُتَنَادَوْنَ	مُتَنَادَيَانِ	مُتَنَادًى	Eril
مُتَنَادَيَاتٌ	مُتَنَادَاتَانِ	مُتَنَادَاةٌ	Dişil

TAACCÜB FİİLLERİ

Herhangi bir şeyde bulunan güzellik-çirkinlik, iyilik-kötülük, azlık-çokluk gibi nitelik ve kavramların aşırılığını ifade etmek üzere kullanılan yapılardır. Sülâsî fiillerden kıyâsî yolla elde edilen taaccüb fiillerinin iki vezni vardır : مَا أَفْعَلَهُ ve أَفْعِلْ بِهِ

Taaccüb fiilleri çekimsiz fiil olduklarından, en son harfe (zamire) kadar olan kısım daima aynı şekilde kalmaktadır. Şaşma ve dehşet fiiline konu olan şey ise, -ister zamir olsun ister açık isim- her bakımdan çekimlenebilir.

Anlamı	Taaccüb Sigaları	Sülâsî
Ne iyi !	مَا أَطْيَبَهُ \ أَطْيِبْ بِهِ	طَابَ
Ne cömert !	مَا أَكْرَمَهُ \ أَكْرِمْ بِهِ	كَرُمَ
Ne güzel !	مَا أَحْسَنَهُ \ أَحْسِنْ بِهِ	حَسُنَ
Ne hoş !	مَا أَجْمَلَهُ \ أَجْمِلْ بِهِ	جَمُلَ
Ne fazla !	مَا أَشَدَّهُ \ أَشْدِدْ بِهِ	شَدَّ
Ne çok !	مَا أَكْثَرَهُ \ أَكْثِرْ بِهِ	كَثُرَ
Ne az !	مَا أَقَلَّهُ \ أَقْلِلْ بِهِ	قَلَّ
Ne çirkin !	مَا أَقْبَحَهُ \ أَقْبِحْ بِهِ	قَبُحَ
Ne kadar layık !	مَا أَحَقَّهُ \ أَحْقِقْ بِهِ	حَقَّ
Ne muazzam !	مَا أَعْظَمَهُ \ أَعْظِمْ بِهِ	عَظُمَ
Ne mükemmel !	مَا أَرْوَعَهُ \ أَرْوِعْ بِهِ	رَاعَ
Ne büyük !	مَا أَكْبَرَهُ \ أَكْبِرْ بِهِ	كَبُرَ

Ne küçük !	مَا أَصْغَرَهُ \ أَصْغِرْ بِهِ	صَغُرَ
Ne yararlı !	مَا أَنْفَعَهُ \ أَنْفِعْ بِهِ	نَفَعَ
Ne kadar çirkin !	مَا أَفْظَعَهُ \ أَفْظِعْ بِهِ	فَظُعَ
Ne mühim !	مَا أَهَمَّهُ \ أَهْمِمْ بِهِ	هَمَّ
Ne mutlu !	مَا أَسْعَدَهُ \ أَسْعِدْ بِهِ	سَعِدَ
Ne erdemli !	مَا أَفْضَلَهُ \ أَفْضِلْ بِهِ	فَضُلَ
Ne yürekli !	مَا أَشْجَعَهُ \ أَشْجِعْ بِهِ	شَجُعَ

TAACCÜB FİİLLERİ İLE İLGİLİ ÖRNEK CÜMLELER

1- مَا أَحْسَنَ هَذَا الْقَوْلَ!

Bu, ne hoş bir söz böyle!

2- مَا أَجْمَلَ مَوْقِعَ هَذَا الْوَطَنِ!

Ülkenin konumu ne güzel!

3- مَا أَحْسَنَ مُعَالَجَتَكَ لِهَذِهِ الْمُشْكِلَةِ!

Bu problemi ele alış tarzınız ne kadar hoş!

4- مَا أَعْذَبَ مَاءَ هَذَا الْيَنْبُوعِ!

Bu pınarın suyu ne kadar tatlı böyle!

5- مَا أَرْوَعَ مَنَاظِرَ الْمَدِينَةِ!

Kentin manzarası ne harika!

6- مَا أَكْثَرَ اِزْدِحَامَ الأَسْوَاقِ الْيَوْمَ!

Bugün çarşı ne kadar kalabalık böyle!

-7 مَا أَجْمَلَ هَذِهِ الزَّهْرَةَ!

Bu çiçek ne güzel!

-8 مَا أَضَرَّ الدُّخَانَ لِلصِّحَّةِ!

Sigara sağlık için ne kadar da zararlı!

-9 أَكْرِمْ بِخَالِدٍ لِضُيُوفِهِ!

Halit konuklarına karşı ne kadar cömert!

-10 أَخْطِرْ بِهَذِهِ الْقَضِيَّةِ لِبَلَدِنَا!

Bu mesele ülkemiz için ne kadar önemli!

-11 مَا أَقَلَّ الدَّخْلَ الْقَوْمِيَّ فِي الْبِلَادِ الْمُتَخَلِّفَةِ!

Geri kalmış ülkelerde milli gelir ne kadar da az (düşük)!

-12 أَسْرِعْ بِسَيَّارَةِ فُلَانٍ!

Filancanın arabası ne kadar hızlı!

-13 أَطْوِلْ بِهَذِهِ الْعِمَارَةِ !

Bu apartman ne kadar (çok) yüksek!

-14 مَا أَعْقَدَ هَذِهِ التَّمَارِينَ!

Bu alıştırmalar ne kadar (çok) karmaşık!

-15 أَكْرِمْ بِالْأَتْرَاكِ لِضُيُوفِهِمْ!

Türkler, misafirlerine karşı ne kadar (çok) ikramperverdirler!

اَلدَّرْسُ السَّادِسُ وَ الْعِشْرُونَ

YİRMİALTINCI DERS

İSTİF'ÂL BABI
Muzaaf ve Mu'tel Fiillerle Çekimi

İSTİF'ÂL / MUZAAF

(Mâzi / Muzâri / Emir / Mastar / İsm-i Fâil / İsm-i Mef'ûl)

Mastar	Muzâri	Mâzi	Sülâsi
اِسْتِفْعَالٌ	يَسْتَفْعِلُ	اِسْتَفْعَلَ	فَعَلَ
اِسْتِحْبَابٌ	يَسْتَحِبُّ	اِسْتَحَبَّ	حَبَّ
اِسْتِقْرَارٌ	يَسْتَقِرُّ	اِسْتَقَرَّ	قَرَّ
اِسْتِرْدَادٌ	يَسْتَرِدُّ	اِسْتَرَدَّ	رَدَّ
اِسْتِعْدَادٌ	يَسْتَعِدُّ	اِسْتَعَدَّ	عَدَّ
اِسْتِمْرَارٌ	يَسْتَمِرُّ	اِسْتَمَرَّ	مَرَّ
اِسْتِبْدَادٌ	يَسْتَبِدُّ	اِسْتَبَدَّ	بَدَّ
اِسْتِحْقَاقٌ	يَسْتَحِقُّ	اِسْتَحَقَّ	حَقَّ
اِسْتِحْلَالٌ	يَسْتَحِلُّ	اِسْتَحَلَّ	حَلَّ
اِسْتِحْمَامٌ	يَسْتَحِمُّ	اِسْتَحَمَّ	حَمَّ
اِسْتِقْلَالٌ	يَسْتَقِلُّ	اِسْتَقَلَّ	قَلَّ

مَدَّ	اِسْتَمَدَّ	يَسْتَمِدُّ	اِسْتِمْدَادٌ
تَبَّ	اِسْتَتَبَّ	يَسْتَتِبُّ	اِسْتِتْبَابٌ
خَفَّ	اِسْتَخَفَّ	يَسْتَخِفُّ	اِسْتِخْفَافٌ
دَلَّ	اِسْتَدَلَّ	يَسْتَدِلُّ	اِسْتِدْلاَلٌ
شَمَّ	اِسْتَشَمَّ	يَسْتَشِمُّ	اِسْتِشْمَامٌ

Mâzi Meçhul	Müzâri Meçhul
أُسْتُحِبَّ	يُسْتَحَبُّ

İSTİF'ÂL / Muzaaf / Mâzi		
اِسْتَعَدَّ	اِسْتَعَدَّا	اِسْتَعَدُّوا
اِسْتَعَدَّتْ	اِسْتَعَدَّتَا	اِسْتَعْدَدْنَ
اِسْتَعْدَدْتَ	اِسْتَعْدَدْتُمَا	اِسْتَعْدَدْتُمْ
اِسْتَعْدَدْتِ	اِسْتَعْدَدْتُمَا	اِسْتَعْدَدْتُنَّ
اِسْتَعْدَدْتُ	اِسْتَعْدَدْنَا	اِسْتَعْدَدْنَا

İSTİF'ÂL / Muzaaf / Muzâri		
يَسْتَعِدُّ	يَسْتَعِدَّانِ	يَسْتَعِدُّونَ
تَسْتَعِدُّ	تَسْتَعِدَّانِ	يَسْتَعْدِدْنَ
تَسْتَعِدُّ	تَسْتَعِدَّانِ	تَسْتَعِدُّونَ
تَسْتَعِدِّينَ	تَسْتَعِدَّانِ	تَسْتَعْدِدْنَ
أَسْتَعِدُّ	نَسْتَعِدُّ	نَسْتَعِدُّ

İSTİF'ÂL / Muzaaf / Emir		
اِسْتَعِدَّ	اِسْتَعِدَّا	اِسْتَعِدُّوا
اِسْتَعِدِّي	اِسْتَعِدَّا	اِسْتَعْدِدْنَ

مُسْتَعِدٌّ	İsm-i Fâil
مُسْتَعَدٌّ	İsm-i Mef'ûl

İSTİF'ÂL / MİSÂL
(Mâzi / Muzâri / Emir / Mastar / İsm-i Fâil / İsm-i Mef'ûl)

Mastar	Muzâri	Mâzi	Sülâsi
إِسْتِفْعَالٌ	يَسْتَفْعِلُ	إِسْتَفْعَلَ	فَعَلَ
إِسْتِيصَالٌ	يَسْتَوْصِلُ	إِسْتَوْصَلَ	وَصَلَ
إِسْتِيضَاحٌ	يَسْتَوْضِحُ	إِسْتَوْضَحَ	وَضَحَ
إِسْتِيطَانٌ	يَسْتَوْطِنُ	إِسْتَوْطَنَ	وَطَنَ
إِسْتِيعَابٌ	يَسْتَوْعِبُ	إِسْتَوْعَبَ	وَعَبَ
إِسْتِيقَادٌ	يَسْتَوْقِدُ	إِسْتَوْقَدَ	وَقَدَ
إِسْتِيلَادٌ	يَسْتَوْلِدُ	إِسْتَوْلَدَ	وَلَدَ
إِسْتِيجَابٌ	يَسْتَوْجِبُ	إِسْتَوْجَبَ	وَجَبَ
إِسْتِيدَاعٌ	يَسْتَوْدِعُ	إِسْتَوْدَعَ	وَدَعَ
إِسْتِيرَادٌ	يَسْتَوْرِدُ	إِسْتَوْرَدَ	وَرَدَ
إِسْتِيصَافٌ	يَسْتَوْصِفُ	إِسْتَوْصَفَ	وَصَفَ
إِسْتِيحَاشٌ	يَسْتَوْحِشُ	إِسْتَوْحَشَ	وَحَشَ
إِسْتِيقَافٌ	يَسْتَوْقِفُ	إِسْتَوْقَفَ	وَقَفَ
إِسْتِيقَاظٌ	يَسْتَيْقِظُ	إِسْتَيْقَظَ	يَقَظَ

Muzâri Meçhul	Mâzi Meçhul
يُسْتَوْرَدُ	أُسْتُورِدَ

İSTİF'ÂL / Misâl / Mâzi		
اِسْتَوْدَعُوا	اِسْتَوْدَعَا	اِسْتَوْدَعَ
اِسْتَوْدَعْنَ	اِسْتَوْدَعَتَا	اِسْتَوْدَعَتْ
اِسْتَوْدَعْتُمْ	اِسْتَوْدَعْتُمَا	اِسْتَوْدَعْتَ
اِسْتَوْدَعْتُنَّ	اِسْتَوْدَعْتُمَا	اِسْتَوْدَعْتِ
اِسْتَوْدَعْنَا	اِسْتَوْدَعْنَا	اِسْتَوْدَعْتُ

İSTİF'ÂL / Misâl / Muzâri		
يَسْتَوْدِعُونَ	يَسْتَوْدِعَانِ	يَسْتَوْدِعُ
يَسْتَوْدِعْنَ	تَسْتَوْدِعَانِ	تَسْتَوْدِعُ
تَسْتَوْدِعُونَ	تَسْتَوْدِعَانِ	تَسْتَوْدِعُ
تَسْتَوْدِعْنَ	تَسْتَوْدِعَانِ	تَسْتَوْدِعِينَ
نَسْتَوْدِعُ	نَسْتَوْدِعُ	أَسْتَوْدِعُ

İSTİF'ÂL / Misâl / Emir		
اِسْتَوْدِعُوا	اِسْتَوْدِعَا	اِسْتَوْدِعْ
اِسْتَوْدِعْنَ	اِسْتَوْدِعَا	اِسْتَوْدِعِي

مُسْتَوْدِعٌ	İsm-i Fâil
مُسْتَوْدَعٌ	İsm-i Mef'ûl

İSTİF'ÂL / ECVEF
(Mâzi / Muzâri / Emir / Mastar / İsm-i Fâil / İsm-i Mef'ûl)

Mastar	Muzâri	Mâzi	Sülâsi
اِسْتِفْعَالٌ	يَسْتَفْعِلُ	اِسْتَفْعَلَ	فَعَلَ
اِسْتِجَابَةٌ	يَسْتَجِيبُ	اِسْتَجَابَ	جَابَ
اِسْتِقَامَةٌ	يَسْتَقِيمُ	اِسْتَقَامَ	قَامَ

راح	إِسْتَرَاحَ	يَسْتَرِيحُ	إِسْتِرَاحَةٌ
طاع	إِسْتَطَاعَ	يَسْتَطِيعُ	إِسْتِطَاعَةٌ
حال	إِسْتَحَالَ	يَسْتَحِيلُ	إِسْتِحَالَةٌ
مات	إِسْتَمَاتَ	يَسْتَمِيتُ	إِسْتِمَاتَةٌ
جار	إِسْتَجَارَ	يَسْتَجِيرُ	إِسْتِجَارَةٌ
شار	إِسْتَشَارَ	يَسْتَشِيرُ	إِسْتِشَارَةٌ
نار	إِسْتَنَارَ	يَسْتَنِيرُ	إِسْتِنَارَةٌ
خار	إِسْتَخَارَ	يَسْتَخِيرُ	إِسْتِخَارَةٌ
قال	إِسْتَقَالَ	يَسْتَقِيلُ	إِسْتِقَالَةٌ

Mâzi Meçhul	Muzâri Meçhul
أُسْتُجِيبَ	يُسْتَجَابُ

İSTİF'ÂL / Ecvef / Mâzi		
إِسْتَعَادَ	إِسْتَعَادَا	إِسْتَعَادُوا
إِسْتَعَادَتْ	إِسْتَعَادَتَا	إِسْتَعَدْنَ
إِسْتَعَدْتَ	إِسْتَعَدْتُمَا	إِسْتَعَدْتُمْ
إِسْتَعَدْتِ	إِسْتَعَدْتُمَا	إِسْتَعَدْتُنَّ
إِسْتَعَدْتُ	إِسْتَعَدْنَا	إِسْتَعَدْنَا

İSTİF'ÂL / Ecvef / Muzâri		
يَسْتَعِيدُ	يَسْتَعِيدَانِ	يَسْتَعِيدُونَ
تَسْتَعِيدُ	تَسْتَعِيدَانِ	يَسْتَعِدْنَ
تَسْتَعِيدُ	تَسْتَعِيدَانِ	تَسْتَعِيدُونَ
تَسْتَعِيدِينَ	تَسْتَعِيدَانِ	تَسْتَعِدْنَ
أَسْتَعِيدُ	نَسْتَعِيدُ	نَسْتَعِيدُ

İSTİF'ÂL / *Ecvef / Emir*		
اِسْتَعِيدُوا	اِسْتَعِيدَا	اِسْتَعِدْ
اِسْتَعِدْنَ	اِسْتَعِيدَا	اِسْتَعِيدِي

İsm-i Fail	مُسْتَعِيدٌ
İsm-i Mef'ûl	مُسْتَعَادٌ

İSTİF'ÂL / NÂKIS ve LEFÎF
(Mâzi / Muzâri / Emir / Mastar / İsm-i Fâil / İsm-i Mef'ûl)

Mastar	Muzâri	Mâzi	Sülâsi
اِسْتِفْعَال	يَسْتَفْعِل	اِسْتَفْعَل	فَعَل
اِسْتِعْلَاءٌ	يَسْتَعْلِي	اِسْتَعْلَى	عَلَا
اِسْتِدْعَاءٌ	يَسْتَدْعِي	اِسْتَدْعَى	دَعَا
اِسْتِنْجَاءٌ	يَسْتَنْجِي	اِسْتَنْجَى	نَجَا
اِسْتِبْقَاءٌ	يَسْتَبْقِي	اِسْتَبْقَى	بَقِيَ
اِسْتِبْكَاءٌ	يَسْتَبْكِي	اِسْتَبْكَى	بَكَى
اِسْتِشْفَاءٌ	يَسْتَشْفِي	اِسْتَشْفَى	شَفَى
اِسْتِقْرَاءٌ	يَسْتَقْرِي	اِسْتَقْرَى	قَرَى
اِسْتِرْضَاءٌ	يَسْتَرْضِي	اِسْتَرْضَى	رَضِيَ
اِسْتِثْنَاءٌ	يَسْتَثْنِي	اِسْتَثْنَى	ثَنَى
اِسْتِلْوَاءٌ	يَسْتَلْوِي	اِسْتَلْوَى	لَوَى
اِسْتِنْوَاءٌ	يَسْتَنْوِي	اسْتَنْوَى	نَوَى
اِسْتِحْيَاءٌ	يَسْتَحْيِي	اِسْتَحْيَا	حَيِيَ
اِسْتِحَاءٌ	يَسْتَحِي	اِسْتَحَى	

Muzârî Meçhul	Mâzî Meçhul
يُسْتَدْعَى	أُسْتُدْعِيَ

İSTİF'ÂL / Nâkıs / Mâzî		
إِسْتَلْقَوْا	إِسْتَلْقَيَا	إِسْتَلْقَى
إِسْتَلْقَيْنَ	إِسْتَلْقَتَا	إِسْتَلْقَتْ
إِسْتَلْقَيْتُمْ	إِسْتَلْقَيْتُمَا	إِسْتَلْقَيْتَ
إِسْتَلْقَيْتُنَّ	إِسْتَلْقَيْتُمَا	إِسْتَلْقَيْتِ
إِسْتَلْقَيْنَا	إِسْتَلْقَيْنَا	إِسْتَلْقَيْتُ

İSTİF'ÂL / Nâkıs / Muzârî		
يَسْتَلْقُونَ	يَسْتَلْقِيَانِ	يَسْتَلْقِي
يَسْتَلْقِينَ	تَسْتَلْقِيَانِ	تَسْتَلْقِي
تَسْتَلْقُونَ	تَسْتَلْقِيَانِ	تَسْتَلْقِي
تَسْتَلْقِينَ	تَسْتَلْقِيَانِ	تَسْتَلْقِينَ
نَسْتَلْقِي	نَسْتَلْقِي	أَسْتَلْقِي

İSTİF'ÂL / Nâkıs / Emir		
إِسْتَلْقُوا	إِسْتَلْقِيَا	إِسْتَلْقِ
إِسْتَلْقِينَ	إِسْتَلْقِيَا	إِسْتَلْقِي

مُسْتَلْقٍ = اَلْمُسْتَلْقِي	İsm-i Fâil
مُسْتَلْقًى = اَلْمُسْتَلْقَى	İsm-i Mef'ûl

A- SÜLÂSÎ VE RUBÂÎ MÜCERRED BABLARA TOPLU BAKIŞ

I- Sülâsî Mücerred Bablar (Altı Bab)

Bab adı	Muzâri	Mâzi
1. bab	يَفْعُلُ	فَعَلَ
2. bab	يَفْعِلُ	فَعَلَ
3. bab	يَفْعَلُ	فَعَلَ
4. bab	يَفْعَلُ	فَعِلَ
5. bab	يَفْعُلُ	فَعُلَ
6. bab	يَفْعِلُ	فَعِلَ

II- Rubâî Mücerred Bab (Tek Bab)

Bab adı	Muzâri	Mâzi
فَعْلَلَةٌ	يُفَعْلِلُ	فَعْلَلَ

B- SÜLÂSÎ VE RUBÂÎ MEZİD BABLARA TOPLU BAKIŞ

I- Sülâsî Mezid Bablar (Dokuz Bab)

a- Bir Harf İlavesiyle (Üç Bab)

Bab adı	Muzâri	Mâzi
إِفْعَالٌ	يُفْعِلُ	أَفْعَلَ
تَفْعِيلٌ	يُفَعِّلُ	فَعَّلَ
مُفَاعَلَةٌ	يُفَاعِلُ	فَاعَلَ

b- İki Harf İlavesiyle (Beş Bab)

Bab adı	Muzâri	Mâzi
اِنْفِعَالٌ	يَنْفَعِلُ	اِنْفَعَلَ
اِفْتِعَالٌ	يَفْتَعِلُ	اِفْتَعَلَ
تَفَعُّلٌ	يَتَفَعَّلُ	تَفَعَّلَ
تَفَاعُلٌ	يَتَفَاعَلُ	تَفَاعَلَ
اِفْعِلَالٌ	يَفْعَلُّ	اِفْعَلَّ

c- Üç Harf İlavesiyle (Bir Bab)

Bab adı	Muzâri	Mâzi
اِسْتِفْعَالٌ	يَسْتَفْعِلُ	اِسْتَفْعَلَ

II- Rubâî Mezid Bablar (İki Bab)

a- Bir Harf İlavesiyle (Bir Bab)

Bab adı	Muzâri	Mâzi
تَفَعْلُلٌ	يَتَفَعْلَلُ	تَفَعْلَلَ

b- İki Harf İlavesiyle (Bir Bab)

Bab adı	Muzâri	Mâzi
اِفْعِلاَّلٌ	يَفْعَلِلُّ	اِفْعَلَلَّ

